

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

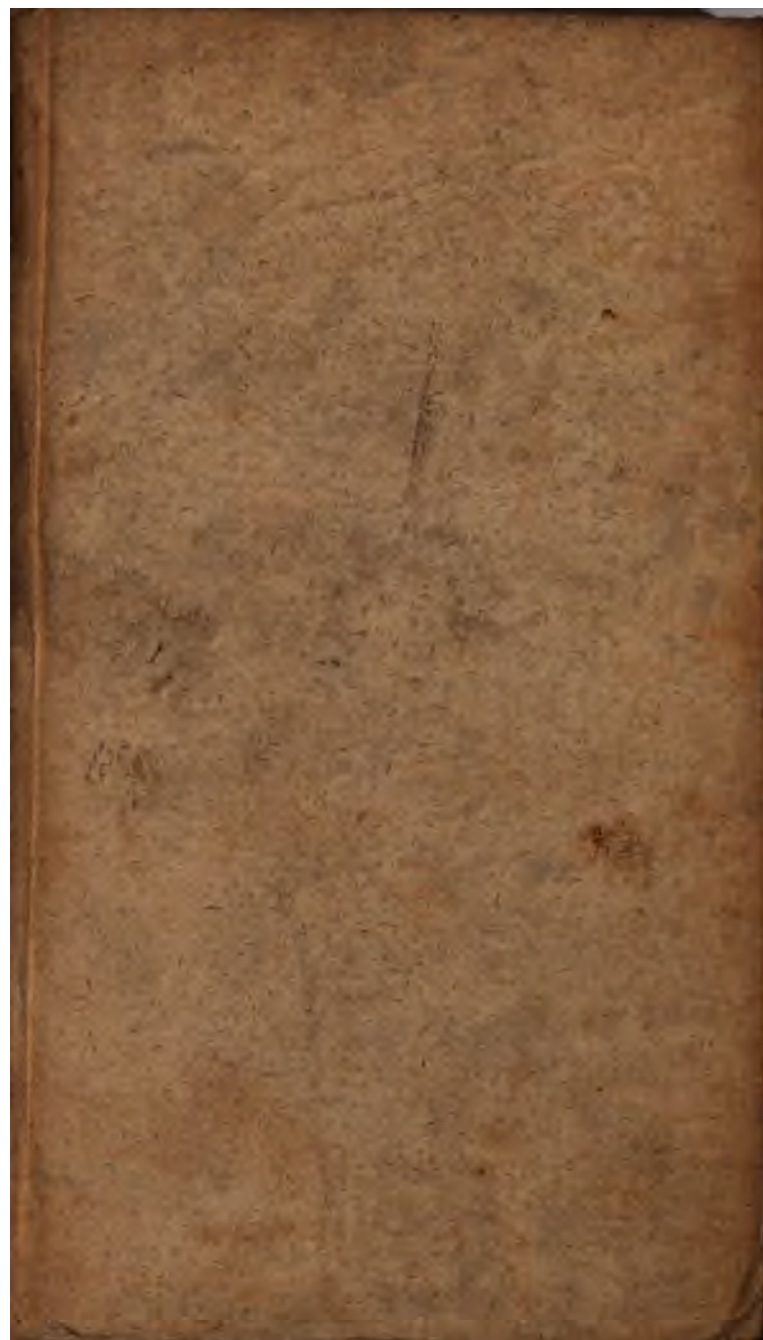
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

3a.
63.

I

S

Q

R. P. HERTENBERGER
SOCIETATIS JESU

HISTORIA PRAGMATICA

UNIVERSALIS,
SACRA & PROFANA:

IN QUA
QUIDQUID AD CHRONOLOGIAM,
- GENEALOGIAM, HERALDICAM,
GEOGRAPHI-&CHOROGRAPHIAM

SPECTAT,
SOLIDE ET PERSPICUE TRACTATUR,
A MUNDI EXORDIO AD PRÆ-
SENS USQUE TEMPUS

DEDUCTA:

Cum Figuris.

TOMUS IX.

FRANCOFURTI & LIPSIAE,
Apud Tobiam Göbhardt.

1765.

223. k. 69.

IMPERIUM

Per diversas FAMILIAS

vagum.

EX quo *Carolus Magnus* Imperium Occidentis restituit, ultra sæculum à suis posteris in familia fuit conservatum; His anno 912. in *Ludovico III.* puero expirantibus, ita transiit ad Principes Saxonicae gentis, ut rursus ultra sæculum in illa stirpe hæreret. Hac in *Henrico sancto* 1024. deficiente, devolutum est ad Francones, nec infra sæculum in aliam familiam dimissum, donec stirps illa in *Henrico V.* exaruisset. Neque Suevicae gentis Imperatores, qui Francis Orientalibus successerant, dum surculus superesset, Imperium cesserunt, sat roboris sibi esserati, ut acceptam semel summam dignitatem sibi retinerent & conservarent.

Istà demum stirpe extinctà, ita cœpit vagari Imperium, ut per duo propè sæcula ab una familia in aliam migraret, quin vel unus

A

esset,

Tom. IX. P. Conradii Hertenberger Soc. Jesu.

2
§§ (o) §§
esset, qui filium justo ordine vidisset successor-
forem, imò ut quandoquæ necesse videretur
Imperatorem extra Imperium quærere & ac-
cersere, quasi nullus domi esset, qui istum
honorem pro dignitate posset sustinere.

Simul atque *Fridericus II.* Suevus, suâ cul-
pâ, Principibus exosus fieri cœpit, ab Im-
perio illum amoverunt, & memoria ejus
perseveraret, unâ etiam filium abjecerunt
Conradum IV., pridem electum Romanorum
Regem.

Ne verò Imperium sine capite esset, quo
regeretur, visus est potiori calculo eligen-
dus

HENRICUS THURINGIÆ LANTGRAVIUS.

Erat ille frater *Ludovici*, sanctæ *Elisabe-
the* Thuringiæ Lantgraviæ mariti; ut armis
strenuus, ita tanto honore dignus, cujus
Genealogiam Tomo VII, in vita *Conradi Sa-
lici* præmissi. Nomen habuit Regis *Cleri*, quod
faventem sibi haberet *Innocentium IV.* Pon-
tificem, & electus esset ab Ecclesiasticis Prin-
cipibus *Sigefrido III.* ex Comitibus de Ep-
penstein Moguntino: *Arnoldo II.* ab Isenburg
Trevirensi: *Conrado* Comite de Hochstetten
Coloniensi: *Henrico* Comite de Leiningen
Spirensi: *Henrico* de Staleck Argentinensi,
& *Jacobo* de Lotharingia, *Friderici II.* Ducis
filio, Metensi Episcopo.

Digni-

Dignitatem, quam anno 1245. obtinuit, post biennium dimisit, sinè corona mortuus anno 1247. finiente, in arce Wartherg apud Isenacum ex vulnere, quod apud Ulmam victor accepit, cùm *Conradum IV.* aliàs Regem Rom. prælio superatum, ex Suevia in Bojariam profligasset.

WILHELMUS

HOLLANDIÆ COMES.

Post inopinatam *Henrici* Thuringi mortem Proceres Imperii Regni Germanici summam detulerunt *Henrico* magnanimo, Brabantiae Duci, *Henrici* Thuringi nuper defuncti sororio, quem Pontifex etiam *Innocentius IV.* per Legatum, S. Sabinæ Cardinalem, ad capeffendum hunc honorem sollicitavit; at ille Regni turbati molestias veritus, suavit, ut potius eligerent *Wilhelmum* Hollandiæ Comitem, suum ex sorore *Matthilde* nepotem, *Florentii IV.* filium, bello & religione impigrum, vix annos viginti natum.

Placuit Optimatibus consilium, quòd nemo alius esset, qui istum honorem ambiret, & Suffragantibus quindecim Ecclesiasticis cum tribus sæcularibus Principibus *Wilhelmum* Hollandum apud villam Wöring, Coloniae Agrippinae vicinam, in Regem anno 1248. eligunt.

Ut regio diademate coronaretur, plus aliquid difficultatis habuit, quòd Aquisgra-

nenses, in fide viventis adhuc *Friderici* constantes, illum repudiârint. Urbe ergo post semestrem propè obsidium ad deditionem coactâ, regalia accepit die 1. Novembris ejusdem anni à *Conrado* Colonienfi, vel ut alii volunt cum *Matthæo* Paris, à *Wilhelmo* Cardinali, Pontificis Legato.

Illud manifestè falsum est, quòd sive *Lugduni* Galliarum, ut quidam tradunt, sive *Genuæ* in Italia, ut alii volunt, *Augustalia* ornamenta acceperit ab *Innocentio IV.* Pontifice; tum quia *Concilium I.* *Lugdunense*, cui *Wilhelmus* interfuisse fingitur, habitum est anno 1245, antequam ille in Regem esset electus, tum quia Imperii insignia, quæ aliàs penes se haberet *Fridericus II.* ipsi in oppugnatione *Parmæ* adempta, asservata tunc fuerant à civibus *Parmensibus*; ut *Tommo* præcedenti retuli, nec ab iisdem reddita, nisi anno 1310, cum *Henrico VII.* pro coronatione in Italiam proficiscenti, illa *Parmenses* per solennem legationem *Brixiam* remitterent. *Annal. Mediolan. Tom. IX. Muratorii.*

Imperium ergo auspicatus *Wilhelmus*, ita Regni negotia curavit, ut sua non negligeret, & ut certus locus esset, ubi *Hollandi* sui *Seelandique* causas suas agerent, juri dicendo primus prope *Delphium Delfs*, locum nativitatis suæ, Curiam extruxit, *Hagam Comitum Grafen, Haag* appellatam, usque hodie

hodie adhuc & amœnitate sitûs, & diversorum Legatorum frequentia celebrem, ubi Princeps Auriacus, supremus confœderati Belgii Præfectus, solet residere. *Bertius.*

Anno 1251. apud Oppenheimium prælio acerrimo contendit cum copiis æmuli sui *Conradi IV*, quibus victis, fuisque Conradus spe Germaniæ retinendæ abjectâ in Apuliam abiit.

Sub idem tempus ut abusus ab aliquo jam tempore circa Rheni decursum inolitos tolleret, telonia alia recens à quibusdam temerè erecta, penitus abolevit, alia, immensum aggravata, depressit.

Anno 1256. postquam celebrem Wormatiæ Conventum egisset, arma contra Frisones, Hollandiam hostiliter infestantes, vertit, ubi cum de hyeme solus per paludes, glacie constrictas, equo speculaturus temerè provehitur, fractâ glacie, cœno immerfus hæsit, atque ita occultis insidiis, quæ sub arundinetis latitabant, exceptus, agnitus, & miserè occisus est 5. Cal. Feb. De loco sepulturæ variant:

Ipsò imperante nondum mundo innotuerat *Amstelodamum*, quod modò post ejus tempora tenuia accepit initia per *Gisbertum de Amstel*, unum ex conjuratis contra *Florentium V.* Hollandiæ Comitem, sub annum 1296. occisum, quo tempore memoratus *Gisbertus de Amstel*, ad fluvium *Amstel* ædem exstruxit in loco paludoso, aggere &

ponte munitam, ab hoc aggere & fluvio *Amstelodamum* dictam, quod idem sonat, ac agger ad fluvium Amstel, Germanicè *Amsterdam*. Successu temporis excrevit in vicum, postea anno 1342. in municipium, à *Wilhelmo IV.* majoribus limitibus & privilegiis donatum, ampliùs auctum ab ejus successore *Alberto* Bavaro: *Maximilianus I.* Imperator titulo uxoris *Mariæ* Burgundæ Provincias Belgicas adeptus Anno 1482. concessit jura civitatis, ut muro cingeretur, turribus simul & portis ornaretur. Tandem post defectionem à Philippo II. Hispaniæ Rege, urbs libertatem nacta, ab annis nondum ducentis in tam nobile surrexit emporium. *Bertius* lib. 3. Comment.

Uxor *Wilhelmi* Regis *Elisabetha*, filia *Othonis*, cognomento *pueri*, *Othonis IV.* Imperatoris ex fratre *Wilhelmo* nepotis, quem *Fridericus II.* Imperator 1235. in primum Ducem Luneburgico-Brunsvicensem creavit: nupta *Wormatiæ* 1251. 21. Januarii, post fata mariti vidua mansit in *Hollandia*, ubi anno 1266. obliit, sepulta apud *Præmonstratenses* *Mittelburgi* in *Seelandia*.

De *Margaretha* sorore *Wilhelmi* Regis, nupta *Hermannno* Comiti *Hennebergico*, referunt *Erasmus*, *Vives*, aliisque passim *Chronographi* *Hollandiæ*, quòd pauperculam mulierem, gemellos ulnis gestantem, ac propterea sollicitantem calumniata, quasi proles
istas

istas ex pluribus suscepisset, adeo afflixit, ut indignabunda imprecaretur Comitissæ tot proles uno partu fundendas, quot dies annus contineret: Quod re ipsâ 1276. evenit, ut Comitissa præter naturæ ordinem 365. proles sexûs promiscui eniteretur, quæ omnes sacris undis ablutæ, consequenter cum matre defunctæ sunt, & in Losdunensi Cisterciensium Abbatia, Hagæ Comitum proxima, consepultæ cum hoc monumento:

Entibi monstrum nimis & memorabile factum,

Quale nec à mundi conditione datum.

Hæc lege, mox animo stupefactus Lector abibis.

Margarita Hermannii Comitis Hennebergici uxor, Florentii IV. Comitis Hollandiæ filia, Wilhelmi Romanorum Regis soror, annos 42. circiter nata, ipso die pasceves circa horam nonam matutinam 1276. trecentas sexaginta quinque proles, minimæ formæ est enixa, omnes à Guidone Suffraganeo Ultrajectensi in duabus ex ære pelvibus baptizatas, mares quidem sub uno Joannis, puellas sub Elisabethæ nomine, quæ simul omnes cum matre, uno eodémque die fati concesserunt, atque in hoc Losduynensi templo sepultæ jacent; sicut hic in perpetuam hujus rei memoriam ex vetustis tam manuscriptis, quam typis excusis Chronicis breviter positum & enarratum est. *Bertius lib. 2. Comment. penes quem sit fides.*

RICHARDUS.

Post mortem Wilhelmi vacabat in alterum annum Imperium, eoquod *Gerardus* Moguntinus anno 1256. in agro Göttingano captus, toto anno detentus esset ab *Alberto* Duce Brunsvicensi in castro Asciburgensi vulgò *Aschenburg* vel *Assenburg* apud Wolffenbyrtam: de quò *Cranzius* lib. 8. Saxoniae cap. 21. & 22. unde non sine magno lytro per *Richardum* Anglum est liberatus, juxta *Chronicon rhythmicum* Bothonis.

Pro maturanda Regis Romanorum electione, adhuc captivus votum suum dedit *Conrado* Præfuli Colonienfi, qui cum *Ludovico Severo* Palatino Francofurti elegit *Richardum* 6. Januarii 1257, auro Anglico corruptus.

Contrà *Arnoldus* Trevir, penes quem *Marchionis* Brandenburgici etiam votum erat, cum *Alberto I.* Saxone Regem proclamat 31. Martii ejusdem anni 1257. *Alphonsum* Castellæ & Legionis Regem, Sancti *Ferdinandi* III. filium, quod anno 1221. genitus esset ex *Beatrice* Philippi Suevi, quondam Imperatoris filiâ.

Mittuntur ad utrumque Legati: Venit cum multo ære, & magno splendore *Richardus* unâ cum *Sanctia* Conjuge ex Anglia in Germaniam, & 26. Maji ipso festo *Ascensionis* Domini coronatur *Aquisgrani* à *Conrado* Colonienfi cum uxore, adeo ut ad sup-

premiū honorem consequendū nīhīl superesset, quā ut à Pontifice Augustalia ornamenta acciperet. Hunc honorem quia sibi à Pontifice jam petiērat Alphonſus, differt utriq̃ue consensum *Alexander* Papa, veritus, ne Imperio aliunde satis turbato, novum inter Reges æmulos exoriat̃ur diffidium. Interim *Richardus* accepto honore turgidus, cum splendido navium apparatu, adverso Rheno, provectus, adſitas flumini urbes lustrat, æquē munificus ubique ac magnificus, quo Germanorum omnium animos facīlè attraxit, maximè, cū plures etiam Imperii urbes à prædeceſſoribus oppignoratas, ſuomet ære redemiſſet. Secundū diploma datum Moguntia 8. Septembris anno 1257. magna Privilegia contulit Francofurto, Fridbergæ, Gelhuſio & Wezlariæ.

Duravit Neo-electi Regis gloria inde Aquisgrano uſque Baſileam: Eò cū veniſſet, deficiente ære, remiſit ſplendor, & unā nutant Germanorum affectus. Mortuā ſubinde Sanctiā Coniuge Raymundi Comitis Provinciæ filiā, ad novas nuptias 1258. progreditur Wormatiæ, ductā Comitiffā Rhēni de Falckenſtein, quācum ſubſidii inops, eā quā venit navi, inglorius & deſpectus, in Angliam revertitur, ubi ex animi mœrore contabescens, vitæ ludicræ ſcenam clauſit in caſtro Berckamſtett die 2. Aprilis anno 1272; Non ut Onuphrius ait, anno 1263.

occisus, cùm vixisset ab anno 1209.

Nunquam erat Richardus Rex Angliæ, sed Princeps Cornubiæ, & apud Pictavos in Aquitania Comes. Patrem habuit *Joannem* sinè terra Angliæ Regem, throno dejectum, & fratrem Henricum III. regno paterno restitutum.

ALPHONSUS

Ex Rege Castellæ & Legionis

Rex electus Romanorum.

Alphonfus Patre Ferdinando III. sancto, Matre *Beatrice* Suevâ anno 1221. genitus, successit anno 1252. in utroque Castellæ & Legionis Regno. Reges etiam Saracenos Murciæ & Granatæ paternis armis fractos, sibi habuit tributarios. Rex Romanorum non tam re erat, quàm solo nomine; cùm in Hispania hærens, Germaniam non viderit, nec quidquam inde tulerit. Post mortem *Conradini* frustra institit pro successione in Sueviæ Ducatu, à pluribus jam undequaque distracto. Ne classe in Siciliam involeret, & Regnum illud titulo matris *Beatricis* sibi arrogaret, literas dedit *Gregorius X.* Pontifex anno 1274. ad Præsidentem Neapolis, & alteras ad Franciscum Turrianum Mediolanensibus tunc imperitantem, ut prohibere studeant irruentem fortè in Italiæ littora Alphonsum, Regem Castellæ: ut refert *Reginaldus* in annalibus ad annum 1274. cum
Spon-

Spondano. Ita ab Imperio exclusus Alphonsus, diem supremum obiit Hispali anno 1284. ibidem apud Patrem sepultus.

Jam nemo miretur, si sus deque versa fuerint omnia in Germania, ut quisque in suo territorio supremum sibi dominium arrogaret, finesque suos per fas & nefas amplaret ex illis potissimum terris, prædiis, castellis, juribus & regalibus, quæ alias ad Imperatores pertinebant, ut inde pro dignitate viverent, & belli nervum haberent; cum ab anno 1245, quo *Fridericus II.* à Concilio Lugdunensi exauctoratus est, usque ad annum 1273. Imperium fuerit acephalum, & consequenter per annos omnino octo & viginti continuum Interregnum.

XXVI.

RUDOLPHUS I. HABSBURGICUS,
regnat à Septembri anni 1273. ad Septembrem anni 1291.

STATUS IMPERII

sub

RUDOLPHO.

Si Magnus Carolus è domo æternitatis in terras has nostras revocatus, dimissum pridem Imperium denuò moderaretur, Imperium suum in Imperio quævisset, quin invenisset; adeo enim illud tempora mutarunt, ut, quod alias uni capiti parebat, jam ab innumeris

numcris distractum , nactum sit tot domi-
nos , quot Regulos.

Sicilia , prima quondam Romani Imperii
Provincia , jam scissa in duo Regna , hinc ad
Gallos , inde ad Hispanos transiit. Vastum
Lombardiæ Regnum cum reliqua Italia , ex-
cussio Imperii jugo , in tot propè dominia
ablit , quot urbes numeravit. *Burgundia* du-
plex aliàs Regnum , *Arelatense* & *Transjura-*
num , perditio regio nomine , ad diversos Co-
mites descivit. Partem sibi vendicabant Co-
mites *Montferratenses* , aliam majorem *Mau-*
rtemenses sive *Sabaudi* ; aliam *Provinciae* Co-
mites. Hinc irruerunt *Galli* & erexerunt su-
on Ducatus , inde *Campani* firmarunt sibi no-
vos comitatus , suum sibi Comites *Gebern-*
ses , suum *Delphini* , *Mompelgardenses* , *Kybur-*
genses , *Perretani* , *Pfirt* , & *Habsburgici*.

Limes Imperii Orientalis , sive *Austria* ,
quæ *Styriam* & *Carinthiam* complexa , quon-
dam à Comitibus ; nomine Cæsaris regeba-
tur , jam in totidem surrexit Ducatus.

Tyrolis , pars aliàs *Bojariæ* , cum *Istria* per-
venit ad Duces *Merania* & *Istriae* , quibus de-
ficientibus , idevoluta est ad Comites *Göri-*
tlæ , ab his ad *Austriaco-Habsburgicos*. *Bo-*
jaria , pridem accisa , propriis sortita est Du-
ces. *Bohemia* Imperatoribus aliàs tributaria ,
in Regnum evecta , suos Reges veneratur.
Polonia , pariter Imperio tributaria , quæ *Si-*
lesiam continebat , jam præter Reges , Duces
pluri-

plurimos, eosque diversos numerat. *Marchias Septentrionales*, subactis Slavis, partas ab Imperatoribus Saxonis & Franconis, beneficio Barbarossæ Cæsaris, tenent Comites *Ascanii* vel *Anhaltini*. Marchiam Orientalem sive *Misniam*, Slavorum Soraborum & Delminciorum quondam sedem, post Comites *Wettinenses* jam sibi servant *Marchiones Misniæ* ex *Wettinensibus* orti.

Thuringia & Hassia, nobilissimæ aliâs Provinciæ pridem ab Imperio subtractæ, proprios habent Landgravios; *Hassia* quidem ex Ducibus *Brabantinis*, *Thuringia* ex *Misniæ* Marchionibus.

Saxonie Ducatus, tricennali labore à Carolo Magno partus, partim cessit Ecclesiæ Colonienſi, partim subſit varias mutationes; dum ab Ottonibus devenit ad *Bilungos*, ab his ad Comites *Querfurtenses*; ab istis ad *Bojarios* *Guelphicæ* gentis, ab his ad Comites *Anhaltinos*, novo Ducatu *Saxo-Lauenburgico* auctus.

Belgium, una aliâs Provincia, jam respicit diversos Duces & Comites; Duces quidem *Limburgicos & Brabantinos*; Comites verò *Luxemburgenses*, *Fuliacenses*, *Hanonienses*, *Geldrios & Hollandos*.

Franconia in corde Imperii evanuit. Defecit item nobilissimus aliâs *Sueviæ* Ducatus, in urbicularum dominia majorem partem devolutus, ut vix nomen Ducatus retine-rit.

rit. Vix enim occisus erat Dux ultimus *Conradinus*, multi Dynastæ Sueviæ volebant esse immediati, abhorrentes à Ducis nomine. Conabatur quidem *Rudolphus* Ducalis saltem dominii terras Imperio asserere, sed adversabantur Sueviæ Comites & Barones cum Bohemo confœderati, quos inter præcipui erant *Eberhardus Wirtembergicus*, cum aliis sedecim Comitibus de *Froburg*, de *Neuburg*, de *Helfenstein*, de *Montfort*, de *Klingen*, de *Regensburg*, de *Toggenburg* & cæteris.

Circa Rhenum ex terris Suevicis & Franconicis surrexit novus Principatus, imò Electoratus Comitum Palatinorum Rheni ex stirpe Ducum *Wittelsbacensium*.

Lotharingia à duobus & amplius retrò sæculis ab Imperio erat avulsa. Et cum aliàs nulla esset Provincia, quæ non plura haberet palatia, & innumeras villas regias, ubi Imperator cum aula resideret, jam ne unicum supererat palatium, omnibus per terrarum Principes occupatis. Abundabat quidem undequaque tota Germania castris, sed talibus, unde privati pro rebus suis augendis vel stabiliendis horrenda perpetrabant atrocinita, & quotidianas exercebant rapinas; unde commercium omne jacuit, ex quo robur est Provinciarum. In statu ita turbato vix erat Princeps, qui Imperium ambiret; omnes potius solliciti, qui sua augerent & tuerentur, quàm qui res Imperii cordi haberent ac promoverent. Inter

Inter has miseras id in commodum maximum Ecclesiarum & Abbatiarum vergebat, quod temporibus Friderici II. abrogati sint Advocati Ecclesiarum & Abbatum, cum enim illi essent constituti ad tuenda Ecclesiarum jura & tractanda politica, incredibile, quæ damna Ecclesiis intulerint, ut propria eveherent. Ex hisce bonis Ecclesiasticis vel orti sunt multi Comitatus ac Dynastiæ, vel si quæ tenues fuerunt, insigniter auctæ sunt. Hinc Benedictinorum damna incredibilia in sylvis, quod ipsi à carnibus tunc abstinentes, liberam venandi facultatem dederint Advocatis, quâ illi abusi sylvas sibi proprias reddiderunt.

GENEALOGIA COMITUM HABSBURGENSIIUM.

In eo probi Scriptores omnes conveniunt, quod Habsburgici primam originem ab antiquissimis temporibus habuerint ex Comitibus *Vindonissæ*. Fuit autem Vindonissa urbs olim famosa à Romanorum Colonia, & Sede Episcopali, quæ posterioribus temporibus translata est Constantiam. Hodie vicus est admodum exiguus, *Windisch* dictus, prope Badenam Ergoviæ ad amnem *Rusam*, ubi infra oppidum *Bruck Arolæ* fl. *Aar* miscetur. Ad eandem *Arolam* paulò supra oppidum *Bruck* situm est Castrum *Altenburg*, unde dicti sunt *Comites Altenburgici*. Hi, quanti

ti nominis olim fuerint , satis demonstravi in *Luitfrido Altenburgico* , qui partitioni Regnorum sub Carolo Calvo & Ludovico Germanico cum summa potestate interfuit Proximè supra castrum *Altenburg*. ad Arolam fluvium est alterum castrum *Habsburg* , à *Wernero* Episcopo Argentinensi ejusdémque fratre *Radepoto* sæculo XI. tempore *Conradi Salici* exstructum ; unde Comites Altenburgici nomen mutuârunt , ut ad distinctionem aliarum stirpium *Habsburgici* dicerentur : Quod nomen usque ad hodierna tempora retinuerunt. Horum Comitum integram Genealogiam multi conati sunt deducere ; sed nemo fuit ex omnibus , qui firmis testimoniis rem probâisset.

Quamquam non diffitear, rectum successionis ordinem clarè demonstratum esse , tum ex actis Monasterii *Murensis* , tum ex vita sancti *Deicoli* ad diem 18. Januarii apud Bollandum , tum etiam ex *Wiperto* , S. Leoni IX. Papæ Synchrono , dubius tamen valdè ordo ille est , qui à sæculo octavo in nonum textitur. Necramben recoquam, videat lector, quæ retuli Tom. VII. in origine Genealogiæ Domûs Lotharingicæ , cum hæc eosdem habeat progenitores , quos Austriaco-Habsburgica , etsi in diversas stirpes abierint.

Eberhardus Comes Alsatiaë Altenburgicus , vixit cum Uxore *Adelinda* anno 860, juxta authorem

Mo-

Monachum Lutrensem in vita S.
Deicoli 18. Januarii.

Hugo Comes Altenburgicus invasit bona Monasterii Lutrensis S. Deicoli, idè graviter cum filiis divinitus punitus, tandem resipuit. Uxor ejus *Hildegardis*. Defunctus est circa annum 900. à Flodoardo ad annum 939. vocatur *Hugo Cisalpinus*.

Eberhardus, Fundator stirpis Ducum Lotharingæ: de quo Chronicon Australe ad annum 939. ait:

Henricus rixosus
frater *Ottonis I.*
ab *Eberardo Alsatia* Comite comprehensus est.

Sigebertus Gembl.
ad 934. ait illum
Lutræ cum fratribus
Monachum factum
940.

Hugo, Fundator stirpis Comitum ab *Egesheim & Daxburg.*

Guntramus
Dives, Altenburgi Comes,
Fundator stirpis Comitum Altenburgico-Habsburgensium,
quam prosequor.

GRADUS I.

Guntramus cognomento *Dives*, quia, ut ait *Franciscus Guilliman Lib. 4. de origine domus Austriacæ cap. 1.* hæres factus propinqui sui *Luitfridi III.* cum *Bertholdo & Erchangelo* anno 911. decollati, juxta

B

Chron.

Tom. IX. P. Conradi Hertzenberger Soc. Jesu.

Chron. Sigeberti Gemblacensis, ob exercitias violentias contra Abbatiam Lutrensem S. Deicoli pœnitens, Lutræ anno 940. Monachum induit, ibidem anno 946. 7. Cal. Aprilis defunctus.

Uxor 1ma *Brigantina*, ex Comitibus de Montfort.

Uxor 2da *Itha*, filia Adalberonis Comitiss de Calv: ut ait Pontus Heuterus de Orig. Habsb. c. 3.

GRADUS II.

Cancelinus vel *Kunzelinus*, Altenburgi Comes, floruit tempore Luitolphi Ducis Sueviæ, filii Ottonis I. Imperatoris.

Ab hominibus, ibi locorum liberis, in Advocatum & Protectorem assumptus, pro licentia vel abusu illius sæculi, eos sibi subditos fecit; in cujus damni qualemcunque compensationem fundavit Monasterium *Sulzberg*. Filios reliquit quatuor *Radebotum*, *Rudolphum*, *Lancelinum* Zehringensium Fundatorem & *Werinbarium* sive *Wernerum* Episcopum Argentinensem, castri *Habsburg* Fundatorem; ut produnt Acta Murenfis. Ex his Rudolphus exstruxit cellam *Othmarsheim*.

GRADUS III

Radeboto vel *Radbotus* Comes ultimus Altenburgici nominis, idemque primus Habsburgicus, assumpto novo nomine ex castro Habsburg, quod à fratre *Wernero*, Episcopo

po Argentinensi , tempore Conradi Salici Imp. exstructum , primus inhabitavit. Uxor *Liba* vel *Juditha* Lotharingia , amita Rudolphi Rheinfeldensis Romanorum Regis. Ambo conjuges fundarunt apud Helvetos Monasterium Murense vulgò *Muri* Ord. S. Benedicti , quod anno 1064. cum Ecclesia primò fuit consecratum. Ibi quiescunt Fundatorum corpora ante Altare S. Crucis. *Acta Murenfis de origine Habsburgicorum in Radebotone.*

Liberi.

Otto Comes , ab Erinliero milite occisus , quiescit Argentinæ : Quam ob causam *Wernerus* , Ottonis frater , donavit Ecclesiae Argentinensi suum pradium *Chusnach.*

Adelbertus in Hüningen defunctus , quiescit in Monasterio Murenfi juxta Patrem.

Wernerus stirpis propagator.

Richenza , anno 1051. nupta Ulrico Comiti de Lentzburg & Baden in Ergovia , obiit 1081. *Muri* sepulta. Ibid. l. c.

GRADUS IV.

Wernerus Comes Habsburgicus procuravit dedicationem Ecclesiae Murenfis , factam post fata parentum V. Idus Octobr. 1064. à Rumoldo Constantiensi Episcopo. Ad augmentum hujus Monasterii donavit omnium Ecclesiarum decimas inde usque Vindonissam

sitarum. Ne Monasterium Einsidlense jus aliquod sibi arrogaret ob duos inde petitos Præpositos in Cænobium Murense, sub idem tempus ex gremio Murenfi electus est primus Abbas, dato in Advocatum Ludolpho de Rëgensberg. Porro præsentibus duobus Cardinalibus Monasterium hoc Sedi Pontificiæ immediatè fuit subjectum. Prædia Fundatorum ista sunt: *Talovvil, Zelingen, Pellikon, Ustro, Walabæch, Tenzelingen, Askebach, Soverzenbach, Arestoevv, Althuseren, Birchi, Gruti, Hermensvvil, Wintersvvil, Vinse, Miarchimos, Goeslichoven, Wolen, Wil, Rordorff, Obrunbruck, Bruggo, Birnlophon, Boellikon, Butvvil, Geltvvil, Zovilare, Brunsvill, Regenfridsvvil, Gerssuvve, Masvranden, Stallikon, & Terisbach.* Obliit *Wernerus* immaturâ morte præventus 1096. III. Idus Nov. Uxor *Regulinda.* Liberi: *Otto, Albertus, & Itha* vel *Juditha*, nupta Comiti de Homberg sive de Thierstein. Ita Acta Murenfia.

GRADUS V.

Otto *Weneri* filius, anno 1096, à morte Patris Comitatum adit, & Monasterii Murenfis Advocatiam, quam cùm paucis annis fideliter administrasset, ab Hessone nobili de *Ufenberg*, in suamet domo *Butenheim* in duello interfectus est anno 1109. 6to Idus Novembr., in Murenfi Cænobio juxta Parentes sepultus.

Uxor:

Uxor : *Hilla* de Pfirt sive Comitissa Ferretana.

Liberi : *Wernerus* , qui sequitur , & *Adelheidis* nupta Comiti de Hüneburg.

Ottoni defuncto successit in advocatiam monasterii Murensis non filius *Wernerus* , sed frater *Adelbertus* , *Judentæ* maritus , idemque magnus Murensium benefactor , cum donavit vicum *Telovil* , prædia in *Egenville* , *Bibilos* & *Bremgarten*. Vide *Acta Murensia* in *Ottone* : Quo loco cavendus *Guillimannus* lib. 5. c. 4. , quod non ritè inspexerit *Acta Murensia*.

GRADUS VI.

Wernerus II. Comes ab Habsburg , *Ottonis* filius vixit primis temporibus *Friderici Barbarossæ* Imp. & *Hermanni I.* Episcopi *Constantiensis* ; ut prodit diploma *Murense*.

Uxor NN.

Liberi : *Adelbertus* , qui sequitur , *Gertrudis* , nupta Comiti de Mumpelgard-*Richenza* , desponsata comiti de Pfirt.

Ita *Acta* citata in genealogia Habsburgica.

GRADUS VII.

Albertus , cognomento *Dives* , dotator Monasterii Murensis , inter alia dedit cornu ex ebore , quo in venationibus usus erat , cui majusculis literis ita inscriptum : *Notum sit omnibus , cornu istud aspicientibus , quod Comes*

Albertus, Alsatiensis Lantgravius, de Habsburg natus, cornu istud dondr̃it. Hæc acta sunt anno MCXCVIII. Obliit circa hæc tempora in bello sacro in Palæstinâ.

Uxor: Itha vel Judith, Comitissa de Pfulendorff, neptis Guelphonis VI. Ducis Spoletani & Sueviæ Comit̃is, ex Wulphilde sorore, nuptâ Rudolpho Comiti Suevo de Pfulendorff & de Bregenz.

Liberi: Rudolphus sequens &

Fiſſa NN. nupta Comiti de Leiningen. Acta Murensia.

GRADUS VIII.

Rudolphus I. Comes de Habsburg, floruit sub finem sæculi XII. De hoc ita habent Acta Murensia:

Rudolphus per Agnesam filiam Godefridi de Stouffen, quod est inter Wormatiam & Spiram, genuit Albertum, Rudolphum, Wernerum, Hellwigam & Gertrudem uxores Hermanñi & Ludovici fratrum, Comitum de Froburg.

Hæc Agnes, uxor Rudolphi, non videtur fuisse de stirpe Regia Hobenstaufenſi, quia hoc Staufenſe caſtrum ſitum eſt non apud Spiram, ſed apud Göppingen, Sueviæ oppidum.

GRADUS IX.

Albertus II. Rudolphi I. ex Walphilde Guelpha filius, Comes Habsburgieus & Alſatiæ ſuperioris Lantgravius. Obiit 1240. apud Aſcalonem.

Uxor *Heilvvigis* sive *Hedvvigis*, filia *Utrici*, Comitis de Kyburg & Dillingen. Obiit 30. Aprilis 1260., & quiescit in monasterio Murenfi. De his ita Acta Murenfia: *Dominna Hedvvigis de Habsburg, nata de Kyburg, Comitissæ Alberti uxor, & Regis Rudolphi prædilecta mater, quiescit in Monasterio Muri.*

Liberi: *Rudolphus Imperator.*

Albertus, Canonicus Eccles. Cathed. Argentinensis & Basileensis.

Hartmannus in flore adolescentiæ decessit.

Bertha, nupta primò *Emerico* Comiti de Küssenbergo, quo finè prole defuncto, secundis nuptiis juncta est *Ottoni* de Ochsenstein & Strasberg.

Elisabetha nupta *Friderico* vel *Etbelfrido* Comiti Zollerano, Norimbergensi Burggravio, fit Mater nobilissimæ stirpis, ex qua prodierunt omnes Burggravii Norimbergenses, & moderni Marchiones Brandenburgici. *Albert. Argentin. in Chron. Acta Murenfia.*

Agnovit in prædicto *Alberto* Habsburgico, ejusque uxore *Hedvige* Comitissa Dilingano-Kyburgica, Augustæ suæ stirpis Majores, & in perpetuum monumentum tabellæ aureæ (cui pars magna sanctæ Crucis Donavverthæ inserta est, à qua etiam Donavverthana Benedictinorum Abbatia nomen habet, ut ad S. Crucem appelletur) inscripsit hæc verba Maximilianus I. Imperator:

Maximilianus Romanorum ac Hungariæ Rex, Archidux Austriae, Dux Burgundiæ me 12. Cal. Maji visitavit anno 1496, qui huic Ecclesiæ sanctæ crucis Werdecæ per Mangoldum ex nobili genere Elpheciorum (hoc est Helvetiorum de Kyburg) de sanguine Ducum Sueviæ, tunc etiam Comitem in Dilingen cum fundatione me donatam, amplius decoravit; nam ex ipso nullus viventium longè aut plus traxit originem, de Habsburgensibus vel Kyburgensibus: Particeps & ipse sit devotionis in ævum. Amen. Hierarchia Augustana P. Khamm T. 2, G R A D U S X.

Rudolphus, ex Comite Habsburgico Romanorum Imperator natus 1. Maji, 1218. mortuus Germershemii 1291. Spiræ sepultus.

Uxor 1ma: *Anna*, Comitissa de Hohenberg & Haigerloch ducta 1245. mortua Vienne in Austria 1281. sepulta Basileæ.

Uxor 2da: *Agnes*, filia Ottonis, Burgundiæ Dynastæ, quæ prole carens, post obitum mariti rursus in Burgundiam concessit.

Liberi: 1. *Rudolphus*, anno ætatis duodecimo defunctus.

2. *Albertus I.* Imperator, stirpis continuator

3. *Hartmannus*, juvenis decessit.

4. *Fridericus*, juvenis obiit.

5. *Rudolphus junior*, Dux Sueviæ, Lantgravius Alsatiae, Comes Ergoviæ & Advocatus Turgoviæ, uxorem habuit *Agnetem*, Ottocari II. Bohemiæ Regis filiam, Iglaviæ anno 1279. post mortem patris ductam,

tam , eâ conditione , ut si Wenceslaus frater Agnetis finè hærede decederet , Rudolphus in Regno succederet. Oblit Rudolphus junior , veneno à Bohemis extinctus anno 1290. *Agnes* relicta vidua decessit , 1296 , cùm genuisset *Joannem posthumum* , Sueviæ Ducem , qui patrum Albertum Imperatorem anno 1308. interfecit.

6. *Hermannus* , annos duodeviginti natus , cùm proximè connubium inire vellet cum Margaretha Eduardi Regis Angliæ filia , 18. Dec. 1282. Rheno Rheinfeldæ submersus oblit unà cum aliis XI. nobilibus juvenibus , Basileæ sepultus.
7. *Carolus* , in castro Rheinfelden 1276. natus , eodem anno denatus , Basileæ sepultus.

Filiæ Rudolphi Cæsaris :

1. *Euphemia* , monialis Tulnæ in Austria inferiore , Ordinis S. Dominici , quem Parthenonem exstruendum voverat Rudolphus ante prælium cum Ottocaro initum.
2. *Guta* vel *Juditha* , desponsata Sancto Wenceslao , octenni Ottocari Regis filio , ducta 1286 , cùm Wenceslaus in paterno regno jam successisset Oblit ex partu anno 1292 , cùm quatuor proles dedisset. marito 1305. extincto.
3. *Matbildis* , uxor tertia Ludovici Severi , Comitis Palatini Rheni , & Bavariæ superioris

rioris Ducis, ducta 1274. Obiit 1304. Sepulta in Abbatia Fürstenfeld.

4. *Agnes*, nupta Alberto II. Saxoniae, Angariae & Westphaliae Duci ex stirpe Anhaltina, anno 1311. defuncto.

5. *Anna Hedvigis*, desponsata Ottoni Marchioni Brandenburgico ex altera stirpe Anhaltina. Obiit 1329.

6. *Clementia*, uxor Caroli Martelli, ex stirpe Comitum Andegavensium, Regis Neapolitani postea etiam Hungariae, anno 1301. defuncti.

Ex quo prodierunt *Carolus* Rex Hungariae Belgradi anno 1342, defunctus. *Clementia*, uxor 2da Ludov. X. Regis Galliarum, cognomento Hutini; & *Beatrix* copulata Joanni Delphino de Vienna, Patri Humberti III, qui postea Delphinatum contulit *Carolo* primogenito *Joannis* Franciae Regis. Videatur Albertus Argentinensis in Chronico cum Colmariensi.

STIRPS ALTERA COMITUM HABSBURGICORUM.

I.

Rudolphus I. Comes Habsburgicus, Laufenbergæ Dominus, Alsatiæ Lantgravius ex Agnete Coniuge genuit Albertum Divitem, Rudolphi Imperatoris Patrem, & Rudolphum Taciturnum, novæ stirpis authorem.

II.

Rudolphus Taciturnus Comes Habsburg. & Laufenbergæ Dominus obiit 1247. Wettingæ tumulatus. Uxor

Uxor : *Gertrudis de Regensberg.*

Liberi : *Godefridus.*

Rudolphus, *Constantiæ Episcopus* ab anno
1274.

Egerhardus, de quo postea.

Wernerus, *Otto*, *Hartmannus* absque liberis
decefferunt.

III.

Godefridus, *Comes Habsh.* obiit 1271. *Wettingæ* sepultus.

Uxor : *Elisabetha* ab *Ochsenstein.*

Liberi : *Godefridus*, juvenis decessit.

Rudolphus.

IV.

Rudolphus II. militat *Alberto I. Cæsari*; quo
defuncto *Henricus VII.* constituit illum
præfectum Imperialem Germaniæ super-
rioris, scil. *Turgoviæ*, *Ergoviæ*, ac ur-
bium *Rheno* & *Lacui Bodamico* adja-
centium anno 1310. Obiit 1314. in *Monte*
Pessulano, *Wettingæ* sepultus.

Uxor *Elisabeth*, *Comitissa* ultima *Rappersvvi-*
lana, prius nupta *Ludovico Comiti Hom-*
bergenfi; quia utrique proles dedit, comi-
tatus *Rappersvvilanus* inter *Homburgenses*,
& *Habsburgicos* fuit divisus: demum 1330.
cum defecissent *Homburgenses* totus ad
Habsburgicos est devolutus.

Liberi : *Joannes* & *Rudolphus*, qui *Comita-*
tus Laufenbergensem & *Rappersvvilanum* in-
ter se sunt partiti.

V.

V.

Joannes Comes Laufenbergæ, succedit fratri Rudolpho in Comitatu Rappersvvilano anno 1315. sectatus partes Friderici Pulchri contra Ludovicum Bavarum, oblit 1337.

Uxor: *Agnes* inferioris Alsatiæ Lantgravii filia.
Liberi: *Joannes*, *Rudolphus*, & *Godefridus*.

VI.

Joannes II. Comes Habsburgico - Laufenbergico - Rappersvvilanus resedit in arce Rappersvvilana, reliqui fratres in arce Laufenberg. Ex his *Godefridus* obiit, 1375. cum vendidisset suum comitatum Alberto Austriaco.

Uxor: *Elisabetha*, Comitissa Nidoviensis.
Liberi: *Joannes III.* & *Adelheidis*, nupta Henrico Comiti de Montfort.

VII.

Joannes III. Comes Habsburgico - Laufenbergensis interfuit infelici prælio apud Sempacum anno 1386. Circa annum 1390. egit palatii Præfectum sub Principibus Austriacis. Interfuit Concilio Constantiensi. Quia moriens hæredem marem non reliquit, Austriaci Laufenbergam cum annexis receperunt.

Uxor: *Agnes* ab Hohenladenbourg, ex qua nata filia unica *Ursula*, nupta Alvino Comiti Sulzensi.

STIRPS

**STIRPS TERTIA
COMITUM HABSBURGICORUM.**

I.

Eberhardus I. filius natuminor Rudolphi Taciturni, Patruī Rudolphi Imperatoris, anno 1247. defunctus, Uxorem habuit *Annam*, Hermannī postremi Comitīs Kyburgensis filiam, & hæredem, quo matrimonio accessit Eberhardo non tantum Comitatus vastissimus *Kyburgensis*, sed alter etiam *Burgdorffensis* ex relicta Zehringensium hæreditate.

Refedit Eberhardus in Burgdorff, ubi obiit 1284.

Liberi: *Hartmannus*, *Eberhardus II.* & *Catharina*, nupta Alberto Comiti à Werdenberg.

2.

Eberhardus II. Comes Habsburgico-Kyburgicus in Burgdorff residens, occiso per fideiuciosos 1332. fratre Hartmanno, solus dominia tenet, anno 1361. defunctus.

Uxor *Bertha*, filia & hæres Beriholdi Comitīs à Buchek.

Liberi: *Rudolphus* Successor.

Hartmannus & *Bertholdus*, Equites ordinis Teutonici.

Eberhardus, Canonicus Basileensis, & *Joannes* Præpositus Ecclesiæ Cathedr. Argentinensis.

3.

Rudolphus Comes Habsburgico-Kyburgicus obiit 1381. Uxor

Uxor: *Anna*, hæres comitatûs Nidoviensis.
 Liberi: *Eggo*, *Henricus*, *Bertholdus* & *Verena*
 nupta Friderico Comiti Zollerano, cogn.
 Malo.

Habuit *Rudolphus* bella longa cum Soloduranis & Bernatibus, quibus etiam est immortalus. Hæc ne post mortem patris prosequerentur filii adhuc impuberes, horum Tutores *Dunum* & *Burgdorffium* tradiderunt Bernensibus pro summa 577 17. florenorum 1384. VII. Idus Aprilis.

4.

Eggo, Comes ultimus Habsburgico-Kiburgensis, in quo circa annum 1400. stirps exspiravit in partibus Helvetiæ.

Guillimannus lib. 7. de origine Domûs Austriacæ.

G E S T A

RUDOLPHI I. CÆSARIS, & CAROLO
 MAGNO. XXVI.

Natus primâ diē Maji 1218. in superioris Alsatiæ castro *Limburg*, patrinum habuit Augustum, Fridericum II. Imperatorem, cujus aulam decimo tertio ætatis suæ anno secutus, paulò post militat sub ejus signis.

Patre sub annum 1240. apud Ascalonem in Palæstina amisso, dominia adit, & anno 1245. connubium init cum *Anna* Comitissa de *Hobenberg* & *Haigerloch*, auctus magno tractu Alsatiæ, dicto *Albrechts thal*, quem Albertus

Comes , Annæ sorori , in dotem dedit cum annexis terris.

Anno 1250. post mortem Friderici II. ex-auctorati Imperatoris , militat Ottocaro II. Bohemiæ Regi, ejusdémque curiæ Præfectum agit , per legatos à Bohemis invitatus.

Causa.

Anno 1246. occubuit Fridericus Dux ultimus Austriæ & Styriæ, ex Comitibus Bambergensibus. Ut inter plures, de successione litigantes, jus aliquod sibi acquireret Ottocarus Bohemus, conjugium meditatur cum *Margaretha*, Leopoldi ultimi Austriaci filiâ, qui frater erat natu major *Friderici* occisi. Sed obstabat votum Religionis; cùm enim *Margaretha* primis nuptiis juncta fuisset *Henrico* Romanorum Regi, *Friderici* II. Imp. filio primogenito, Cosentiæ in carcere mortuo, illa sub annum 1235. vidua facta Trevirim se contulit, & institutum S. Dominici arripiens, ibidem in parthenone Divæ Catharinæ monasticen professa est; quo voto religionis à Romano Pontifice soluta, ad alterum connubium cum *Ottocaro* Bohemo transiit, & cum septem annis eidem convixisset, ob sterilitatem causatam & pellicem super indutam repudiata, *Crembsii* reliquum vitæ exegit, anno 1267. defuncta.

Hujus *Margarethæ* titulo, *Ottocarus* ex Marchione Moraviæ, Rex factus Bohemiæ, Austriam cum Styria occupavit, & per annos complures tenuit. Iisdem Ducatibus plu.

plurēs inhiabant, primus quidem ipse Imperator *Fridericus II*, ut in iis vel filium firmaret, vel nepotem ex *Margaretha* genitum: deinde *Hermannus*, Marchio Badensis titulo conjugis suæ *Gertrudis* Austriacæ, quibus interea defunctis, acrius contendebat *Bela* Rex Hungariæ, Bojorum Duci junctus, pro recuperanda Styria, pridem à suo Regno avulsa. Contra tot, tamque potentes competitores ut triumpharet *Ottocarus*, Duce opus erat strenuo, quâ famâ cum latè claret *Rudolphus*, ejus sibi operam expetiit *Ottocarus*, quam ipsi per aliquot annos egregiè navavit *Rudolphus*, maximè anno 1270, quo equestribus ordinibus præfectus, de *Bela* Hungariæ Rege triumphavit.

Ea tunc erat *Ottocari* potestas, ut non dubitarent Principes ipsi, per Legatos Pragæ missos, Imperium deferre, quod ille superbè rejecit, gloriosius sibi ducens nomen validi Bohemiæ Regis, quàm infirmi Romanorum Imperatoris, quanquam postea doluerit, cùm vidisset *Rudolphum* ad istum honorem evectum.

Non ita multo tempore militavit *Ottocaro* *Rudolphus*, ne propria negligeret, in partes Helvetiæ reversus: Ubi dum feras secundo anno 1264 animum laxat, cœlo pluvio pedes occurrit sacerdos, sacrum viaticum ad ægrum laturus; hoc indignum ratus Comes *Rudolphus*, equo desilit, & quò citius

titus ad ægrum pertingat, suum equum Sacerdoti cedit. Hoc sui comitis exemplum secutus Jacobus de Rheinach, suum etiam equum commodat ædituo, & ambo Sacerdotem ad ædes ægri comitantur. Re peractâ equum restituit Sacerdos; cui Rudolphus, *absit*, inquit, *ut equum, quem DEUS consecravit, ego profanatum eam: Equus iste Dei est, & ad dicinos usus Ecclesie consecratus. Ne grave sit Ecclesie, equum alere, alendo censum constituo, quem perpetuum esse volo, ut & equus ali, & ubi res postulaverit, alius pro Sacerdote empossit.*

Postero die venit Rudolphus in cœnobium Fare Tigurum inter & oppidum Baden situm, & alloquens sanctimoniam ætate provectam, Sanguine sibi propinquam, intelligit ex ipsa vaticinium de futuro imperio. *Tu beri, inquit illa, honorasti Christum Eucharisticum, ille tibi decrevit summum in terris honorem; & ne vacuum putes oraculum, notes volumin decursu temporum novenarium, experire vaticinii veritatem.* Avidè expectat Rudolphus, quid non usserat dies: quid hebdomas nona: quid mensis nonus. Cùm nihil eorum, quæ prædixerat Monialis, evenisset, deposita est vaticinii memoria & cura futuri.

Evoluto novem annorum tempore, dum minimè cogitat de oraculo præterito, adest faustus nuntius, qui Rudolphum in Regem electum esse indicat. *Chronicon Tigurinum.*

Quod meritò miremur, accidit eodem anno

C

no

Tom. IX. P. Conradi Hertenbergæ Soc. JEsu.

no 1264, quo suam erga Venerabile Sacramentum Rudolphus testatus est pietatem, quodd Urbanus IV. instituerit festum Corporis Christi feriâ quintâ post Octavam Pentecostes solenniter per Ecclesiam celebrandum, Divo Thomæ Aquinati præcipiens, ut de eodem Festo officium Ecclesiasticum componeret; quod ille fecit unâ cum erudito illo hymno: *Lauda Sion Salvatorem*, quemadmodum tradunt Bollandistæ Tom. 4. Aprilis. Onuphrius & Cardinalis Prosper Lambertini de servis DEI beatificatis & Beatis Canonizatis lib. 4. part. 2. cap. 30. num. 21.

Accedit, quodd eodem sæculo ineunte, anno videlicet 1202. *Guido* Cardinalis Prænestinus, Pontificis Legatus, inter alios pios mores illum induxerit Coloniae Agrippinæ, ut ad elevationem hostiæ salutaris, audito tintinnabuli sonitu, populus cernuus procumberet, & tantisper humi prostratus, latentem DEUM suppliciter adoraret, dum calicis consecratio peracta foret.

Præterea nolam adhiberi voluit, dum sacrum viaticum ad ægros per compita deferretur, cujus tinnitu populus ad præsens Numen reverendum commonitus, Christum in Eucharistia devotè adoraret: ut author est *Cæsarius* lib. 9. memorab. rer. cap. 51. Quem pium morem finitimi Germaniæ populi æmulo virtutis studio arripuerunt, & ad nostra usque tempora retinuerunt. Ex more tam
re-

recenti accidit, quòd Rudolphus venationibus occupatus, audito tintinnabuli sono, videndi cupidus, flexo equo, Sacerdoti appropriaret, & quia tunc sublatuſ erat pons à fluvio, ut Sacerdos facilè transire non posset, equum Sacerdoti offerret inter monasterium *Fare & Badenam* Ergoviæ.

Prædictus Sacerdos, factus postea Henrico, Archiepiscopo Moguntino à secretis & officiis, crebros de *Rudolpho* miscuit sermones, tum apud ipsum Moguntinum Præsulem, tum apud alios viros Principes, *Rudolphi* virtutes prædicando. Guillimannus lib. 6. de vera origine domûs Austriacæ cap. 4.

Cùm enim anno 1284. defunctus esset Wernerus ex Comitibus de Falckenstein Archiepiscopus Moguntinus, & contentio esset de successionem, *Honorius IV.* Pontifex contraligantes 1286. Archiepiscopum præfecit *Henricum*, ex ordine Minorum tunc Antistitem Basileensem. Erat *Henricus* pistoris filius, ex Algovia oppido *Eysne* oriundus, cognomento *Knoderer* vel *Gürtelknopff*, ita dictus à nodoso cingulo, ordinis FF. minorum, Lector domûs Moguntinensis, Theologiæ Doctor, postea Guardianus in oppido Lucernensi, solitus frequentare castrum *Habsburg*, tribus inde leucis distitum, Comitum Rudolphi, uxoris ejusque familiæ confessiones multis annis audiendo. Postea domui Basileensi in Guardianum datus, sede vacante anno 1274. à dis-

fidemibus Canonicis in Episcopum Ecclesie
Basileensis assumptus est, & *Gerardus* & Pa-
pa Lauanæ consecratus. *Walterus Argent.*
Chron. Colmariensē Dominicanorum. Tri-
themius in *Chron. Hirsaug.*

Hunc Henricum Baileensem Episcopum,
misit Rex *Rudolphus* ad Papam pro diversis
negotiis terminandis: Papa vero *Honorius* ad
Cathedram Mog. Num promovit. *Chron.*
Colmar. *Gerardus de Rineo* ita tradit: *Hen-*
rico Romana legatio optima attulit, bonis, dum inter
duos contententes gaudet Moguntinā Cuiusdā.

Nec ita domi vacabat *Rudolphus*, quin
pluribus bellis implicaretur. Primum erat
cum Argentinensibus. *Walterus de Geroltseck*
Episcopus Argentinensis anno 1261. nova
onera imposuit civibus; resistunt illi, ad iura
& privilegia provocantes. Minatur Episco-
pus, nō morem gererent, sacrorum interdi-
ctionem. Illi arma arripiunt. Migrat ex ur-
be *Clarus* metu privationis sacrorum, sequun-
tur viri Nobiles. Partes Episcopi tuentur *S.*
Galli & *Murbaci* Abbates cum *Rudolpho* Habs-
burgico & abbas nonnullis Comitibus. Cives
in horum bona grassantur. Inter hæc pœ-
nitet *Wotkorum* Kyburgicum Comitatus
sui novissimā Ecclesiæ Argentinensi in dona-
tionem facti, irritam causatur donationem,
utpote ex merore animi, non liberā volun-
tate factam. Hunc Comitatus inhiat *Rudo-*
phus, tanquam proximus avunculi hæres.

Ex-

Exorto eam ob causam diffidio , relictis Episcopi partibus , civibus sociatur , assumptâ urbis & belli curâ , unde omnium animos adeò sibi conciliavit , ut postea statuant ipsi in urbe erexerint.

Tenebant eâ ætate Episcopi Argentinenses multas utriusque Alsatiæ urbes liberas , quibus Imperatoris nomine dabant Præfectos & libertatis defensores ; tempore autem longi interregni in Imperio prævaluit vis Præfectorum & violentia æquitati , quo factum , ut aliæ urbes pro Episcopo , aliæ pro civibus starent.

Rudolphus Colmariam dolo capit , *Mühlbusum* longâ obsidione pressum subigit eversâ funditus arce : Hoc modo totius Alsatiæ dominium est consecutus , ut quidquid inter *Salsetum* & *Basileam* situm esset , excepto *Rubeaco* , ipsi pareret.

Dum hæc in Alsatia geruntur , Argentinenses de *Waltero* Episcopo triumphant , quod adeò ipsum afflixit , ut mortem inde contraheret. Succedit in Cathedra *Henricus* & *Geroltsek* , civibus aliàs consentiens , & quò *Rudolphum* amplius sibi devinciret , donationem *Kyburgensem* ab avunculo nuper factam , eidem reddit. Chron. inf. Alsatiæ lib. 4. cap. 64.

Anno 1271. alterum ipsi bellum est cum Episcopo Basileensi , suo propinquo propter conditionum paternarum terminos ; idcirco se-

quenti anno vernis temporibus, admoto milite Basileensem agrum infestat, auctus auxiliis Abbatis S. Galli & Tigurinorum: maxime quodd Episcopus *Brisacum* & *Neoburgum* contra Rudolphum sui Juris esse contendebat. Urbs ipsa *Basilea* in partes tracta, factionibus ardebat, inditis nominibus, alterâ *Stelliferorum*, alterâ *Psittacigerorum*, quorum illi Rudolpho, hi Episcopo favebant. Sed cum illos expulissent ex urbe, accessit nova belli & obsidii causa. Finem liti & obsidioni imposuit nuntium de electione Rudolphi in Imperatorem allatum. Chronicon Colmariense Dominicanorum.

A N N U S 1273.

Jam decem menses fluxerant, ex quo Imperium à morte *Richardi Angli* acephalum esset: Hortabatur interea literis Principes *Gregorius X.* Pontifex, ne in capite deligendo moras traherent, quod ex longiore interregno Germania, elisis legibus, per mutua bella in magnam barbariem jam abiisset, in pejus ruitura, nisi restitutâ summâ potestate, licentia refrænaretur.

Communicatis ergo consiliis *Frankfurti* conveniunt primi Imperii Principes, cumque de capite deliberant, *Wernerus* ex Comitibus de *Falckenstein*, Antistes *Moguntinus* longâ oratione commendat *Rudolphum Habsburgicum*, virum bello strenuum, ac multis victoriis

steriis gloriosum, memor insignis humanitatis alias acceptæ, quòd pro impetrandâ confirmatione ad Pontificem profectus, inde ab urbe Argentina ad Alpes usque à *Rudolpho* Comite fuerit conductus; quâ suâ suadâ id effecit, ut *Engelbertus de Falckenburg* Coloniensis, & *Henricus de Fingstingen* Trevirensis, in eandem sententiam abirent.

Tunc *Ludovicus Severus* Dux Bavariae, qui unâ aderat, *Fridericum Zolleranum*, Norimbergæ Burggravium, Rudolphi ex sorore nepotem allocutus, si votq, inquit, meo accederem, animpunem me ab uxoricidio, & obtentu novæ sponsæ faventem mihi Regem sponderes? spondeo, inquit Burggravius, & multis commendans sex nobiles Rudolphi filias, non hunc solum, sed *Albertum* etiam Saxoniae Ducem, & *Ottonem* Marchionem Brandeburgicum Suffragatores habuit, quòd omnes tunc à conjugii vinculis liberi, sponsas ambirent *Rudolphi* filias; quo factum, ut spreto *Ottocari* Bohemi absentis voto, *Rudolphus* Habsburgicus Rex Romanorum proclamaretur, ipso festo Divo Michaëli Archangelo sacro. *Albertus* Argentinensis in Chron. & alii passim.

Electione hunc in modum peractâ, Burggravius concitato cursu Basileam perrexit, ut fausta nuntia *Rudolpho*, urbis obtidione tunc occupato, afferret. Advenerat ille die secundâ Octobris, eâ omnium lætitiâ exceptus, ut sublata obsidione pax utrinque resti-

tueretur, reconciliatâ etiam nobilium *Pfitzingerorum* factione, omnes magno numero unâ cum *Stelliferis* novum Regem Moguntiam comitarentur præter *Albertum* filium, tunc pro contrahendis sponsalibus in Tyrolim Profectum.

Antequam Moguntiam venisset, occurrunt obviam cum viginti equitum millibus *Ludovici Severus* & *Albertus Saxo*, & futurum socerum *Aquisgranum* pro coronatione deducunt.

Regium diadema imposuit *Engelbertus Colonienfis* Rudolpho, & quæ unâ comitabatur, *Annæ Reginae*, non in festo Epiphaniæ sequentis anni, sed exeunte ejusdem anni 1273. mense Octobri.

Moserat, ut finitis coronationis solemnibus Imperii Proceres, ante thronum Regis fusi, peterent in avitis terrarum & dignitatum juribus confirmari. Accidit eorum incuriâ, qui regalia asportârunt, ut sceptri unâ deportandi non meminerint; Interim dum asferretur, Rudolphus arrepto de altari crucis signo, hoc, inquit, illud signum est, quo genus humanum, & nos redempti sumus, hoc ego sceptro in omnes mihi, & meo Imperio infidos, utar. Dixit, & Principes omnes præsentibus sceptrum reverenter exosculati, sacramentum fidelitatis ex ordine præstiterunt, salvis tamen iis possessionibus & juribus, quæ tempore interregni per fas nefâsque sibi attribuerunt. *Vernulæus* lib. de virtutibus domûs Austriacæ cap. 2. Raynaldus in annal. Hinc

Hinc curavit, ut in vexillis suis ad morem Constantini Magni signum militare repræsentaretur *imago Crucifixi*. Imò ita deditus erat Christi crucifixi passioni, ut teste Cuspiniano in Rudolpho, in die Veneris manum cum hoste conferere consueverit, & postea votum DEO fecerit, ut si victoriam de Ottocaro reportaret, se in honorem sanctæ Crucis novum Parthenonem exstructurum.

Antequam Aquisgrano discederet, adnitante *Wernero Moguntino* tres filias tribus Electoribus desponsavit: *Mechtildem Ludovico Severo Palatino: Agnetem, Alberto Saxonii: Hedwigem, Ottoni Brandenburgico Marchioni.*

Henricum etiam Illustrem, Misniæ Marchionem, & Fridericum Zolleranum, ex sorore genitum, novis beneficiis arctius sibi devinxit, dum huic Burgraviatum Norimbergensem, ab Henrico VI. Imp. institutum, jam hæreditarium cum jure successionis promiscuæ contulit: isti Lantgraviatum Thuringiæ, ab Hafsia avulsum, asseruit. Chron. Colmar.

Missi Lugdunum ad *Gregorium X.* Pontificem Basileensis Episcopus & Dux Teccensis pro confirmanda electione.

A N N U S 1274.

Celebratum hoc anno fuerat apud *Lugdunum* Galliarum Concillium Oecumenicum, cui *Gregorius* Pontifex ipse interfuit. Eo finito, cum Italiam repeteret, occurrit ei apud

Laufannam *Rudolphus* cum uxore & tota Regia Familia; post longum colloquium invitatur Romam pro accipiendis Augustalibus & quia à nupera morte *S. Ludovisi* Regis res Christianorum valdè nutabant apud Saracenos in Oriente, crux offertur pro bello sacro contra Saracenos suscipiendo, quam prompto animo acceptat, etsi malis domesticis impeditus promissam expeditionem omiserit. *Chronic.* Colmar. *Annales Eberhardi à Canisio* editi.

Convenerat jam ante Rudolphum *Alphon-
sus Aragonius* Gregorium Pontificem apud op-
pidum Bellicairium *Beaucaire* ad Rhodanum
prope Arelatum, graviter conquestus de cre-
ato novo Imperatore; quam litem facilè eli-
sit Pontifex, quòd ipse pridem electus, in
Germaniam venire neglexerit; unde minimè
culpandi Principes, quòd de alio Capite sub-
stituendo cogitârint. *Mariana* lib. 3. in fine.

A N N U S 1275. in 1276.

Ut turbatum Imperium suæ quieti vel tan-
dem quomodocunque restitueretur, varia
coguntur Comitia: Alia Wirceburgi pro de-
cidenda lite circa vacantem Austriam contra
Ottocarum Bohemum, alia Norimbergæ, alia
Boppardiæ ad Rhenum, ubi Rex juxta tabu-
las testamenti allatas confirmat *Ludovicum Se-
verum* Palatinum in adeunda occisi *Conradini*,
Sueviæ

**Sueviæ Ducis, parte hæreditatis per Sueviam
& ad confinia Bohemiæ.**

A N N U S 1277.

Alia rursus Comititia Augustæ indicuntur, quò sub gravi pœna vocatur *Ottocarus*, toties ante refractarius, tum ut Cæsari juramentum præstet de Clientelaribus beneficiis Bohemiæ, Moraviæ & Silesiæ, tum ut respondeat de invasione Austriæ & de alienatione Dominiorum ad Austriam pertinentium, cum pridem clanculum cum *Bela* Hungariæ Rege agens ei Styriam, Carniolam, & Vinidorum Marchiam, Imperii beneficia cesserit, ut ipse copiis & auxiliis adjutus, Austriam servare posset, cum sciret jus suum ruinoso niti fundamento, tum quòd *Margaretham* conjugem, cujus titulo Austriam sibi arrogaverat, pridem repudiaverit; tum quòd nullam ex ea prolem susceperit.

Ottocarus rursùm vocatus non comparet. *Rudolphus* Austriæ Ducatum confert filio *Alberto*, postea Imperatori, titulo Conjugis *Elisabethæ*, quæ neptis erat *Gertrudis* Austriacæ, matris *Friderici* cum *Conradino* occisi: Nam *Gertrudis* Austriaca nupta *Hermann*o Badensi genuit *Fridericum*, Austriæ hæredem, cum *Conradino* Neapoli 1269. decollatum, & *Agnetem*. Porro *Agnes*, *Gertrudis* filia, nupsit primò *Ulrico*, Carinthiæ Duci, quo finè liberis defuncto, altero connubio sociata
Mein-

Meinrado, Comiti Tyrolis, genuit *Henricum* Carinthiae Ducem & Tyrolis Comitem, ac *Elisabetham* *Alberto* Imperatori desponsatam, quæ *Henrico* fratri mortuo in hæreditate successit. Chron. Australe ad annum 1283.

Finitis Comitibus Rex armis aggreditur *Eberhardum* Comitem Wûrtembergicum & Marchionem Badensem, fautores *Ottocari*, quibus subactis, in Austriam movet, trahens secum omnes Comites & robur Rheni, Franconiæ, Sueviæ atque Baviariæ cum *Wernero* Moguntino, *Sigefrido* Colonienfi Archiepiscopo, Wirceburgensi, Ratisbonensi & Passaviensi Episcopis: *Ludovico* Severo Comite Palatino Rheni, & partis Baviariæ Duce, ejusdemque fratre *Henrico*. Antequam tamen armis pugnaretur, mittuntur Legati, *Fridericus* *Zolleranus*, Norimbergensis Burggravius, & *Henricus* ex Minorita Basileensis Episcopus, qui tentent, an metu obsequium ab arrogante Rege extundi possit.

Summa legationis erat: Austriam, Styriam & cæteras stipendiarias Imperii Provincias quantocyus redderet, & Imperatori obsequens fidem juraret. Efferbuit ad ista *Ottocarus*, multa contra *Rudolphum*, multa contra Procere superbè evomens, quod servilis homo Imperium sibi arroget in Regiam suam Majestatem, qui dominetur inde à mari Baltico per Siliciam, Bohemiam, Moraviam, Austriam, Styriam & Carinthiam usque ad Mediterraneum. Qui-

Quibus relatis , itum cum armatis contra obstinatum , & ne belli gerendi nervus de-
 esset , Bojus acceptâ in pignus superiore Au-
 striâ , quadraginta sex aureorum nummum
 millia suppeditat. Ad primum ingressum *Lin-*
ciun , *Laureacian* , *Ipsium* , *Tidna* , *Neoburgum*
 & cætera citerioris Austriæ oppida ultrò de-
 duntur , ut ostidui spatio tota cis Danubium
 Regio Rudolpho pareret , exceptâ *Viennâ* &
 aliquot castellis , in arduo sitis. Denique
 cum castra Viennæ admoventur , post sex
 hebdomadam luctam & ipsa deditionem facit.
 Austriacorum exemplum imitati Styri & Ca-
 rinthii , abdicato *Ottocaro* , in Cæsaris fidem
 transeunt. In alteram Danubii ripam , quâ
 robur *Ottocari* consistebat , dejectis pontibus ,
 eniti arduum erat & periculosum. In eore-
 rum discrimine visum est Episcopis per Le-
 gatos animum *Ottocari* explorare , an non for-
 tē Provinciarum defectione tractus , mode-
 stiùs sentiat , nec pacis consilia respuat.
 Eum in finem mittitur *Bruno* Olomucensis
 Antistes , qui paulò ante *Ottocari* nomine ur-
 bi Viennensi præerat , & de pace incunda ,
 Regiloquitur. Excanduit ad ista *Ottocarus* ,
 & repulsum à se *Brunonem* tridui spatio à con-
 spectu prohibuit. Interim deferbuit ira , nec
 displicuit pacis consilium , si hanc æquis con-
 ditionibus consequi possit. Jubet ergo re-
 verti *Brunonem* , & modo , quo posset opti-
 mo , cum Cæsare pacisci. Arbitri statuun-
 tur

tur duo, *Ludovicus Severus* ex parte *Ottocari*, & *Fridericus* Norimbergensis Burggravius nomine Cæsaris. Conventum est in hunc modum: Austriâ, Styriâ, Carinthiâ cæterisque terris CisDanubianis *Ottocarus* decederet, quoad Imperii Proceres de jure statuerint: Austriam transDanubianam cum Bohemia & Moravia Rex sibi retineret, sed beneficii nomine à Cæsare reciperet: atque ut arctiori affinitatis vinculo pax firmaretur, *Guta* sive *Futta* vel *Fultha*, filia Cæsaris, sponsa destinatur *Wenceslao*, *Ottocari* filio, ubi ipse adoleverit, ducenda. *Agnes* contrà, *Wenceslai* soror, uxor esto *Rudolphi*, *Guttæ* fratris, qui *Rudolphus* succedat in regno Bohemiæ, si contingat *Wenceslaum* absque hærede mori.

Placent *Ottocaro* conditiones, neque Sacramentum respuit, modò id fieret sub tentorio extra militum conspectum.

Die 24. Nov. Paratur ingentis magnitudinis papilio in insula Danubii *Camberg* appellatâ, erigitur thronus, in quo Cæsar resideat, ponuntur sedes pro Principibus, stant ad utramque fluminis ripam bini exercitus. Hinc cis flumen Cæsariani, inde Bohemi: Ingreditur Imperator præter morem superbè vestitus cum principibus, supervenit *Ottocarus* secundum veterem ritum cum quinque vexillis pro numero scilicet Provinciarum, quas hæctenus possederat, dumque ante solium ingenua provolutus, dicto Sacramento Cæsari

ri se obstringit & vexilla tradit, concidit subito ita artificiosè papilio, ut ambo exercitus Regem ad pedes Cæsaris prostratum viderent, hi præ pudore frementes, isti præ gaudio plaudentes.

Ottocarus eventus insolentiâ, non aliter ac fulmine perculsus, tantisper hæsit, collecto tamen mox animo indignationem suppressit. Supplicem comiter excepit Imperator, & servatis sibi tribus vexillis, Austriæ nimirum, Styriæ & Carinthiæ, reliqua duo Bohemiæ & Moraviæ *Ottocaro* reddidit, qui ita illusus in Moraviam cum exercitu remeavit. *Stero* in Chronico Altaichacensi ad annum 1277. Chron. Colmar. *Æneas Sylvius* in hist. Bohem. cap. 27. *Dubravius*, *Albertus* Argentinensis ad annum 1276. quò aliqui factum referunt. Adventantem acerbè excipit *Cunegundis* uxor, fæmina ferox, & ad nova bella quotidie inflammat: paret tandem imperiosæ mulieri, quamvis non semel suis fassus esset, successu caruisse, quidquid uxoris consilio suscepisset. *Agnetem* filiam, *Rudolpho* desponsatam, in claustrum detrudit.

A N N U S 1278.

Creditam ergo injuriam ulturus, ex Silesiis, Bohemis & Moravis validum exercitum colligit, augétque magnis Thuringorum Misnensium & Polonorum auxiliis, quocum ex *Laba*, Moraviæ oppido, sub initium Augusti egressus,

egressus, in Austriam invehitur. Hosti jam palam grassanti obviam occurrit *Rudolphus* cum exercitu numero haud inferiore, conflato ex Suevis, Carnis, Styris, Tyrolensibus, Salisburgensibus & viginti Hungarorum millibus, qui facto apud *Haimburgam*, infra Viennam trajectu, hostem adoriuntur.

Multitudini Cæsar ipse imperat, facto prius voto de exstruendo in honorem S. Crucis apud *Tulnam* Parthenone, si DEO propitio de hoste triumpharet. Tessera militaris inter Bohemos erat *Praga*; inter Cæsarianos, *Citellus*. Pugna initur in Austria transdanubiana in campo *Marchfeld* ad fluvium *Moravam* intra castra *Stilfeld* & *Idenspeng* die 26. Augusti, qui illo anno in diem Veneris incidit, solennem Rudolpho pro incundo confectum, ut rectè contra alios notat *Eberhardus* Alachius Archidiaconus Ratisbonensis, scriptor coævus. Vexillum, in quo Christi è cruce pendentis videbatur effigies, Patri *Rudolpho* præferebat *Albertus* filius. Robur Oratorum sex agmina erat paritum: primum ex *Bavariis*, alterum ex *Alamannis*, tertium ex *Welfis* & *Thuringis* consistebat: *Poloni* in alas turcas abiēbant; *Saxones* Bellis junctos, *Poloni* *Ordnung* dūcebant, & eundem facilius in prælieo agnosceretur ab ordonibus, *Poloniam* canendam, è collo defluam susceperat. Pugna incipit, faciunt Styri & *Salisburgenses*, quos adversa cataphractorum legio dū mul-

tūmque

tūmq̃ue fatigat, ipſo *Ottocarō* duce. In eo ardore *Herbertus Fullenſteinius* giganteæ ſtaturæ *Sileſius*, pactā mercede, animatus ab *Ottocarō*, ut *Rudolphum ſternat*, in medios ordines irrumpit, & ferociter in Cæſarem inuectus, inflictā grandi plagā equum ſternit, captus mox ipſe *Herbertus*, Cæſaris gratiā vitam ſervat. Accurrit properè *Bertholdus Caſpellerus*, & alio equo adducto, Cæſarem periculo eximit. Incaleſcit pugna, cedit agmen unum *Ottocari*, quo hiatu viſo, *Bohemi* in fugam abeunt. In ea ordinum confuſione *Ottocarus* ipſe fugam capeſſit, inſequentur duo fratres *Mehrenbergici*, Regem equo dejiciunt, pugiones ſimul alter in jugulum, alter in pectus demergunt, & ſeptendecim vulneribus confoſſum, in arena relinquunt. Ne cæteros fugientes victor exercitus perſequeretur, *Rudolphus* edicto cavet. Errant, qui *Ottocarum* ab ipſo *Rudolpho* peremptum tradunt. Cadaver Regis, à Caloniſibus ſpoliatum, primū in *Marchegg* delatum, poſtea *Znoymæ* in cœnobio Virginum ſepultum, deinde à filio *Wenceslao* clam ſublātum *Pragam*, anno 1296. Regio cultu in monaſterio *Franciſcanorum*, quod fundarat; tumulatum eſt. Oſcubuerunt eo prælio unā cum Rege quatuordecim *Bohemorum* millia, quorum oſſa in magnis ſtruibus *Miſtelbaci* aſſervantur, ut referunt *Raynaldus* in annal. ad Annum 1278. num. 42. & 43. *Siffridus* Presbyter Miſ-

D

nen.

Tom. IX. P. *Conradi Hertemberger* Soc. *ſeſu*.

nenſis l. 2. in epitom. Stero in annal. Altai-
chenſibus ad hunc annum. *Dubravius*. *Æneas*
Sylvius in hiſt. Boh.

ANNUS 1279. ad 1280.

Post partam tam glorioſè victoriam *Rudolphus* aliquanto tempore *Miſtelbaci* haud
procul à loco pugnae ſubſtitit, & actis *La-*
diſlao Hungariae Regi gratiis, auxiliares co-
pias cum magnis donis, & multâ eorum lau-
de dimiſit. Ità in quintum annum in Austria
agens, multâ præclare ordinavit, atque in-
primis *Wenceslao Ottocari* Regis filio, tunc
octenni, regnum Bohemiae cum Moravia eâ
lege permiſſum, ut in futurum totâ Austria,
& annexis illi provinciis abſtineat, ac *Gu-*
tam ſive *Juditham*, Cæſaris filiam, nuper de-
ſponſatam in uxorem habeat. *Agnes* verò,
Wenceslai ſoror, eâ conditione *Rudolpho* Cæ-
ſaris filio ac Sueviae Duci nubat, ut ſi *Wen-*
ceslaus Rex ſine filio obierit, *Agnes* cum ſuo
marito in regno Bohemiae & Marchia Mora-
viae ſuccedat. Ipſa interim Bohemia admi-
niſtranda commiſſa eſt *Ottoni* Brandeburgi-
co, nato ex *Beatrice* Ottocari Regis ſore,
donec adoleſceret *Wenceslaus*; quanquam
dictus *Otto* deglubitorem potiùs egerit, quàm
Tutorem, populum exactionibus gravando,
nec ab ipſis bonis Eccleſiaſticis abſtinendo.

Memor deinde voti, quo ante initum
cum *Ottocaro* conflictum reum ſe fecit *Rudol-*
phus, fundat *Tulna* ad Danubium in Austria
infe-

inferiore Parthenonem Ordinis S. Dominici, quod Ordo tunc recens in Germaniam fuerit illatus, exstructo primo apud *Frisacum* in Carinthia monasterio. Pro novo hoc Tumenſi cœnobio Norimbergâ accerſitæ ſacræ Virgines, quarum numerum auxit *Euphemia* Cæſaris Rudolphi primogenita, ibidem cum *Friderico & Hermann*o fratribus ſepulta.

Henricus Dux Bojörum cum *Ottocaro* noviffimè confœderatus coactus eſt reddere ſuperioris Aſtriæ urbes, ſibi antehac pro mutuata pecuniæ ſumma oppignoratas.

Aſtriam, jam ſibi jure belli vindicatam, dedit *Rudolphus Alberto* filio, ſub titulo Vicarii adminiſtrandam, donec Status Regni conſentirent, ut illam Ducis nomine ſolenniter in feudum acciperet; quanquam ex alio titulo juſ non deeſſet, ob ſponſam *Alberti Eliſabetham*, Mainardi Tyrolenſis filiam, quod neptis eſſet *Gertrudis* Aſtriacæ, ſtirpis Comitum Bambergeniſum.

A N N U S 1281.

Inter fortunam *Rudolphi* tam proſperam, morbo tentatur *Anna Hobenbergica* Regina, ex quo Viennæ deceſſit 24. Feb. Hæc gnara damnorum, quæ maritus prioribus annis intulit Eccleſiæ Baſileenſi, ibi ſepulturam elegit, ut largâ dote damna reſarcirentur. Corpus aromatis conditum ſolenni comitatu eò transportatur: funeri ex urbe Baſileenſi oc-

currunt ultra mille Sacerdotes, sacra operantibus tribus Episcopis. Chron. Colmar. Augetur dolor ex morte *Hermani* filii, eodem anno cum pluribus Nobilibus in Rheno apud Rheinfeldam submersi.

A N N U S 1282.

Abstergunt dolorem solennia Comititia Augustæ apud Vindelicos habita, ubi ita peitentibus Austriacorum & Styrorum legatis de consensu Procerum in Ducem datur *Albertus* Cæsaris filius, postea Imperator, colato secundum antiquum ritum vexillo cum Ducali pileo, cruce signato. Ibidem asserta Carinthia *Mainardo* Comiti Tyrolensi, & Suevia *Rudolpho* alteri Cæsaris filio, sed sine vassallis, cum urbes & Nobiles Cæsari immediate subiecti esse vellent; quâ solennitate peractâ, eadem in urbe nuptias celebravit novus Dux *Albertus* cum *Elisabetha*, *Mainardi* filia, pridem desponsatâ.

A N N U S 1283.

Sequenti anno interest *Rudolphus* Synodo, Wirceburgi coactæ, præsentè Cardinali Tusculano, *Martini IV.* Pontificis legato, ubi severè prohibitus sacrilegus abusus Clericorum concubinariorum, qui alendæ familiæ causâ bina de die sacrificia celebrabant.

A N N U S 1284.

Inde ad propria profectus Imperator, & triennio

triennio viduus , alteram apud Basileam uxorem duxit *Agneta*, *Odonis* Burgundiæ Dynastæ filiam , ex sorore Regis Franciæ genitam , quæ prole non datâ , post mortem mariti in Burgundiam est reversa. Eodem anno filius Imperatoris , *Rudolphus* Sueviæ Dux , conjugium inlit cum *Agnete*, *Ottocari* Regis filia, dudum desponsata. Unde prodit infelix *Joannes* , patrui sui *Alberti* Regis parricida. *Albert. Argent.*

Errabat hoc tempore per inferiores Rheni partes , plebejus homo , ætate gravis , *Friderico II.* vultu & staturâ simillimus , qui Cæsarem se mentitus , non paucos , etiam ex Dynastis in partes suas traxit , majora ausurus , si Novesio Francofurtum venisset. Subvia à militibus *Siffridi* Coloniensis Episcopi interceptus , apud Wezlariam vivus exustus est. *Siffridus* Presbyter Miffensis in epit. Chron. Augustense.

ANNUS 1285.

Ad easdem Rheni partes apud *Vesaliam* prope *Baccharacum* occiderant Judæi ipso die parasceves pauperem puerum Christianum , *Wernerum* nomine , ac venis per totum corpus incisis , crudeli Martyrio illum fustulerant. Hujus Juvenis innocentiam testatus DEUS , multis illum miraculis fecit illustrem. Alium simili Martyrio *Monachii*, alios alibi excruciarunt. Unde tan-

tus furor ortus inter Christianos , ut Monacenses illius urbis Judæos in unam domum confugientes , subjecto igne cremarint , & alibi multis jam sine discrimine sexus deletis , totam gentem Judaicam radicitus in Germania extirpandam statuerint. Judæi in isto terrore constituti , ingentem pecuniæ summam Rudolpho numerarunt , ut vitam salvarent , qui edicto cavit , ut furor Christianorum quiesceret. *Trithemius* in *Chronico Sponheimensi*. *Stero* in *annalibus Altaichen-*
sibus.

A N N U S 1286. ad 1289.

Erant per eos dies , qui *Rudolphum* hortarentur , ut Germaniâ utcunque restitutâ , bellum Italis inferret , quod *Lombardiam* saltem , nobilissimam Provinciam per intestina bella ab Imperio avulsam , armis vindicaret , quibus ipse in apologo de vulpe , ægrotantis Leonis specum abhorrente , respondit , quod terreant vestigia , cum intrantium plurima reperisset , non item revertentium Videbat nempe infelices prædecessorum exitus in *Friderico II* Imp. , in *Conrado* ejus filio , Romanorum Rege , & in *Conradino* nepote , quibus omnibus malè cessit bellum cum Italis , quod tamen inter se divisi viderentur , facile tamen inter se convenirent , ut vicinorum promptis auxiliis aucti Imperatoris conatum omnem eliderent ; uti *Platina* refert in vita *Honorii IV* Pontificis , & *Sabellicus* in hist Ital. in *Rudolpho*. Hinc

Hinc pro symbolo habuit: *melius est imperium conservare, quam sub dubio eventu velle ampliare.* Habuit tamen suos in Lombardia Imperii Vicarios, tum ex *Turrianis*, tum ex *Vice-Comitibus*, ut testantur annales Mediolanenses apud Murat.

Eadem ratio est, cur segnior fuerit in restituenda *Burgundia*, quanquam non desint, qui cum authore Chronici Colmariensis testentur, illum ultra viginti armatorum milia contra Burgundos eduxisse.

Prædonum licentiam mirè per Germaniam refrænavit, tum quando eorum novem supra viginti in oppido Thuringiæ *Amenau* iussit capite plecti, tum quando ultra sexaginta castra, quæ Prædonum receptacula erant, in sola Thuringia evertit teste *Engelsbusio* in Chron. & rursus alia septuaginta per Sueviam & Franconiam, ut paci publicæ & quieti imperii confuleret.

Majus *Rudolpho* negotium erat cum *Alberto Degenere*, Marchione Misniæ ac Thuringiæ Lantgravio, qui exclusis sine causa legitimis filiis, ex *Margaretha* conjuge, *Friderici II.* Imperatoris filia, susceptis, hæredem voluit *Ludovicum* cognomento *Apitium*, ex pellice *Cunegunda de Eisenberg* susceptum, unde bella gravissima inter patrem & filios legitimos sunt exorta. Atque ut certius insanus pater spurium filium *Ludovicum* in adeunda hæreditate firmaret, iustâ uxore *Margaretha*,

144, *Francofurti* in parthenone defunctâ ,
 duxit ſupra memoratam *Cunegundam* pelli-
 cem, ut hoc conjugio *Ludovicus* legitimaretur.
 Quin eò Inſaniæ proceſſit, ut ſubditos
 ad fidelitatem, *Ludovico* jurandam, obſtrin-
 gere vellet, & diſcordias magnas inter *Er-
 furtenſes* excitaret. Quam litem *Rudolphus*
Imperator ita composuit, ut aſſertâ filiis le-
 gitimis hæreditate, illos cum Patre recon-
 ciliârit, & tranquillitatem *Erfurta* reſtitue-
 rit; quanquam hæc pax ita diuturna non fue-
 rit, cum *Albertus Degener*, capti propoſiti
 tenax, ut filios excluderet, *Thuringiæ* *Lant-
 graviatum* poſt mortem *Rudolphi* *Cæſaris* ven-
 didit *Adolpha Naſſovia* pro ſumma nonaginta
 quatuor millium florenorum. Monumen-
 ta *Lantgrav. Thuringiæ & Miſniæ* *Marchio-
 num*.

A N N U S 1290.

Hoc anno concidit ſpes Regni *Bohemici*,
 ad *Habsburgicos* transferendi, ex morte *Ru-
 dolfi*, *Sueviæ Ducis*, *Cæſaris* filii, qui
 eo ſine *Agnetem*, *Ottocari* Regis filiam, pri-
 dem duxerat, ut defuncto ſinè prole *Wences-
 lao*, *Agnetis* fratre, *Rudolphus*, vel certè in-
 felix ejus filius *Joannes*, in regno *Bohemiæ*
 ſuccederet.

Lenivit hunc dolorem partus junioris
Wenceslai, quem his diebus *Jutba*, *Cæſaris*
 filia, ex conjugè ſuo *Wenceslao* *Ottocari* fi-
 lio, ſuſcepit, eo *Rudolphi* *Cæſaris* gaudio,
 ut

tit *Egram* profectus, nepoti patrinus astiterit, & *Juthæ* filiæ urbem *Egram* cum aliquot arcibus in dotem dedit.

A N N U S 1291.

Emit hoc anno *Rudolphus* urbem *Helvetiæ Lucernam* ab Abbate *Murbacensi* pro summa duorum millium marcarum argenti, cum jam ante sub annum 1283. ex morte *Ulrici*, ultimi Marchionis *Burgaviensis* accesserit ejus *Marchia Habsburgicis*, Ducatui *Sueviæ* inserta. *Bilderbeck* de statu Imperii. Chron. Colmar.

Dignum memoratu est, quod imperante *Rudolpho*, aliàs *Alsatia Lantgravio*, absoluta sit turris *Argentinenfis*, à miro & stupendo opere septem mundi miraculis merito accensenda. Templum quidem exstrui ceptum anno 1015. sub *Wernero* Episcopo, castri *Habsburgensis* fundatore. Post ducentos sexaginta annos scilicet sub annum 1275. sumptibus reipub. *Argentinenfis* accessit turris per annos octo & viginti exstructa ab expertissimo Architecto *Erkuino à Steimbach*, quæ ab infima basi alta est pedes geometricos septuaginta quatuor supra quingentos. *Bertius* lib. 3. Comment.

Porro ab hoc Imperatore introductus est stylus Germanicus in Curias, usque ad nostra tempora observatus, cum antehac sola lingua Latina in usu esset.

Denique pro causa regni Burgundici solennem conventum celebravit *Frankfurti*, quo absoluto, morbo tentatus, ex quo se moriturum praevidit: *Eamus*, inquit, *Spiram ad alios Reges*, ibidem in majori Ecclesia sepultos. Eo cum proficisceretur, invalescente morbo, apud oppidum *Germersheim* decubuit, & sacris ritè munitus, in Domino obiit die decimâ quintâ Julii anno 1291., ætatis 73.; *Spiram* pro sepulturâ transportatus, ubi tale juxta *Albertum* Argentinensem habet epitaphium, quod tamen in die obitus fallit:

*Anno Domini MCCLXXXI. pridie Calendas
Octobris obiit Rudolphus de Habsburg,
Rex Romanorum.*

Aliud Epitaphium.

*Transferant anni post decem mille trecenti
Sex minus atque tribus, Julii sub mense, Ru-
dolphus*

*Hic obiit, annis cum rexerat octo decemque.
Regnum post ipsum caruit rectore per annum,
Cui subit Adolphus, senos regnando per annos.*

SYMBOLUM RUDOLPHI I.

*Melius est bene imperare, quàm imperium
ampliare.*

Inter arma adolevit Rudolphus, ex ipso Campo Martio ad imperium vocatus; unde gnarus malorum, quæ bella secum trahunt, pacem

302) 58 (302

SYMBOLUM
RUDOLPHI I. HABSPURGICI.

Melius est, bene imperare, quàm Imperium ampliare.

Titulus: Tene, quod habes.

Lemma: Tuta domi.

EPIGRAMMA.

*Tegmine clausa suo chelys omnes despicit istus;
Exertum telis nudat inepta caput.*

*Sub Lare privato tuto ac bene vivitur: extra hunc
Sors malè fida tibi mille pericla struit.*

I. Tom. IX.

pacem potiori loco habendam duxit; id quod duplici suo symbolo prodidit.

Primò dum ferreo brachio gladium inter duas olivas medium exhibet cum lemmate: *Utrum lubet.* quasi diceret, pacem ita sibi cordi esse, ut eam cum omnibus colere, nec nisi laceffit, ad arma provolare velit.

Posteà instigatus à pluribus, ut Marte aliò, in Italiam maximè translato, vel terras abstractas vindicaret, aut novas Provincias Imperio assereret, dignum Imperatore responsum dedit: *melius est bene imperare, quàm imperium ampliare.*

Imperium enim auspicatus, in tam iniqua incidit tempora, ut plùs de Regno ordinando, quàm dilatando, debuerit esse sollicitus; cùm enim viginti annorum interstitium præcessisset, ubi acephalum erat Imperium, incredibile, in quantas calamitates, silentibus legibus, & impunè prævalente potentiorum tyrannide, conjecta fuerit Germania.

Præcipuum Principis officium est suos status conservare.

Non ille se meliùs tuetur, qui plura possidet; sed is, qui plura jure possidet, & justè moderatur. Potentia nimia invidiam & emulationem concitat; nam adversus potentiorè omnes in fœdera coeunt; quare præstat habere potentiam bene constitutam, quàm eandem exorere. Neque enim in acqui-
ren-

rendo plus periculi est, quam postquam acquisitum aliquid fuerit. Hinc monente Poëta :

Parti sit cura tuendi.

Gallina suis tantum ovis in nido incubat, etque fovet, non aliena. Testudo, ubi collecta est in sua concha, tuta est contra omnes ictus ; ubi exerit partes aliquas, quodcumque nudavit, obnoxium est, atque infirmum.

Piscator captam anguillam pressis manibus tenet, quia lubrica est.

Piscator cautè conatur claudere nassas,

Et modò ne fugiat, præda reperta, cavet.

Munera siqua DEUS tribuit, sit cura tuendi,

Sæpe abeunt citius, quam parvuntur opes.

Qui de aliena re deliberat, suam fortunam in consilio habeat. Reipublicæ bene constitutæ fines non gladiis, sed justitiâ terminantur. Evehere & dilatare Monarchias non admodum difficile est injustitiæ & tyrannidi ; difficultas est in conservatione. Nam, ut Tacitus ait, *Facilius est quædam vincere, quam tenere.*

In armis plerumque casus locum habet, in gubernatione verò consilium dominatur. Fortunam magnam citius invenies, quam retineas, illa ultro venit, at sine prudentia non conservatur. Hinc Ovidius :

Non minor est virtus, quam quærere parta tueri ;

Casus inest illic, heic erit artis opus.

For-

*Fertilior seges est alienis semper in arvis ,
Viciniisque pecus grandius uber habet.*

Ita Principi ambitioso & cupido nullum regnum est satiatum, & præ propriis aliena placent. Hinc innumera bella absque justa causa.

Provida natura provincia ac regna inter se distinxit & sepsit, nunc montibus oeu-
mœniis, interfusis fluviis, nunc mari interjecto.
Ad eundem finem natura diversa instituit
climata, mores & linguas, ut in tantâ na-
tionum diversitate unaquæque magis se uni-
ret ad sui conservationem, nec tyrannidi
externorum tam faciliè cederet.

Fixos hosce naturæ ac divinæ providentiæ
limites perrumpit ambitio humana, quin at-
tendat, num parta retinere possit. Hanc ob-
causam *Alexander Magnus*, Orbis prædo ap-
pellabatur, quod non contentus suâ Mace-
doniâ, per fas nefasque totum orientem in-
vaserit. Id quod in faciem ipsi exprobra-
vit *Demetrius* quidam Pirata; hic enim prop-
ter piraticam accusatus, & à Rege objurga-
tus, audacter in hæc verba respondit. *Ego*
quidem præter piraticam nihil didici, nec quidquam
de paterna hæreditate, quàm duos myoparones ac-
cepi, Tu verò Alexander, qui in me piraticam
improbas, cum exercitu potentissimo terrâ marique
impune latrocinaris, tametsi florentissimam Mace-
doniæ regnum in hæreditatem acceperis.

Quam

amisso ducentorum millium exercitu, vitâ & regno privatus, miserrimè occubuit.

Simile fatum expertus est Magni Constantini filius *Constantinus*, hic nactus in partem hæreditatis Hispaniam, Galliam, Britanniam cum universa Germania, ut latius potestatem suam proveheret, nullâ datâ inimicitiae causâ, Italiam, Pannoniam & Illyricum, quæ de portione fratris *Constantis* erant, invasit, sed à Ducibus *Constantis* apud Aquilejam occisus, & concupita relinquere, & suas insuper omnes provincias *Constanti* cedere est coactus.

Eâdem Imperii proferendi cupidine stimulatus *Lotharius*, Pii Ludovici filius, dum fratrum *Ludovici*, *Caroli* & *Pipini* regna ambivit, ut solus paternâ hæreditate potiretur, majorem Provinciarum suarum partem amisit.

Lustret, qui volet, nostrorum & antiquorum temporum historias, & innumera malè multatæ ambitionis monumenta inveniet.

Illud cuique ambitioso exemplum esto.

Princeps quidam Tartarorum captum Moscum, bella non necessaria moventem, interfici jussit, atque ex ejus Calvaria inauratum poculum fieri, cum hac inscriptione: *Hic appetendo aliena, amisit propria.*

Omne tulit punctum, qui cùm sit fortis in armis,

Pacis amore tamen tardus ad arma venit.

Nimia magnitudo suis ipsa viribus fatiscit.

Secun-

Secundum Valerium Max. lib. 4. c. 1. *Potentia tuta est, quæ viribus imponit modum.*

Omne bellum facile fuscipitur, cæterum ægerrimè definit, nec, cujus potestate initium, ejus & finis est.

Incipere cuivis, etiam ignavo licet, depōni, cū Victores velint.

Et Seneca in Hercule furente:

*Arma non servant modum,
Nec temperari facile, nec reprimi potest
Stricti ensis ira; bella delectat cruor.*

Idem in Oedipo:

*Non expedit concutere felicem statum.
Puer ex levitate inter plura alvearia unum
invertens, totum examen apum in iras con-*
citat.

*Desine, Florilege quid turbas horreagentis,
Atque quiescentes, stulte, laceassis apes?
Non impune feres; aderunt mox excita castris
Agmina, bella tibi, bella timenda dabunt.
Non labor est, parvos volucrum turbare penates,
Sed jam turbatis non capit ira modum.
Tu quicumque sapis, nunquam sis pronus ad arma,
Sed sine quemque suo pacis honore frui.*

Temerè in acie versari (inquit Cicero lib. 1. de officiis) *& manu cum hoste configere, immane quiddam & belluarum simile est.*

Bello miserabiliter consummato invenietur Provincia fletu madida, ululatu clamorosa, civibus peregrina, nudata incolis, or-

E

bata

Tom. IX. P. Conrad Hertenberger Soc. JE

bata filiis, confusa barbaris, infecta sanguine, stupida vulnere, & suorum solatio desolata.

Et quod prætereà deplorandum, bella tam crudelia, quæ tota gens patitur, non communi gentis totius, quasi in hoc conspirantis, consensu suscitantur, verum ex unius sæpe pendent arbitrio. Dominandi libidine quod arderet unus Alexander, tota in armis stetit Græcia, tota concussa est Asia, adeo ut diruta tot regna, unius cupiditatis fuerint victimæ. Imò potius

Conveniens homini est, hominem servare, voluptas,

Et melius nullâ quæritur arte favor,

ut Ovidius canit. Et Seneca:

Extinguere hostem maxima est virtus Ducis,

Servare Cives major est patriæ patri.

Hoc est, quod tessera suâ symbolicâ, sibi observandum statuit Antoninus Pius: *melius est servare unum civem, quam occidere mille hostes.*

Hujus rei ratio est, quia Princeps ideò super populos constitutus est, non ut lædat, sed ut subditos suos juvet ac protegat, quam ob rem Imperatores inter alia honorifica nomina gaudent titulo *Conservatoris*, patriæ patris ac columinis.

Denique si finem spectamus ampliandi Imperii, non iste est, ut mitius inde subditi habeantur, sed ut majores thesauri in majorem luxum profundantur; hoc non est regere
rem-

republicam, sed eam destruere; non præesse, sed obesse, & bonum privatum publico præferre.

Verè dixit magnus ille Magnæ Britanniae Cancellarius Thomas Morus:

Regibus ex multis, regnum cui sufficit unum,

Vix quidam unus erit, si tamen unus erit.

Regibus ex multis, regnum bene qui regat unum,

Vix quidam unus erit, si tamen unus erit.

Nam hominum regimen Deos poscit, quia populi Rector debet virtute longè superare usitatam vulgi consuetudinem. Cui enim majori opus est prudentiâ, quàm ei, qui de rebus maximis consultat?

Cui exactiori *Justitiâ*, quàm qui major est legibus? cui validiore *fortitudine*, quàm illi, sub quo velut fulcro & basi omnia conservantur?

Cui contentiore *modestiâ*, quàm ei, cui omnia licent, & qui omnes homines sui ipsius habet non tam spectatores & testès, quàm censores & iudices?

Cui majore *vigilantiâ*, quàm qui intendere debet in præsentiâ æquè ac futura? ut dicere cum veritate de se possit illud Marci Prætorii:

Ut procul è specula, summa vel turre, ruentem

In patrias violenter opes, vigil aspicit hostem,

Venturasque cavet clades & publica damna;

Sic ego prospicio casus longè ante futuros,

Multaque maturè discrimina, multa pericla,

Consilii avertō bonis, & mente sagax

Dirigo magnarum perplexa negotia rerum.

Requisita ad bene imperandum tam multa sunt, tam magna, ut singula toti homini occupando sufficere videantur.

Primum est generosus Principis animus, quo se ita à plebejo ordine distinguat, ut non nisi ad magna gerenda agendâque natus videatur. De quo Salomon-Eccl. 10. v. 17. *Beata terra, cujus Rex nobilis*, hoc est à virtute sua & actionibus ita noscibilis, ut longè supra commune vulgus emineat.

Secundum, *Cura Religionis* in regno, & eorum quæ ad cultum divinum pertinent, cum enim regna à DEO dantur, & Principes in populo gubernando vices DEI gerant, ideòque ipsis debeat singularis honor & reverentia, hi ut gratos se DEO exhibeant, DEUM ferventiùs colant, quia religio regnorum est firmamentum; & ubi nulla religio, ibi nulla fides, nulla justitia, nulla virtus, nulla salus, sed rerum omnium confusio.

- - - *Felices populi, quos vivere Divi*

Concedunt sub Rege pio. Mantuanus l. 1. sylv.

3. Recta Justitiæ administratio, quâ neglectâ, regna non sunt nisi magna latrocinia.
4. Æqua præmiorum & officiorum distributio.
5. Integra legum autoritas, in quibus servandis præcedat exemplum Regis, ubi enim rigor, ibi vigor. *contrà*

Diffi-

Dissipat omne bonum sine lege licentia Regum.

6. Seria & sedula institutio juventutis , ne ex otio in vitia degenerent , sed honestis studiis & artibus occupentur.

Fertilis assiduo si non renovetur aratro

Nil nisi cum spinis gramen habebit ager.

7. Incrementum commerciorum , unde nervus reipublicæ ; vagæ & inertes locustæ disperdunt sata , apes & formicæ congregant in horrea.

8. Monetæ puritas , ejusdémque in regno conservatio , si enim

Una fides , pondus , mensura , moneta sit una ;

Et status illæsus totius orbis erit.

Contra si fiat , ingentia damna sentient privati.

Discitur ex nummis , quàm se mala tempora mutant ,

Omnidque in pejus deteriora ruant.

Aurei erant quondam nummi , fuit aurea & ætas ,

Nummi nunc sunt cuprea massa mali.

Cuprea nunc ætas hominum , nunc cuprea proles ,

Inque dies fiet post scelerata magis.

9. Moderatio superflui luxûs tam in aula , quàm in populo ; hæc tineæ regnorum , & certum familiarum exitium ,

ADOLPHUS NASSOVIVS

Imperator à Carolo M. XXVII. regnavit ab
anno 1292. ad 1298.

GENUS ADOLPHI.

Henricus Dives Comes Nassovii, Dilenburgi, Beilsteinii, Wisbadæ, Itzsteinii & Weilburgi obiit in arce Nassau 1224.

Uxor *Mechtildis*, Zutphaniae Comitissa.

Liberi *Walramus*, qui divisione bonorum cum fratre factâ, sibi servavit Comitatus Nassau, Wisbaden, Itzstein & Weilburg.

Otto hæres Dilenburgi, Sigenæ & Beilsteinii, auctus in posteris Comitatu Diez, novæ stirpis Principum Auriacorum author fuit.

Philippus anno 1295. ductor exercitus Adolphi Imperatoris contra filios Alberti de generis, Thuringiæ Lantgravii.

^{2.}
Walramus Nassovii, Wisbadæ, Itzsteinii & Weilburgi Comes, vitâ decessit 1280.

Uxor *Adelheidis*, filia *Theodorici* Comitis Catinielesbocensis, quæ vidua recens institutum S. Francisci amplexa, Wisbadæ huic ordini monasterium exstruxit, solita ibidem ætatem, hyemem transigere Moguntiae, ubi è vita migravit 1286, præsentē *Rudolpho* Imp. tumulata ab *Henrico II.* loci Archipræsule.

Liberi *Dietherus* post mortem patris, in scia matre, ingressus ordinem Prædicatorum

Bonifacio VIII. summo Pontifice, contra Cleri suffragia anno 1300. ordinatus Ecclesiæ Trevirensis Archiepiscopus, in octavum annum sedem tenuit.

Adolphus ex Comite Nassovio Imperator.
Richardis Moguntiæ ad S. Claram monialis.
Mechtildis.

3.

Adolphus Nassovii, Itzsteinii, Wisbadæ & Weilburgi Comes anno 1292. ad Imperium evectus, perijt anno 1298. in pugna apud Wormatiam, ab *Alberto Austriaco* mulo interfectus.

Uxor *Imagina*, filia *Gerlaci*, Comitis Limburgensis, ducta 1289.

Liberi: *Rupertus* pro patre 1298. contra *Albertum* Austriacum pugnans, captivus *Gerardo II.* Antistiti Moguntino traditus, qui ut libertatem nancisceretur, loca quædam in lytrum cedere coactus est. Iterum militans pro focero *Wenceslao* in Bohemia, mortem ibidem oppetiit. *Judith* filia *Wenceslai II.* Bohemiæ Regis, nuptiis tantum destinata, ante conjugium defuncta.

Gerlacus succedit *Adolpho* patri in supradictis Comitatibus.

Walramus vixit in conjugio cum *Matbilde*, Ludovici Comitis Pal. filia.

Matbildis nupta *Rudolpho* Comitæ Palatino Rheni.

Imagina innupta decessit.

Adelheidis cum *Richarda* amita monasterium
S. Claræ Moguntiae ingressa.

4.

Gerlacus paternorum Comitatum hæres
præfuit ab anno 1298, anno 1361. defun-
ctus.

Uxor *Agnes Conradi Hassiæ* Lantgravii filia.

Liberi. *Gerlacus* Moguntinus Antistes anno
1371. Aschaffenburgi defunctus, quiescit
in monasterio Erbacensi.

Adolphus cum fratre natu minore Dominia
partitus, sibi servavit Comitatus Nassau
& Wisbaden.

Joannes Comes I. Weilburgensis, author sit
novæ stirpis Comitum de *Weilburg* & *Saar-
brück*, obiit anno 1371. Uxor *Johanna* fi-
lia & hæres unica ultimi Comitis *Saræpon-
tari*, in dotem marito attulit Comitatum
Saræpontanum, quem hodieum tenent
Nassovii.

5.

Adolphus Nassovii, Wisbadæ & Itzsteinii Co-
mes obiit 1370.

Uxor *Anna Margaretha* filia *Friderici* Burg-
gravii Norimbergensis, quâ in urbe & vi-
cinis terris Nassovici ex antiquo non exi-
gua bona possederunt, atque inter alia op-
pidum *Altorff*, quod *Adolphus* Imp. muro
cinxit, teste *Wagenseil*.

Liberi:

Adolphus ex Episcopo Spirensi Archipræsul
Moguntinus, anno 1388. Heiligenstadii
defun-

defunctus , cum antea à *Carolo IV.* Imperatore ob votum pro inerte filio *Wenceslao* donatus esset oppido & telonio *Höchstetensi*.

Joannes Archiepiscopus Mog. ab anno 1397. ad 1420.

Gerlacus paternorum Dominiorum hæres.

6.

Gerlacus Nassovii, Wisbadæ & Itzsteinii Comes obiit 1393.

Uxor *Bertha* Comitissa Westerburgica, inde natus filius unicus *Adolphus*.

7.

Adolphus successit 1397. patri, mortuus 1426.

Uxor *Margaretha*, *Bernardi* Marchionis Badensis filia , 1442. defuncta.

Liberi: *Adolphus* post longum cum *Diethero* Isenburgico dissidium tandem ab anno 1463 Archiepiscopus Moguntinus ; obiit 1475. in oppido Rhingaviæ *Elfeld*, *Erbaci* sepultus. |

Joannes hæres Comitatum & stirpis propagator.

Anna nupta *Eberhardo* Baroni de *Eppenstein* & *Königstein*. Cætera prosequi, hujus loci non est.

A N N U S 1292.

Frustra præcedente anno in Comitibus *Francofurti* laboravit *Rudolphus*, ut filius *Albertus* in Regem Romanorum surrogaretur. In Co-

E s

mi.

mitiis tamen hoc anno Francofurti repētis, erant ex Proceribus, qui spe Imperii obtinendi *Alberto* factâ, illum ex Austria vocarent, atque imprimis *Gerardus Moguntinus*, qui hunc in finem *Eberhardum* Comitem Catimeleobocensem ad *Albertum* in Austriam ablegavit. Nec tergiversatus *Albertus*, cum sexcentorum equitum agmine splendide vestito adfuit; Francofurti autem cum advenisset, illico depremedit reflexisse Principum studia astu *Gerardus Moguntini*, in id unum intenti, qui suffragia in cognatum suum *Adolphum* detorqueret; Id quod tantò facilius consequebatur, quod quisque Electorum, non nisi apertum suum hostem ab Imperio exclusum vellet, ac proinde non dubitarent sua suffragia arbitrio Moguntini permittere. *Albertus Argentin.*

Eventum Comitiorum *Albertus* Winsheimii opperiebatur. Electo ad mentem Moguntini *Adolpho Nassovio*, Amitæ suæ filie, minime pro eâ dignitate opulento, non dubitavit civibus Francofurtensibus castra & villas pro viginti marcarum millibus obligare, ut expensas pro novo Rege factas persolveret, *Chron. Colmar.*

Neque ingratum se exhibuit *Adolphus* suo patrono, multa ipsi privilegia, commoda plura conferendo, atque inter alia advocatiam *Lohnsteinensem* ad Rhenum, & vectigal *Boppardienſe*; *Muhlhusum* item Thuringiæ & *Northusum* ipsi, tanquam suo & Imperii Offi-
ciali

ciali commisit, in super pollicitus sex alia loca Archiepiscopatus Moguntini, quæ Gerardus nominârit, oppidorum Imperialium ad instar libertate donare: ut videre est in codice diplomatico apud Clariss. Joannis.

Compertâ electione *Adolphi*, delusum se indignatus *Albertus*, in Austriam reverti constituit, atrogatus ab Electoribus, ut publicæ tranquillitatis causâ *Adolpho* ad recipiendam coronam Aquisgranum profecturo, apud Oppenheimium occurreret, insignia, quæ à morte Rudolphi patris in Castro Kyburgensi asservârat, ad *Adolphum* detulit, & clientelam professus, anno ferè integro in partibus Sueviæ substitit, quin aliquid, metu amittendæ Austriæ, contra *Adolphum* moliretur. Veteres solum injurias ultus, damna non exigua Constantiensi Episcopo intulit. Alb. Arg. Historia Australis.

Electione hunc in modum mense Majo Francofurti peractâ, *Siffridus* Antistes Coloniensis novum Regem cum *Imagina* conjugesolemniter Aquisgrani coronavit.

A N N U S 1233.

Circa hæc tempora extruxit *Adolphus* in suo territorio castrum, à suo nomine *Adolphsek* appellatum, quod mediâ infra Schvvalbacum horâ situm, colli inter duo montana in valle eminenti positum est, aditum omnem prohibente fluvio illic intercepto, & sollem

collem circum undique ambiente.

A N N U S 1294.

Sequenti anno grave exarsit bellum inter *Philippum* Franciæ, & *Eduardum* Angliæ Reges; *Adolphus* ut Imperator erat opum admodum tenuium, non erubuit sub accepto centum millium marcarum stipendio pro *Eduardo* contra Francos pugnare, bellum aliâ parte *Philippo* Regi cum superba denuntiationis formula indicens, nomine Regni Arelatensis & aliarum Provinciarum, quas Reges Franciæ ex Imperio detinere causabatur; sed cum validiores suâ expectatione res Gallorum esse vidit, ab incepto, nullâ aliâ re gestâ, cum magna nominis sui jactura desistere est coactus. *Vignierius* in Chron. Burgundiæ.

A N N U S 1295. in 1296.

Crevit apud *Adolphum* habendi cupido ex odio *Alberti Degeneris* Thuringiæ Lantgravii, quo is in filios exarsit. Res ita se habuit: *Henricus Illustris*, Misniæ Marchio senio fractus, tres, quos habuit Principatus, adhuc vivens anno 1263. fuerat cum filiis partitus, sibi servatâ Misniâ; *Theodorico* filio dedit Marchiam orientalem Landsbergæ, sive Lusatiam, filiorum alteri *Alberto* cessit Thuringiam. Hic *Albertus* cognomento *Degener* patri in Thuringia succedens, ex *Margaretha Friderici II.* Imp. filia, duos suscepit filios *Fridericum Ad-*
morsum

morsum & *Theodoricum* cognomento *Tizmannum*. Captus subinde amore pellicis, *Cunegunda* ab *Eisenberg*, uxoris herulæ, *Margaretham* conjugem dirum in modum afflixit, adeo ut anno 1269 clam ex castro *Wartenberg* profugeret *Francofurtum*, osculo prius filiis dato, & alteri quidem filiorum *Friderico* tam fortiter impresso, ut ex relictis in genaden-
tium vestigiis *Fridericus Admorfus* cognominaretur. Atque hic ille *Fridericus* est, quem anno 1281. urbes *Tusciæ* & *Lombardiæ* in Regem postulârunt.

Accidit, ut anno 1282. finè hæredemoreretur *Theodoricus* *Lusatiae* sive *Orientalis Marchio*, *Alberti Degeneris* frater, qui præterito *Alberto* fratre per testamentum hæredes *Misniæ*, *Lusatiae* & *Comitatûs Plisnensis* instituit ejus filios, ex *Margaretha Sueva*, aliàs profuga, susceptos, *Fridericum* videlicet *Admorsum* & *Tizmannum* *Albertus Degener* fratris hæreditate se frustratum videns, propriis filiis bellum movet, & cum armis contra illos prævalere non posset, eos exhæredavit, & *Thuringiam* exceptâ arce *Wartenberg* vendidit *Adolpho* Imperatori, qui cum valido exercitu terras *Thuringicas* ingressus, duce patruo suo *Philippo Nassovico* per tres continenter annos factâ petulanti militi omnili-centiâ, filiis *Alberti Degeneris* bella gravissima movit, quin triumpharet; coactus tandem *Friderico Admorfo* *Thuringiam* cum Marchiis
Mis-

Misniæ & Lusatiaë relinquere. *Vita Friderici Admorsii* T. 2. *Menckenii* pag. 933. & seq. Ibidem metricè memorantur excessus *Adolphi Nassovici* :

*Maſtavit Cleros flentes, templaque clientes,
Virgineum violans cætum, quod non fuit æquum,
Aras destruxit, plebs ergo plurima luxit.
Traxit ab Ecclesiis mulieres, dans ſceleratis,
Veſtibus exutas, & miſit currere nudas.*

Quæ *Adolphi* facta, tam indigna viſa ſunt Principibus, ut qui primi aliàs erant in *Adolpho* promovendo, jam primi eſſent in eodem exauſtorando, ad quod commodam occaſionem dedit *Conventus Pragenſis*.

A N N U S 1297.

Uſque huc *Wenceslaus* Rex Bohemiaë, qui *Juditham* Rudolphi Imperatoris filiam habuit in conjugem, regni diadema nondum acceperat. Huic ſolemnitati decreta feſtivitys pentecoſtalis præſentis anni, & quia *Pragenſis* Eccleſia ſuberat tum *Moguntino*, tanquam *Metropolitano*, hæc ſacra functio non alteri competeſcebat, quàm *Gerardo* Archipræſuli *Moguntino*, qui cum plerisque Electoribus & triginta octo Principibus, tum Eccleſiaſticis, tum Sæcularibus, comparens, *Wenceslaum* ſolemni ritu coronavit, & aliquantò poſt etiam *Juditham* Reginam tunc puerperam, non in Templo, ſed in lecto eodem honore decoravit, quæ hæc diu in vita ſuperſtes,

stes, quarto decimo post die ad immarcescibilem coronam avolavit.

In eo Principum cætu egit *Gerardus Moguntinus* coram *Wenceslao* Rege Bohemiæ, *Alberto* Duce Saxonix, binis Marchionibus Brandenburgicis & *Alberto* Austriæ Duce, de *Adolpho Nassovio* deponendo, & in ejus locum substituendo *Alberto*. Chronicon Austriale, *Stero* in annalib. Altaichacensibus.

A N N U S 1298.

Anno proximo sub initium Februarii magno numero Viennæ apud *Albertum* conveniunt viri Principes atque inter alios *Andreas III.* Rex Hungariæ, *Wenceslaus* Rex Bohemiæ, *Albertus* Dux Saxonix, Marchio Brandenburgicus cum Basileensi, Constantiensi, Pragensi, Olomucensi & Passaviensi Episcopis. Superveniunt nuntii Moguntiæ, qui ed *Albertum* Ducem pro Imperio capeffendo invitant. Ille nihil moratus, & dictorum Principum auxiliis adjutus, cum magna armorum multitudine ex Austria ad partes superioris Rheni progreditur hostem in Brisgoja præstolaturus.

Stabant adversæ acies intermedio fluvio *Kinzing*, quin alterutra pugnx initium faceret. Digressus inde *Nassovius*, vicinas *Alberti* terras aliquamdiu vastat; *Albertus* Argentinam movit, & ab ea urbe, locique Episcopo quatuor legionibus peditum, & unâ equitum auctus, secundo Rheno Mogun-

guntiam contendit, tracto post se diversis itineribus universo exercitu.

Moguntiam in vigilia S. Joannis Baptistæ ingressus, à Principibus & Episcopis ibidem jam congregatis, non sinè gaudio excipitur, & eodem die recitatis palàm *Adolphi* criminibus, eo repudiato, Rex pronuntiatur.

Hæc cum Moguntiaæ agerentur, Spiræ consistebat *Adolphus*; intellectâ Comitiorum sententiâ, simulque *Alberti*, quod Francofurtum meditabatur, itinere, profecturo se objicit, castris ad *Oppenbemiū* locatis. *Albertus*, à nonnullis Principibus stipatus, cum exercitu Alzejam (*Alzey*) progreditur, & capto oppido, copias contra *Adolphum* dirigit, antequam is Trevirensium accessu roboraretur; castra posita ad pedem montis Jovis (vulgus *den Donnersberg* nominat) intra oppidum *Gelheim* Wormatiæ vicinum, & monasterium *Rosenthal*, in loco, cui nomen *Hasenbühl*. Huc properato cursu movet *Adolphus*, pugnae socios nactus *Ottōnem* Bojū & *Rudolphum* Comitem Palatinum Rheni; his immixti erant cum suis Spirensis & Wormatiensis Episcopi, Isenburgicus & Spanheimensis Comites. Ad primum adventantis *Adolphi* conspectum fugam simulat *Albertus*. Hoc animatus *Adolphus*, non expectato majore parte peditatūs, in pugnam avolat, spei summam reponens in loricatis equitibus, quorum copiam habuit. Hoc genus mili-
tum

tum majoribus utebatur equis , loricâ ex filo ferreo contra tela instratis ; caput militis galea operiebat , pectus ex simili filo lorica , vel spissa tunica ex lino & stuppâ confuta , quas Chronicon Colmariense *Wambasia* vocat. Hujus generis armorum non ignarus *Albertus* , alia , eatenus non visa opposuit , gladios scilicet præacutos , qui per hamatos thoraces in corpora penetrarent. His ille armis primam *Adolphi* aciem , cui *Otto* Bojus imperabat , fortiter impetebat , in corpora solum equorum grassatus , quorum innumeri ceciderunt , equite ferè neglecto , quod parum ille proficeret , suo equo destitutus. Conspectâ suorum clade , in frontem aciei occurrens *Adolphus* , per media agmina inter tela & acinaces irrumpit , & *Albertum* fortè conspiciatus ; *hic* , inquit , *cedes* , & *Imperium dimittes* , cui pacatè *Albertus* : *eventurum* , ut *DEO* libuerit ; dixit , & mucronem stringens , quâ parte galea patebat , *Adolphum* levi vulnere supra oculi palpebram sauciat , qui equo prolapsus , dum galeam abjicit , à *Sylvestri* comite , aliisque circumventus cæditur ; ita ungulis equorum conculcatus , & in suo sanguine volutatus , animam post sex horarum conflictum miserabiliter exhalavit die secundâ Julii. Prostrato æmulo armorum furorem cohibuit *Albertus*. *Historia Australis* , *Chronic. Colmar.* *Albertus Argent. Stero. Siffridus Presbyter.*

I

Ea

Tom. IX. P. *Conradi Hertenberger Soc. Jesu.*

Eâ clade ultra quater mille cecidère. Nobiles gregariis plures, plures equi, quàm homines. *Rupertus* Adolphi filius, in pugna captus, in potestatem *Gerardi Moguntini* venit, nonnisi magno lytro dimissus. *Otto* Bojus tribus vulneribus faucius cum *Rudolpho* Palatino, *Adolphi* genero, Heidelbergam fugit, mox ambo in Bojariam profecti, ut produnt antiqui versus Chronici Australis: *Otto Dux Rhenum tunc deserit, & petit Oemum, Nec trahit hic statum Rudolphus, itque Mondcum.*

Corpus *Adolphi* in vicino monasterio *Rosenthal* tumulatum, donec postea sub *Henrico VII.* Imp. *Spiram* transferretur, ubi secundum *Lehmannum* in Chron. *Spirensi* lib. 7. cap. 21. hoc habuit

EPITAPHIUM.

Adolphus de genere Comitum de Nassauve Rom. Rex, tempore Friderici de Bolandia, Episcopi Spirensis, in hoc Choro Regum sepultus; obiit anno Domini 1298. sexto nonas Julii, occisus per Albertum Ducem Austria, Successorem in regno.

Aliud monumentum ipsi positum est haud procul *Gelbemio*, in loco, quo occubuit, in via versùs cænobium *Rosenthal*.

Murus erat quadratus, referens Christi è cruce pendentis effigiem, lapidi incisam; superne incumbibat Aquila uniceps, Imperii insigne: inferne jacebat *Leo Nassovicus* cum hac

83 (83
 SYMBOLUM
 ADOLPHI NASSOVII.

Vir pecuniâ potior.

Titulus : Nemo finè viribus est vir.

Lemma: Non sola sonat.

EPIGRAMMA.

*Nunquid speratam reddet chelis curea vocem,
 Ni socias animet vita sonora fides?*

*Sic minus immenso felix pugnaveris auro,
 Ferreus ni stringat fortior arma manus.*

*Scilicet in bellis palmam fert dextra virilis,
 Si desint vires, vir quoque nullus erit.*

2. Tom. IX.

hac ad latus dexterum incisa inscriptione :

Anno milleno trecentis bis milis annis

In Julio mense Rex Adolphus cecidit ense.

à sinistris superiori sæculo addita est hæc inscriptionio :

Renovatum hoc monumentum sub Ludovico

Comite generoso de Nassau anno 1611.

Ita Freherus lib. 2. Orig. Pal. pag. 62.

SYMBOLUM ADOLPHI

erat :

Vir pecuniâ potior.

Cùm opes dignitati non responderent, & essent, qui hunc *Adolpho* defectum objicerent, maximè quando milites penuriâ laborabant, fertur respondisse: *Vir pecuniâ potior*, velut si magnus ejus animus, quem ubique, in bellis maximè præferèbat, hunc defectum abundè suppleret

Hanc gnomen ut pluribus explicem, superfedeo, certus, quòd frustra laborem, ut hoc persuadeam, cùm nemo sit, qui nesciat, pecuniam esse nervum ut reipublicæ, ita omnium rerum gerendarum, adeò ut sinè pecunia magna velle gerere, perinde sit, ac velle chely ludere sinè nervo, vel chorda, quæ ex nervis ovium conficitur.

ALBERTUS I.

Imperator à Carolo M. XXVIII. regnavit
ab anno 1298. ad 1308.

Post victoriam ad *montem Jovis* (*den Donnersberg*) feliciter partam, itum *Frankfurtum*, ubi totus Procerum senatus fuerat congregatus, & quia nonnulli in priore electione, *Moguntiaë* factâ, aberant, visum est tum Electoribus, tum ipsi *Alberto*, se ad triduum omni ad Imperium jure abdicare, ut novâ electione firmitus stabiliretur. Lapsa triduo in pervigilio *S. Laurentii* omnium sententiâ confirmatus, *Aquisgranum* perrexit, ubi Insignia Regalia die 24. Augusti à *Wichboldo* Antistite *Coloniensi* accepit. *Elisabetta* Regina tunc absens, proximè subsequenti festo *S. Martini* regali diademate ab eodem *Wichboldo* *Norimbergæ* redimita est. Filii *Rudolphus*, *Fridericus* & *Leopoldus* à patre in Archiduces sublimati, quos inter terras suas *Austriam* scilicet, *Styriam*, *Carnioliam*, *Marchiam* *Vinidorum* & portam *Naonis* divisit. *Hist. Australis*, *Stero*, & *Trithemius* in *Chron. Hirschaug*.

Ex iisdem Comitibus ad *Bonifacium VIII.* *Romam* missi pro petenda confirmatione *Tullensis* Episcopus & *Conradus* Comes *Oettinganus*, à Pontifice rejecti sunt, quod nihil sinceræ fidei expectari posset ab eo, qui neptem *Friderici II.* dudum hostis Ecclesiæ, in conjugem haberet; nam *Elisabeth* Alberti conjux soror erat uterina *Conradini*, quia mater ejus *Elisabetta*, *Ludovici* severi soror, nupta

nupta primum *Conrado IV.*, Friderici II. Imp. filio, genuit *Conradinum*: post obitum primi mariti iterum nupta *Meinbardo* Comiti Tyrolis, genuit *Elisabetham*, Alberti-conjugem.

Nihil benignius anno proximo habiti Abbas Cisterciensis *de Salem*, & Cancellarius *Alberti* eandem ob causam ad Bonifacium missi. Antequam imperium adiret *Albertus*, alterius jam oculi jacturam subit, quod malum contraxit in Austria, ex veneno à rebelibus anno 1295. propinato; unde tanto oculorum dolore fuerat agitatus, ut Viennæ jam mortuus diceretur. Ex historia Australi & *Fuggeri* speculo honoris res ita accidit:

Ex quo *Albertus* sub annum 1282. in Comitibus Augustanis à patre *Rudolpho* Dux Austriæ, Styriæ & Carniolæ renuntiatus, Ducatum adiit, plus fidei in Suevis exteris, quàm indigenis reposuit, quos magno numero in Provincias suas accivit, & prima inter eos officia distribuit, unde mirum in modum res illi suas, etiam per pingua conjugia, in istis terris inita, provexerunt, ut penè soli, favore *Alberti* nixi, pro libidine agerent; quod Austriacos, supra quàm dici potest, à Suevis averfos reddidit. Nec ausi iram in Ducem palàm prodere, privatis in cætibus Suevos cavillantur; indignum rati, exteræ gentis arbitrio rationes Austriæ pendere. Suevorum denique jugum excutiendum concludunt. Crevit hoc odium ex

[illegible]

¶ Ito , superiorem Austriam designat , Sty-
 - am Bojo , Hungaro Vindonum Marchiam ,
 - in fœdus coire velint. Ista ne fierent , *Guta*
 - Regina maritum fratri *Alberto* placat : Hunga-
 - rum fœdus , ante cum Duce arctè sancitum , re-
 - tinet : alia cæteros absterrent. Missi etiam
 - Legati ad *Albertum* , qui capita gravaminum
 - referant hortantes , ut Suevos à muniis pub-
 - licis removeat , neque ad consilia adhibeat ,
 - minùs pro castris coëmendis pecuniam in
 - Sueviam transmittat ; quæ nî fecerit , fi-
 - dem negant. Alii urbis Viennensis compi-
 - ta & officinas percurfant , Suevorum domi-
 - nationem exaggerant , arma contra eos ,
 - ut sumerent , hortantur , auxilia propediem
 - affutura spondent. His stimulis plebs in furo-
 - rem agitata , tota urbe convitia in Suevos
 - spargit , & seditiosis vocibus resonat.

Erant , qui in eo urbis motu Duci per-
 - suadebant , ut cum uxore & liberis in Mon-
 - tem Cetium (*Calemberg*) urbi vicinum , sece-
 - deret , & loco adversùs vim munito , ibidem
 - copias è Suevia & Alsatia propediem affu-
 - turas expectaret. Paret *Albertus* consilio ,
 - ex urbe migrat Aduère in tempore cum
 - justis copiis *Rudolphus* Habsb. , Alsatiæ Lant-
 - gravius , *Albertus* Hohenlojus & tres *Mont-*
 - *fortii* cum Episcopo Curienfi. Ab his urbs
 - cincta , omni commeatu prohibito. Ita bre-
 - vi fame ad saniora flexi Viennenses , dam-
 - nant conjuratorum consilia , urbem dedunt.

& supplices facti *Alberto*, veniam consequuntur. Plebis exemplum secuti cæteri in gratiam sunt recepti. *Historia Australis.*

ANNUS 1299.

A multo tempore lis fuerat inter Imperatores, & Franciæ Reges circa utriusque Regni confinia, hæc ut vel tandem absolveretur, placuit tum *Alberto*, tum *Philippo III.* Francorum Regi amicabiliter convenire in prato intra *Tullum* & *Gadtor*, in finibus *Lotharingiæ*. Lite decisa desponsatur *Blanca*, soror *Philippi* Regis *Rudolpho* *Alberti* filio, altero anno *Parisiis* copulata, quæ desponsatio aded displicuit Episcopis Germaniæ, illic unà præsentibus, *Moguntino* maximè & *Coloniensi*, ut exosum deinceps haberent *Albertum*, & jamjam de illo exauctorando cogitarent. *Historia Australis.*

Aliam & certiore hujus dissidii causam refert author *Chronici Colmariensis* part. 2. pag. 61. Cum Regi, inquit, visum fuisset, quod *Rhenum* potenter teneret, & se confirmatum crederet, mandavit Episcopis *Moguntino*, *Coloniensi* & cæteris accipientibus telonium super *Rhenum*, caverent, ne incurrerent indignationem Regiæ Majestatis. Responderunt Episcopi: telonia nostra longo tempore debite accepimus, & antecessores nostri receperunt, quin à Regibus Romanis turbarentur. His auditis Rex significat Papæ, quod domini Archiepiscopi super *Rhenum* per telonium injustas

justas exactiones facerent , & totam terram graviter perturbarent. Episcopos Papam corrigere tardavit , Rex tamen , quomodo eos corrigeret , cogitavit.

A N N U S 1300. ad 1301.

Juliaci , Geldriæ & Montium Comitibus Antistitem Colonensem , Sueviæ Dynastis Palatinum domandum commisit, ipse *Albertus* caput Conjuratorum , Moguntinum aggressus , expugnatis castris *Weisenburg* , *Alzey* , *Adolphseck* , *Bensheimio* , & *Binga* ad implorandam gratiam coëgit ; effecitque ut *Gerardus* fidem denuo juraret , oppidum *Bingen* , cum adjacente castro *Klopp* & *Ehrenfels* altero , unâ cum telonio , castrum item *Scharffenstein* & oppidum *Lohnstein* cum nonnullis aliis cederet , quæ tamen omnia Régis munificentia brevî restituit. *Siffridus* Presb. Chron. Col.

Elisabeth Rudolphi Austriæ Ducis vidua , ex *Bruck* Ergojæ castro , ubi cum filio *Joanne* commorata est , à fratre *Wenceslao* Rege in Bohemiam vocata , ut novis nuptiis Hungariæ Regi desponsaretur , Pragæ extremum diem oblit.

A N N U S 1302.

Novum negotium Hungari faceffunt. Obierat per eos dies *Andreas III.* Rex Hungariæ , *Stephani V.* filius , ex *Tomasina Maurocena* Venetâ natus , relictâ , quam in uxorem habuerat , *Agnete* Alberti Imp. filiâ. Præ-

ter *Agnetem* viduam reliquit *Andreas* filiam ,
matri cognominem.

Hungari à morte Regis sui in partes scissi , alii *Ottonem* Bavariæ Ducem , Regem optabant : alii *Wenceslaum* Bohemiæ Regem , iterum alii *Carolus Robertum* , Caroli Apuliæ Regis filium , ex *Clementia* , Alberti Imperatoris sorore genitum . Altera harum factio *Agnetem* *Andreas* Regis viduam , cum filia cognomine in carcerem Budæ detrusas , indignè habent . Quo comperto Albertus Imp. quantocyus in Hungariam mittit *Hermannum* Landebergium , Austriæ Marescallum , cum minimè consultum esset Hungaris , ita inter se jam divisus , novo bello implicari . Presburgo & Divi Martini monte ab Austriacis expugnato , Hungari captivas reddiderunt , quas Budæ receptas , in Austriam reduxit *Landebergius* . Vitæ reliquum ambæ *Agnetes* in monasterio *Königsfeld* apud Helvetos pœe exegerunt , ut in decursu videbimus .

A N N U S 1303.

Contra ac sperabatur , lætior hoc annuntius Româ advenit , ferens , quod binis antehac legationibus Papa *Bonifacius* abnuerat , *Alberti* in Imperio confirmationem . Nam recens cum Gallo discordia Pontificem *Alberto* conciliavit , quod ita evenit :

Bonifacius Papa auxilia petiêrat à *Philippo* , Galliæ Rege pro *Balduino* in Imperio Orientali

entali Constantinopoli restituendo. Rege negante copias sibi pro subigenda tantâ urbe superesse, Legatus, nî pareret, anathema intentat. His minis irritatus *Philippus*, omnes per Galliam fundos Papæ occupat.

Adversus hostem tam potentem Papa, auxilii indigus, occultis nuntiis *Albertum* admonet, Legatum Romam mittat, recepturum se, quæ aliàs postulata essent. Nuntius missus *Eberhardus* Comes Catimelebocensis; habito senatu, Papa *Albertum* ritè electum pronuntiat; missus in vicem Episcopus Tridentinus, qui *Albertum* pro corona accipienda Romam invitet. Hoc ipso anno 21. Oct. moritur *Bonifacius Papa*, magno commodo *Alberti*, ne violatæ fidei reus ageretur, quâ affini Regi *Philippo* bellum inferre non vellet. *Fugger de Rhoo*.

A N N U S 1304.

Defunctus est hoc anno die 25. Feb. *Gerardus Moguntinus*. Pro Successore impetrando mittit *Henricus* Comes Luxemburgensis, mox futurus Imperator, Pictavos in Galliam ad *Clementem* Pontificem, *Petrum ab Aichspalt*, tunc Episcopum *Basileensem*, Patriâ Trevirensis, ut vacantem Cathedram *Balduino* fratri impetraret. Is fortunæ tenuioris cum esset, & per Physicas artes, quas dudum exercuit, per Medicam maximè, magnam sibi famam comparasset, Papam tunc fluxu

fluxu Rheumatum & sanguinis laborantem, contra aliorum Medicorum operam feliciter restituit, & *Balduino* propter imbecillam ætatem rejecto, ipsi Medico Episcopo suamet sponte Moguntinam sedem contulit, ratus non inutilem animabus futurum, qui tanta in corpora posset. *Trithemius* in Chronico Hirschaug. *Albertus* Argent. pag. 113. *Chronographus* Magdeburgensis, sed ritè combinati, quia *Petrus* alius ab *Henrico*, alius ab *Alberto* Imp., alius *Romam* missum scribunt. *Petrus* ita promotum postea anno 1307. *Albertus* Imp. in suis privilegiis Colmarie confirmavit. Successorem Basileæ habuit *Ottonem Grandseonem* patriam Burgundum, inimicum *Alberti* Imp. capitalem, quia vitæ Imperatoris insidiabatur. Causam in speculo honoris *Fuggerus* tradit:

Cogitavit *Fridericus*, *Alberti* Cæsaris frater, avitam Habsburgi Ditionem per Ergo-jam ampliare, & ampliatae Ducatus titulum addere; quem in finem à vicinis Dynastis fundos non paucos pretio comparavit. Urbibus etiam *Lichtenthal* & *Homburg* imminabat. Dum super pretio cum Comite de *Toggenburg* disceptat, *Petrus de Aichspalt*, nuper Basileæ Episcopus vel licitatione vicerat, vel celeritate emptionis prævertit. Dolo malo id factum arbitratus *Albertus*, rem acerbè tulit; nam *Petro*, jam ad sedem Moguntinam translato, ejus successorem *Ottonem Grandseonem*

feonem haud secus , ac delicti authorem habuit. Non semel petiêrat *Otto* Episcopus , ut in beneficiarias possessiones immitteretur, Rex *Albertus* in alterum annum denégavit. Ipse Episcopus Regem adire statuit, ut postulata urgeret, vel si non audiretur, suâ eum manu occideret; sed Burgundus cum esset , Germanicæ linguæ ignarus, interpretem elegit unum ex primoribus Basileæ civem, cui arcanum imprudens revelat, qui rem Cæsari prodidit, quo cognito Rex citò in Ergojam ex urbe Basilea abîit, suis Ducibus mandans, ut quamprimùm arcem Episcopi *Fürstenstein* obsiderent. Sub hæc *Otto* Præsul proditum se advertens , aditum in Cæsaris gratiam, ope *Elisabethæ* Reginae, frustratentabat. Nam cùm illam præter Basileæ suburbium, *Rheinfeldam* versùs navigio vectam præstolaretur, ab Aulicis accessu ad Reginam prohibitus , lutóque ab impulsis ad cursum equis fædatus, præter ludibrium nihil tulit. *Albertus* Argent. pag. 113.

ANNUS 1305. ad 1307.

Interea temporis moritur *Wenceslaus senior* Rex Bohemiæ die 21. Junii anno 1305, & filius *Wenceslaus junior*, paterni regni hæres, sed moribus impar, voluptatibus dies noctesque indulgens , dum solus in conclavi ambularet, Olomuci à sicario tribus vulneribus confossus occiditur 4. Aug. anno 1306.

Erat

Erat ille *Alberti* Imperatoris nepos, ex *Guta* quippe vel *Juditba* Rudolphi I. Imp. filia natus, anno ætatis 17. nullâ relictâ prole sublatuſ, ultimuſ ex primorum Regumſtirpe. *Conraduſ* quidam, Eques *Thuringuſ*, cum gladio cruento graduſ deſcendere viſuſ eſt, priuſ ab Aulicis diſcerptuſ, quàm conſtaret, quiſ eſſet, aut quo authore tantuſ ſceluſ perpetrâſſet.

Bohemi, pro Rege eligendo *Pragæ* congreſſi, deliberant, nec conveniunt. Pro Regno certant hinc *Henricuſ* Dux *Carinthiæ*, *Meinardi* filiuſ, *Elifabethæ* Imperatricis frater; inde *Albertuſ* Imp. *Henricuſ* quidem titulo uxoris *Annæ*, quæ ſoror erat *Wenceslai* Regiſ, *Olomuci* perempti, hinc tanquam dotem regnuſ petiit. Contra *Albertuſ* contendebat, pacem eâ lege à Patre ſuo *Rudolpho* Imperatore olim poſt devictuſ *Ottocaruſ* initam cum *Wenceslao* ſeniore, dicti *Ottocari* filio, ut ſi ex hac ſtirpe hæreſ *Maſ* non ſupereſſet, *Auſtriacuſ* ſuccederet: ut ſuprà notatuſ ad annuſ 1277. & ad 1279.

Anna *Wenceslai* ſenioris filia cum *Elifabetha* Matre, ejuſdem *Wenceslai* Regiſ viduâ, ſenatuſ Proceruſ ingreſſæ, rogant, ut ſui habeatur ratio, ne velut alienæ prætereantur. Hâc oratione moti Proceres, *Henrico* *Carinthio* tunc præſenti propter *Annam* Conjugem ſuffragantur, qui regimen etiam aliquanto tempore adminiſtravit. Ita quidem
apud

apud Bohemos tunc triumphavit *Henricus Carinthius* contra *Albertum*. Acerbè hoc tulit *Albertus* ex eo maximè, quod filius suus *Rudolphus* potiora pro regno suffragia tulerit.

Alter desuper conventus habitus Norimbergæ, quibus in Comitibus *Albertus* vicit; nam omnium ordinum consensu *Henricus Carinthius*, qui jam pro Rege se ferebat, proscribitur: *Rudolpho* Alberti Cæsaris filio, sceptrum adjudicatur. Curiae sententia mox à gemino exercitu in Bohemia proclamata. Alterum quidem exercitum *Albertus* per Thuringiam, alterum *Rudolphus* filius ex Austria per Moraviam deduxit, qui Iglaviâ expugnatâ, haud multò post Patri junctus, ad muros Pragæ substitit. *Henricus Carinthius* suis, locisque armis diffusus, non expectato æmulo diffugit. Ita nemine repugnante, *Rudolphus* in urbem admissus, Regia ornamenta accepit à *Petro* Moguntino, qui castra sequebatur.

Ut Rex novus rem gratam Bohemis faceret, *Elisabetham* Primislai Poloniae Regis filiam, nuper defuncti Wenceslai senioris viduam Reginam, quam Poloni *Rixam* nominant, in thorum adscivit, quod *Blanca*, Philipp! Galliarum Regis filia, pridem *Rudolpho* nupta, priore anno Viennæ decessisset. Hæc *Elisabetha* Polona ob egregias corporis & animi dotes multum à Bohemis amabatur. Sed breve fuit ambobus conjugibus regnum.

Nam

Nam dum *Rudolphus* Proceres, partium aliàs *Henrici Carinthii* studiosos, persequeretur, & oppidum aliquod ejusmodi Dynastæ obsideret, anno nondum evoluto die 3. Julii sine prole relicta in castris extinguitur 1307. Alii ex immodico pomorum usu alvi profluvium accersisse putant. Corpus Pragæ in templo Palatii, vel arcis sepultum. *Dubravius & Balbinus.*

Mortuo Rudolpho Rege nova lis oritur inter candidatos. *Henricus Carinthius* mox in vacuum solium revolavit. *Albertus* Imp. jam tertiam expeditionem in Bohemiam parat, ut *Fridericum Pulchrum*, alterum filium, tunc Austriæ Ducem, postea Imperatorem surroget. Inter ipsos Bohemos in curia Pragensi dissidium erat, aliis Carinthio, aliis Austriaco faventibus. Iterum ergo *Albertus* cum filio *Friderico* in Bohemiam penetrat: *Albertus* exercitum ex Suevis trahens, *Fridericus* alterum ex Austriacis, & vicinis terris constatum. Utrique resistunt Bohemi, aded ut tentatâ frustra per obsidionem *Guttenbergâ*, ob imminens frigus mense Novembri copias reducere cogerentur.

Dum jamjam abire parâssent, adest *Elisabeth* Polona, duorum Regum *Wenceslai & Rudolphi* vidua, & traditis, quæ dotalitio jure possederat, oppidis *Königsgraz*, *Muta*, *Chrudim*, *Mielnick* & *Faromiv*, à socero in tutelam recipi postulat. *Dubravius.*

Feli-

Felicitus pugnârunt, quos sub idem tempus ad frangendas *Henrici Carintii* vires in Carinthiam destinavit; nam *Ulricus Walsee* præfectus Styriæ & *Conradus Salzbургensis* intra sex non amplius hebdomades *sanctum S. Viti, Clagenfurtum* aliâque loca subegerunt, adactis ad Sacramentum civibus, & nominato loco Alberti Regis Præfecto, *Walseus* in Styriam rediit. *Henrico* Goritiæ & Comitibus Ortenburgicis, qui ex aliâ parte pro Austriacis Carinthiam vexabant, *Fridericus Pulcher* Dux Austriæ in laborum & sumptuum mercedem, ad tempus possidendum concessit, quidquid in Carinthia occupârunt. *Fuggerus* in speculo.

A N N U S 1308.

Ut prioris anni dedecus ulcisceretur *Albertus*, totus erat in comparando majorem militum robore, quo Bohemos sub potestatem cogeret. In eâ meditatione cum esset, *Joannes* Alberto patruo vitam ademit, & totius belli finem fecit, utique veritus, ne Regnum sibi debitum, etiam aliâs pactum, *Albertus*, se neglecto, ad proprios filios transferat.

Rem tam intricatam, ut clarius ob oculos ponam, brevissima schemata Genealogica subjicio.

G

SCHE.

Tom. IX. P. *Conradi Hertenberger Soc. Jesu,*

**SCHEMA BREVE GENEALOGICUM
RUDOLPHI I. IMPERATORIS.**

Rudolphus I. Imperator obiit 1291. *Ger-
mershemii* apud *Spiram*:

Uxor *Anna* Comitissa *Hohenbergica* *Vi-
ennæ* Mortua 1281,

Liberi :

<p><i>Albertus I.</i> ex Duce <i>Austriæ</i> Imperator ab anno 1298. ad 1308. Uxor <i>Elisa- beth</i>, filia <i>Mei- nardi</i>, Ducis <i>Carinthiæ</i>, <i>Tyrolis</i> & <i>Go- ritiæ</i> Comit- is, eadẽmque so- ror uterina <i>Conradini</i> <i>Sue- viæ</i>; quia Ma- ter <i>Elisabeth</i> Bavara, <i>Lu- dovici</i> <i>Severi</i> soror, prius nupserat <i>Con- rado IV.</i> <i>Rom.</i> Regi,</p>	<p><i>Rudolphus</i> Dux talis, qualis <i>Sueviæ</i> ab an- no 1282. ad 1290. quo ob- iit. Uxor <i>Ag- nes</i> filia <i>Ottoca- ri</i> <i>Boh.</i> Regis 1278. à <i>Rudol- pho I.</i> Imp. oc- cisi, soror <i>Wen- ceslai</i> senioris <i>Boh.</i> Regis, quæ vidua vixit in <i>Bruck</i> <i>Er- goviciæ</i>, mortua 1301. Ex ea natus est 1290. <i>Foannes</i> <i>Alberti</i> Imp. parricida <i>Pis</i> 1313, defunctus.</p>	<p><i>Guta</i> vel <i>Fu- ditha</i>, Uxor i. ma <i>Wen- ceslai</i> senio- ris <i>Boh.</i> Regis, du- cta 1282., mortua ex partu 1297.</p>
--	--	---

Friderici II.
Imp. filio. Obiit
Alberti uxor **Kö-**
nigsfeldæ 1313.

Rudolphus ab anno
1298. Dux **Austriæ.**
ab anno 1306. Rex
Bohem. obiit 1306.
Uxor 1. *mā Blanca,*
filia *Philippi III.* **Gal-**
liæ Regis, ducta **Pa-**
risiis 1300. mortua
Viennæ 1305.

Ux. 2da *Elisabeth,*
Primsłai **Poloniæ**
Regis-filia, *Wenceslai*
senioris **Boh.** Regis vi-
dua, ducta **Pragæ** 1306.
iterum vidua ab anno
1307. Obiit in **Ergovia**
in **Königsfeld** sepulta.

Agnes nupta *Andrea III.*
Hungariæ Regi ab anno
1301. vidua vixit **Kö-**
nigsfeldæ in **Ergoja** in-
ter **Clarissas** cum filii
cognomine : Mortua
octogenariâ annis qua-
tuor major sub annum
1364. in festo **S. Barna-**
bæ.

SCHEMA GENEALOGICUM OTTOCARI.

Ottocarus Rex **Bohemiæ** & invāfor **Austriæ**
occisus à **Rudolpho I.** Imp. 1278.

Uxor 1. *mā Margaretha* soror **Friderici** Ducis
ultimi primæ stirpis in **Austria**, sed repu-
diata.

Uxor 2. da **Cunegundis** **Russiæ** Principissa.

<i>Wenceslaus senior</i> Rex Boh. ab 1278. obiit 1305. ætatis 33.	<i>Anna</i> nupta	<i>Elisabeth</i> annos duodeviginti
Ux. 1. ma <i>Guta</i> vel <i>Judith</i> , <i>Rodolphi I.</i> Cæsaris filia, ducta 1282. in puerperio mortua 1297, cum genuisset <i>Wenceslaum</i> juniorem.	<i>Henrico</i> Duci Carinthiæ Alberti Imp. circa Bohemiam æmulo.	nata vocatur 1310. Spiram ad Imp. <i>Henricum VII.</i> juncta tunc ejus filio <i>Joanni</i> , quem <i>Henricus VII.</i> pater 1310. contra <i>Henricum</i> Carinthiæ Ducem intrusit in Regnum Bohemiæ profligato Carinthio. Coronata 1311. 2. Feb. Pragæ à <i>Petro ab Aichspalt</i> Præsule Moguntino.
Ux. 2. da <i>Elisabeth</i> filia <i>Primislai</i> Poloniæ Regis, post mortem <i>Wenceslai</i> iterum nupta 1306. <i>Rudolpho</i> , Alberti Imp. filio iterumque vidua ab anno 1307.		

SCHEMA GENEALOGICUM MAINARDI.

Mainardus Comes Tyrolis & Goritiæ, postea Dux etiam Carinthiæ.

Uxor *Elisabetha* Bavara, *Ludovici Severi* foror, *Conradi IV.* Rom. Regis ab 1254. vidua, postquam genuisset *Conradinum*, Neapoli capite plexum.

Henricus

Henricus Dux Carinthiæ & Comes Tyrolis & Goritiæ, mortuus 1335.

Uxor *Anna* soror, *Wenceslai senioris*, Bohemiæ Regis, quæ prolem matrem non dedit.

Post mortem Rudolphi Austriaci, Bohemiæ Regis Regnum administravit ab anno 1307, expulsus ab *Henrico VII.* Imperatore, ut locum faceret ejus filio *Joanni*.

Margaretha cogn. *Maultaschia* nupta i. m. d. *Joanni Henrico* Luxemburgico, Joannis Regis Boh. filio, quo matrimonio post quintum annum sub specie impotentis mariti soluto, iterum nubit, à *Ludovico Bavaro* persuasa, ejusdem Imp. filio *Ludovico* spe Carinthiæ: cui genuit *Mainardum*, antenuptias defunctum. Postea utroque marito mortuo, nupsit *Rudolpho* Alberti II. filio, Austriæ Duci, quo matrimonio Carinthia & Tyrolis Austriacis accesserunt 1360.

Fatum *Alberti* ita accidit: *Joannes* ex *Rudolpho* Duce, fratre *Alberti* nepos, patre dudum ante Pragæ sub annum 1290. defuncto, à puero in Aula cum Cæsareis prolibus educabatur. Tutelæ annos egressus, tum ipse, tum per alios paternæ hæreditatis ditiones, vel earum partem, imprimis verò Comitatum Kyburgensem sibi tradi flagitabat, quoniam in tantum sibi videbatur

majorennis, ut par reipublicæ gerendæ jam crederetur. Patruus & vitam agnati & ditiones bene sibi concreditas esse respondebat, neque ipsi, quæ tantopere peteret, negatum iri, simul atque ad ætatem, eamque vitæ frugem pervenisset, ubi suis præesse cum dignitate posset. Nunc verò in eâ esse ætate, quæ rectore adhuc indigeret. Hanc repulsam graviter tulit imperandi appetitu æger adolescentis animus, & interpretatus Patruum inhiare suæ ditioni, odio in Tutorem exardet. Accedebant ad hæc inquieti quidam consultores, privatim suis quisque de causis offensi. Hi malè affectum juvenis animum, tanquam stimulis excitabant, identidem ingerentes, indignum esse *Albertum* suis tantum filiis, quos multos habebat, quâ jure, quâque injuriâ, provincias, oppida, arces, prædia, opesque parare; fratris filium hæreditate paternâ fraudari, vix necessaria ad vitæ usum habentem. Conjuratorum Princeps *Rudolphus Warth*, nuper *Adolphi* Regis aulicus, nunc *Alberto* obsequium, non animum adjecit. *Walterus ab Eschenbach*, antiquâ nobilitate & multorum clientelâ præ cæteris potens, præter ea, quæ Principis nomine petebat, sibi etiam aliquot mancipia, in quibus jus se habere putabat, restitui postulabat, suâque in ejus familiam merita, & parentis vitam illi impensam memorabat.

Te.

Tertius Ulricus de Palma, Finstingii Dominus, simillima menteolvebat. Hæc dudum antè constituta erupere Calendis Maji, quo die Cæsar *Badenæ* in Ergovia agebat.

Joannes Patui animum expugnaturus, cognominem Episcopum Argentinensem, qui Cæsari ab epistolis erat, in conclave ablegat, ut Cæsarem pro restituendo Kyburgico Comitatu exoret. Audita postulacione respondit *Albertus*, tantillam adhuc moram toleraret, intellectum sibi, quod Suevi nuper pro præsidio in Bohemia distributi, essent ejecti. Bellum hoc propediem inferendum: ipsum *Joannem* uni equitum legionis præficiendum, simulatque ex eo bello rediret, voti compotem futurum. Excaudit ad responsum juvenis, ratus se hoc bello ad necem exponi. Similia conjurati suggerebant, & datis mutuò dextris parricidale sacramentum instaurant. Ipsa dies, quâ Cæsar ex Badensi arce *Rheinfeldam* abire destinârat, *Elisabetham* conjugem, & sororem *Agnetem*, Hungariæ Reginam cum filia salutaturus, opportuna visa. Cædis modum & ordinem ita proponunt conjurati: 1. *Rusam* amnem, nullo ponte junctum, navi trajiciendum. 2. Priores ipsi hospitio excederent, ut fluvium transirent. 3. Cæsarem ad alteram ripam appulsum, lento gradu antecederent; 4. Ubi prope sylvulam, haud procul *Vindonissâ*, ventum esset; impetum omnes facerent. G 4 Al-

Albertus solito lætior jentaculo accubuerat, aderant præter alios *Petrus Moguntinus* & *Spirensis* Episcopi: *Leopoldus* filius & *Joannes* nepos. Singulis corollas, ex floribus contextas, imponit Cæsar. *Joannes* contemptum arbitratus, vix lacrymas tenebat, & depositâ in mensam coronâ, jentaculo abstinebat. Sublatis mensis conjurati in locum constitutum properant. Lentè Cæsar, periculi ignarus, sequitur. Ubi appropinquantem à tergo sensere, versis repente equis, in eum irruunt, primusque *Warthius*, quousque tandem inquit, cadaver istud obequitare patiemur? ad quæ *Joannes*, jam, inquit, videro, sisne mihi hæreditatem paternam daturus? Eâ vocetantum classico audito, *Russelingus*, Warthi famulus, fræno equum Cæsaris retinet, & *Joannes* accurrens, gladium in jugulum, *Warthius* in latus adigit, postremò *Palmius* lato ense in verticem impacto, caput diffindit; Accepto hoc vulnere ex equo cadens Cæsar, animam in cespite egit. *Eschenbachius* etsi præsens spectator aderat, à cæde tamen abstinuit.

Leopoldus filius, 15. annos natus, miserandam Patris cædem è navi spectans, irâ & dolore tantò magis arsit, quantò minùs auxilio esse posset. Multùm reluctanter *Burckardus* Comes Hohenbergicus Badenam reduxit. Visum particidium juvenem implacabili vindictæ studio accendit, adeò ut

om-

omnis moræ impatiens esset. Hinc præcæ-
 teris fratribus Patris necem ultum ibat, &
 cum in parricidas, fugâ dilapsos, animad-
 vertere non posset, in bonâ sævit. Cùm
Henricus VII. Luxemburgicus hoc eodem an-
 no 27. Nov. Imperator factus, parricidas
 in Spirensi tribunali læsæ Majestatis reos
 damnâset, *Leopoldus* cum fratribus ad pœ-
 nas sumendas fortiùs se accinxere. *Eschen-
 bachii* castris suis omnibus, etiam *Schnabel-
 burgo* omnium fortissimo, expugnatis, à filiis
 Alberti nuspiam tutus, in agrum Württen-
 bergensem evasit, ubi 35. annis, nulli ag-
 nitus, bubulcum egit. Sub finem vitæ, fa-
 cto Sacerdoti adstanti, quis esset, indicio,
 ut honestiùs sepeliretur, obtinuit. Arces
 ejus omnes solo æquatæ. *Palmio* arx *Far-
 wangen* adempta; sexaginta viri, qui eam
 tuebantur, securi percussi, ipse Basileam
 evadens, aliquamdiu in suburbio delituit,
 demum in arce suâ *Altbürn* mœrore & ine-
 diâ contabuit. *Rudolphus de Warth* in arcem
Falckenstein se primùm abdidit, mox loco dif-
 fisus, ad *Theobaldum*, Blamontii Comitem,
 veterem amicum, in Burgundiam profugit,
 Romam cogitans. *Theobaldo* uxor erat ex
 Comitibus Veringensibus, *Alberto* agnatis.
 Hujus impulsu maritus hospitem cum *Ruf-
 selingo* famulo prodidit, & acceptâ non par-
 vâ summâ, captivos *Leopoldo* stitit, ex quo
 facto odium omnium incurrit Comes. *Ruf-*

selingus Enlishemii, ossibus antè confractis, rotæ impositus. *Rudolphus Warthius* ad duriora servatus, *Vitodurum*, (*Winterthûr*) perductus, facinus primò frivolis argumentis elevat; cùm nihil proficeret, non se Cæsarem, sed Parricidam Adolphi justè occidisse, dixit. Equi caudæ alligatus, & ad locum supplicii protractus, artubus comminutus, vivus in rotam actus est. In tertium diem vitam traxit. Uxor, donec spiraret, nunquam inde recedere sustinuit. Pro salute mariti DEUM precata. Eo sublato reliquum vitæ in pietatis operibus Basileæ exegit. Castrum *Warth* à milite *Leopoldi* eversum: prædia ejus cœnobio monialium *Tossensium* concessa, pars ad *Sangallenses* & *Tigurinos* translata; reliqua Austriacorum fecere. *Joannes* ad ferarum lustra se ipsam damnavit, diu profugus per montes & sylvas oberrans. Si quando fames urbes adire compulit, nunc mercatoris, nunc rustici aut mendici habitu oculos exploratorum elusit. Demum Avenionem ad *Clementem V.* Papam abiit; Hic miserum consolatus, respondit, DEO quidem ab se reconciliari posse, siquid ultrà peteret, Cæsarem adiret, causæ Judicem. Nec in hoc consilio quidquam periculi miser videbat. *Henricus* tunc in Italiâ consistens, etsi parricidas omnes *Alberti*, aliàs morti addixisset, supplici tamen pepercit, & in Monasterio Augustinianorum

norum Pifis vitam agere juffit. Hic piè anno 1313. Idibus Decembris è vita decessit. Beyerling in theatro vitæ humanæ sub tit. Religio. unde epitaphium Joannis :

Mille trecentis Christi deca cum tribus annis.

Defecit juvenis Ducis Austri vita Joannis.

Idibus Decembris obit, hic Pifis tumultus.

Inter nos animo, virtutibus atque probatus.

Stirpis Regalis fuit ex utroque parente.

Nunc immortalis dotetur ab omnipotente..

Leopoldus; quia Henrico VII. Mediolani & alibi anno 1311. strenuam operam navavit, accepit à Cæsare Joannis hæreditatem.

Cadaver cæsi Alberti primò in Wettinensi Cisterciensium monasterio conditum, post sex menses Henricus VII. Imp. Spiram deportari jussit, unà cum Adolphi corpore, ubi juxta Adolphum Prædecessorem quiescit, ut qui vivi diffidebant, mortui jungerentur. Stero in Chronico Altaichensi hoc refert Alberti

EPITAPHIUM. :

Millenis tricendenis, bis quatuor annis ;

In Majo mense, Rex Albertus perit ense ;

Pérque Ducem Suevum Johannem, rumor in ævum.

O DEUS hoc factum furtim fuit Impadis actum.

Festum Waldpurgæ facit hoc facinus quoque nôsse.

Christus ab æternis defendat eum modo pænis.

Cam-

Campus ille, ubi *Albertus* occubuit, quod regio sanguine imbutus esset, ac funestæ memoriæ nomen retineret, Reginus dictus est *Königsfeld*. Mœstissima vidua *Elisabeth*, 26. annis conjux, in loco effusi sanguinis fieri fecit Oratorium, quod inhabitârunt duo, nobilitate clari, fratres, qui precibus fufis tristem *Alberti* memoriam recolerent. Nec multo post accessit duplex Cœnobium, utrumque *Königsfeld* dictum, alterum virorum, ex ordine S. Francisci, alterum Nobilium Virginum S. Claræ, in quorum medio Basilica erat, utrique monasterio contigua. In Choro hujus Basilicæ summa ara exstructa est eo ipso loco, quo *Albertus* cecidit. Res ita accidit.

Agnes Alberti Imp. filia, *Andree III.* Hungariæ Regis, dudum vidua, magnum thesaurum ex auro & gemmis in Helvetiam asportarat, quo anno 1301. rebus in Hungariâ turbatis, fuerat accita: Cum Princeps esset tenerrimæ pietatis, statuit hunc thesaurum divino honori in fundandis monasteriis consecrare. Alterum quidem Virginum Cœnobium, quo tunc non nisi Nobiles admittebantur, magnis proventibus donavit, quatuordecim marcarum argenti millibus expensis.

In Basilica, inter hæc monasteria intermedia, tabula appensa est cum hac inscriptione:

Anno 1308. in die BB. Apostolorum *Philippi*

Et Jacobi occisus est serenissimus Albertus Romanorum Rex, filius D. Rudolphi Rom. Regis, à filio fratris sui Joanne, in loco hoc, ubi posuitur est majus altare. Fugger in speculo Domus Austriacæ lib. 3. cap. 21. & de Rhoo.

Fundaverat antè Albertus cum Elisabetha Coniuge monasterium alterum Cisterciensibus, alterâ ab Heidenhemio, nunc Würtembergensi oppido, horâ diffitum, alias Herwartstein, nunc Königsbrun nominatum. Teste Jongelino de Abbatiis Cisterciensibus, ubi eâ de re rude refert Epigramma.

Regius hic fons est ALberto à Rege potente,

à DVce ConstrVctVs Pannona terra tVo.

IpsIVs eX generosa Et honesta ConIVge ELlSa,

ÆternI qVæ sVnt Corpora honesta poLI.

Ultimus Abbas Clæsius Göppingensis anno 1577. electus, translatus est in Anhausen, cui successit ex schola Lutheri, Abbatis nomine, ordine 22. Joannes Andreas Schmidl, Jacobi Schmidl Præpositi & Tubingensis Cancellarii filius.

Liberorum Alberti ex Elisabetha

ordo iste est :

Rudolphus ex Duce Sueviæ anno 1305. Rex

Bohemiæ, obiit 1307.

Fridericus Pulcher Dux Austriæ, contra Ludovicum Bavarum Rex Romanorum electus.

Leopoldus Dux Sueviæ, Joannis parricidæ hæreditate donatus ab Henrico VII. Imp., ob fide-

fidelitatem tum alibi, tum Mediolani maximè anno 1311. probatam. Uxor *Catharina*, *Amadei* Comitis Sabaudiaë filia. Ipse decessit Argentinaë 28. Feb. 1326. Sepultus in *Königsfeld* in Bruck-Muræpontive in Bruck Styriaë ad fl. Muram.

Henricus Muræponti in Styria decessit 3. Feb. 1327. sepultus *Königsfeldæ*. ex uxore *Elisabetha* Com. Virnebergica prolem non habuit.

Albertus Sapiens vel *Contractus* Dux Austriae. Uxor *Joanna* filia *Ulrici* ultimi Comitis *Pfirt* sive *Ferretani*.

Otto obiit 1339. Uxor 1.ma *Elisabetha* Bavaræ; ex qua nati *Fridericus* & *Leopoldus*, ambo sponfi, ante nuptias defuncti.

Uxor 2.da *Anna Luxemburgica* prolem non dedit.

Catharina, desponsata 1312. *Henrico VII.* Imperatori, quo ante nuptias defuncto, in manus convenit *Carolo* Duci Calabriae. Obiit 1324.

Judith vulgò *Guta*, uxor *Ludovici* Comitis *Oettingani* obiit 1328.

Anna, nupta 1.mò *Hermannno* Marchioni *Brandenburgico*, deinde *Henrico* Comiti *Württembergico*.

Agnes, nupta 1.mò *Friderico de Columna* Principi Romano; deinde *Andreae III.* Hungariae Regi. Vixit diu cum filia cognomine in *Königsfeld*, ubi quiescit.

Elisa-

Elisabeth nupta anno 1304. Friderico IV. cognomento *Atlethæ*, Lotharingiæ Duci, mortua anno 1356; sepulta Nancæi in Ecclesia collegiata Sancti Georgii, quam ejus filius *Rudolphus* fundârat. Ex ea nati sunt. 1. *Rudolphus*, Patris in Ducatu Successor. 2. *Theobadus* Canonicus Trevirensis. 3. *Albertus*, Canonicus Leodiensis & per Hasbaniam Archidiaconus. 4. *Margaretha* nupta Comiti Rapolsteinio. 5. *Agnes* nupta Ludovico I. de Gonzaga, Mantuæ Duci.

Rex erat *Albertus* constans in prosperis æquæ ac adversis, osor vitiorum, præsertim impuditiæ & famæ alienæ detractorum. Nec patiebatur ejusmodi vitiis obnoxios lateri suo adhærescere. Unde sæpius Pythagorico illo usus est: *Quod optimum, idem jucundissimum*; indicans nihil sibi magis in votis esse quàm pietatem & virtutem. Hinc pro symbolo attribuerunt.

Addit Nierembergus in *Alberto*, tria illum hominum genera præ cæteris dilexisse, *Milites fidos & strenuos; Sacerdotes doctos & probos; fæminas puditiæ laude præstantes: ut ipse sæpius fuit testatus.*

DEFECTIO

HELVETORUM ab *AUSTRIACIS* &

Imperio facta. Anno 1307.

Non parvam suæ gloriæ maculam aspersit *Albertus*, quod suâ unius culpâ Helveti ab Imperio

Imperio anno 1307. defecerint. *Usquehuc* Helveti Imperio immediatè erant subjecti, quibus Cæsares præfectos, quos *Vogtetas* appellabant, in Judices præfecerunt, penes quos esset summa capitalium judiciorum. Præfectos hos non Austriaca domus, sed *Rudolphus I.* Imperator dedit Imperii nomine. Hi ab initio sedes suas non habuerunt in ipsis Helvetorum pagis vel Cantonibus, sed habitabant alibi in suis quisque arcibus, & quot annis statò tempore pro jure dicundo Helvetiam intrabant. *Albertus* Imperator factus, cùm vidisset Ducatum Sueviæ ità concidisse, ut vix reliquæ superessent, in eo maximè versabatur, quomodo Comitatum suum hæreditarium *Habsburgicum* in ducatum eveheret. Eum in finem unde unde coëmit varia castra & adjacentia Dominia, & persuadebat locorum illorum Dominis, ut ipsum assumerent in Patronum vel advocatum *Schutzbogt*. Ut fines suos latius proferret, Helvetos etiam sui juris facere, atque suæ familiæ subjicere meditabatur: ut rem fusè narrat *Guillimannus* lib. 2. de rebus Helveticis cap. 12. Primò quidem urgebat nonnulla Monasteria, Ecclesiasticos etiam & Sæculares, ut ipsum in Patronum eligerent. Nec dubitabant plures ex Baronibus atque etiam Monasteria, quæ immediatè Imperio aliàs suberant, jam *Alberto* cedere. Contrà obnitebatur maximè Abbas *S. Galli*

Galli, non sustinens, Austriacos habere vel Advocatos vel Patronos. Interim cum vicinas quasdam terras jam occupasset, arces etiam nonnullas in pagis Helvetorum sibi comparasset, quæ antea fuerant Monasteriorum, cepit de ipsis pagis in suam potestatem redigendis agere, maximè de Cantonibus *Suits, Uri & Unterwalden*; quod cum ipsi abnuerent, nec aliunde quàm ab Imperio immediatè dependere vellent, aliquanto tempore ista dissimulabat; atque ut res ex sententia succederet, mittit pro recepta aliàs consuetudine Legatos in prædictos Cantones, Baronem de *Lichtenstein* Alsatiæ Præfectum, & Baronem ab *Ochsenstein*, qui Regi ab intimis consiliis erant, qui suaderent, ut se dederent tutelæ Austriacorum. Itafactum, ut Helvetii Præfectos acciperent ab *Alberto*. Post hos misit *Albertus* Rex *Grislerum* Equitem, qui *Suiticenfibus* & *Uriensibus* præesset & *Peregrinum* de *Landeberg*, qui *Sylvanensibus* sive *Untervaldensibus* jura daret, Quæ res fuit nova, quod tres Cantones haberent plures Præfectos, cum omnes aliàs simul non nisi ab uno judicabantur. Hi ab initio clementer egerunt, quin averfos haberent Helvetos. Sub hæc instat *Albertus*, potestatem suam amplius firmare, sensim ipsis subtrahendo antiqua privilegia, quem in finem præcipit *Grislero*, *Uriensium* & *Suiticenfium* Præfecto, ut subditos variis vexa-

H

tio-

Tom. IX, P. *Conradus Hortenberger* Sac. *Jesu*.

tionibus turbet. Idem ut faceret, *Landsbergio* mandat, quò causam haberet, commoto ad seditionem populo sua privilegia adimendi. Faciunt imperata Præfecti, & quotidianis suis vexationibus ità innocentem populum laceffunt, ut publicæ querelæ undique resonarent, Aulâ Cæsaris ex composito id dissimulante. Cum iniquius autem haberent etiam honoratiorem quendam ex Untervvaldensibus *Arnoldum de Melchthal*, alium item virum nobilem ex Suiticensibus *Wernerum Staufacher*, hi justè irritati inter se conferunt, & accedente tertio ex Cantone Uriensi *Waltero Fürst* conveniunt ad lacum Uriensem anno 1307. mense Septembri in loco dicto auff dem Gürtel, ubi communicatis mutud consiliis jurejurando se obfirmant, tyrannidem Præfectorum excutere. Interea temporis *Grislerius* Præfectus pileum suum apud *Altorff* ex pertica in via publica exposuit, cui perinde, ac si ipse præsens esset, debitus honor haberetur. Id quod eo fine fecit, ut hoc medio occultè conjuratos detegeret. Fortè locum, ubi pileus expositus erat, præterit *Wilhelmus Tell*, quin pileum respiceret; in pænam jubetur telo potum è filii capite dejicere. Et quia in fallentem casum alterum jaculum contra Vogtetum *Grislerium* parare cogitabat, in perpetuum carcerem amandatur. Evasit tamen, à suis custodibus in navarchum assumptus, quo

quo hi per vicinum lacum naviculâ veherentur.

Appropinquabat intereâ dies prima Januarii, quâ consueta munera Præfecto offerrentur. Hæc non tantum negligunt confœderati, sed numero rebellium aucti, astu occupant duo munita castra *Sarnen* in Cantone *Sylvanensi* & *Rozenberg*, tractis in captivitatem Præfectis *Geslero* & *Peregrino de Landeberg*, quos cum familia selegant. Dictis castris funditus everfis, tres Cantones *Uri*, *Schvitz* & *Unterwalden* jurejurando se pro libertate vindicanda ad decennium obstringunt, parati potius sanguinem profundere, quàm jugum ultra sufferre, à qua conjuratione nomen *Confœderatorum der Eydgenossen* accepit.

Excanduit ad ista *Albertus* Imperator, defectionem in proximo severè ulturus armatâ manu, quam apud *Rheinfeldam* jam paratam habebat, prius tamen, quàm in fontes animadverteret, causam apud *Badenam* probe discutiendam statuit. In ea meditatione cum esset, gladio nepotis occubuit.

1315. Post fata Alberti satagebat ejus filius *Leopoldus*, Helvetos ad obedientiam revocare, quem in finem cum viginti millibus in rebelles movit, usque ad Cantonem *Suiticensem* progressus. Hos cum conjurati inter lacum & montem *Morgarten* angusto loco conclusos vidissent, eorum non amplius mil-

le quingenti, in unum congregati, Austriacos adeò lapidibus ex alto impetivère, ut stare loco nescii, irritò conatu cedere cogerentur, majore parte vel aquis vicini stagni absorptâ vel lapidibus obrutâ. Hujus cladis non vanus augur erat Morio Leopoldi; cum enim non semel *Leopoldus* cum familiaribus suis Tugii deliberâisset, quâ potissimum viâ ad rebelles Suitenses tutò penetrarent, Morio suam etiam desuper mentem explicare jussus, respondit: *Audio quidem omnium consilia id unum spectare, quâ viâ adversus hostes progrediantur, nemine sollicito de via, quâ salvi revertantur:* Et revera post acceptam apud *Morgartam* die 16. Novembris mille quingentorum equitum cladem, tam vicinus periculo fuit Dux *Leopoldus*, ut ægrè per calles sylvestres beneficio hominis, locorum gnari, evaserit. Ea victoria adeò extulit tres memoratos Cantones, ut fœdus antehac ad decennium initum jam sub novo juramento perpetuum vellent. Nec quieverunt mutua bella, hinc vicinorum Nobilium, rebelles quâ exactionibus, quâ populationibus ad breviores limites restringentium; inde subditorum contra dominos insurgentium, ut eo jugo efferat plures quotidie fœderi accederent.

Anno 1332. *Lucernensis* pagus, qui usque huc Austriacis paruit, cum urbe priorum trium pagorum fœderi accessit, ut fœdus hoc inde vocaretur fœdus dec. 4. *Waltstâten*.

Anno

Anno 1351. *Tigurum* (Zürich) Urbs Imperialis cum annexo districtu ad confœderatos defecit, & biennio post urbs etiam altera Imperialis *Berna* cum *Tugio* & *Clarena*, *Zug* und *Claris*. Quam defectionem, tam latè serpentem ulturus *Leopoldus* cognomento *Probus*, Dux Austriæ, cum vicinorum Dynastarum auxiliis ingentem exercitum comparavit, & anno 1386. ad interiora Helvetiæ progressus, apud *Sempacum*, Lucernensis agri oppidum, cum rebellibus confligit, qui magno numero illapsi, hastis, sudibus & ensibus miserandam stragem ediderunt, Nobilissimis pecudum adinstar prostratis, pluribus lapidum grandine exanimatis. *Leopoldus* visis undique suorum cadaveribus, multos in fugam converti, & Helvetos toto jam campo dominari, equo defilit, & in frontem aciei penetrans, aliquamdiu acerrimè pugnat; fractis demum viribus concidit à *Verna* Suiticensi per thoracem interemptus, qui præmii loco, quòd facinus suum jactasset, à *Bernatibus* supplicio est affectus. Occubere cum *Leopoldo* bis mille gregarii, & ex primis terræ illius Comitibus ac Dynastis amplius quadringenti, præter eos, qui in fuga periêrunt, faxis obtriti. Ex Helvetis nonnisi ducenti desiderati, plures vulnerati.

Victores triduo in loco pugne perstiterunt; die quarto permissum famulis in Heroum cadavera inquirere. Corpus *Leopoldi*,

...materia,
 ...Clau-
 ...Alberti L.
 ...Hunga-
 ...eo
 ...pa-
 ...conditi
 ...Viris il-
 ...e Burgundis fede-
 ...XVII. ex Tyrolensibus, ex aliis viris
 ...Præter hos
 ...in diversis alia sepul-
 ... & quin-
 ...eodem, quo
 ...ab Hel-
 ...Eccle-
 ...

Post

Post hanc Austriacorum cladem cæteri
 - ensim pagi fœderi accesserunt, maximè sub
 - annum 1412, quo ejectis Comitibus, Ba-
 - ronibus & Dynastis populus aded triumphavit,
 - ut modico intervallo tredecim pagi si-
 - ve Cantones in unam Rempublicam coalue-
 - rint; quibus post similem ab Austriacis de-
 - fectionem anno 1491. confœderati sunt *Gri-*
 - *sones*, ita dicti ex grisea veste, quâ se à non
 - fœderatis distinxerunt. Est autem id inter
 - Confœderatos discriminis, ut qui arctius in-
 - ter se ligati in unam rempublicam coiêrunt,
 - dicantur *Eydsgenossene*, ii contra sint de fœ-
 - dere, vulgò *Bundsgenossene*, qui extra hanc
 - Rempublicam constituti, suo jure vivunt,
 - & mutuis solummodò auxiliis se obstrinxerunt.
 - Ex confœderatis quidem, qui unam
 - Rempublicam constituunt, sunt tredecim
 - Cantones: scilicet

1. Pagus *Suiticensis* der Canton *Schweiz*,
 ita à principali suo oppido appellatus, cui ad-
 jacet celebre Benedictinorum monasterium
 ad Eremum, *Mariæ Einsidel*. 2. Pagus *Lu-*
cernensis, in quo *Sempacum* & famosus *mons Pi-*
lati 3. Pagus *Friburgensis* iu *Ichtlandia*. 4.
Solothuranus. 5. *Tugiensis* ita dictus à prima-
 rio suo oppido Zug. *Sylvanensis*, sive *Un-*
termalden. 7. *Uriensis*, in quo situm oppidum
Altorff. Ethio omnes Religionem Catholicam
 profitentur. 8. *Tigurinus* der Canton *Zürich*
 & 9. *Bernensis* omnium maximi præcipuos

tenent Austriacorum olim Comitatus, velut *Habsburgensem, Leuzburgensem, Badensem Ergojæ, Kyburgensem, Ferretanum &c.* 10. *Basileensis* & 11. *Schaffhusanus*. Hi quatuor doctrinam Calvini & Zwinglii sectantur. 12. *Appencellenfis*, qui aliàs ab Abbate S. Galli defecit, & 13. *Clarohensis* der Canton Claris sunt mixtæ Religionis: partim Catholici, partim Reformati.

Tredecim hi Cantones totidem sunt Republicæ, sed quia omnes mutuo inter se confœderatæ, universim appellantur die *Eydgengenossenschaft*. Cæteri verò, qui non sunt de *Repubblica Helvetorum*, sed in tantum solum cum illa fœderati, ut exigente necessitate Helvetis prompta auxilia præstent, eadèmq; ab ipsis mutuo expectent, dicuntur die *Bundsgenossene*. Horum rursus sunt duplices, alii fœderati *Helvetis* contra *Germaniam*, alii contra *Italiam*. Contra *Germaniam* de fœdere sunt imò Urbs Imperialis *Rotvilla*, quæ anno 1519. Helvetorum fœderi accessit, & anno 1632. inde iterum absoluta est, quia à Suecis tunc obsessa præsidium Austriacum recepit. 2. Urbs *Mühlhusana* in *Suntgoja*, quæ anno 1533. in fœdus assumpta, in eodem permansit. 3. quatuor urbes Sylvaticæ die 4. *Waltstätt* in *Hercinia*, videlicet *Lauffenbergæ, Seckinga, Rheinfeldæ & Waltshutæ*, quæ sunt diversæ à quatuor interioribus *Helvetiæ* Cantonibus *Lucernensi, Suitsensi, Tugien-*
ensi

enſi & Untervualtenſi pari appellatione notatis. 4. Urbs *Sargallensis* cum annexis terris, quæ sub Reipublicæ formâ ſectam proſitetur Calvinii, & anno 1402. in ſœdus conceſſit; 5. Abbas S. Galli cum annexo Comitatu *Toggenburgico*. 6. Urbs *Biela* cum ſuo territorio. Conſœderati contra *Italiam* ſunt 1. *Griſones*, Rempublicam conſtituunt, jam olim *Rhæti*, qui propriam inde ab anno 1471. ſœderati. Horum urbs præcipua eſt *Curia* in pago *Rhenenſi* im *Rheinthal*. 2 *Valeſi*, die *Walliſer*, quorum caput eſt *Sedunum Sitten*. 3. Res publica *Genevenſis*.

Porro non de Republica, ſed ſubditi Helvetorum ſunt incolæ Comitatum *Baden*, *Rore*, *Wargenberg*, *Sargans* & *Turgoviennes*. Pro pleniore notitia conſulat leſtor *Fuggerum* in ſpeculo honoris. *Simlerum* de Repub. Helvetorum. *Chron. Helv. Stumphi*. *Guilimannum* de rebus Helveticis. *Pontum Heuterum* l. 5. rerum *Burgund*. & de *Rhoo* in annal. *Auſt*.

GENEALOGIA AUSTRIACORUM
ab ALBERTO I. uſque ad ALBERTUM II.
Imp.

Gradus primus.

Albertus I. Patre *Rudolpho* natus, idemque primus Dux *Auſtriæ* ex *Habsburgicis* ab anno 1282, & Imperator ab anno 1298, peremptus à nepote *Joanne I. Maji*, anno 1308.

H 5

in

in Ergoja in loco, quem ab ejus cæde *Königsfeld* nominârunt. Quievit aliquot mensibus in Cisterciensium monasterio, *Wettingen*, juxta Badenam Ergoviæ, inde sub Henrico VII. Imp. Spiram translatus, tumulum accepit juxta æmulum *Adolphum Nassovium*.

Uxor unica *Elisabetha*, *Meinardi* Goritiæ & Tyrolis Comitis, postea Carinthiæ Ducis filia, genita ex *Agnete* Austriaco - Badensi, quæ post fata mariti aliquamdiu in Ergoja degens in ejus memoriam exstruxit duo Monasteria supra dicta, Fratrum Minorum unum, Clarissarum alterum, intermediâ Basilicâ utrique Monasterio communi, ubi anno 1314. defuncta, tumulum habet juxta Aram summam dictæ Basilicæ, eo ipso loco, ubi maritus occubuit.

Liberi.

1. *Rudolphus* ab anno 1306. 7. Julii Rex Bohemiæ, incertum an veneno 1307. extinctus, quiescit Pragæ.

Uxor 1ma *Blanca*, filia Philippi III. Galliarum Regis anno 1305. defuncta.

Uxor 2da *Elisabetha*, vidua S. Wenceslai IV. Bohemiæ Regis. Ex neutra proles suscepta est.

2. *Fridericus* cogn. *Pulcher*, Dux Austriæ ex Habsburgicis secundus, idemque Rex Romanorum à quibusdam Electoribus contra *Ludovicum Bavarum* creatus anno 1314. & Bonnæ à Colonienfi anno 1315. coronatus

natus. Post longa & pertinacia cum æmulo bella tandem in pugna decretoria inter *Amphingen* & *Müblendorffium*, Bojariæ oppidum anno 1322. à *Joanne* Bohemiæ Rege captus in castro *Trautsmi* (non illo hujus nominis, quod Landshuti est, sed altero in Leuchtenbergico Palatinatûs Lantgraviatu ad fl. Nabam sito) sub custodia in tertium annum servatus, inde sub certis pactis anno 1325. liberatus, reliquum vitæ in quiete transegit, anno 1330. die 13. Januarii in castro *Gutenstein* defunctus, & in Carthusia *Mauerbacensi*, quam propè *Burggersdorff* in sylva Viennensi extruxit, tumulatus. Hujus Uxor ima *Elisabetha* Geldria ob patris prodicionem non ducta. Uxor 2da *Isabella* Jacobi II. Aragoniæ Regis filia, anno 1330. Viennæ apud Minoritas sepulta. Liberi; *Fridericus* in infantia mortuus, *Königsfelde* in Ergoja tumulatus. *Anna* Cœnobium S. Claræ, quod de suo patrimonio extruxit Viennæ, anno 1334. cum 62. Virginibus ingressa, prima ibidem Antistes defuncta. *Elisabeth* anno 1334. desponsata Joanni Luxemburgico, Bohemiæ Regi, inter ipsum nuptiarum apparatus decessit, in Carthusia *Mauerbacensi* prope Viennam sepulta.

3. *Leopoldus*. I. cogn. *Gloriosus*, Dux Sueviæ, ultus primò paterni parricidii complices, militans deinde *Henrico VII.* Luxemburgi.

co Imperatori, eundem anno 1311. Mediolani mortis æructæ periculo subduxit. Anno 1315. contra Helvetos rebelles apud *Morgartam* malè pugnans, vix salvus fugâ evasit. Anno 1322. interfuit prælio *Müblendorffensi* pro *Friderico* fratre contra *Ludovicum Bavarum* dimicans, adeò sollicitus pro liberando captivo fratre, ut iniquissimas artes adhibere non dubitaverit: Molliori demum vitæ indulgens, ex nimio cum mulieribus commercio lethalem febrem contraxit, quâ *Argentinae* anno 1326. 28. Febr. extinctus est, *Königsfeldæ* sepultus.

Uxor *Catharina* Amedei V. Sabaudia Comitis filia, anno 1336. sinè prole defuncta, & *Königsfeldæ* tumulata.

4. *Henricus* cum fratre *Friderico* apud *Müblendorff* anno 1322. captus in Bohemiam pro custodia abductus est, ibidem à Rege *Joanne* in castro *Burglesensi* in tertium annum detentus; subinde Græcii invisurus fratrem *Fridericum* apud *Bruck* in Styria anno 1327. sinè prole decessit. Corpus pro sepultura *Königsfeldam* delatum. Uxor *Elisabeth*, filia *Ruperti* Comitis de *Virneburg*, mortua anno 1343.
5. *Otto* Styriæ & Carinthiæ Dux vivere desiit 14. Cal. Martii, Viennæ, anno 1339. sepultus in monasteriò *Novi Montis*, sive *Neuburg*, quod Cisterciensibus in Styria erexit.

Uxor

Uxor 1ma *Elisabeth*, Stephani Eibulati Bavariæ Ducis filia, anno 1312. in thorum adlecta, mortua Viennæ anno 1330. ex cæna toxicata, cui cum *Alberto* Austriæ Duce accubuit. Quiescit in Neoburgensi Abbatia, quam cum marito in Styria fundarat. Uxor 2da *Anna*, Joannis Luxemburgici Bohemiæ Regis filia, Caroli IV. soror, anno 1340. defuncta.

Ex priore thoro nati *Fridericus* & *Leopoldus*, qui ambo sponsi ante nuptias anno 1344. decesserunt.

6. *Albertus* cogn. *Contractus* ex Canonico Passaviensi post fratrem *Fridericum* ab anno 1330. Dux Austriæ ipso inaugurationis die, qui erat Martii vigesimus quintus; accepto per obsonium veneno, pedum manuumque usu destitutus est, ut inde *Contractus* diceretur; quanquam enim natura mortem ejecisset, tanta tamen vis mali resedit, quæ totum corpus attereret. Decessit Viennæ 13. Cal. Aug. 1358., *Gemini* in Carthusia, à se fundata, tumulatus. Uxor *Johanna*, filia & hæres *Utrici* Comitis Ferretani, de Pfirt, nata 1300., mortua 13. Nov. 1358. ex abortu. Liberos gradus sequens exhibebit.

7. *Catharina* anno 1312. in secundam Uxorem desponsata *Henrico VII.* Imperatori, quo sequenti anno extincto, *Carolo* Calabriæ Duci in manus venit, anno 1324. defuncta.

8. *Guta*

8. *Guta* five *Judith* nupta *Ludovico* Comiti Oettingano anno 1329. fati concessit.
9. *Anna* nuptui data primùm *Hermann*o Marchioni Badensi, deinde *Henrico* Comiti Württembergico.
10. *Agnes* primis nuptiis juncta *Friderico* de *Colonna* ex familia Romana faciliè principi. Postea in secundam uxorem data *Andree* III. Hungariæ Regi, quo sub annum 1301. mortuo, multo tempore cum Privigna cognomine ab Hungaris sub custodia detenta fuit, auxilio demum patris liberata aliquamdiu in Austria constitit, demum in Rhætiam cum Agnete Privigna concessit, ubi post cædem *Alberti* patris exstructo cum matre *Elisabetha* Königsfeldensi monasterio, inter Clarissas cum filia vivens anno 1364. annis quatuor octogenariâ major decessit, filiâ habitum monasticum amplexâ.
11. *Elisabetha* nupta *Friderico* IV. Lotharingæ Duci, *Theobaldi* II. filio, qui anno 1322. contra *Ludovicum* Bavarum apud oppidum *Mühlдорff* pugnans, cum aliis captus est, nonnisi post triennium, interveniente Rege Galliarum, liberatus. Cæteræ *Alberti* proles præmaturâ morte abreptæ sunt.

G R A D U S II.

Albertus cognomento *Contractus*, natus minimus *Alberti* Cæsaris filius ex *Johanna* Ferre-

Ferretana Coniuge liberos suscepit sex ,
hoc ordine :

- I. *Rudolphum* Austriæ & Styriæ Ducem, auctum à *Margaretha Mantuastibia* Ducatu Carinthiæ & Tyroli. Hic anno 1339. natus 1. Novemb. successit patri anno 1358, Viennæ cum uxore inchoans insignem Basilicam S. Stephani, quam auxit collegio Canonicorum, & urbem Academiâ. Decessit Mediolani 6. Cal. Aug. anno 1365, febris extinctus, cum interesset solemnitati nuptiarum fratris *Leopoldi Probi* cum *Viride*, Barnabonis Vice-Comitis, Mediolani Domini filia. Cadaver à vidua Viennæ ad S. Stephanum tumulatum. Uxor *Catharina*, Caroli IV. Imperatoris filia, nata 1342. ex *Maria Valesia*. Obiit 6. Cal. Maji 1395. Viennæ juxta maritum sepulta, nullâ ex ea prole superstite.
- II. *Fridericum* in flore ætatis inter venandum globo prostratum 1362.
- III. *Albertum III.* ab implexis crinibus *cum trica* mit dem Zopff appellatum, Austriæ Ducem hujus nominis tertium, natum anno 1347., in castro *Luxenburg*; quod ipse primus condidit, ex dysenteria anno 1395. 4. Cal. Sept. defunctum, atque ad S. Stephanum Viennæ juxta Patrem sepulturæ datum. Cujus Uxor 1^a *Elisabetha*, Caroli IV. Cæsaris filia, ducta 1366. mortua sine liberis anno 1373. Uxor 2^a *Beatrix*,

Beatrice, Friderici V. Norimbergensis Burggravii filia, in thorum adlecta 1375, ex qua natus filius unicus *Albertus IV.* de quo gradu sequenti.

IV. *Leopoldum Probum*, ita dictum non à probitate morum, sed à militari genio. quodd strenuum se militem probasset. Mundo natus est anno 1349. sortitus postea inter alia terras Alemannicas, eas mirificè auxit, tum Comitatu *Feldkirchensi*, quem à *Rudolpho Montfortio* emit, tum aliis duobus *Plutens* & *Sargans*, quos ab Alberto Comite Werdenbergensi ære comparavit. Insuper auctus anno 1379, Præfecturâ in Imperiales Sueviæ urbes, quàm à *Wenceslao* Imperatore pro quadraginta aureorum millibus in pignus obtinuit. Occubuit in prælio apud *Sempacum* 1386, dum Helvetorum defectionem armis vindicare vellet. Inter hæc belli studia malo, non semper etiam ab Heroibus alieno, laboravit. Cùm enim teste *Haselbach* propter Urbium Imperialium Præfecturam frequentius in Alemannia commoraretur, ex philtro à muliere oblato, adeò insano amore æstuabat, ut velut rerum cæterarum incurjus, animum ab ejus sæminæ formâ abstrahi non pateretur.

Uxor *Viridis*, Barnabæ Vice-Comitis, Mediolanensium Domini filia, ducta 1365. post fata mariti Mediolanum reversa.

V. Mar-

V. *Margaretham*, desponsatam primò *Meinardo IV.* Comiti Tyrolis; quo 1363. defuncto, nuptam *Joanni Henrico*, Moraviæ Marchioni.

VI. *Catharinam*, Monialem S. Claræ Viennæ. Itaque ex duobus fratribus, *Alberto III. cum trica* & *Leopoldo Probo*, Domus Austriaca in duas Stirpes abiit.

STIRPS PRIOR
ALBERTI III. cum trica.

I.

Albertus III. cum trica, anno 1395. defunctus, ex *Beatrice* Burggravia Norimbergensi, uxore sua secunda, suscepit filium unicum *Albertum IV.*

2.

Albertus IV. anno 1377. natus, extinctus est in clauistro Neoburgensi juxta Viennam 25. Aug. 1404. ex veneno, quod antea in obsidione Znoymæ à *Procopio*, Moraviæ Marchione, accepisse fertur.

Uxor *Johanna*, neptis *Ludovici Bavari* Imperatoris ex filio *Alberto*, Hollandiæ Comite.

Liberi: *Albertus V.* &

Margaretha, nupta 1412. *Henrico Dixiti* Landshutano, Baviariæ Duci.

3.

Albertus inter Duces Austriæ hujus nominis quintus, inter Imperatores Secundus, natus est anno 1400, Cæsaream dignitatem

I

Austriæ.

Tom. IX. P. *Conradi Hertenberger* Soc. JEsu.

Austriacæ Domui restituit, in sæcula per-
manfuram; post socerum Imperator ele-
ctus anno 1438. mortuus 1439. 27. Octo-
bris.

Uxor *Elisabeth*, *Sigismundi* Imperatoris filia,
Regnorum Bohemiæ & Hungariæ hæres
unica, patre adhuc vivente ducta. Mor-
tua 1446.

Liberi :

Georgius, in cunis præmaturè mortuus.

Elisabeth, uxor *Casimiri IV.* Poloniæ Regis,
nata 1439. Obiit 1505.

Anna, nupta *Wilhelmo* Misniæ Marchioni.
Vivere desiit 1462.

Ladislaus posthumus, anno 1440. natus in
Hungaria, & mox 22. Feb. ab Episcopo
Strigoniensi in Regem coronatus; ejus lo-
co, post matris *Elisabethæ* decessum, Hunga-
riam administrante *Joanne Hunniade*, & Bo-
hemiam *Georgio Podiebradio*, Comite hæ-
retico. Vitâ decessit Rex juvenis 23. No-
vembris, anno 1468, ætatis duodevigesi-
mo, non sinè suspicione veneni, ab hæ-
teticis oblatis; cùm maximè ducturus esset
Magdalenam, Caroli VII. Francorum Re-
gis filiam.

Atque ita in *Ladislao* expiravit stirps prior
Ducum Austriæ.

STIRPS POSTERIOR
DUCUM AUSTRIÆ

Ex

Ex LEOPOLDO PROBO, fratrenatu minore Alberti III. cum trica

I.

Leopoldus, cognomento *Probus*, Sempaciano anno 1386. p̄emptus.

Uxor *Viridis*, ex Vice-Comitibus Mediolani, ducta 1365.

Liberi: 1. *Wilbelmus*, cogn. *affabilis*.

2. *Fridericus*, Comes Tyrolis, de vacua pera cognominatus. Obiit anno 1439.

Uxor 1ma *Elisabetha*, Ruperti Cæsaris filia, anno 1400. defuncta.

Uxor 2da *Anna*, Friderici Ducis Brunsvicensis, anno 1400. post exauctoratum *Wenceslaum* electi Romanorum Regis, & eodem anno perfidè occisi filia; anno 1422. defuncta.

Ex ea natus est 1472. *Sigismundus*, solus superstes, qui in hæreditatem nactus Tyrolim cum Terris Austriacis in Alemannia, vitam explevit anno 1496. cum ex neutra uxore, neque ex *Eleonora*, Jacobi I. Scotiæ Regis filia, anno 1480 defunctâ, neque ex *Catharina*, Alberti Saxonie Ducis filia, prolem suscepisset, Hæredem scripsit & adoptavit *Maximilianum I.* postea Imperatorem.

3. *Leopoldus III.* natus 1371. in partem sortitus terras Alfaticas, obiit anno 1411.

Uxor *Catharina*, filia Philippi Audacis Burgundiæ Ducis, quæ prolem non dedit.

4. *Ernestus Ferreus*, natus minimus. *Leopoldi Probi* filius ; natus 1377. denatus 1424. Dux *Styriæ & Carinthiæ*, *Mauerbaci* sepultus.

Uxor ima *Margaretha*, *Bugisłai Pomeraniæ Ducis* filia, anno 1424. defuncta.

Ux. 2da *Cimburgis*, *Ziemoviti*, *Massoviæ Ducis* filia, genita ex *Alexandra*, sorore *Ladisłai Jagellonis*, *Poloniæ Regis & Lithuaniæ Ducis*; quæ *Cimburgis*, posterorum Ducum fecunda Mater, ut erat prominentioris labii, ita feri Nepotes ex hoc labiorum signo genuinos se probârunt *Austriacos*. Vidua facta, totam se pietatis officiis consecravit: *Lilienfeldæ* in *Abbatia Cisterciensi*, altero ab urbe *Viennensi* milliari, anno 1429. sepulta.

Liberi ex ea sunt

Fridericus, cog. *Pacificus*, Imperator hujus nominis *Quartus*, *Oeniponti* natus 1415. 16. Cal. Octob.

Albertus IV. dictus *Prodigus*, natus 1418. denatus *Viennæ*, 3. nonas Decemb. anno 1436. Uxor *Matbildis*, *Ludovici Palatini* filia, alterius *Ludovici*, *Comitis Würtembergici* vidua. Obiit 1482.

Margaretha, nupta anno 1431. *Friderico II.* *Placido*, *Saxonie Duci & Electori*.

Catharina, anno 1446. *Carolo*, *Marchioni Badensi* nupta, decessit 11. Septemb. 1493.

2.

Wilhelmus, Affabilis, omnium Dominiorum hæres, ad magna natus, uno anno spebus amplissimis excidit: nam mortuo anno 1386. Patre *Leopoldo* apud infelix prælium Sempacense, eodem anno sponsâ, & duobus Regnis, Hungariæ & Poloniæ, orbatus est, quod in hunc modum accidit.

Ludovicus, Caroli filius, Rex Hungariæ, creatur etiam anno 1370. Rex Poloniæ, quod natus esset ex Casimiri Poloniæ Regis finè prole mare defuncti, sorore. Rege *Ludovico* sub annum 1382. defuncto, hæredes supererant duæ filiæ, *Maria* & *Hedwigis*. *Mariam* Pater adhuc vivens despondit anno 1382. *Sigismundo*, 16 annorum juveni, postea Imperatori, futuro etiam Poloniarum Regi. *Hedwigem*, filiam alteram, cum Regno Hungariæ destinavit *Wilhelmo affabili*, Austriæ Duci. Mortuo interim *Ludovico* Rege, Poloni statuta invertunt, & prohibito *Sigismundo* cum *Maria* Coniuge, Regni hærede, *Hedwigem* Mariæ sororem, *Wilhelmo Austriaco* destinatam, in Reginam coronant idibus Oct. 1382. ipsum verò *Wilhelmum*, velut nimis à Polonia remotum à Regno excludunt. Hæc dum in Polonia agerentur, adsunt ex Lithuania Legati Ducis *Agellonis*, usque eò adhuc gentilis, qui munera offerunt *Hedwigi* Reginæ, & Conjugium cum suo Du-

ce, jam ad sacra Christianorum inclinante, & unionem meditante suæ *Lithuanie* cum Regno *Poloniæ*. Visum hoc est opportunum Polonis pro incremento tum Regni, tum Religionis; nec quidquam eorum omittunt, quibus nuptias tam utiles *Hedvigi* contra *Wilhelmum* Austriacum persuadeant. Talia edoctus *Wilhelmus*, ex Austria properat Cracoviam. Convenit eundem, occultis viis, in Monasterio Franciscanorum *Hedvigis*, tam prona ad conjugium, quam fervens amore antiquo, quod morum causâ aliquot annis educata esset inter Duces Viennæ, ut vice versâ *Wilhelmus Austrius* adoleverat in Polonia, in Regis Ludovici aula. Repetunt Poloni Reginam ex Monasterio, & novum conjugium urgent: sic re infectâ, *Wilhelmus* occultis itineribus, ne à Rivali interciperetur, revertitur Viennam, & post quatuor annorum interregnum *Hedvigis* anno 1386. venit in manus *Jagellonis* Ducis, qui sacro fonte regeneratus, assumpto *Ladislai* nomine, *Lithuaniam* cum *Samogitia*, & parte *Russie* Regno *Poloniæ* conjunxit.

Ne *Sigismundus* etiam, tunc Marchio Brandeburgicus, titulo Sponsæ *Mariæ*, in Hungaria succederet socero Regi *Ludovico*, fecit perfidia Hungarorum, qui *Mariâ*, *Sigismundi* sponsâ, sub custodia detentâ, *Carolum* Regem Neapolitanum in Hungariam vocârunt, quem coronâ Hungaricâ jam redimitum *Blasius*

ſus Forgaſch anno 1383. in arce *Vicegrad* occidit

Sub idem tempus *Elifabetba* etiam, defuncti Ludovici, Poloniæ & Hungariæ Regis vidua, Mariæ & Hedvvigis mater, occiſa, & *Maria* filia è cuſtodia ſoluta, in uxorem cum Regno data eſt *Sigismundo*, cum marito coronata in Alba Regali 1386., quâ 1401. defunctâ, *Sigifmundus* duxit *Barbaram* Cilienſem, matrem *Elifabethæ*, Hungariæ hæredis, Alberto II. Imperatori poſtea nuptæ. Mortuâ ſub idem ferè tempus *Hedvvice*, Poloniæ Reginâ, *Ladislauſ Jagelloni*us, Rex viduus ſecundis nuptiis ſibi junxit *Annam*, Hermani Comitiſ Ciliæ filiam, *Barbaræ* Imperatricis ſororem. *Wilhelmus affabilis*, Dux Auſtriæ, Patre *Leopoldo Probo*, Regno Poloniæ, & ſponſâ *Hedvvice* anno 1386. hunc in modum infelicitè orbatus, demum anno 1402. *Labaci* duxit *Johannam*, Caroli de Dyrrachio, Hungariæ & Apuliæ Regis filiam, poſtea Reginam Neapolitanam, ſæpius maritatam; quin ullam prolem ſuſcepiffet. Obiit *Wilhelmus affabilis* Dux Auſt. 1405. Mortuo ergo *Wilhelmo*, cæteriſque ex ordine fratribus, hæreditas devolvitur ad *Erneſtum*, fratrem juniorem, cognomento *Ferreum*, ita dictum, quod corporis robore ſupra commune mortale genus excelleret; mortuum anno 1424. 10. Junii, quem ſecuta *Cimburga* conjux, vitam anno 1429. explevit; genitiſ *Friderico IV.*

Pacifico Cæsare, stirpis Propagatore, & Alberto, Universitatis Friburgensis in Brisgoja Fundatore, cum Catharina, Friderici Ernesti, Saxoniae Electoris Conjuge. Hæc de posteris Alberti I. Cæsaris, qui faciunt ad præsentem tomum.

SYMBOLUM ALBERTI I.

Eligenda est optima vitæ ratio, quam consuetudo reddit suavissimam.

Quidquid entium ex suo nihilo prodit, ex ideis divinis processit, eamque accepit naturam, quam DEUS ab æterno decrevit. Placuit autem DEO, innumeras producere rerum species, ut ex ea naturarum varietate magis elucesceret ejus potentia.

Universæ hæ creaturarum species in tres sunt distinctæ ordines: aliæ corporeo-spirituales, ut homo; aliæ purè materiales & corporeæ, eæque vel animatæ, ut bruta, plantæ, arbores, vel inanimatæ, ut terra, lapis & mixta cætera.

Animatis hisce creaturis indidit quidem DEUS virtutem, propagandi sui speciem; sed ita, ut nonnisi solus ipse determinaret singulas ad individuum: sic enim planta generat quidem aliam ejusdem speciei plantam, & homo hominem; quod autem inter tot alias plantas aut homines, possibiles hic potius, quam ille suam accipiat naturam, imo talem
&

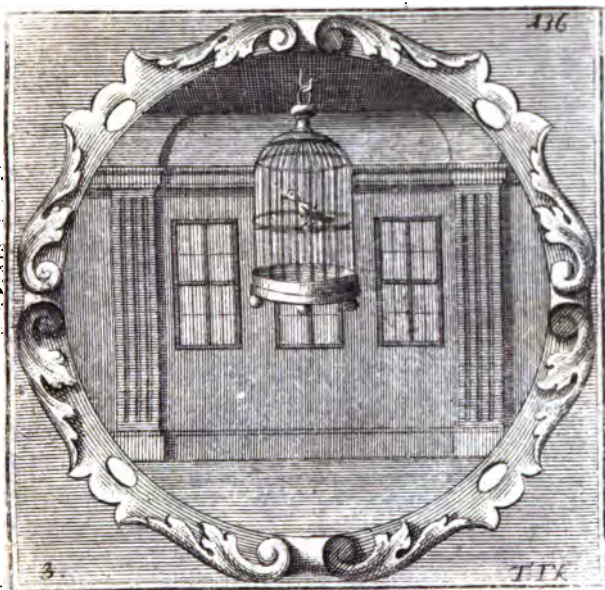
132) 136) 134

SYMBOLUM.

ALBERTI I. AUSTRIACI.

*Eligenda optima vitæ ratio , quam consuetudo reddet
suavissimam.*

Titulus : Sortis lenimen assuetudo.

Lemna : Solor mea tædia cantu.

EPIGRAMMA

Ut captiva sibi soletur tædia cantu,

Musica per varios it philometa modos.

Sæpe canunt homines , queis suadent tristia fletum ;

Tu quoque fortunæ si premat ira , cane.

2. Tom. IX.

& non aliam, hoc unice pendet à DEO, sic,
& non aliter determinante.

Figulo liberum est, efformare vasa vel ex vili argilla, vel ex pretiosa terra porcellana; liberum est item effingere alia vasa in honorem & ornatum domûs, alia ad communes, vel infimos etiam & fordidos usus. A potiori id liberum DEO est, suam cuique rei creatæ sortem decernere, ut hæc fulgeat inter astra, illa delitescat inter umbras & tenebras.

In ea universali naturarum dispensatione plus aliquid, præ cæteris creaturis omnibus, accepit homo; cùm enim propter hominem creaturæ reliquæ à DEO essent productæ; de singulis participavit homo, ut cum omnibus aliquid haberet commune: habet namque esse cum lapidibus & rebus cæteris inanimatis, *crefcit* & vegetatur cum plantis & arboribus, *sentit* cum animalibus, *intelligit* cum Angelis, aded ut vivat vitâ quasi triplici, vegetativâ, sensitivâ & intellectuâli, sive spiritali.

Naturis singulorum addidit DEUS suas dotes, alias aliis præstantiores, quibus præcellerent. Inter lapides majorem alteri tribuit duritiam; adamanti superaddidit fulgorem; inter arbores alia fructus profert alterâ pulchriores & dulciores; inter ignes alter altero lucet purius; & stellæ differunt in claritate ac magnitudine. Idem inter animalia est,

uno alterum sensu & ornatu superante. Excellit aranea tactûs subtilitate, leo fortitudine, elephas robore, tigris agilitate, equus generositate.

Et Angeli, qui simplicissimæ naturæ sunt, in novem distinguuntur choros, quibus inter se eminent, virtute, donis, & intellectûs maximè perspicaciâ diversi. Hos inter, velut Princeps creaturarum, præfulget Lucifer, in quo supremæ dotes omnes concentrantur; adeò, ut nemo alius ad similitudinem Creatoris sui accedat proximitus. Quantum autem ille sublimis Cherub in natura & donis excellit, id non suo merito, quod ex nihilo sperari non poterat, sed ex liberrima Conditoris sui voluntate & gratiâ est consecutus; æquè facile determinandus ad alterius vilissimæ naturæ conditionem. Hanc porrò, quam res quælibet nacta est naturam, retinet, quin cum alia permutare possit.

Homines, quotquot mundo nascimur, omnes naturâ pares nascimur, ex corpore & anima constituti; quod differimus, penes naturæ dona est, & sortem nascendi.

Circa dona quidem naturæ differimus, quodd hæc erga alios sit liberalior, erga alios parcior; cum enim anima in operando pendeat ab organis corporeis, eò illa operabitur perfectiùs, quò aptiora invenerit organa. Hæc dona naturæ sunt recta corporis constitutio, robur, vigor, sanitas, membrorum

brorum omnium, ac sensuum integritas; unde resultant acutum ingenium, vis major reminiscendi, ac judicandi, facilitas in rebus arduis superandis &c. Aliter ista se habent in corpore malè à natura disposito.

In sorte nascendi differimus, quòd hic mas, ista fœmina generetur; hic vitam nanciscatur inter homines barbaros & incultos, ille ad fortunam tenuem abjiciatur, alius ad mediocre vitæ genus, alius ad honores, & opes splendidas vel à primis incunabulis destinetur. Quæ omnia nec fortiutò, neque nostrâ vel culpâ, vel operâ ita accidunt, sed unicè à DEO, cursum naturæ dirigente, hoc modo & ordine disponuntur.

Sicut ergo suam quisque naturam non aliunde, sed unicè ex DEO, omnium creaturarum fonte, hausit, ita & dona, sive corporis, sive animi, ipsâque suam sortem ac conditionem non ex alio authore, quàm solo DEO habet.

Ipsè fecit nos, & non ipsi nos. Adeò, ut ipso assertore Christo *nemo ad staturam suam vel cubitum possit adjicere.* DEUS nimirum quantum ad dona sive naturæ, sive gratiæ, *alii dedit quinque talenta, alii duo, alii unum Matth. 25.*

Ex quo principio duo sequuntur: ut citra maximam Creatoris sui injuriam nec inflari possit, qui plus accepit, nec conqueri, aut contristari, qui minus participavit. *Quid enim*

Quid enim habes, quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris, quasi non acceperis? Interim naturæ vitium est, quod nemo neque suâ forte, neque donis vivat contentus, si-bique per vota nunquam complenda, vitæ præsentis delectationem invidet, imò eripiat.

Lucifer eo momento, quo ex nihilo suo egressus, ad cælestis Curiae Principatum fuit evectus, jam nec naturâ, nec forte suâ contentus, ipsi Creatori DEO æquari ambivit, dicens: *similis ero Altissimo* in persona Verbi, meæ potius naturæ, quàm humanæ inferiori uniendâ; qua in ambitione obfirmatus æternum persistit. Adam, primus homo, omnibus naturæ donis supra cæterum mortale genus cumulatissimè instructus, infusâ etiam rerum omnium naturalium scientiâ dotatus, jam supra conditionem suam elatus, speciem quandam Divinitatis affectat: sed malè uterque luit stolidam arrogantiam; hic innocentiam, præcipuo ornatu, privatus, & paradiso exclusus; ille in diabolum deformatus, & de Principatu cœlesti in barathrum inferni præcipitatus.

Hujus execrandæ arrogantiae labes adeo omni homini est communis, ut vix unus sit, qui eâ non laboret, & plurima supra suam conditionem non ambiat ac concupiscat.

Hic bonam licet naturam fortitus, infirmitates tamen aversatus, cupit transformari

ri in Angelum, ne ullâ urgeatur corporis curâ; illa sexum exosâ, ambit sortem maris; alius præter cæteras naturæ dotes, optatas Dædali, robur Samsonis, ingenium Aristotelis, eloquentiam Ciceronis, sapientiam Salomonis. Alius tenui suâ conditione non contentus, cupit divitias Cræsi, honores & felicitatem Augusti: qui claudus vel cæcus, monstrosus aut aliâ parte mancus in lucem editus est, tantum abest, ut afflictæ suæ conditioni patienter acquiescat, ut DEUM vitæ suæ & sortis authorem, velut sibi injurum & iniquum blasphemè sæpe propterea excretur.

Sed quî fit, quod in cæteris rebus omnibus creatis Divinam sapientiam admiremur, de nostra contrâ conditione solummodo querulemur, quasi circa nos errâisset Divinus Artifex? Laudamus rectum & constantem solis & lunæ cursum, admirabilem stellarum ordinem, & consequentia inde diversa anni tempora; probamus perpetuum maris æstum; ad purgandum aëra necessarium; annuam, eamque prodigiosam aridæ terræ fertilitatem; ad alenda tot animalia ordinatam; prædicamus artificiosam tot animalium, magnorum æquæ ac minimorum structuram, eorûmque diversos fines in bonum hominis directos, adeo, ut quisque tacitè intra se meritò dicere debeat: *Consideravi opera tua, & expavi.* Qui fieri ergo potuit, quod DEUS erraverit in de-

decernenda sorte hominis, qui, vel nostro iudicio, tam rectè & exactè omnia disposuit in creaturis cæteris? Nónne homo pluris fit in oculis DEI, quàm astra & sublunaria omnia? Acquiescamus ergo nostro Artifici, & humiliemur sub potenti manu DEI, liberâ mente dicentes: *Bene omnia fecit. Benedictus DEUS in donis suis, & sanctus in omnibus operibus suis.* Quid enim possim velle esse, præter id, quod sum? aut quem alium statum, præter illum, quem DEUS & natura dedit, possum cum ratione exoptare? Dico, *cum ratione*, quia stultè & præter rationem nihil non possumus exoptare. Quidquid creavit DEUS, non alio fine, quàm propter gloriam suam creavit, ut ab omnibus honoraretur eo modo, quo ipse voluit; ab uno plus exigit, quàm ab altero; secundum cujusque capacitatem: *Cui enim plus datum est, plus requiretur ab eo.*

Figulus, qui diversa vasa effinxit, non exigit eandem mensuram à vase minore, quam exigit à majore. Variavit autem DEUS in distribuendis suis donis propter diversos fines, non tam attentus ad privatas singulorum personas, quàm ad totam communitatem, ut ex tot diversis hominum statibus & conditionibus magis elucescat ejus sapientia. Hinc Apostolus ait 1. Cor. 7: *Unusquisque proprium donum habet ex DEO, unus quidem sic, alius verò sic.* Fundamentum hujus tam diver-

versæ , sive donorum , sive munionum partitionis est ex lapsu primi hominis ; si enim Adam illibatam servasset innocentiam , ejus posterii integram conservassent naturam , quin multum in donis , sive corporis , sive animi aut fortunæ inter se differrent , neque ulla in universo rerum cæterarum esset pugna , aut perturbatio ; nulla studiorum , artium aut officiorum diversitas , nullus labor , dolor vel intemperies ; terra ipsa sponte pro vita conservanda fructus omnigenos parturisset. Ex quo autem primus homo per transgressionem præcepti factus est rebellis DEO , in momento eversus fuit totius naturæ ordo : pugnârunt contra hominem elementa , animalia , ac cætera creata omnia ; terra negavit fructus , aër temperiem , animalia obedientiam , quia homo ipse , mutatus in natura , degeneravit in alium hominem ; factus ex immortalis mortalis , ex passionum suarum domino earundem servus ac mancipium. Ex hac vitiata radice serpsit venenum in posteros , & prædominantibus perversi animi motibus succubuit ratio , excæcatus est intellectus , obfuscatum ingenii lumen , corruptus sanguis , fractus nativus animi vigor : ita factum , ut homo , qui ante lapsum averfatus malum , pronus erat in omne bonum , jam perversâ stimulatus cupidine prorueret in omne malum. Huic infrunitæ ac indomitæ naturæ ut frænum injiceret DEUS , author fuit

fuit diversarum inter homines *conditionum*: induxit varias artes, quibus pro sui sustentatione occuparentur; scientias, quibus excolerentur; Magistratus & Judices, per quos regerentur, penes quos gladius & potestas esset, ut vis vi repelleretur. Et quia novit DEUS, quæ cuilibet conditio magis conveniat, fortes ipse inter omnes decrevit, eosdémque his, & non aliis donis ac talentis instruxit, eum in finem, quem tum ad gloriam suam, tum in bonum hominis, & commodum Universitatis sibi proposuit.

Si cuilibet DEUS, in ipso creationis suæ exordio, fortis suæ ac conditionis eligendæ potestatem dedisset, quanta inde confusio orta fuisset in Universo? dum quisque laboriosa officia, molestas artes, tenues fortunas detestatus, summa quælibet sibi expetisset: hoc modo si omnes fuissent Magnates, omnes divites ac potentes, quis munia servi, aut subditi obisset? Quis necessariam vicu-ram onerum, artium ac mutuorum commerciorum habuisset? Oportuit ergo, ut inter homines statuum varietas esset, quo mundus, ejusdémque regimen subsistere posset. Hoc nemo alius decernere potuit, quam ille, cujus sapientiâ conditi sumus: cujus sanctissimæ ordinationi proinde est acquiescendum.

Ex eodem principio etiam illud consequitur; quod DEUS non sit acceptor personarum,

narum, nec maiorem curam habeat pauperis, quam potentis; cum utriusque æqualiter sit Dominus, & utriusque conditio ex eadem idea divina processerit. *Pusillum & magnum ipse fecit, & æqualiter est illi cura de omnibus.* Sap. 6. Non secus, ac pictor repræsentaturus magnam hominum multitudinem ex recta sua idea, & regulis artis, in tabella unum depingit maiorem, minorem alterum juxta proportionem, & loci, quo singuli statuuntur, distantiam, ut alter altero, hic plius, ille minus, hic clarius, iste obscurius emineat; à quo artificio dependet pictoris fama. Quàm itaque stultus haberetur & rideretur ille, qui vellet conqueri de pictore, quod ipsum obscure loco ultimo, expresse- rit in forma pygmæi, alium, vivis coloribus tinctum, exhibuerit ex fronte tabellæ in figura gigantis, cum ambo constent ex coloribus & umbris; tam injurius ille in DEUM est, qui minorem sortem nactus, conqueri velit de DEO Authore suo, quod non cum primis in feliciore sorte fulgeat, cum satis sit, quod ex æterna DEI mente præ infinitis aliis processerit. Hoc symboli Albertini fundamentum est; quo posito, cætera, quæ supersunt, elucidemus.

A DEO ergo ex nihilo creata est cuiusque hominis anima, atque ab eodem determinata, ut huic, & non alteri corpori, his, & non aliis organis instructo, ab his item &

K

non

. Tom. IX. P. Conradi Hertenberger Soc. Jesu.

non aliis parentibus per generationem propagato, uniretur; & per consequens cujusque hominis naturæ ac conditionis author unicus est DEUS. Porro à DEO ordinati sunt diversi in mundo status, ad quos ipse homines vocat, ut in istis per vitam occupentur, ne otiosi in vitia deflectant, & terram inutiliter premant. Ut quilibet ad statum, sibi à DEO destinatum, ac præ cæteris magis convenientem, pertingat, plurima sunt, quæ interveniunt media, alia ab extrinseco, ab intrinseco alia. Media ab *extrinseco* advenientia sunt 1. ipsa nascendi conditio. 2. Parentum mores. 3. Educationis genus. 4. Exemplum aliorum. 5. Ad studia diversa applicatio, eaque vel seria, vel remissa. 6. Auxilia ex divitiis ac bonis fortunæ, aliæque his similia. Media, quæ ab *intrinseco*, sive ab ipso met homine proveniunt, sunt 1. recta, vel defectuosa corporis compositio. 2. Vigor animi. 3. Ingenii acumen. 4. Naturalis dijudicandi prudentia. 5. Memoria. 6. Sanitas. 7. Facundia. 8. Genius. 9. Robur corporis, cæteræque animi affectiones, in singulis diversæ.

Hoc modo ex conditione parentum, alii destinantur ad stivam, alii ad sceptrum: alii ad forum, alii ad militiam. Alii contra, quibus favit conditio aut fors nascendi, prohibentur à throno per defectum corporis, aut hebetudinem mentis. Hinc multi exemplo

emplo eorum, cum quibus à prima juventute vivere consueverunt, easdem sectantur artes, eadem studia, aut instituta :

*Hic satus ad pacem, hic Castrensibus utilis armis,
Naturæ sequitur semina quisque suæ.*

Ex diversis hisce corporis & animi dotibus fit, quòd innumeri suprà originariam conditionem eluctentur. *Maximinus Thrax* ex Opilione primùm, pòst gregario milite, ob robur corporis & animi magnitudinem, evadit in Imperatorem, *Valentinianus I.* ex restione, *Justinus* ex bubulco, *Martianus* ex fabro ferrario Imperator ; *Sixtus V.* infimo loco natus, ob ingenii solertiam summum adipiscitur Pontificatum ; paupercula *Atbenais*, ob acquisitas scientias & innatam facundiam, in thorum adsciscitur Theodosii Imp. *S. Helena* ex ancilla & stabularia ob formæ venustatem fit Imperatrix, & Mater Magni Constantiniani, & ut quotidiana docet experientia, innumera de plebe ingenia, probis artibus exculta, ad summa eluctantur tribunalia ; DEO per hujuscemodi media ad talem statum eos vocante, imò dirigente, quin ipsi sæpe desuper cogitent.

Ex etymo *status* est constans vitæ tenor, quem homo sibi proponit servandum, utinam hujus mundi theatro velut comædus agat illam personam, quam juxta suam conditionem & talenta judicat sibi maximè convenientem. Cum autem sint tot, tamque diversi

hominum in Orbe status, à quibus pendet cujusque temporalis felicitas, & quilibet ad quemlibet se aptum non inveniatur, opus est præviâ electione, ut expensis probè suis talentis, conditione, corporis & animi dotibus videatur, in quo facilius durare, & partes sui officii melius agere queat. Hunc enim in finem reliquit DEUS homini liberum arbitrium, ut agat, non velut bruta secundum naturæ instinctum, sed secundum rectam rationem; itaque ad illum statum perveniat, quem DEUS ipsi velut optimum & maximè congruentem prævidit. Optimus status non ille est, qui vel honoratior, vel sensibus videtur jucundior, sed qui nostro genio, nostrisque talentis est accommodatior: sicut nec illa vestis nobis est utilior, quæ vel ex tela est pretiosior, vel ex forma major, sed quæ corpori nostro est aptior. Hinc 1. Reg. 17. David pugnaturus contra Goliath, rejectâ galeâ & armis Saulis, quorum consuetudinem non habuit, pugnavit fundâ.

Errores, qui in statu eligendo committuntur, duplicem originem habent; alteram ex nobis; alteram ex propinquis. Nostrâ culpâ erramus, si non rationem, sed vel concupiscentiam, vel aliam sinistram affectionem secuti, in statum præcipites involamus; quo errore millenâ ineuntur connubia, aut aliena à genio assumuntur instituta, quæ innumera post se trahunt mala. Alienâ pa-

ren-

tum, vel propinquorum culpâ peccatur, dum filii coguntur ad infulas & splendida sacerdotia ; quorum genius inclinatur ad officia secularia, vel dum intruduntur ad supremas præfecturas, qui ne infimis obeundis sunt pares. Hinc perpetua in ejusmodi statu animi inquietudo, & in fine lacrymæ.

Eligendus proinde sollicitè ille vitæ status, qui cujusque genio ac talentis congruus, idémque erit optimus ; Talis enim status erit ille, ad quem DEUS tum median- te nascendi sorte, tum aliis proportionatis auxiliis hominem destinavit ; juxta quem si ambulet, paratum habebit DEI, tanquam authoris naturæ concursum, qui auxilia sua accommodat cujusque genio ac talentis, ut onera statûs faciliè vel tolerare, vel superare possit. Supra hanc sortem si homo aliquid appetat, DEUM suum tentat, ut extraordinariis & indebitis auxiliis succurrat. Hoc est, quod Apostolus innuit 1. Corinth. 7.v. 20. *Unusquisque, in qua vocatione vocatus est, in ea permaneat. Servus vocatus es? non sit tibi cura.* Quos ad altiora, velut ad Rempublicam gubernandam DEUS elevavit, majoribus etiâ donis instruxit, vel iis certè majora auxilia præparavit, utpote necessaria. Certè in apum Rege naturale quid reperitur, ad gubernandum aptum & accommodatum ; ardet enim maculis auro splendenti- bus ; major paulò & longior est, quàm apes

reliquæ, cruribus rectoribus utitur, spiculo caret; quamdiu vivit, colitur & observatur, & similis exhortanti circuit aliarum apum labores. Si Princeps iners quandoque Reipub. clavum tenet, id DEUS in pœnam subditorum permittit, velut in Roboam: hinc illa comminatio Scripturæ: *Væ terræ, cujus Rex puer est.* Neque est, quod inferior fortem suam invideat Majori; nam *præstat suppellex sobria, rectèque parta recula, quàm raptam per vim divitum fastidiosa copia.* Qui frugi sunt, iis, quod sat est, sufficit. **V** bonus & honestus paucis indiget. Nemo potest decernere, an in alio statu altiore, aut ad speciem commodiore, melius aut cum minore molestia vivat. Satiùs est, in parvo grabato angustè cubare sanum, quàm in amplo & aureo thalamo se volutantem ægrotare. Verè dixit Pindarus in Olymp. *Qui sanus fruatur divitiis, contentus sorte sua, & claro celebris nomine, ne cupiat fieri DEUS.*

Si externum Principum splendorem & apparatus aspicimus, nihil felicius, & vitam illorum Deorum vitæ similem diceres; at si attendamus ad curas, suspiciones, odia, tædia, mala domestica & forensia, quibus intus cruciantur, nihil calamitosius. Hinc Antigonus, Rex Asiæ, ajebat filio suo insolenti: *Ignoras, O fili, regnum tuum non aliud esse, nisi splendidam servitutem.*

Et Seneca:

Quis-

*Quisquānne Regno gaudet ? O fallax bonam !
Quantum malorum fronte quā blandā tegis !*

*Ut alta ventos semper excipiunt juga ,
Rupēmque saxis vasta dirimentem freta ,
Quamvis quieti verberant fluctus maris ;
Imperia sic excelsa fortunæ objacent.*

Multò magis id ambitio luet , si dominatum
per vim usurpat , ut Lucretius ad Polinicum
de ejus fratre Eteocle scribit :

Ne metue : pœnas ille jam solvet graves.

Regnabit : hæc est pœna ; sceptrā nemini

Impune sic est gerere.

Cum Diogenes Corinthi captus , sub ha-
sta vendendus esset , rogante Præcone , quam
artem calleret , respondit : *hominibus impera-
re didici* ; Tunc facete præco magnam , inquit ,
artem vendo , si quis Dominum sibi velit emere.

Molestias regiminis annis viginti expertus
Diocletianus , imperio sponte Nicomediæ
se abdicavit , & in Dalmatiam abiens , Salo-
næ in patria sua annis decem agriculturam in
horto exercuit . Exacto biennio , cum Ro-
mani per Legatos illum revocarent ad Im-
perium , inventus est in horto purgans lac-
tucas , & herbas eradicans , ita Legatos allo-
cutus : *Nunquid melius vobis videtur , ut qui has
lactucas plantavit , eas in pace comedat . quā aliis
relinquens , Romam repetat ? Utrumque expertus
didici , quid sit imperium gerere , & quid terram
colere . Rogo ; hic me domi meæ relinquite : malo
meis manibus victum comparare , quā Romæ im-
perare.*

Adrianus VI. nullum supplicium majus de hoste poscebat, quàm ut Pontifex fieret; unde tale sibi epitaphium posuit: *Adrianus hic situs est, qui nihil sibi infelicius in vita duxit, quàm quòd Pontificatum gessisset.* Pius V. sanctus dicere solebat: *Cùm essem religiosus in claustro, sperabam bene de salute animæ meæ; Cardinalis factus, extimui; Pontifex, pene despero.* Idem sensere Clemens III. Nicolaus I. Clemens VIII. & Cælestinus V, qui dimissâ dignitate ad priorem solitudinem rediit.

Ex quibus omnibus manifestè videre est, splendidam aforis vitæ rationem non tantum non esse optimam, sed majoribus planè molestiis subjectam; illam autem cuique præferendam, quæ uniuscujusque genio & ingenio maximè congruit. Et quanquam status quilibet suis non careat difficultatibus, faciet tamen consuetudo, ut cujusque vitæ genus, ad quod hominem destinavit DEUS, non tantum fiat tolerabile, sed etiam jucundum.

Pythagoræ effatum erat: *Optimum vitæ genus, elige: id jucundum reddet consuetudo; nam vita cujusque moribus aptissima, jucundissima.*

Id quod probant diversa hominum instituta, quæ aliis videntur intolerabilia, aliis ex consuetudine sunt jucundissima. Mille nautæ totam vitam inter decumanos labores, innumera pericula & tempestates in mari transigunt, quin inde avelli possint, aut velint,

velint. Miles frigidâ contentus & pane mucido, asperrimum hoc vitæ genus lætus exercet; cæterisque præfert. Venator frigoris & æstûs, famis & sitis patiens, immemor conjugis, inter ferarum latibula degit; & hoc ipsi etiam volupe est. Inter agrestia mapalia, ovium greges, pastorum fistulas & rusticos inter labores enutrita Virgo, invita, nec sinè lacrymis ad aulæ sibi incognitæ molitiem pertrahetur; nec lactis pressi rurisque innocentes delicias Regum bellariis, aut tugurii sui commoda cum palatiorum superbiâ facile permutabit. Infiniti alii, qui quotidianâ manuum operâ sustentantur; ex hac consuetudine ita facilè labores suos tolerant, ut vix tædium illis suboriat, in eo etiam aliis, qui splendide vivunt, feliciores, quòd nec tam acutis & diuturnis morbis, ut passim illi, implicentur, nec tantis animi perturbationibus exagitentur. Qui politioribus studiis à teneris occupantur, tantum abest, ut fastidio abstrahi se patiantur, ut noctes etiam illis impendere, in deliciis habeant. Cujus rei non est alia ratio, quàm quòd diversa hæc instituta secundum cujusque genium sint electa, quæ ipsa consuetudo facit jucunda. Ejusmodi vita statu & rebus suis contenta, similis est viæ brevi & amœnæ, quæ multum habet gratiæ, parum laboris.

Sic

*Ampliat ætatis spatium sibi Vir bonus: hoc est.
Vivere bis, vîd posse priore frui.*

Lepidus est ille apud *Petrarcham* de podagra & aranea apologus, quem inscripsit Joanni de Columna Cardinali podagrigo.

Itineranti araneæ obvia venit podagra, viam & tristitiæ causam quæsitâ, reponit podagra: Ego hætenus delitui in vicino pago apud rusticum, qui tam durè me habuit, ut loco mihi fuerit cedendum; nudipes enim debui fodere, ire sursum, deorsum, lapides frangere, fimum egerere, ligna findere, idque in agresti & modico cibo, in pane nudo & aquâ, caseo autem tantum in festis. Lætus insuper stramineus, vile & obsoletum tegumentum; nulla de nocte, nulla interdiu quies: surgendum jam ad primum Galli cantum, & quæ plura sunt ejusmodi.

Hinc pertæsa talia mapalia, aliam inquirō stationem, ubi commodius habear. Cui aranea: O quàm alio ego loco fui, scilicet in palatio Magnatis voluptuosi, mollis, delicati, semper domi hærentis, cœnantisque ad ortum usque solis, prudentis ad vesperrum. Cæterum dormienti in molli culcitra circumstat famulorum & famularum turba, à quibus summa observatur in domo munditia; unde nulla mihi statio secura, ubi telam meam pertexam. Quare aliò discedendum mihi, ut vitam salvem; vix enim mihi
angu-

angulus in domo tam ampla est concessus. Ad hæc podagra: O quot pereunt bonæ occasionēs ex ignorantia! scis, quid mihi utile, & tibi proficuum. Mutemus ambæ stationes, ego tuam, tu meam habe; telam tu in domo rustica texe, ego cum nobili ster- tam in otio. Placet consilium utrique, un- de factum, quod podagra niduletur in do- mibus Magnatum, si non sat jucundè, cer- tō sat commodè; aranea contra hæreat in tuguriis rusticorum & commodè & quietè; utraque felix in sua conditione, utpote jam assueta. Præfixa imago symbolica philome- lam exhibet, caveæ inclusam; hæc utūt aliās libertatis amans, jam caveæ & vitæ solitariæ assueta, dies suos jucundè inter mille saltus transigit, certa de pabulo & tecto. Si ad priorem libertatem stimulat cupido, sola- tur sua tædia. cantu, iis in exemplum, qui libertatem suam spontaneè permutârunt cum claustro. Sic & ancillæ lætantur in ser- vitude, juxta illud Ovidii:

*Cantantis pariter, pariter data pensa trabentis
Fallitur ancillæ decipiturque labor.*

*Cantat, & innitens limosæ pondus arenæ,
Adverso tardam qui vehit amne ratem:*

*Quique refert pariter lentos ad pectora remos,
In numerum pulsâ brachia versat aquâ.*

*Fessus ut incubuit baculo, saxoque resedit
Pastor, arundineo carmine mulcet oves.*

Contra

Contrà videre est innumeros alios, qui nullâ sorte contenti, velut in circuitu ambulantes & ex imperitiâ rerum nec sciunt, nec possunt rectè uti præsentibus; homines inertes & degendæ vitæ ignari, instar morboſi humani corporis, quod nec æſtum ferre novit, nec frigus. Ut in rebus secundis exporrectâ fronte sese continere nequeunt, ita in adversis animo concidunt, semper queruli vel de infidelitate nascendi, vel de melioribus exemplis, aut neglectâ primâ educatione; rati ad quælibet majora satis se à naturâ instructos, nisi cultura defuiſſet. Ilinc nullum non statum suæ conditioni præferunt, similes vel illi equo cursori, qui perpetuum cursum pertæsus, malebat lento gressu arare cum bove, aut similes bovi, qui aratrum exosus, malebat libero cursu peragrarè regiones cum equo, juxta illud:

*Optat ephippia bos, piger optat arare caballus,
Pertæsus pariter sortis uterque suæ est.*

*Sorte suâ vivit nemo contentus, & intra
Fortunam vix est; qui velit esse suam.*

*Nulli non ingrata sua est, diversa probantur,
Nostra aliis, nobis plus aliena placent.*

Ita planè Æsopico illi asino evenit, Dominos suos sæpe ex tædio mutanti. Is apud molitorem primùm serviens, & pabulo abundans, querebatur de onere quotidiano huc atque illuc portando; alium postea herum Molitorem nactus, qui olera aliò transportata

ven-

vendebat, queritur de pabuli inopiâ. Iterum mutatâ sorte, dum *figulo* operam navat, molestum ipsi erat, quod cogeretur assiduo portare vel lateres, vel argillam; & in hoc statu multò magis deplorabat priorem suam conditionem, velut minùs iniquam. Denique venditus *coriario*, ibi denuo luctuosam & planè acerbam vitam ducebat; occupatus enim fœtidis fratrum suorum & affinium animalium pellibus portandis, vanis votis serò priores conditiones exoptabat. Hinc illud:

Sis asinus; quemcunque asinum fors aspera fecit:

Qui placide sortem ferre scit, ille sapit.

Statum omni ex parte beatum nemo in terris reperiet: Quantum enim DEUS variavit in distribuendis bonis, tantum simul variavit in partiendis malis. Proinde ut statum suum quis tranquillum ac jucundum reddat, mala simul & bona ità in varios partita ob oculos habeat. Uni, cui invides, magnum DEUS ingenium est largitus, sed corporis valetudinem admodum exiguum; divitias ingentes, sed caput infirmum: sapientiam non vulgarem, sed uxorem infanam: copiosam domum, sed filios impudentes, & quasi in familiæ opprobrium natos: dignitatem conspicuam, sed gravissimis laboribus implicitam; hæreditatem amplam, sed litibus undique impeditam. Sibi minus quidem ingenii datum est, sed quietis plurimum;

mum; minor de divinis myſteriis cognitio, ſed major erga res divinas teneritudo: minor familia, ſed liberi ad virtutem facti: exigua domus, ſed uxor placida, & moribus accommoda: conditio humilis, ſed valetudo conſtans, mens ſana & integra.

Hæc ſimul omnia cum alienâ conditione compara, & ſi ita lubet, cum altero permuta, ſed ita, ut tuo derelicto ſtatu totus tranſeas in ſortem alterius, ſic, ut bona malæque omnia, nullo reſecto, ſuſcipias. Id quod ſanè nolle, niſi minus contentus eſſe velles. Quodſi igitur ſtatum integrum commutare non libet, quid quereris de ſorte tuâ inferiore, ſorte alterius meliore?

Rari ſunt in terris *Jobi*, qui in utrâque fortunâ, proſperâ & adverſâ conſtituti, æquè inter dolores, ulcera & amicorum ludibria in ſimeto, quàm inter honores & divitias, DEO ſuam fidelitatem præſtent, iidem permanentes ſincero animo dicant: *ſi bona ſuſcepimus de manu DEI, mala quare non ſuſcipiamus?* *Job. cap. 2.*

Teſtis ſit celebratus ille in Græcorum hiſtoriis *Eulogius*, lapidica:

Sub annum 520. verſabatur inter Thebaidis deſerta *Eulogius* lapidica, homo pauper & plebejus, animo & virtute nobilis, cultorque DEI eximius, in pauperes præcipuè pius, ut veſperi à lapidicinâ domum redux, diurnam mercedem inter pauperes ex æquo di-

divideret. In hoc ille statu contentè non minùs, quàm sanctè vixit. Contigit fortè, ut magni nominis Eremita Daniel, per devia capeffens iter, in Eulogium incideret, atque ab eò in humilem suam casam deductus. noctu perhumaniter exciperetur. Placuit Danieli in conditione humili præcella virtus Eulogii, & indoles inter rupes tam benefica, indoluitque, manus tam munificas faxis, versandis ac findendis occupari. Multis itaque precibus per tres septimanas DEUM flagitat, meliorem ut Eulogio sortem daret: gloriosum id futurum Numini, pauperibus verò admodum utile, si ditior redderetur. Ita instantius oranti insonuit vox arcana, abstineret à precibus; benè esse Eulogio pauperi, opes ei nocituras postulari. Nihil his movetur Daniel, & quasi de Eulogii constantiâ in virtute securus, preces duplicat; séque vadem constituit, animam pro animâ oppignorans. Quid fit? antra dum excavat Eulogius, & lapides eruit, ingentem auri thesaurum reperit; fit subitò dives, & quod videbatur incredibile, Eulogius esse desist, in alium hominem mutatus: non jam preces solitas DEO fundere, non stipem erogare, non æs dividere ei jam erat animus; alias curas mente versat; totus in auro, sollicitus est, ubi thesaurum recondat, ut fortunas suas eleve. Nihil angusta videbantur Thebaidis tesque, quam

quàm ut istic sortem suam posset extendere, aut conditionem præteritam dissimulare, aut fortunam in auro repertam tegere, ne sibi invito detracta, fisco addicatur. Itaque procul à patria Constantinopolim petit, ubi in tanta hominum multitudine, ac nationum varietate novam sibi sortem fingeret. Neque tam erat animi hebes, ut primo statim die se proderet, rusticis adhuc moribus imbutum. Militaribus primum, mox aulicis, quæ virum nobilem decent, exercitiis sese informandum tradit, & tunc ingenio acri, & ad percipiendum facili, omnem brevi rusticitatem exuit. Totus ergo jam alius, aulam adit, nescio quos natales fingens, prestat Optimatum amicitiam, & tum collatis muneribus, tum vestium & conviviorum splendore, ac famulorum copiâ, tantam init totâ aulâ gratiam, ut evectus per plures militiæ gradus, prætorianis militibus, qui Imperatori *Justino* seniori pro custodia erant, præficeretur. In eo honore Eulogius, omnium jam securus, fortunâ suâ liberaliùs fruitur, totus in deliciis & sceleribus, DEI & cælestium immemor. Horum interim inscius Eremita *Daniel*, orationi, suo more, intentus, horrificâ visione terretur. Christum plures inter armatos Angelos medium conspicit, qui severâ fronte corpus ei quoddam ostendit, medias inter rosas voluptatibus exesum, illud ingeminans: *Hæcine illa cura*
est,

est, quam de salute fratris vades gessisti? & ad Angelos conversus, ite, inquit, vadem temerarium aggredimini, qui pro homine scelerato cavit. Obstupuit ad ista Daniel, errorisque sui pœnitens, agnoscit hoc portento Eulogium suum designari, cujus perversum statum, DEO manifestante, jam exactè intellexit, & quò se verteret nescius. coram irato Judice supplex provolvitur, dilationem sententiæ in Eulogium ferendæ eousque impetrans, donec ipsum de malefactis commouisset. Nec mora: Constantinopolim pergit, Eulogium repetit, sed ita rebus in aula agendis impeditum, ut mensem integrum aditus ipsi non pateret; penetravit tandem, & clam arbitris liberâ voce præteritæ fortunæ conditionem, natales humiles, malleum, trullâmque ob oculos ponit, ac summam pro tot acceptis beneficiis ingratitude exprobrat. Excanduit ad talia Eulogius, & veritus, ne, quod callidè occultaverat, hoc auctore palàm fieret, iratâ voce famulos conclamat; Accurrunt illi, stomachatur Eulogius, & ecquid insanum ceritumque caput in conclave intromiserint, pallidus exclamat. Involatur ad has voces undique in Daniëlem, & baculis dirum in modum exceptus, semi-animis ædibus expellitur. Sperato successu frustratus Daniel, ad preces rursus convertitur, illud inter uberes lacrymas à DEO exorans, ut ad pristinam conditionem redigatur Eulogius.

L

Mo-

Tom. IX. P. Conradî Hertenberger Soc. Jesu.

Moritur interim Justinus Imperator. Justinianus in Imperio successor, ut clientes suos aulæ officiis præficiat, Eulogium exau-
 storat. Hæc prima fortis cadentis vicissitu-
 do. Accidit insuper, ut Hypatius & Pom-
 pejus, Anastasii ante Justinum imperantis
 nepotes, nescio quo jure, imperium am-
 birent, & Justiniano vim armæque inferrent.
 Turbatur plebs, plurimæque cæde totâ urbe
 decertatur. Eulogius injuriæ sibi in officio
 factæ indolens, rebellium partes sequitur;
 tandem Hypatius Pompejusque post magnam
 partium cædem in vincula abripiuntur, &
 decreta in eos mortis sententia totam peni-
 tus conjurationem dissipavit. Eulogius sce-
 leris sibi conscius, fugâ vitæ consuluit, o-
 pibus omnibus in urbe relictis, iisque in
 fiscum conscriptis, cum nihil superesset, quo
 vitam sustentaret, sui nuspian securus pri-
 stina antra repetit, & in veteres dilapsus la-
 tomias, veteres etiam, sed summo animi
 mœrore, artes repetit.

Hic eum villi insudantem operæ cum con-
 venisset Daniel, *Ecquid hoc rei est*, inquit?
Tunc Eulogius? quid tibi cum faxis & malleo, for-
tunæ fabricator egregie? Erubuit ad istas voces
 Eulogius, & altum ingemiscens fatetur im-
 pudentiam, culpamque, quam agnovit, de-
 precatur, rogans, DEUM ut pro se exo-
 ret Daniel. Cui jam benignior Eremita: *Va-*
de, inquit, *& quod es, hoc esto, neque altiora*
appete.

appete. Hic tuus est status, à DEO tibi destinatus, hunc tene. Acquievit Eulogius, & sic sapuit, omnibus in exemplum, ut conditione, talentis, & donis à DEO datis sint contenti, ne altiora appetentes, sortem suam molestius ferant, & sibi met ipsi exitium pariant. *Aula sancta Caufini tract. 2. Maxim. 5.*

In Poëtarum fabulis rectè exploditur ille Camelus, qui magna corporis sui mole non contentus, petiit à Jove Tauri cornua, ut caput altius posset extollere. In stultæ petitionis pœnam Jupiter non tantum negavit cornua, sed auribus etiam illum privavit, itaque humilem effecit, ut onera dorso imponenda, quæ cornibus armatus excussisset, jam genuflexus excipiat.

*Cornua quod Tauri questus sibi deesse Camelus,
Nunc etiam truncis auribus esse dolet.*

*Qui spem inconcessam affectas, alienâque dona,
Tunc cave, ne ipse tuis excutiare bonis.*

Si stolidi nostra vota exaudiret DEUS, arma nobis subministraret, quibus nosmet ipsos & alios perderemus; ut enim natura nostra non nisi in malum prona est, ita non alia dona affectat, quàm ea, quæ sint ad majorem perditionem. Fœmina deformis, cæterum non mala, facile pudorem & internum animæ decorem servat; illa contra, quæ formæ venustate excellit, toto die ornando corpore occupatur, ut vultu & cultu suo

millenos secum in exitium trahat. Si Hæresiarchæ supra alios sapere non voluissent, neque se, neque alios perdidissent. Verbo: quæ supra conditionem nostram ardentius concupiscimus, non propter bonum usum, sed ad abusum passim concupiscimus, ex quo ipso abusu sequitur, ut majora mala & damna nobis accrescant, quam incurrissemus, si forte nostrâ contenti vixissemus. Acquiescamus ergo bonorum omnium largitori DEO, & fructum inde faciamus in patientia.

HENRICUS VII. LUXEMBURGICUS
Imperator à Carolo Magno XXIX., regnavit à
Novembri anni 1308. ad 24. Augusti
anni 1313.

A N N U S 1309.

Post occisum *Albertum* sex ferè mensibus interregnum est. *Fridericus Pulcher* Dux Austriæ, qui Bohemiæ regnum armis, adhuc vivente patre *Alberto* vindicare conabatur, eo perempto, ad Imperii dignitatem consequendam animum adjecit, minùs de Bohemia sollicitus. Competitorem habuit *Philippum Pulchrum*, Galliarum Regem, ejusdémque fratrem *Carolus Valesum*, qui jam milites colligebat annuente fratre, ut vel invito Pontifice imperium extorqueret: ut prodit *Albertus Argentin.* *Clemens V.* Pontifex, tunc in Galliis degens, probè perspectum

etum habuit, quàm exitiosum hoc foret Italiæ, si præter Regnum, Galli Imperium consequerentur, missis clam legatis, Principes Germaniæ, *Petrum* maximè Moguntinum, *Balduinum* Trevirenses, & *Rudolphum* Palatinum per literas officii admonet, ut electionem maturarent, antequam Gallus aliquid moliretur; erant enim ambo Electores Ecclesiastici jam antehac familiariter noti Papæ *Clementi*. *Petrus* quidem Moguntinus; quòd sub ipsa Pontificatûs initia Papam gravi morbo liberârit: *Balduinus*, quòd literis Lutetiæ per quinquennium vacans, frequens fuerit cum Henrico fratre in Curia Papali.

Erat *Petrus Aichspalter*, quem alii ab Aichspalt nominant, patriâ Trevir, nullâ nobilitate clarus, artis tamen Medicæ apprime peritus, facundiâ & prudentiâ præstans, ideòque dignus visus Bonifacio VIII, qui jam ab anno 1296. Cathedram Basileensem teneret; & quia Sedes Moguntina ex morte *Gerardi Eppensteini* jam in alterum annum vacabat, *Henricus* Comes Luxemburgensis hunc suum popularem, *Petrum* Episcopum Basileensem legavit 1305. Pictavium ad *Clementem V.* Pontificem, ut fratri suo *Balduino* Sedem Moguntinam impetraret. Contigit tunc *Clementem* Pontificem graviter fluxo sanguinis & Rheumatismum infirmari, quem cum *Petrus*, non proficientibus aliorum Medicorum artibus, feliciter restituisset, *Clemens* Pontifex, rejecto

ob ætatem *Baldvino*, de consensu Cardinalium, cum in Archiepiscopum Moguntinum elevavit, ratus non minorem habiturum curam animarum, qui in curandis corporibus aded excelleret. Sic cum pallio remissus, non sine ingratiis ad *Henricum* rediit. *Albert. Argent. Trithemius & Chronographus Magdeburg.*

Tertio post anno moritur *Dietherus* Archiepiscopus Trevirensis. Dissidentibus inter se Canonici, *Henricus Luxemburgicus* cum fratre *Matthæo* quantocyus Lutetiam, ubi *Baldvini* Sacrorum Canonum studio vacabat, se contulit, & cum eodem Pictavium ad Pontificem profectus, non invito Collegio Metropolitano, Archiepiscopalem ipsi Sedem impetravit, annos tunc non nisi tres supra viginti natus; qui eadem in urbe die 8. Martii ab ipso Clemente sacerdotio initiatus, sequenti die in Archiepiscopalem est consecratus anno 1108. Tantis honoribus auctus cum illic Treviri appropinquat novus Antistes *Baldvins*, occurrit *Petrus ab Althspalt* Moguntinus, & nuntium fert de inopinata cede *Dietheri*. Sequitur Cardinalis Præfatus a Pontifice legatus, qui illam Clementis hortatur protectores, ut nullâ factâ morâ *Baldvini* Collegium Luxemburgicum, ob ingentia corporis & animæ decora, contra *Philippum Galum* eligant Imperatorem. Illorum itaque quid *Albert. Chronographus* inter & *Comitatum* con-

loquio, procurantibus *Petro Mogono*, & *Balduino* Trevirensi, communibus suffragiis Imperator eligitur *Henricus* Francofurti, non die primo Novembris, sed vigesimo septimo ejusdem mensis anno 1308.

Originem *Comitatús Luxemburgici*, & primæ stirpis Comitum ortorum ex Comitibus Vi-
rodunensibus, præmisi Tomo sexto in vita *S. Cunegundis* Imperatricis. Stirpem secundam horum, de quibus in præsentia agimus, *Comitum Luxemburgicorum* communico eò libentius; quò minùs cognitam scio.

Stirps prima Luxemburgica exaruit anno 1135. in *Conrado II.* Comite Luxemburgico, sinè prole defuncto; unde Comitatus devolutus est ad *Henricum Cæcum*, Comitem Namurcensem, titulo matris suæ *Ermenfis I.* Luxemburgicæ.

STIRPS SECUNDA
COMITUM AC DUCUM LUXEM-
BURGICORUM *ex Comitibus*
Namurcensibus.

Albertus I. Comes primus *Namurcensis* sub *Ottone I.* Imperatore. Uxor *Ermengardis*, filiarum altera *Caroli Lotharingiæ inferioris Ducis*, anno 977. ab *Ottone II.* Imp. creati. Erat Dux iste *Carolus Ludovici Ultramarini*, Galliarum Regis filius, idémque frater *Lotharii secundi*, similiter Francorum Regis.

Ex hoc conjugio nati sunt

Albertus II. Comes Namurcensis. Uxor *Regulinda*, Gothilodis Magni, Lotharingæ Ducis filia, & neptis Godefridi captivi, Comitum Viridunensium. *Heilvviga* sive Hedviggis nupta Gerardo Alsatio ab *Egesheim*, superioris Lotharingæ Ducis, creato 1048 ab Henrico III. Imp., mortuo 1070.

Albertus III. Comes Namurcensis. Uxor *Itba*, Friderici Luxemburgici, per Lotharingiam infer. Ducis, ordine sexti, anno 1064. defuncti vidua.

Godefridus Comes Namurcensis, uxor *Ermenfindis I.* Luxemburgica Conradi I. Comitum Luxemburgici filia, prius nupta *Alberto* Comiti Daxburgico, Sancti Leonis IX. Papæ nepoti, quo defuncto, ad alteras nuptias transiens, copulata est *Godefrido*, Comiti Namurcensi, facta hæres Comitatus Luxemburgici post obitum Conradi II. Comitum ultimi Luxemburgici, sine hærede defuncti. Erat nempe hic Conradus nepos *Ermenfindis* ex fratre.

Henricus Cæcus, Comes Namurcensis, & titulo matris *Ermenfindis* hæres Comitatus Luxem- *Alida* vel *Adelheidis* nupta Balduino III. Comiti Hannoniæ, genuit *Balduinum quartum*, patrem *Balduini V.* Imperatoris Constantinopolitani. Hic *Balduinus IV.*

burgici ab anno 1135. *IV.* titulo matris *Alimortuus* anno 1188. *da*, invadit Comitatum

Ux. 1ma *Laurentia*, Namurcensem, eum-
Theodorici Alfatii, que annuente *Barbarossa* Imperat. sibi anno
Flandriæ Comitis filia, quæ genuit Hen-
ricum III, Limburgi 1188. vindicat contra
Ducem. *Henricum* Cæcum Ali-
dæ fratrem. Obiit *Bal-*

Ux. 2da *Agnes* Gel- *duinus* IV. Anno 1195.
dria, soror unica Ita du Chesne in histo-
Gerardi, Geldriæ Co- ria Luxemburgica cap.
mitis, quæ anno 1186. 7.

genuit *Ermenfindex* II

Ermenfindex II. hæres unica Comitatus Lu-
xemburgici & Namurcensis, contra quam
involans Balduinus IV. Comes Hannoniæ,
favente Barbarossâ obtinuit Comitatum Na-
murcensem, à Luxemburgico per vim abstra-
ctam.

STIRPS TERTIA LUXEMBURGICA.

Eadem *Ermenfindex* II. jam in cunis à pa-
tre destinata *Theobaldo*, ex Veromanduis Co-
miti Barrensi, eidem postea nupsit, quin pro-
lem suscepisset. Mortuo 1214. *Theobaldo*,
nupsit secundò *Walramo* II. Duci Limburgi-
co, qui titulo uxoris auctus Comitatu Lu-
xemburgico, obiit anno 1226.

Henricus I. *Magnus* *Catharina* desponsa-
cogn. *Blondellus* Co- ta *Matthæo* II. Duci
mes Luxemburg. †. superioris Lotharin-
L 5 giæ,

obiit 1270.

Uxor *Margaretha*, fi-
lia *Henrici*, Comitis
Barrensis.

giæ, anno 1258. de-
functa, atque in *Bel-*
lo prato sepulta.

Fratres	<i>Henricus</i>	<i>Walra-</i>	<i>Philippa</i> , <i>Isabella</i>
<i>Henrici</i>	<i>II. Com.</i>	<i>mus au-</i>	uxor <i>Jo-</i> uxor
<i>II. Bal-</i>	<i>Lux. oc-</i>	<i>thor no-</i>	<i>annis III.</i> altera
<i>duinus &</i>	<i>cifus in</i>	<i>væ stir-</i>	<i>Comit. Guidonis</i>
<i>Joannes</i> ,	<i>prælio</i>	<i>pis Co-</i>	<i>Hanno-</i> <i>Dampi-</i>
occisi	<i>Wörin-</i>	<i>mitum,</i>	<i>viæ, Hol-</i> <i>er II.</i>
anno	<i>gensi. u-</i>	<i>nunc</i>	<i>landiæ &</i> <i>Comi-</i>
1288.	<i>xor Bea-</i>	<i>Princi-</i>	<i>Seelan-</i> <i>tis Flan-</i>
in præ-	<i>trix, Co-</i>	<i>pum de</i>	<i>diæ.</i> <i>dritæ,</i>
<i>lio Wö-</i>	<i>mitiffa</i>	<i>Ligny.</i>	<i>mortua</i>
<i>ringen-</i>	<i>de A-</i>	<i>occifus</i>	<i>1295.</i>
<i>fi.</i>	<i>vesnes.</i>	<i>in præ-</i>	
		<i>lio Wö-</i>	
		<i>ringenfi</i>	

Henricus III. Comes *Luxemb. & de Rupe*,
Marchio *Arlunæ*, sive de *Arlon* in *Ar-*
duennâ, fit Imperator anno 1308, mor-
tuus 1313. ætatis 51. Uxor *Margaretha*,
filia *Joannis I.* Ducis *Brabantæ*, ducta
1292, defuncta 1312. Uxor 2da *Catharina*,
Alberti Imp. filia in manus non convenit.
Fratres *Henrici VII.* Imperatoris: *Baldui-*
mus, ab anno 1308. Archiepis. *Trevirensis*,
postea etiam *Moguntinus*. Fratrem *No-*
thum, parricidii in uxorem reum, rotæ
sup-

supplicio sustulit. Pontem lapideum super Mosellam Confluentiæ struxit. Ibidem & Treviris Carthusianos collocat. Emit *Epternacum* à *Joanne* Bohemiæ Rege. Mortuus anno 1354.

Walramus occubuit in obsidione Brixiae vel Bresciæ, sagittâ trajectus anno 1311. Veronæ sepultus.

Liberi Henrici VII. Imp.

<i>Joannes</i> , Rex Bohemiæ ab anno 1310.	<i>Beatrix</i> , nupta 1318. Carolo, Regi Hungariæ, Caroli Martelli filio.	<i>Maria</i> , nupta Carolo pulchro Galliæ Regi.	<i>Agnes</i> , uxor Rudolphi, Com. Palat. Rheni
--	--	--	---

STIRPS

BOHEMICO - LUXEMBURGICA.

Joannes, Henrici VII. Imp. filius, titulo uxoris ab anno 1310. Rex Bohemiæ, occisus in prælio apud *Carisiacum* (*Crecy*) contra Anglos pro Gallis pugnans 26. Aug. 1346.

Uxor 1.ma *Elisabeth*, filia & hæres unica *Wenceslai* Regis Bohemiæ ex *Gutha* vel *Juditha* Austriacâ, patre *Rudolpho* Cæsare Nata.

Uxor 2.da *Beatrix* Bourbonia, *Ludovici* I. Ducis Bourbonii filia. Ex primo conjugio nati sunt.

Pri-

Primislaus Comes Luxemb. in infantia mortuus.

Carolus IV. Imperator, natus Pragæ 14. Maji 1316. ex Elisabethâ.

Joannes Henricus Luxemburgicus, Marchio Moraviæ, cujus stirpem infra subjiciam

Margaretha nupta Henrico, superioris Bavarie Duci.

Bona, nupta Joanni I. Regi Gallie.

Anna, desponsata Ottoni Austriaco, Alberti I. Imp. filio.

Nicolaus ex concubinâ natus, factus est Patriarcha Aquilejensis.

Ex secundo conjugio natus est

Wenceslaus I. qui pro parte suâ habuit Comitatum Luxemb, quem ejus frater Carolus IV. Imperator Metis crexit in Ducatum 13. Martii 1354, dum nuptias iniret Wenceslaus cum Johannâ Ducissâ Brabantie & Limburgi, Joannis III. Brabantie Ducis filiâ, quo matrimonio accedit Luxemburgicis Brabantia. Obiit Wenceslaus I. sine prole 7. Dec. 1383.

Hoc modo potior hæreditas devoluta est ad Carolum IV. Imperatorem, qui sacro fonte Christo initiatus nomen primum habuit Wenceslai, sed cum in aulâ Caroli Galliarum Regis, apud amitam Mariam Reginam educatus erat, idem Rex suum ei nomen imposuit, quod Sacramento Chrismatis inuncto ipse patrinus adstitisset, atque hoc ille
no-

nomen postea retinuit , ut inde non ultra *Wenceslaus*, sed *Carolus* diceretur.

Uxor 1.ma Caroli IV. Imp. *Blanca*, Comitissa Valesia, filia Caroli Valesii, soror Philippi Valesii, qui postea in Galliis regnavit; hanc vix septennem ei in aula Gallica versanti, despondit Francorum Rex *Carolus* anno 1324.

Inde nata *Margaretha*, uxor Ludovici Regis Hungar. & Polon., anno 1359. defuncta.

Elisabeth, nupta Joanni Galeatio Vice-Comiti, Mediolani Domino.

Uxor 2.da *Anna*, aliis *Agnes*, filia Rudolphi junioris, Comitis Palatini ad Rhenum, ducta 1349. quæ sine prole decessit anno 1352.

Uxor 3.tia *Anna*, filia Bulconis, Ducis Suiduicensis *Schweiniz* in Silesia, cujus dos erat pars Silesiæ, montibus Bohemicis contermina; ducta est Budæ 1353. Ex ea Norimbergæ

Natus est *Wenceslaus* iners, postea Imperator,

Uxor 4.ta *Elisabeth*, filia Bugislai Ducis Stettinensis, consobrina Ludovici Regis Hungariæ, neptis Casimiri Regis Poloniæ, cum hac celebratæ nuptiæ anno 1363. Cracoviæ, adstantibus *Casimiro* Poloniæ, *Ludovico* Hungariæ & *Petro* Cypri Regibus. Inde nati

St-

Sigismundus Imperator &

Joannes, cui pater Carolus Görlitium in Lusatia cum aliquot vicinis urbibus in hæreditatem assignavit. Conjux illi erat

Richarda Alberti II. Ducis Mecklemburgici filia, quæ genuit *Elisabetham* anno 1409. nuptam Bruxellis Antonio Duci Burgundiae, atque iterum copulatam Joanni de Bavaria, antehac Episcopo Leodiensi, qui sine prole obiit 1424. Dicta *Elisabeth* per solennem tractatum transiit anno 1443. Philippo Bono, Burgundiae Duci, Ducatum Luxemburgicum, quem illeretinuit.

Erant *Carolo IV.* aliae insuper filiae, ex quibus, nescio, uxoribus genitæ, velut *Elisabeth*, uxor Alberti III. Austrii 1373. defuncta.

Anna uxor Ottonis Bavari, Marchionis & Electoris Brandenburgici, patre Ludovico Bavaro nati.

Wenceslaus Iners, Rex Bohemiae & Imperator.

Uxor 1. *Johanna*, Alberti Bavariae Ducis & Hollandiae Comititis filia, propter quam anno 1383. sanctus Joannes Nepomucenus Pragæ martyrium subiit.

Uxor 2. *Sophia*, Joannis de Monachio, Ducis Bavariae filia, & soror Ernesti, sine prole defuncta Presburgi anno 1428.

Sigismundus, frater *Wenceslai*, Imperat. 1437. defunctus.

Uxor

Uxor 1.ma *Maria*, filia & hæres Ludovici
I. Regis Hungariæ 1401. defuncta.

Uxor 2.da *Barbara* Ciliensis Comitissa, pro-
stitutæ vitæ mulier: ex quâ nata filia uni-
ca *Elisabeth* Alberti II. Imperatoris uxor,
per quam Hungaria devoluta est ad Au-
striacos.

STIRPS

MARCHIONUM MORAVIÆ EX
LUXEMBURGICIS.

Joannes Luxemburgicus, Henrici VII. filius,
Caroli IV. pater, ab anno 1310. Rex Bohe-
miæ. Uxor *Elisabetha*, filia natu minor Wen-
ceslai III. 1306. occisi.

<i>Joannes Henricus</i> Pragæ na-	Ottocarus in in-
tus 1322. à patre Marchio	fantiâ mortuus,
Moraviæ constitutus;	anno 1320.

Duxit *Margaretham Mauffaschiam*, Henrici
Carinthiæ Ducis filiam & hæredem, à qua
post annos octo Matrimonii ob afflictum im-
potentiæ vitium relinquitur.

Uxor 2.da *Margaretha*, Nicolai Oppaviæ
Ducis filia, unde nati.

Jodocus Marchio Morav. *Procopius*, Marchio
anno 1410. electus Rex Morav. uxor *Eli-*
Rom. nullo conjugii *sabeth* Bavara.
vinculo ligatus obiit
1411. ætatis 89.

Joannes Sobrieslaus ex *Sophia*, nupta Bugis-
Episcopo Olomuc. lao Duci Pomeraniæ.
Patriarcha Aquilei.
obiit 1388.

Finis Luxemburgicorum hujus stirpis, Si
libet altiùs repetere Genealogiam, consulat
Lector Miræum T. I. in diplomat. pag. 183.
ibidem pag. 198. & 211. pag. 749. & pag.
704. pag. 669. item 221.

A N N U S 1309.

Ineunte hoc anno, ipso festo trium Re-
gum recèns electus. *Henricus* diadema acce-
pit Aquisgrani cum augustâ conjuge *Marga-
rethâ*, non de manu *Petri* Moguntini, sed
per Coloniensem; quâ in urbe aliquo tem-
pore transactò, *Spiram* petiit, sollicitus, ut
duo sprædecessores occisi, regiâ sepulturâ
gauderent.

Adolphi Nassovii corpus, è Monasterio
Rosenthal levatum, illatum est in Mausole-
um *Agnæ*, filiæ *Friderici* II., quondam Im-
peratoris. Patris *Alberti* corpus, ex Mo-
nasterio *Wettingensi* apud Helvetos sublatum,
Agnes filia, Hungariæ quondam Regina, so-
lenni pompâ funebri adduxit, funeratum à
Sigebothone, Spirensi Episcopo, in sepulchro
Beatricis Burgundæ, *Friderici* Barbarossæ o-
lim conjugis; id quod factum non mense
sexto à cæde *Alberti*, ut quidam erroneè
perhibent, sed die 29. Augusti hujus anni.
Ita

Ita mors conjunxit, quos vita separavit. Eifengrein in Chron. spirensi.

Lata deinde proscriptionis sententia in *Joannem* parricidam & cæteros conjuratos. Inter hæc *Elisabetha* minor natu Wenceslai III. Bohemiæ Regis filia, à sororio *Henrico* Carinthio, Bohemiæ inhiante, dudum vexata, se cum regno, quod alias jam per legatos fecerat, potestati Cæsaris coram permittit, ut sui curam gereret. Contra *Henricum* Carinthium, quem Bohemi exosi, nuper in conventu Nymburgensi exauthora-
verant, electo in Regem *Joanne*, Cæsaris filio, si Elisabetham regni hæredem duxerit in uxorem. Cæsar inito cum *Petro* Moguntino, & *Balduino* fratre, qui aderant, consilio, sponsalia probat, ut filius *Joannes* ex Comite per futuram uxorem in Regem ele-
vetur. *Dubravius* lib. 19. hist. Boh. Mis-
si legati Avenionem ad *Clementem* Pontifi-
cem propetendâ confirmatione & impetran-
dâ coronâ Romanâ prævio Sacramento de
dignitate Ecclesiæ conservanda.

Annuit Papa id post biennium futurum, si in animum induxit, tumultuantes in Ita-
liâ *Guelphos* & *Gibellinos* armis compescere;
quem in finem Romam præmissi duo Cardi-
nales *Lucas de Flisco* Genuensis, & *Nicolaus*
Pratenfis, qui loco Pontificis coronatio-
nem peragerent.

M

AN.

Tom. IX. P. *Conradi Hertzenberger* Soc. Jesu.

Celebratæ hoc anno festivè nuptiæ *Joannis*, novi Regis, cum *Elisabetha* Bohemiæ hærede, benedicente *Petro* Moguntino. Nec moras trahit *Henricus* in comparando exercitu, quem pro Ecclesiæ quïete in Italiã deducat. Abit Treviri cum *Balduino* & *Walramo* fratribus & plurium Procerum comitatu die 14. Septembris & Hagenoæ aliquamdiu divertens, ubi interea Regii conjuges *Joannes* & *Elisabeth*, substiterunt, commissâ *Joanni*, dum in Italiâ distineretur, Imperii curâ, novos conjuges in Bohemiam pro coronatione, anno proximo futurâ, dimittit sub tutelâ *Petri* Moguntini, qui nonis Februarii anni 1311. Pragæ in Basilicâ S. Viti ambos coronavit. Argentinam cum venisset Imperator, aderant ejusdem urbis deputati, qui à *Dominis suis* missos se ajunt, ut impetrent confirmationem privilegiorum, sed quasi non auditi, sicut nuper Spiræ, sinè responso dimittuntur. Colmariam ergo Cæsarem prosequuntur, & rursus pro confirmatione instant, & errore agnito, supplices facti, jam non à *Dominis suis*, sed à *Civibus* Argentinensibus hunc in finem se missos dicunt. Confirmat privilegia Imperator, & addit, sibi antehac perspectum satis non fuisse, cum alios in Imperio præter ipsum Imperatorem *Dominos* non nôisset. Albert. Argent. in Chron. Colmariâ itum Rhein-

Rheinfeldam: hoc edocti cives, Sacerdotem ejus loci leviter aliàs literis Zvvickaviæ & Buzbaci tinctum adeunt, & ut hospitem adventantem, brevi oratione saluter, rogant; Ille rem brevissimis verbis complexus, Cæsari ad portam oppidi occurrit, & altâ voce exclamans ait. *Bene veneritis Domine Imperator.* Dixit, & cum risu Imperatoris tacuit.

Iter inde Solodurum profecutus Cæsar, armatorum turmas undequaque confluentes obvias habet, quibus juncti *Rudolphus* Comes Pal. Rheni, nuper Regis gener factus, *Leopoldus* Gloriosus Austriacus, & *Amedeus* Sabaudus, Imperatricis *Margarethæ* sororius, Bernam veniunt, & per tractum Genevensis in Galliam Cisalpinam penetrant, apud *Astam* mense integro subsistentes. Huc confluant magno numero urbium Lombardiæ legati, & primi quique Proceres, gratiam Cæsaris captantes, atque inter alios *Cassonus Turrianus* Mediolanensis Archiepiscopus, à *Guidone Turriano* patrueli suo, ex urbe prius relegatus cum *Matthæo Vice-Comite*, pariter à *Guidone* ejecto, qui turbatum Italiæ statum, & seditionum authores Cæsari prolixè enarrârunt.

Circa natalia Mediolanum ingressus Cæsar, obvium cum turmâ armatorum habuit *Guidonem Turrianum*, tunc Mediolani Dominum; errabat vehementer *Guido* in eo,

quodd non velut Vasallus insigne Imperatoris *Aquilam*, sed *turrim*, suæ gentis insigne, velut Dominus sibi in labaro præferri pateretur; quo offensus Germanorum nonnemo, signifero *Guidonis* vexillum è manu extortum, in terram projecit, quo facto dissimulato, Cæsarem inter se, & Matthæum Vice-Comitem medium ad palatium deduxit.

A N N U S 1311.

Die sexto Januarii Regni Lombardici diadema *Henrico & Margarethæ* Conjugi solenniter, imposuit *Cassonus Turrianus* Mediolani Archiepiscopus. Cùm hyemem eâ in urbe transigeret Imperator, & plûs inclinare videretur in *Matthæum Vice-Comitem* aliàs per *Guidonem* ab urbe & dominio ejectum, *Guido* sibi suisque malè veritus, pessima consilia capit, domi non parvum equestris militiæ robur clam colligit, ipsum Imperatorem in palatio invasurus. Quod ut faciliùs posset, enormis sceleris reum ad rogam condemnat, ut populi multitudine ad hocce spectaculum extra urbem tractâ, ille liberiùs intra urbem ageret, quod machinabatur. Accidit, ut eo ipso die *Leopoldus* Austriacus in urbem intraret, & equo vectus ædes *Guidonis* transiret, ubi ex frequenti equorum hinnitu, quod res erat, suspicatus, confestim ad Imperatorem convolat, & munito contra assultum palatio, Regem de instante peri-

periculo commonefacit, assumptaque justâ Germanorum manu in ædes *Guidonis* irrumpit; fit mutua non parva cædes, quem inter tumultum, *Guido* fugâ salvus dilabitur, domo militi in prædam relictâ, & à Parmensibus receptus, altero post anno vitam ibidem posuit. Ab eo die Dominium Mediolanense *Turrianis* ademptum; ad *Matthæum Vice-Comitem*, ejusdémque posteros est translatum. Sub idem tempus *Henricus* Cancellarium suum, natione Gallum, nefandorum scelerum, falsi item & conjurationis in Regem reum, vivum flammis exussit. Lapsis vèrnis diebus bellum contra urbes rebelles cæptum. Initium factum à *Bresciâ*, quam passim *Brixiam* vocant Scriptores.

Ibi occubuit *Waleramus*, Regis frater sagittâ trajectus, & Veronæ sepulturæ datus. Rex ipse ex inopinatâ rebellium eruptione in proximo periculo fuit, in tempore liberatus ab occurrente fratre *Balduino*, Episcopo Trevirensi. *Mussatus & Vecerius*.

Tam pertinaciter obsessi resisterant, ut opugnatio in plures menses protraheretur, victi tandem, capistris in colla injectis supplices se Regi ad portam offerunt, & sub præstitâ sexaginta millium aureorum summâ, veniam & vitam impetrant. Victore dejectis muris & portis urbem ingresso, loci Præfectus rebellionis reus, in quatuor

partes distractus. Eadem mala *Cremona* sensit. Exercitu inde in *Liguriam* translato, ne similia experiretur *Genua*, cives ultrò, oblati clavibus, Regem receperunt. Interim Regina *Margaretha*, cæli Italici inclementiâ fracta, moritur Genuæ die undecimâ Decembris non sinè opinione sanctitatis, apud Franciscanos sepulta.

A N N · U S 1312.

Hyeme exactâ, Cardinales legati Regem pro coronâ accipiendâ Romam invitant; hanc ne consequeretur, Rex Galliæ alium ipsi hostem objecit, *Robertum* Siciliæ Regem. Urbs ipsa in duas factiones scissa erat; altera *Ursinorum*, Janiculum, Vaticanum, Castellum S. Angeli, Capitolium, molem Adriani, totâmq; urbem Transtyberinam occupaverant, ut Regem à Basilica S. Petri prohiberent, *Roberto* Siculo, rebelles copis fulciente. Altera his adversa factio *Principum Columnensium*; qui Cæsari favebant, Romam Cistyberinam tenuerunt. Ingressus tandem Rex nonis Maji per portam flaminiam ad S. Lateranum declinavit, nec ibi ita sui securus, ut non in dies singulos, dum ibi moraretur, prælia essent, & turmarum per plateas conflictus, sagittis quaqua versum volantibus. Atque hisce casibus *Theobaldus* Leodiensium Episcopus, *Petrus* Sabaudiae Comes, & Abbas *Weisenburgensis*, fortiter pugnantes, interiêrunt. Ità à Vaticano

nō armis prohibitus Cæsar, in *Laterano* coronatur die undetricesimâ Junii, in festo memorie Principum Apostolorum sacro, per *Nicolaum Pratensem*, Cardinalem Ostiensem, *Arnoldum de Frangeriis* & *Lucam de Flisco*, quos Cardinales suo nomine *Clemens* Papa Romam miserat Avenione ex Galliâ.

Non decessit ex urbe *Henricus*, nisi expugnato castello S. Angeli; hujus tandem victor, in Julio ingressus, Florentinos obsidione premit, quam in Novembrem jam protractam solvere cogitur. Inde *Pisas* abiit, classe contra *Robertum* Apulum moturus; cum pluribus ibi mensibus subsisteret, clam in urbem penetrat *Joannes* Austriacus, Alberti Regis parricida, spe veniæ impetrandæ, qui à quodam de *Sald* agnitus, Imperatori sistitur, à quo impetratâ vitæ gratiâ, *Pisanis* honestè custodiendus traditur, in monasterio Augustinianorum, dum viveret, detentus: ut suprà memoravimus.

A N N U S 1313.

Pis tandem relictis, Rex ancipiti usui valetudine, *Sienam* versùs movit, pro usu aquarum *Maceritanarum*: inde nihil spei expertus, ad *Bonconventum*, Senarum castellum, copias reduxit, & ingravescente morbo decubuit, festo assumptæ in cælos Virginis sacro viatico refectus à *Bernardino de monte Politiano*, Sacerdote Dominicano, illustri

loco nato , die vigesimâ quartâ Augusti è vitâ decessit, anno quinquagesimo primo suæ ætatis , antequam ad alteras nuptias cum *Catharinâ* Austriacâ , Alberti Cæsaris filiâ pervenisset. Corpus argenteâ in urnâ *Bonconvento Pisas* delatum 4. Nonas Septembris sepulturæ ibidem datum est in Ecclesiâ Cathedrali.

Cæsar erat ut armis strenuus , ita omni virtute Christianâ præditus , ut prolixè eas deprædicat *Albert. Muffatus* in commentario in vitam Henrici VII , editam à Vecerio suo quondam Secretario.

EPITAPHIUM HENRICI VII.

*Anno milleno , tria C des , ac tria deno ,
Tunc obit Henricus Cæsar pietatis amicus.*

Fabula est , quòd multi spargant , Henricum non naturali morte , sed vi veneni extinctum esse , quod sive *Bernardinus de monte Politiano* , illustris familiæ Sacerdos Dominicanus , ipsi porrexerat in sacrâ hostiâ , dum die 15. Aug. 1313. sacrum Viaticum illi daret; sive ut alii nugantur , minister infuderat , dum vinum pro ablutione offerret. Et quanquam innumeri sint scriptores qui affictam hanc calumniam cum *Sterone* , *Henrico Rebdorffensi* Monacho , & aliis quàm plurimis confirmant , nemo tamen Fabulam acer-

bi-

bitus expressamtradit , quàm *Flaccius Illyricus* , unus ex Centuriatoribus Magdeburgicis apud *Freherum* Tomo primo Scriptorum rer. Germ. pag. 647. & seq.

Hæc Fabula potissimum ortum habet à Germanis , qui suspicabantur *Henricum* in ætate tam floridâ nonnisi veneno fuisse sublatum , maximè cum rem confirmaret *Henricus* Flandriæ Comes , & alii ex curiâ Cæsareâ Proceres. Unde fama serpsit , & fidem non tam in Italiâ , quàm Germaniâ invenit , ut innumeri Scriptores , eo rumore convicti , id suis scriptis testarentur.

Audiamus *Ferretum Vicentinum* synchronum Tom. IX. Muratorii pag. 1115. & seq. ità de Henrici morbo & morte loquentem.

Tuber , ait , quo circa genua laboravit , indies adauctum , ignis adinstar rubens , quævis remedia respuit. Arebat guttur , anhelio pulmonis flatu , nec satis poterat humectari. Dolor etiam immensus caput urgebat , unde cibos abhorrens , solam aquam exposcit. Ex magna urinæ rubigine febrim gravissimam adesse testantur Medici , quibus his desperatis hortantur Comitem Sabaudia , ut ægro maturè provideatur de extremis Sacramentis. Hoc Sabaudus exequitur , ægro Sacramenta fumenda persuadet. Cæsar consilium avidus excipit. Venit vir auctoritatis eximiæ Ord. S. Dominici , confessionis noxas excipit , post quæ Imperator , ac-

cerfistis ad se Germanorum Ducibus, ultimæ voluntatis codicem inſcriptis redigit. Denique Natos, & ſuos fideles Principibus commendans, ſumpto Eucharistiæ Sacramento, in ſeptimum diem adhuc cum morbo luſtatus, moritur. Corpus Piſas delatum, debuerat in Cœnobio Prædicatorum reponi: ſed quia dolosa Germanorum lingua illum à Sacerdote Dominicano per hoſtiam intoxicatum, & citiùs, quàm ægritudo poſcebat, mortuum ſparſit, multi in furorem acti, in religioſi hujus Ordinis clauſtra furioſo tumultu irruerunt, non nullos regulares in lecto, alios ante ipſas templi aras occiderunt. Subitus per omnes Tufciæ partes rumor percrebuit, deinde fama ad externos populos ſe extendit. Sed ah nequam hujus author ſcleris! qui retulit dolum in tam Venerabili Sacramento latere. *Hæc Ferretus.* Innumera alia habeo innocentiaë teſtimonia. *Trithemius* in Chr. Hirſaug. ait: *Sunt, qui Henricum, à Bernardino confeſſario, in hoſtia veneno infecta, extinctum ſcribunt, & ob id Prædicatores à Papa hæc pœnâ notatos, ut uſque in præſens communicantes in altari eorum Sacerdotes ſiniſtrâ ſe manu communicent: quæ ficta ſunt.* Bernardinus multos habuit innocentiaë teſtes, primùm quidem literas Joannis Bohemiæ Regis: deinde Epiſcoporum in morte præſentium, Caſſoni Mediolanenſis, Genuenſis, Peruſini, Lucenſis, & Argentinenſis

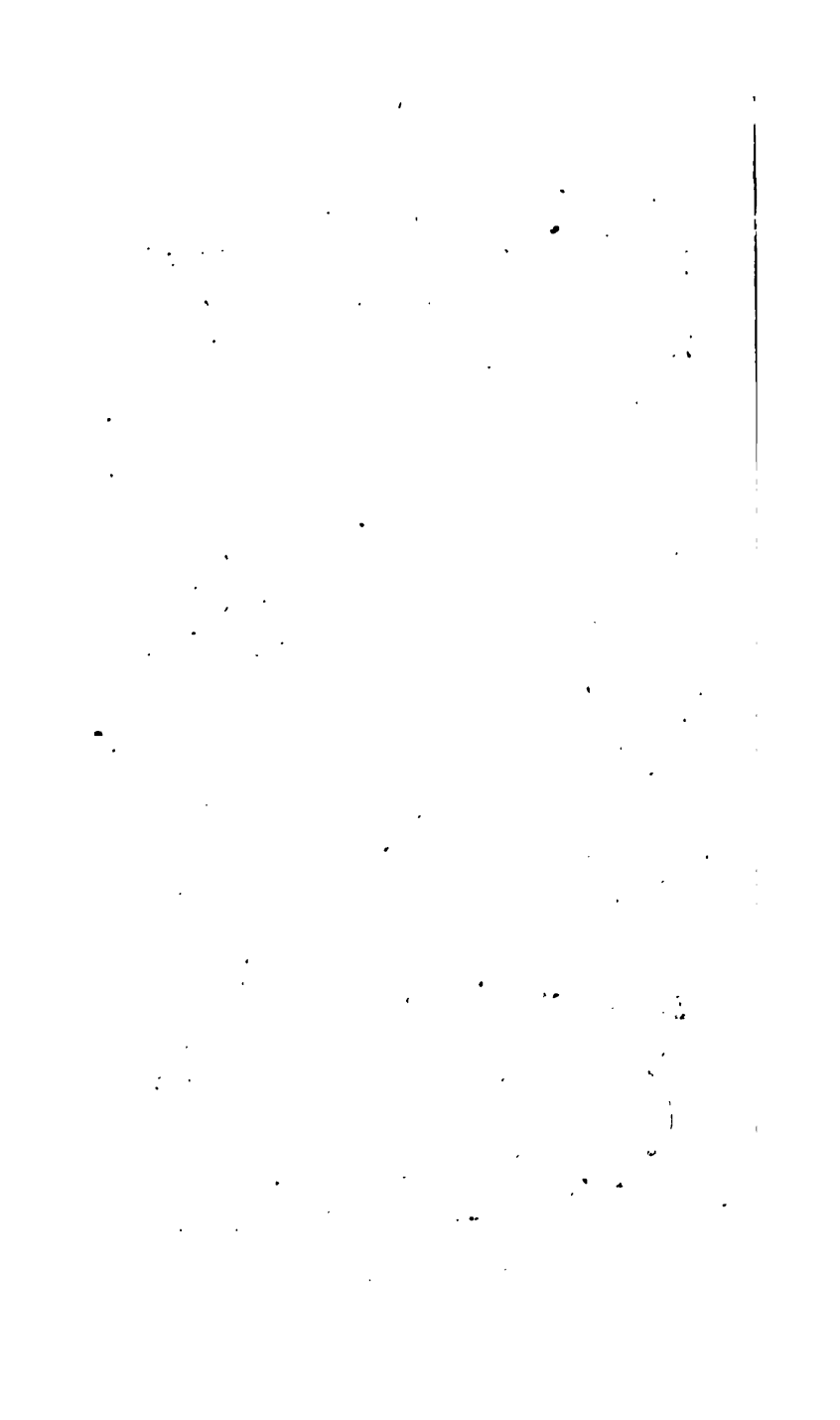
187 (187) 187
 S Y M B O L U M
 HENRICI VII. LUXEMBURGICI.
Fide & consilio.
Titulus: Prudens confidentia.

Lemma: Si videro fidam.
E P I G R A M M A.

Constrictum glacie fluvium prius aure probabit
Et sensu vulpes, quàm bene fidâ terat.
Fide, sed ante fidem videas, num fidere possis:
Decepit multos præcipitata fides.

4. Tom. IX.

sis Antistitum. His non obstantibus sunt hodie dum malevoli, qui sive ex incitia, sive ex malitia hoc enorme scelus Ordini Prædicatorum affingere non erubescunt. Veram causam mortis tradit *Albertinus Mussatus*, scriptor Synchronus in vita & gestis *Henrici VII.*

Triplex, inquit, *interitus ejus causa deprehensa est*, 1. *Carbunculus, sive ulcus ignis adinstar accensum in poplite sub genu dextro.* 2. *Scissa à stranguria vesica, quo morbo assidue laborabat.* 3. *Pleurisis.* Hæc ad confutanda malevolorum ora dixisse, sufficiat.

SYMBOLUM HENRICI VII.

Fide & Consilio.

PARS PRIMA.

Prima virtus, quam exigit DEUS ab homine, rationis compote, est fides, ut firmiter credat omni verbo, quod procedit de ore DEI, idque propter autoritatem dicentis, qui infinitè verax est., ut neque fallat unquam, neque fallere possit. In hac fide qui titubat, DEI authoritati derogat; Contrà, hac firmâ in DEUM fide nixi, dicuntur fideles, iidem certi sunt de omnibus DEI suis dictis & promissis, quamvis nihil eorum videant, ut quilibet cum Paulo dicere cordate possit: *Scio, cui credidi & certus sum.*

Præ.

Præcipuum vinculum, quod omnes in terris societates ligat, est fides humana, quæ alter alterius verbis fidit. Definitorum aut *Conventorum constantia & veritas*. Ejus parens est veritas, eaque nuda, quia in patris nihil debet esse fucatum, & à vero alienum. Juxta Senecam epist. 29. *Fides est sanctissimum humani pectoris bonum.*

Hæc Romanis aded in veneratione fuit, ut imaginem ejus, Jovis maximi simulacro, proximam esse voluerint in Capitolio; teste *Catone Censor*. per hoc indicantes, fidem ab omnibus religiosissimè esse servandam. De qua *Silius Italicus* :

Ante Jovem generata, decus Divûmque hominumque;

*Quæ sine non tellus pacem, non æquora nêrunt,
Justitiæ confors, tacitûmque in pectore Numen.*

Differt fides humana à divina, quod hæc nitatur autoritate DEI ex natura veracis, illa autoritate hominis ex natura corrupta fallacis; ita tamen ut eadem hæc fides humana habeat suos gradus, & de uno, cui honestior est animus, plus firmitatis speret, quàm de altero, qui minùs se in verbis & factis constantem monstrat.

Porro cùm fides sit circa ea, quæ non apparent, sed certò futura creduntur, pro modo eorum, quæ incredulitatem veniunt, iterum distinguitur.

Serit agricola câ fide impulsus, quod credat, venturos fœcundantes imbres, & tempera-

peratum solis calorem , ut uberem messem recipiat. Ineuntur connubia , spe prolis fecuturæ , & mutæ inter conjuges fidelitatis. Nauta aperto periculo mari se committit spe lucri ingentis. Fide omnia commercia , pacta & contractus nituntur ; cùm enim de occultis cogitationibus animi non liceat judicare , verbis & promissionibus nos exponimus.

Fides aded in omni humano commercio est necessaria , ut sinè ea nec mundus subsistere , neque vita conservari possit. Nam sinè fide nihil magnum & arduum perficitur. Nihil in rebus humanis durabit. Nulla veritas , nulla in mundo virtus stabit. Nullum erit tutum consilium aut arcanum cordis , nulla pax aut concordia , Majores & Superiores prodentur : æquales dolis & insidiis enervantur , minores ad incitas rediguntur.

Multa quidem possunt nobis persuadere , ut pollicita speremus , vel futura credamus. Cæterùm si rem velimus perpendere ex iis , quæ communiter accidunt , ex quotidianis exemplis , & humanæ naturæ inconstantia , vix aut nunquam fidem inter hæc caduca habendam , vel dandam esse cognoscemus. Usque aded enim fides humana fragilis est , incerta , dolosa , inconstans , ut vix ulli fidendum. Quid enim ? an amicis & propinquis ? at illos videmus quotidianis litibus & internis odiis inter se dissidere , ut , qui hodie sunt amici , cras levide causa fiant lethales inimici.

Stat.

- - - *Stat nulla diu mortalibus usquam.*

Fortuna titubante, fides.

Ad contractus si venias, pollicitis quilibet dives erit. Si instas: lis vitâ longior; vita morte acerbior instabit. Si debes: urgeberis; Si repetis, amicos inimicos habebis. Si speras: in fide decipieris. Ex quibus omnibus fateri convincimur, fidem rem esse in Orbe maximè necessariam. Et quanquam omnibus fides cordi esse debeat, in Regibus tamen & qui populis præfunt, potissimum requiritur. Turpe enim, & omni sublimi animo indignum, fidem non servare. Imò & natura abhorret, quia pueris mendacium inter prima probra objicitur.

Cum Pärmenio suaderet aliquid Alexandro Magno, quod à fide erat alienum, dignum Rege responsum reddidit: *Facerem, inquit, si Pärmenio essem; non faciam, quia Alexander sum.* Servanda autem Principibus fides in iis maximè, quæ cum hoste paciscuntur, quia ut Cicero pro Roscio ait: *Perfidiosum & nefarium est, fidem frangere, quæ vitam continet;* Hinc non audiendi, queis nec ara, nec fides, nec ulla firma pactio est; tales enim aures Principum venenant, ut juxta Cic. l. 3. de officiis, omnia honesta & recta negligant, admodum potentiam consequantur.

Absit procul illa Machiavelli doctrina: *Civilem administrationem firmam esse non posse, nisi in loco & tempore fraudes admisceantur, & fidem quan-*

quandoque Princeps violet ; quia nihil est tutum , nisi fraudium scuto tegatur ; cūque fraudibus & dolis sæpe evertitur respublica , iisdem artibus potest retineri.

Abfint item illa Pseudo-politicorum dogmata.

1. *Cum expedit , dici mendacium , dicatur.*
2. *Nihil injustum , quod fructuosum.*
3. *Pueros tesseris , viros juramentis vincendos.*
4. *Præstare fidem , mercatorum esse ; non Principum , quod illi à fide , hi ab armis pendeant & viribus.*

Neque locum habeat illud *Claudiani*:

- - - *qui fœdera rumpit ,*

Ditatur ; qui servat , eget.

Nam si turpe est fidem fallere Principi, jurandum & pacta violare execrandum erit, utpote ne abjectissimo quidem homini decorum.

Valeat potius illud *Silii Ital. lib. 14.*

- - - *Optimus ille*

Militiæ , cui postremam est , primamque tueri

Inter bella fidem.

Quā in relaudandus mos ille Romanorum, quo pacta firmata voluerunt. Si enim vel bella denuncianda vel fœdera percutienda ac jure jurando sancienda erant, causa quatuor fecialibus Sacerdotibus, ita à faciendo dictis, committebatur, quod penes eos jus esset, belli pacisque faciendæ ; neque enim licuit bellum inferre , nisi hi ex justa causa illud
fus-

susceptum declarâssent, & prius indixissent, neque licuit fœdus, nisi ex eorundem iudicio, vel solvere, vel sancire. Causâ ab hisce quatuor viris iudicatâ, *Pater Patratus* (quo nomine fecialium Sacerdotum Antistes appellabatur) Sacramentum vel dixit, vel sustulit hoc modo:

Suprà ex alto Jupiter erat, fulmen exten-
tâ manu tenens, infernè ad aram stabat *Pa-
tratus pater*, grandem silicem jaciens contra
porcum sibi adstantem, atque ejusmodi exit-
ium imprecans capiti illius, qui prior fœdus
violâssent: ut tradit Livius lib. I. Sacrum ri-
tum Poëta his verbis describit:

Si quando fœdus prisce ferière Quirites,

Dixit Patratus talia verba Pater:

Fœdera si frangam, fallens, quæ, Numina,
testor,

Sique doli fuerint conscia corda mali,

Fulmine me diro feriat sic Jupiter, ictu,

Hanc ferit ut silicis dextera nostra suem.

Est servanda fides juranti in fœdera summis,

Sunt in perjuros tela parata Fovis.

Hoc modo fœdera percutiebantur 1. quan-
do hostibus, bello victis, pro arbitrio
victoris dictabantur Leges, & plura ex
deditis vel occupatis restituebantur.

2. Cum bello pares æquo fœdere in pacem
venirent, redditis per conventionem mu-
tuam iis rebus, quarum possessiones per
bellum erant turbatæ.

3. Cùm ii, qui hostes nunquam fuerant; sociali fœdère in amicitiam jungendam coire.

Nemo non detestabitur factum impium *Tryphonis* Syri, qui contra pacta *Jonatham* Ducem Machabæum, Ptolomaide in dolo captum, cum filiis interemit lib. 1. Machab. cap. 12. Imò fidem semel juratam etiam hosti Christiani nominis infensissimo servandam esse, divinâ punitione comprobatum accepimus in Ladislao Hungariæ Rege. *Ladislaus* Poloniæ simul & Hungariæ Rex cum *Amurathes secundo* Turcarum Sultano, qui Hungariam infestaverat, pacem sanxit, dato in pignus servandi fœderis codice articulorum hujus pacis cum effigie Christi cruci affixi.

Sed cùm mox iterum *Ladislaus*, instigante *Juliano Cæsarino* Cardinali, fidem violasset, & feliciter denuo apud oppidum *Varnam* ad Henium montem cæsis Turcis pugnáset, *Amurathes* effigiem Christi cum codice, datæ fidei pignus, è sinu proferens, oculis in cælum intentis, ita Christum est affatus: *hæc sunt, Christe fœdera, quæ tui Christiani mecum percusserunt, & per tuum Numen jurarunt, si verè tibi Numen inest, ulciscere eorum perfidiam, qui te mihi pignori dederunt, & non tam meam, quàm tuam ipsius injuriam vindica.* Dixit, & sujs è fugâ revocatis, alterum conflictum iniit, adeò felicem, ut cæ-

N

so

Tom. IX. P. Conradi Hertenberger Soc. Jesu.

so Hungarorum exercitu Rex ipse *Ladislaus* una occubuerit die 11. Nov. 1444. *Bonfinius* Dec. 3. & *Leunclajus*.

Dignum Christiano Principe illud *Francisci* I. Galliarum Regis effatum est : *Etiam si fides toto Orbe exularet , Regibus tamen esset tenenda , qui ea sola , & nullo metu cogi vel adstringi possunt ; alios lex & pœna coercent , ut in fide stent ; Principem solus pudor & fides retinent .*

Utinam huic dicto facta etiam Principum Christiani nominis semper responderent. Sæpe enim sæpius est *lubrica* Principum *fides* , ut *Belisarius* quondam ad *Theodebertum* I. Francorum Regem scripsit. Dum enim pacem firmissimè factam credimus , fictam deprehendimus , illius adinstar , quam lupi cum ovibus inferunt.

Utramque gentem cæpit continui inter se belli tædium , & potior placuit quies. Nam si Lupi inferebant necem gregi , molossi multos mactabant lupos ; unde ne belli libido ultra serperet , placuit utrinque obsides pacis dare. Oves molossos , lupi miserunt Catulos. Hinc pax utrinque & gaudium.

Verùm cum Catuli creverunt . & terribiles esse cæperunt gregi , lupi molossos obsides necârunt ; unde bellum acrius est suscitatum cum continuatâ hætenus ovium nece. Ne lupi pacta violâsse viderentur , ad primam catulorum innocentiam provocârunt , quos ab ovibus ex antiquâ inimiciâ

ex-

exasperatos sunt caufati. Nam ut Livius ait lib. 9. *Perfido causa nunquam deficiet, cur pactis non stet, semperque aliquam fraudi speciem juris imponet.* Ità planè fœdifragi Magnates, ne publicam infamiam incurrere videantur, violata pacta multis fucatis titulis, ad speciem æquissimis, colorabunt, qui si ritè examinentur, patefcent turpissimæ imposturæ.

Ejusmodi strophis astutus dæmon illudēt misellis istis hominibus, qui pacta cum ipso incunt, ut vel contra ictus globorum & gladiatorum impenetrabiles reddantur, vel globo altè in aëra soluto, eum, quem volent, prosternant, aut alium ità uni loco affigant, ut pedem inde movere non possit; vel denique ut concupitis voluptatibus liberrimè fruantur. Credent miseri, dum voluptatem percipiunt, lautis se conviviis recreari, vel in locis amœnissimis versari; sed reipsâ non est, nisi inanis sensuum illusio, & phantasiæ perturbatio. Si vident cultros vel gladios supra nudum pectus incurvari, quin penetrent, verè contra omnes ictus impenetrabiles se existimabunt. Fidem dabunt diabolo, si viderint, alterum suo incantamento uni loco inhærentem, ut se movere inde non possit; aut si etiam alium à se priùs non visum, glande plumbeâ trajectum observaverint.

Sed interveniat tertius, qui pacti modo licito solvendi gnarus, fraudes detegat;

Is, si, antequam ictum contra hominem impenetrabilem tentet, cuspide gladii prius terram tangat, gladius solutâ impenetrabilitate corpus penetrabit. Penetrabit item globus, si stanneus fuerit, vel si plumbeus, modò arenulam vel aliud quodcunque granum immiscueris. Qui non visus, audito sclopeti soluti fragore, pileum super caput suum inverterit, globum in aëra elisum, citra damnum inverso suo pileo excipiet. Liber abibit, qui uni loco affixus est, si circa se cultro terram in circulum sciderit. Ita decepti si cum dæmone contendunt, quòd pactis non steterit, nihil ille firmitus affirmabit, quàm fidem à se præstitam, & versutias suas innumeris argumentis palliabit. Uni dicet: conveni tecum pro deliciis sensuum procurandis, has procuravi; an veræ illæ fuerint; an phantasticæ solùm, & imaginariæ, non refert, tu sensum gaudii perinde habuisti. Alteri reponet: Cavi pro ictu gladii, ut corpus tuum non penetraret, scilicet si, ut fieri solet, in primo viæ æstu ferrum, non prius in terram, sed in corpus adigatur; non item si primò terram, deinde corpus tangat. Tertio illudet dicens, se pactum fuisse pro globo plumbeo communiter usuali, non stanneo, aut aliâ re permixto, qui ex usu non sunt. Quarto respondet, se fixisse hominem in loco, quo stetit, sed in eo terræ situ, quo illa primum erat,

erat; non eo, quo per circulum incisum fuit mutata. Quinto denique illud objiciet, se globum in aëra explosum rectà direxisse in eum, quem voluisset, sed hominem illum pacto obicem posuisse, quòd pileum præter consultum morem, capiti inversum, imposuisset. Sic ludit & illudit Dæmon, quod ad rem præsentem & symboli explicationem dixisse sufficiat.

PARS SECUNDA.

Quod Principem suis & exteris maximè commendat, rectus animus est, constans in fide, verbis, factis & pactis. Quod eundem Reipublicæ gubernaculo dignum facit, consilium est; nemo enim Rempublicam dirigit sinè mente, quam afflavit divina sapientia. Qualis Poëtarum ille Cyclops amisso altero oculo, talis est Princeps, cui abest hoc lumen augustæ frontis.

Fides, spes, charitas dirigunt hominem in ordine ad DEUM: virtutes morales dirigunt hominem in ordine ad se, & proximum. Dux viæ hominis virtus est; ipsius autem virtutis rector vel director est prudentia; sinè prudentiâ enim, quæ potest esse virtus? virtus omnis in electione, & modo est; sicut autem ista duo non sunt sinè prudentiâ, ita nec virtus. Architecto nullum opus bene procedit sinè libellâ, & lineâ,

neque nostrarum operarum successus felices erunt absque normâ & directione.

Definitur prudentia : *Intellectus & delectus rerum, quæ publicè vel privatim sunt fugiendæ, aut appetendæ.* Primò quidem dicitur *intellectus*, quia prudentia videt omnia, ideòque rectè dicitur *oculus animæ*. 2.dò. dicitur *delectus*, quia prudentia recto judicio seligit honesta à deterioribus, utilia à noxiis. Dicitur 3.tid *publicè & privatim*, quia prudentes censentur ii, qui ea dispicere possunt, quæ sibi, quæque aliis conducunt, ut proinde validi sint consulere non tam sibi,quàm Reipublicæ.

Munia prudentiæ sunt ordinare præsentia, futura providere, præterita recordari: Nam *circumspicit omnia prudens*.

Parentes prudentiæ sunt *usus & memoria rerum*, juxta vetus illud:

Usus me genuit, mater peperit memoria.

Per *usum* intelligitur notitia rerum humanarum ex visu acquisita; per *memoriam* intelligitur notitia accepta ex auditu vel lectione.

Usus est firmior; ideòque *pater prudentiæ*, quia per sua, non per aliena pericula discit; per exempla item non remota, quia plerisque eventibus ipse adest, præest, & interest.

Hinc *usus* vocatur *optimus Magister*; facile enim experimentis credit *intellectus*, quæ prius

prius percepit sensus. Atque hæc causa est, cur dicatur *consilium cum senibus* esse, quia tales variâ fortunâ sunt probati, & reverâ *nòcumenta sunt documenta*.

Imò usus superat omnium Magistrorum præcepta; nam

*Per varios usus artem experientia fecit,
Exemplo monstrante viam.*

Mater prudentiæ est memoria, ad quam pertinent exempla, historiæ, & crebra variorum authorum lectio. Hinc illa custos est Virorum illustrium, testis scelerum perversorum hominum, lux veritatis & Magistra vitæ, quia ex memoriâ velut ex speculo discimus ornare vitam nostram, & componere ad virtutes alienas; Hanc ob causam *Alphonsus Aragonum Rex* ajebat, *optimos Consiliarios esse mortuos*, libros scilicet, qui de variis artibus tractant. Politici legunt politicos, belli Duces recolunt gesta Heroum, qui bellandi arte claruerunt, ut habeant exempla, quæ imitentur.

Ex his ergo duobus principiis homo, etiam mediocri solùm intellectu à naturâ instructus, comparat sibi prudentiam, quæ nihil aliud est, quàm notitia rerum eventuumque, & rectum de iis judicium. Quodd si verò aliquis perspicacior intellectu ac vi judicandi à naturâ sit dotatus, atque insuper accedat usus longæque experientia unâ cum doctrinâ ex lectione vel auditu comparata, ex eâ

mixtione vera ac planè consummata prudentia gignetur, quæ judicia proferet solida & consilia suggeret maximè salutaria, quid in quolibet casu obvio sit faciendum aut fugiendum.

Natura sola præcellentibus dotibus instructa, usu verò & doctrinâ destituta, facile suâ temeritate in errorem inducet. Hinc Cic. lib. de senect. *Temeritas est florentis ætatis, prudentia senectutis.* Remoto usu & experientiâ, natura præcellens & doctrina tantum opinabuntur. Unde usui in judiciis ferendis plurimum esttribuendum. Atque hoc est, in quo Reipublicæ gubernator præcipuè debet excellere, ut suâ prudentiâ, quæ rationem, intellectum, circumspeditionem, providentiam, docilitatem & cautionem in se complectitur, decidat, quid sibi, quid aliis sit faciendum aut fugiendum. Nam ut Tacitus ait lib. 13. *Plura in summâ fortunâ auspiciis & consiliis, quàm telis & manibus geruntur.*

Cavendum autem quàm maximè Viris principibus, ne suæ prudentiæ nimium innixi, aliorum consilia respuant, aut vilipendant.

Magna negotia, quæ Reipublicæ Rectores gerunt, magnis adjutoribus egent; nec Atlas solus sinè Hercule cælum sustinet. Neque unius Mens omnia suo ingenio complecti potest. Princeps sapiens esse potest,
non

non ex se solo, sed ex Sapiētūm commercio: Nam omnis ratio, & institutio vitæ, hominum adjumenta desiderat.

Juxta Ciceronem lib. 1. de Juvent. consilium definitur: *aliquid faciendi aut non faciendi excogitata ratio.* Duo oculus plus vident, quàm unus; duæ item mentes plus cogitant, quàm una.

Ex etymo (ut quidam volunt) Consilium dicitur à *Con* & *fileo*; quodd uno consulente cæteri consileant: vel ut alii malunt, ex *Con* & *Salio*, quodd in unam sententiam plurium mentes quasi consiliant & conveniant. Ut enim *exilium* ab *exiliendo*, ita *consilium* à *consiliendo* dicitur, juxta Poëtam:

- - - *Laudatissimus est, qui cuncta videbit;*

Sed laudandus & is, qui paret recta monenti.

Sapientissimum dicunt eum, cui, quod opus sit, ipsi veniat in mentem; proximè accedere illum, qui alterius bene inventis obtemperet: inquit Cic. in Cluent. & Livius lib. 22. *Sæpius audiui, eum primum esse virum, qui ipse consulat, quod in rem sit: secundum eum, qui bene monenti obedit. Eum verò, qui nec ipse consulere, nec alteri parere scit, extremi esse ingenii.* Et rursum lib. 44. *Si de sua unius sententia omnia gerat, superbum hunc judicabo magis, quàm sapientem.*

Qui solus sapit, desipit. Ego ita comperi (inquit Sallustius ad Cæsarem) omnia regna, civitates, nationes usque ad prosperum Imperium habuisse, dum apud eos vera consilia valuerunt, ubi-

cunque gratia, timor, voluptas ea corrumpere, paulò post imminutæ opes, deinde ademptum Imperium, postremò servitus est imposta.

Si in omni graviore negotio opus est consilio, in bello maximè erit necessarium, quia *vis consilii expers mole ruit sua*, & quia in bello amplius sæpè solet juvare occasio, quàm virtus; hinc dicitur *Consilium ex arend.* Videndum non tantum, quâ viâ hostem aggre- diatur, sed etiam unde cum exercitu, bello finito, revertatur. Ut *Theseus* ex *Labyrintho*, loco intricato & periculoso, sal- vus reverteretur, filum, quod intrans post se reliquit, revertens secutus est.

*Cæca regit filo Theseus vestigia, ut anceps
Textum mille viis egrediatur iter.*

*Egredium in dubiis circumspice; sæpe patescit
Fama ad ingressum, clauditur ad reditum.*

*Leopoldus Austriacus Friderici Pulchri Impe- ratoris frater, diu multumque cum suis con- sultabat, quâ viâ in Helvetiam copias opti- mè transferre posset, ut rebelles vi iterum sub potestatem cogeret. Fleverat ad ista consilia Morio, qui consultationibus ade- rat; causam rogatus, respondit, vestra con- silia agitantur solum de ingressu, nemo ve- strum cogitat de viâ, quâ ingressi reverta- mini. Nec feseßlit Morio. Hujus consili- um quia neglexit Leopoldus, apud *Morgar- ten* ab Helvetis inter Alpes conclusus, stra- gem accepit.*

Ex

Ex quo illud etiam fit manifestum , con-
filia non ita suggerentis auctoritate , quàm
fui bonitate esse metienda ; sæpè etenim ter-
ra pinguis & optima fungos profert , econ-
trà terra sicca olivas producit.

Pingue solum fungum , siccum producit olivam ,

Illa tamen vitam promovet , iste necem.

Consilium non unde fluat , sed quale videndum est ,

Sæpe etiam cautum Morio ferre potest.

Secundùm Valeri. lib. 2. cap. 7. Carthagi-
nenfes , Duces bella pravo consilio geren-
tes , etiam si prospera fortuna secuta esset ,
cruci tamen suffigebant ; quod bene gesse-
rant , Deorum immortalium adjutorio : quod
malè commiserant , ipsorum culpæ impu-
tantes.

Malè imperatur , cùm regit vulgus Duces. Se-
neca in Octav. Limax progrediens erectis
cornibus viam suam cautè explorat.

Suspensò ut cochleæ figunt vestigia gressu ,

Tutàmque explorant cornibus ante viam ,

Sic casus omnes sapiens expendit , & omni

Quæsitâ ante morâ sedulus esse solet.

Nunquam magis cauti consilii adjutorio
& directione opus est , quàm in fortunæ
præcipitio , ubi Principes nimis videntur
præcipientes. Currus ne per descensum è mon-
te præcipitet , unâ , vel alterâ etiam rotâ al-
ligatâ , retinetur.

Siste citum , ne præcipitet , sufflamine currum ,

Frustra præcipientem sistere serò voles.

Pro-

*Proruit in præceps fortis rota, siste ruentem
Consilio, vis hanc nulla tenere potest.*

In omni consilio illud inprimis spectandum, ut cum sanctâ DEI lege & voluntate conspiret, nunquam adversetur, exemplo horologii rotati, quod ut circulum suum rectè decurrat, prius juxta cursum horologii solaris solet examinari, & ita dirigi, ut soli consentiat & astris.

*Ut bona sit, magno conspirat parvula soli
Machina dispositis conciliata rotis,
Secretis age consiliis, dispone futura
Tempora, sed SOLI sint tamen æqua DEO.*

Breviùs symboli hujus Imperatoris sensum in imagine monstrabit vulpes, quæ rivum, glacie constrictum, transitura, non prius fidet se committere fragili & dolosæ glaciei, quàm admotis ad glaciem auribus ex susurro præterlabentis aquæ exploraverit glaciei duritiem: si enim susurrus aquarum nimis vehemens aures suas feriat, velut timida & dubia de firmitate glaciei à transitu abstinebit; si contrà ex obtuso aquarum sono adverterit glaciei densitatem, tunc demum fidet, & transitum tutò tentabit.

Innumeri Scriptores rati *Henricum VII.* Imperatorem ex æcepto per sacram hostiam veneno extinctum fuisse, hoc illi symbolum affinxerunt: *Calix vitæ in mortem.*

AN-

A N N U S 1314.

I N T E R R E G N U M.

A morte Henrici , quæ incidit in 24. Augusti anno 1313. vacabat Imperium usque in medium Octobrem sequentis anni; sed ita vacabat, ut turbæ gravissimæ excitarentur in extirpato ordine *Templariorum*. Res in hunc modum accidit:

Anno 1307. *Clemens V.* Pontifex pro inquisitione criminum *Templariorum* Die 12. Augusti Pictavis in Galliâ literas dedit primò ad omnes Christiani Orbis Metropolitanos, ut videre est in *Extravag.* apud Rub. histor. Ravennat. lib. 6. Eâdem die ejusdem anni literas etiam dedit ad omnes Christianos Reges & Principes, in quibus ipsis manifestat mentem suam de interceptione *Templariorum*, ipsosque invitat ad concilium Oecumenicum Viennense post biennium inchoandum. In his suis literis ita scribit Papa Clemens:

Ex quo factus sum Papa, tam gravia contra Templarios Apostasiæ, Idololatriæ, Sodomici & Hæresis crimina ad me sunt delata, ut talia de Ordine, aliàs de Ecclesiâ tam bene merito, credere non potuerim. Cùm autem Philippus IV. Rex Galliæ, cui eadem facinora fuerant nuntiata (non ex avaritiâ) sed post habitam inquisitionem per Prælatos Ecclesiæ, ita esse cognoverit, neque simul
per

per literas monuerit; causam Templariorum suscipere volui, & investigare, an verum sit, quod in receptione Fratrum Ordinis hæc consuetudo servetur, ut omnes Christum abnegent, & super Crucifixi imaginem exspuant &c. Ut igitur in banc notitiam certiùs venirem, multos ex Præceptoribus, Presbyteris & militibus Ordinis ad me vocavi, qui omnes coram me & Cardinalibus examinati, ad numerum usque septuaginta duorum, talia fassi sunt. Cum præterea ipsum Ordinis Magistrum, & majores Ordinis Præceptores, qui tum in Galliis erant, ad me vocaverim, ut etiam ex ore ipsorum scirem, utrum vera essent, quæ apud Inquisitionem quidam confessi sunt de abnegatione Christi, de spuitione super crucem & alia magis horribilia; hi autem ipsi semilia affirmarint, simulque cum lacrymis absolutionem ab excommunicatione petierint, hinc volo, ut in omnibus provinciis, ubi Templarii sunt, captis illis, & securæ custodiæ mandatis, bonisque illorum sequestratis, ab Ordinariis & Inquisitoribus examinentur super hocce articulos, quorum rei accusati sunt. Vide Rub. histor. Ravennat. lib. 6.

- 1.mò *An in Ordinem admittendi Christum DEUM, B. Virginem & Sanctos abjurare moniti fuerint.*
- 2.dò *An Christum verum DEUM esse, vel pro nobis passum negarint.*
- 3.tiò *An Christum Pseudo-prophetam ob propria peccata crucifixum affirmarint.*

4.tò

4. tò *An credant, Ordinis Magistrum, nullis sacris initiatum, per pœnitentiæ Sacramentum eluere posse peccata, vel absolvere.*
5. tò *An in ingressu Ordinis docerentur, posse ipsos inter se luxuriosè commisceri sinè ullo peccato.*
6. tò *An ordinem suum, etiam contra fas, amplificare jurârint.*
7. mð *An qui in ordinem eos recepit, monuerit, ne spem in Christo DEO positam haberent.*
8. vð *An conspuissent crucem, atque imagines Christi conculcârint, & die veneris sancto vel alio in dictas imagines minxerint.*
9. nð *An Cattum, vel cranium aliquod, aut aliud simulacrum coluerint divino aliquo cultu.*
10. mð *An Tyrones libidinosè, atque aliâ, quàm deceat, parte osculari debuerint.*
11. mð *An Sacerdotes sub missâ verba consecrationis omittere debuerint.*
12. mð *An scelus crederent, talia facere?*

Hæc præcipua erant puncta, quorum se reos plerique Templarii coram commissariis sunt confessi, alii autem negantes convicti. Omitto alia turpiora, quæ videri possunt apud Gagnia. lib. 7. hist. apud Franciscum Ægidium de Royâ. in annalibus Belgicis ad hunc annum.

Hæc sanè quis crederet, nisi publica Clementis diplomata, & diligens facta inquisitio ita fidem facerent? Quare rectè Cranzius ait: *Nemo levem putet occasionem subvertendi Ordinem,*

dinem, quem antea Romana Ecclesia tantis privilegiis exivit.

Abstrahendo autem etiam ab his sceleribus, restabant & alia, propter quæ Ordo extirpari jure potuit: Hæc autem videantur in *Wilhelmo Tyrio* lib. 12. c. 7. & lib. 20. cap. 31. & 32. in descriptione belli sacri. item in *Concilio Lateranensi sub Alexandro III.* cap. 9. sunt autem sequentia.

1. Quodd à Patriarchâ Hierosolymitano, à quo & Ordinis Institutionem, & prima beneficia susceperunt, se arroganter subtraxerint.
2. Quodd Ecclesiis decimas, & primitias denegârint, possessiones nefariè turbârint.
3. Quodd tanta fuerit eorum avaritia, ut idèd sæpe obstiterint multis Christianorum contra Saracenos profectibus, maximè tunc, cum S. Ludovicus in Syriâ bellum gessit, ubi Magister Templi cum Sultano Ægypti turpes tractatus habuit.
4. Quia sæpiùs Regibus Hierosolymitanis & Cypriis, aliisque Principibus Christianis in Asiâ, ac Ducibus sacrarum expeditionum frequenter molesti fuerunt.
5. Quia abusi sunt privilegiis Sedis Apostolicæ, imò etiam contra ipsos summos Pontifices sese erexerunt, & inobedientias plurimas exercuerunt.
6. Quia à potentioribus Christianis, terram sanctam visitantibus, bona vel fundos ini-

quisti-

quissimè pro Ordine extorserunt , dum alii ex condicto Saracenos se simulerent , qui peregrinos invaderent ; alii qui Christianos contra ejusmodi fictos invasores defenderent , ut hoc modo per omnes Christiani Orbis provincias innumeras commendas acquisierint. Unde inter illos proverbium ortum : Niemand hütet das heilig Grab umsonst.

7. Quia cum divitiæ eorum fuerant immensæ , aded ut ultra 40000. commendas ordo numerarit, & proventus annuos haberit Regibus pares , hinc ex voluptatum copiâ extincta fuit virtutum indoles. Duratque etiamnum in Gallia proverbium : *Bibere Templariorum more.* Unde etiam factum , quod in persecutione illorum Principes minimè faverint ; quin vel ided invidi fuerint ; ac multa ex eorum bonis usurparint. Neque dicam , quod omnes Templarii sinè discrimine prædictis flagitiis fuerint obnoxii , ut videre est in præviâ synodo Petri Archiepiscopi Moguntini , quam in causâ Templariorum ante Concilium Oecumenicum Viennense anno 1310. Moguntinus habuit. Ut testatur *Naucleus.*

Eâ in synodo comparuit *Hugo Comes Sylvestris & Rheni* , qui nomine Commendataris morabatur in Grumbach prope *Meisenheim* , comitantibus viginti sui Ordinis fra-

O

tri-

Tom. IX. P. Conradi Hertzenberger Soc. J. Esu.

tribus sub habitu probè armatis. Hi omnes non quidem vocati, sed ultrò & subitò in confessum Patrum irrumpunt, omnibus attonitis. Archiepiscopus Viros considerans, ac violentiam timens, placidè jubet, ut sedeat Commendator, & si quid habeat in medium afferendum, ut depromat; qui clarâ & liberâ voce exorsus, inquit, se suosque confratres intellexisse, hanc synodum, sui Ordinis delendi gratiâ, potissimum congregatam ex Commissione Romani Pontificis. Enormia enim quædam scelera, & plùs quàm Ethnica flagitia illis objici, quæ in privato designarent, quod ipsis sanè esset gravissimum & intolerabile; maximè quòd non ordinariè auditi, nec convicti condemnarentur. Quare coram ista Patrum congregatione se appellare & provocare ad futurum Pontificem, ejusque univèrsum Clerum; publicè quoque protestari, eos qui propter talia flagitia alibi igni traditi essent, & combusti, constanter pernegâsse, se quidquam eorum designâsse, atque in eâ confessione tormenta & mortem perpeßos. Imò DEI Optimi singulari judicio & miraculo eorum innocentiam comprobata, quòd albæ chlamydes, ac rubricatæ cruces igne non potuerint absumi. Archiepiscopus his auditis, ne tumultus suboriretur, protestationem eorum admisit, seque cum Romano Pontifice acturum respondit, ut quieti esse pos-

possint, atque ita ad propria sunt dimissi. Postea verò Petrus aliam commissionem obtinuit, juxta quam procedens prædictos censuit absolvendos. Actum anno 1311, Calendis Julii usque huc Naclerus.

Ob præfata peccata Clemens Pontifex bene omnino egit, illa puniendo, quin in ullo sit carpendus.

1. Quia Caput Ecclesiæ fuit constitutus, debuit administrare justitiam, & tollere scandala.
2. Quia debuit audire conclamationes Principum & populorum.
3. Quia sententiam in fontes tulit procedendo secundum allegata & probata.
4. Quia, ne præcipitanter rem hanc tractaret, ipse scripsit ad singulos Metropolitanos per omnes provincias, ut Concilia Provincialia instituerent, & diligenti inquisitione causam Templariorum examinarent; ac omnia deinde ad Generale Concilium Viennense deferrent, ut ibi deciderent. Constat autem ex omnium nationum Scriptoribus, hæc Concilia Provincialia fuisse habita ante Generale.
5. Quia Papa alio diplomate voluit, nequid sinistrè contra Templarios ageretur à Principibus & Prælatibus, ut in quovis Concilio Provinciali adessent duo Canonici, duo ex ordine Prædicatorum, & duo ex Minoribus.

Concilium Generale Viennæ Allobrogum . in Octobrem anno 1309. indictum , ex legitimis causis fuit ad annum 1311. dilatatum.

Aderant in hoc concilio trecenti Episcopi & ingens Prælatorum numerus , quem auxere *Philippus Pulcher* Rex Francorum & aliorum Principum Oratores. In secundâ Sessione , quæ fuit 3.tio Aprilis, acta fuit causa Templariorum , ibi facta promulgatio de ordine abolendo. Bona eorum sunt adjudicata *Hospitalariis*, sive ut hodiè vocantur, Equitibus Melitensibus, qui anno priore scil. anno 1310. Insulam Rhodum expugnârant sub Magistro *Falcone de Vilarêto* Gallo, unde abinde dicti sunt *Milites Rhodii*. Excepta tamen erant Templariorum bona , quæ erant in regnis Castellæ , Aragoniæ , *Portugalliæ* & Majoricæ , quæ tunc sunt adhibita in usus belli, quod Hispani habebant cum Saracenis. Illa verò bona, quæ in Portugalliâ habuerant, concessa sunt novæ militiæ Christi in Valentiâ Montesiæ anno 1316. loco Templariorum erectæ. Circa personas Templariorum ita à Pontifice fuit statutum. Notabiliores sibi reservavit ; cæteros synodis Provincialibus ita commisit , ut fontibus , qui iudicium detrectâssent , pro ratione criminum supplicia statuerentur ; insones autem , vel qui leviter deliquissent , vel ultrò confessi ac contriti fuissent , detracto habitu illis domibus , in quibus professi essent ,
vel

vel etiam in aliis Religionibus, à Sede Apostolicâ approbatis, quas ipsi eligerent, alerentur ad dies vitæ ex bonis Templariorum; prohibitis omnibus ad sæculum reverti.

Refero extinctionem Ordinis Templariorum ad annum præsentem, quodd *Joannes Mola*, natione Burgundus, Magister Ordinis cum tribus Prioribus, Normanniæ, Franciæ & Aquitaniæ ultimus ex Templariis lento igne fuerit Parisiis publicè combustus undecimo Martii in vigiliâ S. Gregorii Papæ 1314.

Falsum est, ut vulgò spargitur, quodd *Mola* Ordinis Magister, in loco supplicii constitutus provocaverit ad tribunal supremum Christi, eoque vocârit *Clementem* Papam ac *Philippum Pulchrum* Regem die à morte suâ quadragesimâ comparituros. Hoc quidem verum est. utrumque & Papam *Clementem*, & *Philippum* Regem hoc ipso anno è vivis excessisse, sed non condicito tempore, nam Papa *Clemens* obiit 1314. 21. Maji apud rupem Mauram prope Burdegalam ex dissenteria & laterum dolore, die à morte *Molæ* sexagesimo quarto. *Philippus* Rex, ut passim antiquiores Galli testantur cum *Nauchii Continuatore*, diuturnâ detentus infirmitate, morientium Sacramentis ritè præmunitus decessit die 30. Decembris 1314: Vel, ut Scriptores exteri volunt, equo excussus, dum ardentius aprum insectaretur; unde in morbum incidit, ex quo obiit.

Fridericus III. cognomento *Pater*.
 Trigesimus à *Carolo M.* Imperator in dis-
 sidio contra *Ludovicum Bavarum* electus, reg-
 navit ab Octobri anni 1314. usque ad 28.
 Septembris anni 1322., quo post pugnam
 apud oppidum *Müblendorff* captus, Regno se
 abdicare coactus est.

A N N U S 1315.

A morte *Henrici VII.* mensium quatuor-
 decim Interregnum erat. Ut Imperii de-
 novo capite provideretur, *Petrus Mogun-*
tinus Antistes Electores *Francofurtum* con-
 vocat Mense Octobri præsentis anni. 1314.
 Candidati erant *Ludovicus Bavarus & Frideri-*
cus Austriacus, *Alberti Cæsaris* filius. Sta-
 bant adversi utriusque exercitus; hincjuxta
suburbium Saxenhausen Austriaci, inde *La-*
dovico fæderati. Austriaco adversatur *Petrus*
Moguntinus, memor (quod *Latomus* ait)
 Prædecessorem suum *Gerhardum* inclementi-
 tis aliàs habitum ab *Alberto*, *Friderici* patre.
 Hic in partes traxit *Baldwinum Trevirensen*
 & Legatum *Joannis Luxemburgici*, Regis *Bo-*
hemiar, ære insuper corrupto *Nicolao de*
Bock, *Waldemari Brandeburgici* Legato, qui
 eraso ex literis credentialibus *Friderici* nomi-
 ne, *Ludovicum* substituit. Querelæ contra *Frideri-*
cum erant affinitas inita cum *Roberto Siciliæ*
 Rege, quem nuper *Henricus VII.* proscrip-
 serat; nam sororem suam *Catharinam* *Carolo*
 Duci

Duci Calabriæ, Roberti filio, in uxorem dedit. Item ob fœdus initum cum *Henrico Carinthio*, quem suspicabantur nova moliri ob ereptum sibi regnum Bohemiæ, quod ipsi præ *Joanne Luxemburgico* competere videbatur, cum ille *Wenceslai* filiam natu majorem in uxorem haberet, natu minorem Luxemburgicus.

Pro *Friderico* sentiebant *Henricus* Colonienſis ex Comitibus de Virneburg, cujus neptem duxerat *Henricus*, *Friderici* Austriaci frater, *Rudolphus* Comes Palatinus Rheni, idemque Dux Bavarix, frater *Ludovici* Bavarici, & *Rudolphus* Saxo. Suffragio *Joannis* Bohemiæ Regis obstabat *Henricus* Carinthius, cui nondum posito Regni titulo, *Henricus VII.* quondam Regnum adjudicaverat, atque huic *Henrico* Carinthio cohærebat dignitas electoralis, quam non nisi Regi Bohemiæ leges permittunt.

In hac Suffragiorum paritate coronantur ambo, *Ludovicus*, ubi debuit, sed non à quo debuit: *Fridericus* à quo debuit, sed non ubi debuit: *Ludovicus* Aquisgrani à *Petro* Moguntino, *Fridericus* Bonnæ à *Coloniensi*. Hinc pari jure regnant, imperium abit in bella, & Cæsar contra Cæsarem armatur.

Luit etiam perfidiam *Nicolaus Bock*, eques auratus, *Waldemari* Brandeburgici Legatus, à Moguntino muneribus corruptus. Eam

ob rem in carcèrem detrusus , & ut major foret cruciatus , lauta fercula , quibus cupidè vesci constabat , apposita , & à Custodibus ad hæc videnda vocatus , ac prohibitus , ut fame pereundo pænas daret.

Quælibet pars suum Cæsarem defendit. Austriaci *Ludovicum* insimulant Pseudo-Imperatorem ; isti *Fridericum* nominis Cæsaris usurpatorem proclamant. *Carinthium* excludunt Bavari , includunt Austriaci , quòd Rex esset , sed sine Regno , à Bohemis justè electus , vi repulsus ; quæstionem esse juris , an unà cum Regno Electoratûs suffragium amiserit. Inter hæc insidiæ non parvæ à *Trucksesio Alzejensi* in *Ludovicum* parantur.

Cliens erat *Trucksesius* Friderici Austriaci , sed ipso inscio scelus tentat. Locus conjunctionis Heidelbergæ , civitas *Rudolpho* fratri *Ludovici* fidelis , Rudolphum ipsum in suspicionem societatis referebant. *Trucksesius* grandia sibi à *Friderico* pollicitus , nefas assumit ; adscriptus is olim fuerat familiæ *Ludovici* Bavari , in eam denuo simulato obsequio irreperere tentat. Tela præparata veneno tingit , cuncta ita disponit , ut nisi stolidè socios adhibuisset , actum fuisset de *Ludovico* , qui cum *Petro* Moguntino tunc *Oppenheimii* degebat , accessu facilis. Huc Heidelbergam advolant nuncii , monentes *Ludovicum* , proximè ad futurum *Trucksesium* novo more ad tegendas insidias indutum , quibus

bus vitæ Cæsaris immineret. Adfuit postriedie, sed vix pedem intulit, catenis vinctus, quæstionem subiit capitalem; convictus rapi ad rotam jubetur à Ludovico. *Letman* in Chron. Spirensi. Interim cum neuter ex æmulis alteri cedere vellet, latrocinia & cædes intestinæ Germaniam vexant. Inferiores ad Rhenum urbes *Ludovicum* agnoscunt; superiores *Fridericum*. Ex Helvetiæ pagis Urii, Untervvaldenses & Suitenses Ludovico favent; Friderico reliqui pagi præter Bernam & Solodurum, qui utrumque aversabantur. Favent *Friderico* Austriaco Hugo, Henricus & Albertus fratres Würtembergici, fædus contra Ludovicum, Urios, Untervvaldenses & Suitenses faciunt. Illorum auxiliis ad se vocatis *Leopoldus* Gloriosus, Friderici frater in Suitenses movit, & ut amplius hos Helvetos deterreret, eos in Comitibus Rotvveilensibus proscribi, & ab Episcopo Constantiensi excommunicari facit. Quod cum rescivisset *Ludovicus*, in Comitibus Norimbergensibus Helvetos restitui curavit, ut patet ex ejus literis datis 8. Cal. Junii, ubi *Petrus Moguntinus* sententiam excommunicationis reprobabat.

In eo dissidio plures urbes fædus ineunt, ne onera sustineant. Sub hæc *Fridericus*, auxiliis fratris Leopoldi auctior prope Spiram confedit; *Ludovicus* accurrit, & castris in sepulchrali Judæorum agro positis, dum

congressurus videbatur, sibi diffidens, militem subducit.

A N N U S 1816.

Sequenti anno fit pugna apud *Efslingen*, Sueviæ Imperiale oppidum: certatur die integro inter partes; nox pugnam diremit, incertâ victoriâ. Inde *Ludovicus* in Bavariam movet, *Rudolphum* fratrem ob auxilia *Friderico* Austriaco præstita infestans, quem inopinato adventu prope oppremit; sed fugâ dilapsus *Rudolphus*, Ditionem in spoliis relinquit; quam tamen *Ludovicus*, patre mortuo, ejus filiis restituit.

Hoc ipso anno duxit *Fridericus* Austrius, neglectâ priore Sponsâ Geldriâ, *Elisabetham* Jacobi Aragoniæ Regis filiam.

Interim vacante ab anno 1314. ex morte *Clementis* papæ, Sede Pontificiâ ad *Joannem* XXII ejus successorem recens electum uterque Legatos mittit Avenionem, qui confirmationem pro regno petant. Papa *Ludovici* postulatis obnuit; *Friderici* Legatos in aliud tempus rejicit, neutrum decernens, sed utrumque tolerans, ut Reges se fcrant.

In Italiâ abrogatur à Papâ Vicariatus Imperii.

ANNUS 1317. ad annum 1322.

Durârunt inter partes hæc mutua prælia, donec superveniret pugna decretoria ad oppidum

dum *Mühlendorff* in Bavariâ. Pugnavit eo loco ita fortiter *Fridericus*, ut suâ manu ultra quinquaginta confoderit, & Bohemos, qui in primâ acie stabant, ita afflixit, ut quingenti objectis armis se dederent. Actum fuisset de *Ludovico*, nisi *Schweppermannus*, qui Bojis imperabat, auxilio in tempore venisset. Pugnâ fortius instauratâ, fugæ initium faciunt Hungari: *Fridericus* equo succumbente captus, in Castrum *Trautsnit* abducitur, captus item *Henricus* *Friderici* frater, simili custodiæ traditur. 28. Sept. In die S. Wenceslai 1322. Post acrem pugnam cum lassis ad refocillationem præter ova paucula nihil superesset, *Ludovicus* præcepit, ut dato Ducibus singulis ovo, duo darentur *Schweppermanno*, patriâ *Palatino*, vel ut alii tradunt, *Norimbergensi*; unde vulgare illud emanavit:

Gebt einem Jedem ein Ey,

Dem frommen *Schweppermann* zwey.

Quiescit Dux ille strenuus in Monasterio *Castellensi*, olim *Benedictinorum*, nunc *Jesuitarum* haud procul *Ambergâ*, ubi tale epitaphium:

Hier leit begraben Herr seyfried Schwepperman,

Als Ehns und Wandels an
Ein Ritter Reck und Best,
Der zu Gundersdorff im Streit that das
best.

Er ist nun todt,
Dem Gnob GÖtt.

Annus mortualis notatur 1337.

- Castrum *Trautsnit*, ubi *Fridericus* detentus est, non illud est quod sub eâdem appellatione *Landshuti* est in Bavariâ, sed aliud ejusdem nominis in agro Norico apud oppidum *Naaburg*, haud ita procul *Ambergâ* in *Leuchtenbergensi* Lantgraviatu.

Quo tempore *Fridericus* detinebatur in carcere, *Elisabetha* conjux nihil omittebat eorum, quibus crediderat maritum liberandum, continuis peregrinationibus ad loca votiva, fletibus & jejuniis aded exhausta, ut pene visum amiserit. Neque suis partibus defuit frater *Leopoldus* Gloriosus, & cum ope humanâ auxilium præstare non posset, non dubitavit *Acheronta* movere, quod præter *Albertum* *Argentinesem* innumeris confirmant.

Venerat nempe Magus ad *Leopoldum*, operam pro liberando *Friderico* pollicitus. Annuente in rem nefandam *Leopoldo* Duce, impio carmine dæmon evocatur, habitum viatoris mentitus, malè calceatus, vili galero, lippientibus oculis deformis. Tali spectro commendat *Leopoldus* salutem fratris; spondet dæmon operam, si pannum, quem secum afferebat, ingrederetur *Fridericus*. Ita *Fridericum* in custodiâ adit: Quærentem quis & unde esset, jussit quæsitis supersedere,

dere, & Bajulo confidere *Fridericum*; hic fufpicatus, quod erat, invocato Chrifti nomine, & crucis figno munitus, tenebrionem fugat. *Adelsreiter* lib. 1. Annal. Boicorum num. 58. & 59

Intervenientibus tandem Hungariæ & Galliarum Regibus anno 1325. è triennali custodiâ cum *Henrico* fratre, in alio caftro à Joanne Bohemo detento, fub pactis conditionibus eft dimiffus. Si vera narrat *Henricus Rebdorff* in Annal. *Ludovicus* folus exclusis Confiliariis fuis occultè tractavit cum *Friderico*, ita ut *Fridericus* renuntiaret juri electionis fuæ, & fi tempus ferret, contra quoscunque adverfarios fuppetias daret. Quò verò pacta fàctius fervarentur, Miſſâ eo loco celebratâ, fumpto ab utroque Chrifti corpore liber è custodiâ dimiffus eft *Fridericus*, folum Regis titulum ſibi, dum viverat, ſervans.

Alii dicunt poſt habitum Ulmæ conventum ita cum *Friderico* conveniſſe *Ludovicum*:
1. Ut juri Regio renuntiet: 2. Suffragiorum ſeptemviralium tabellâs reddat. 3. Auſtrii Duces, quæ beneficiario jure poſſident, à *Ludovico* recognoſcant tanquam Clientes.
4. *Fridericus* filiam ſuam deſpondeat *Stephano*, *Ludovici* filio. 5. *Burgoviæ* interim *Marchia* pro pignore fit.

Fridericus in Auſtriam reverſus, barbâ, quam triennio in cuſtodiâ tenuit, *Carolo Hun-*
ga-

gariæ Regi transmisit, & reliquum vitæ velut privatus transegit, atque asceticæ vitæ dulcedine delectatus, cælestium rerum contemplationi vacavit apud Carthusiam Maurbacensem, quam anno 1313. ipse fundaverat maximè sollicitus, qui viam sibi tutam ad æternitatem pararet. Unde abjectâ terrenarum dignitatum curâ, duo frequenter in ore habebat: unum circa præterita, alterum circa futura.

Circa præterita hâc se tesserâ armabat: *rerum irrecuperabilium felix oblivio*. Circa futura solam mortem præ oculis habuit, identidem ingeminans: *morte beatâ nihil beatius*. Cum enim ab æmulo Bavaro victus, captusque Imperio excidisset, opus omnino erat, ut in Mauerbacensi solitudine tristem præteritæ jacturæ memoriam excuteret, & mentem ab inutilibus curis liberam servaret, itaque se ipsum à morte præservaret, quia nimiae curæ cor exedunt: mærores præcozem homini senectutem pariunt, & mens sollicita, tineæ intar, ossa arrodit; ut pridem sapiens docuit Eccli. 30. 26. *Zelus & iracundia minuant dies, & ante tempora senectam adducet cogitatus*.

Quod vel gentilis Poëta à propriâ experientiâ confirmat lib. 3. metam.

Attenuant vigiles corpus miserabile cura.

Et rursùm Lib. de amore.

Me duce, damnosas homines compefcite curas!

Imò

Imò jam communis regula est:

Si vis incolumem, si vis te reddere sanam,

Curas tolle graves, irasce crede prophanum.

Nam secundum D. Chrysoſt. *Tristitia animarum crudele est tormentum, dolor inexplicabilis, & judicium omni judicio, vindictaque deterius, similis vermi venenato, qui non carnem ſolam, ſed ipſam animam perimit, oſſa virésque omnes conſumens. Fugis nox eſt, & tenebræ profundæ: Febris non apparens, omni igne validius incendens, & pugna requiem non habens.*

In eâ calamitate conſtitutus *Fridericus*, uſus eſt remedio Pauli Apoſtoli ad Philipp. 3. *quæ retrò ſunt, obliſcor: ne vel bene geſtorum recordatione animus inflaretur, vel præteritarum adverſitatum remiſcentiâ attereretur.*

Occurrebat etiam illi ex Poëtarum fabulis memoria infernalis fluvii *Lethes*, cujus aquæ tanta viſ ineſt, ut omnem præteritarum rerum memoriâ penitus aboleat. Et cum magnum animum aleret, ut omnem dolorem excluderet, illo *Senecæ* de Regimine Principum ſemetipſum hortabatur: *noli pænitere de re præteritâ, quia illud eſt proprium debilitatam*, nam res præterita revocatu eſt impoſſibilis, & nemo ſapiens ſe affligit ob rem impoſſibilem.

Hinc maluit imitari navem, per mare tempeſtuoſum profeſtam, aut avem per aërâ volitantem, quin ullum poſt ſe ſui curſûs
veſti-

vestigium relinqueret; quia magnus animus odiosa & acerba non tegit, sed abolet, nec decet fruticem vel iræ vel tristitiæ in corde retinere, qui assertore Ecclesiastico c. 30. 34. *multos occidit tristitia, & non est utilitas in ed.* Esto enim, quodd tristemur de malo præterito, propterea non redintegrabimus, sed dolorem potius augebimus & duplicabimus.

Quantus erat *Fridericus* in abolendâ præteritorum memoriâ, tantus fuit in fugiendâ famâ posthumâ; hinc cùm post sex annos, in sacro otio exactos, gravi morbo se tentatum vidisset, omnem fucum laudis exosus, epitaphium sibimet ipse scripsit, nequa vanitas, quæ curat etiam in sepulchro vivere, & mortem vincere satagens, nomen immortale appetit, tumulo adhæreat; nam memor illius Davidici psal. 29. *quæ utilitas in sanguine meo, cùm descendero in corruptionem?* compertum habebat, quodd non conveniant perennitas cum mortalitate, nec claritas generis cum corruptione cineris: foris stemmata, intus vermes & ossa arida: intra tumulum spoliū mortis, extra illud mendacia vitæ. Hinc talem se depinxit in tumulo, qualis jacebat in sepulchro, *similis* scilicet *per omnia cæteris mortalibus*, epitaphium mutuatus ex Xiphilino, Scriptore Romano qui refert, fuisse sub Adriano Imperatore quondam Præfectum, cui nomen *Similis*,
Is

s cūm per plures annos varias Præfecturas
nter perpetuos labores gessisset, extremos
septem vitæ annos, omni honore abdicato,
n solitariâ quiete transegit, hoc sibi factō
ante mortem epitaphio:

*Hic situs est Similis,
Qui multos annos egit,
Septem antea vixit.*

In simili otio cūm *Fridericus* post amissum
Imperium sex ferè annis vixisset, gravi
morbo correptus, vitam piè clausit in arce
Gutenstein die 13. Januarii 1330. in Carthu-
siâ suâ Mauerbacensi tumultus cum hoc e-
pitaphio:

Hic situs est Similis.

Eusebius Nierembergius in virtute coronatē
hoc ipsi scripsit elogium: Abstinentiæ in vi-
ctu fuit admirandæ, pene ipsis Carthusianis
imitabilis. A deliciis & voluptatibus singu-
lariter abstinuit, ignotum sibi propè mun-
dum faciens. Hebetudinem oculorum in
captivitate contraxit. Postea Monachum
omnino induisse videri poterat. *Elisabetham*
Regis Aragoniæ filiam, quam anno 1316.
duxerat in Conjugem, pauculis mensibus re-
liquit superstitem.

Anno 1514. cūm *Maximilianus* I. Impera-
tor ad Carthusiam Mauerbacensem venisset,
ibidemque humilem *Friderici* Pulchri tumu-
lum conspexisset, superbum ejus exuvils
constituit Mausoleum. Egestis ergo die 16.

P

Aug.

Tom. IX. P. Conradus Hertzenberger Soc. Jesu.

Aug. rudibus subterraneæ Cryptæ , duæ
in eâ tumbæ sunt repertæ ; altera memorati
Friderici III. cogn. Pulchri , altera ejus filiæ
Elisabethæ cum his versibus marmori inscrip-
tis :

*Hoc jacet in tumulto Cæsar sub marmore clausus
Austriacus , nomen cui Fridericus erat*

*Pulcher : Dux pius , & justâ probitate severus ;
Templa etenim vitæ sunt monimenta suæ.*

*Nam quæ nunc cernis Tiscarum diruta bello ;
Fundarat multo Dux bonus ære suo.*

*Virginei partûs postquam sol mille trecentos
Triginta atque annos fecerat orbe suo ,
Multis cum lacrymis , multoque dolore suorum
Extremum vitæ finiit ille diem.*

SYMBOLUM

Friderici III. cogn. Pulchri:

MORTE BEATA NIHIL BEATIUS.

*Mortis honos est scire mori , vitæque beatæ
Exitus est testis , qui sinè labe fuit.*

Moriendum est , ad hanc legem homo natus
est , quid ibi novum ? hoc Majoribus ac-
cidit , hoc omnibus ante te , hoc omni-
bus post te eveniet.

*Est hominis nasci primum , vixisse secundum ,
Ultima post vitæ tempora mors sequitur.*

*Est fortunati bene nasci ; vivere honestè
Est justî , felix est , bene qui moritur.*

Vita

108) 226 (108
 SYM B O L U M
 FRIDERICI III. AUSTRIACI, Cogn.
 PULCHRI.

Mors beatâ, nihil beatius.

Titulus : Mors viva.

Lemma: Inter mea funera lætor,
 E P I G R A M M A.

Confectus senio Phœnix se mittit in ignem,

Ut propriis iterum pullulet exequiis.

Discite mortales, Parcarum spœrnere fila,

Nam quod vivamus, vivere desinimus.

5. Tom. IX.

Vita non est imperfecta, si honesta; ubique defines, si bene defines, tota est. Sic vivamus, ut mortem non timeamus.

Beati Mortui, qui in Domino moriuntur.

Apocal. 14.

Quanta sublimitas, inter ruinas generis humani stare erectum? Talis mors non est exitus, sed transitus; hinc S. Bernard. cap. 15. de naturâ divini amoris mortem vocat *pascha*; id est *transitum*. *Hunc transitum ad vitam*, inquit, *miseri mortem appellant, fidelibus autem quid, nisi pascha est? quia homo moritur mundo, ut perfectè vivat DEO.*

Mors oculos tantum premit, & sopor occupat artus,

Purius ac melius mens animusque vigent.

Mors beata, quia finis est ad mala temporalia, transitus est & janua ad vitam æternam. Si dura fuit, & molesta vita præcedens, homo de fine suarum miseriarum gaudet. *DEUS absterget omnem lacrymam ab oculis, & jam non erit amplius neque luctus, neque clamor, sed nec ullus dolor, quia prima abiierunt.* Miles ex cruento prælio redux, & triumphalibus de hoste spoliis onustus, de vulneribus suis gaudet. *Beati, qui in Domino moriuntur.* Ut quis moriatur in Domino, vivere debet in Domino; hoc est in lege & voluntate DEI. Dixit Balaam Num. 23. *moriatur anima mea morte iustorum, & fiant novissima mea verum sanilia.* Verum sapientiùs

dixisset : Vivat anima mea vitâ Justorum, & moriatur morte Justorum; verè enim bonam vitam bona mors sequitur. Sicut qui Romæ non vixit, Romæ non potest mori; sic qui in DEO non vixit, in Deo non potest mori. Vis bene mori? cogita dies antiquos, & annos æternos in mente habe.

Omnes mortem bonam appetunt, sed vitam bonam fugiunt; quia bene mori felicitas est, sed bene vivere laboriosum; unum tamen sinè altero non conceditur. Æternitas à morte pendet, mors à bonâ vitâ. Qualis vita, finis ita: Mors est Echo vitæ.

Mors, quæ vitam non aufert, sed transfert in melius, bona est, quâ corpus cadit, & anima sublevatur.

Scena est vita nostra; quomodo fabula, vel comædia, sic & vita nostra; non quàm diu, sed quàm bene acta sit, refert. *Vita nostra nil aliud est, quàm Comædia*, ait Æneas Sylvius in Notis. ad Panormit. *hujus comædiæ actus ultimus de morte agitur.* Verè Comædia est, vita humana, est enim ceu ludus in quo unusquisque agit personam suam. Danda proinde opera, ut moderatis affectibus transigatur, ne cruenta sit Catastrophe, aut funesta, qualis esse solet in tragædiis; sed læta, qualis in comædiis.

A. Christianis non petuntur initia, sed finis. Multi malè cæperunt, & bene finierunt; secus alii, qui in fine bonam vitam

cor-

corruerunt & everterunt. *Exitus alta probat.* Capra quæ lac ubertim in mulctram dedit; postea pede mulctram evertit.

Distento petulans lac, quod dedit, ubere Capra,

Calcibus invertens mulctra refudit humi.

Sunt similes Capræ, qui turpi crimine vitæ

Postmodò denigrant, quæ bene cæpta prius.

Nemo ita sceleratè vivit, qui non optat mori bene. Roga, quem voles, improbum, talisne mori velit, qualis vivere audeat; nullum invenies. Unde bonæ mortis fiducia, cum nulla præcedat bonæ vitæ cura? spes bonæ mortis non à morte, sed à vita sumenda est. Non potest malè mori, qui bene semper vixit. Non est arbitrii nostri vivere, aut mori, quando libet; est tamen penes nos, vivere bene, ut bene moriamur. Methodus bonæ vitæ est modus bonæ mortis. Id providere prudentis est, id agere felicitis. Sic vivamus, ut mortem non timeamus. Hæc suâ bonâ vitâ erectus S. Ambrosius in lectulo mortuali lætabundus dixit: *Sic vixi, ut vixisse me non pudeat; mori non timeo, quia bonum Dominum habemus.*

O miser! tu assidue times, quod semel ferendum est; hoc times, quod in tuâ manu est, ne timeas. Si sæpe respexeris ad umbram tui occidentis, facile pertinges ad lumen veri occidentis. Juxta Senecam epist. 30. *Mors portus est malorum, perfugium arum-*

*noſſa vitæ , ſeneſcentes annos cum rugis. flores mor-
tis cogita , mortem fructum quietis.*

Morte beatâ nihil beatius, quia homo ad ſummum bonum conſequendum eſt ordinatus, hoc, qui non habet, omnium eſſe miſerrimum, in conſeſſo eſt; quia ultimo & ſummo bono privatur. Quidquid magnum & honorificum egerit, fruſtraneum erit. Magna egit Magnus Alexander ſubigendo Orbem: Magna Julius Cæſar, fundando Romanum Imperium. Magni paſſus, ſed extra viam, quia ſpe bonorum cœleſtium excluduntur. Si omnes ſcientias homo caluerit; omnia dona naturæ habuerit, omnem gloriam & dignitatem poſſederit, miſer erit, & inglorius, ſi bene non moriatur. Quæris cur? Quia ſeparatur à ſuo ſummo & æterno bono: quia omnia bona ei in mala commutantur:

Quia aberrat à fine, nec ultra habet medium:

Quia fruſtra natus, fruſtra redemptus, fruſtra omnia in mundo peregit.

Nullum bonum terrenum reddere poteſt hominem beatum.

Primò enim in eo, quod tantum eſt apparenter bonum, vera felicitas conſiſtere non poteſt. Talia ſunt bona fortunæ, bona corporis & bona animi, quia bona imperfecta ſunt, quæ deſideria hominis quaſi infinita ſatiare non poſſunt.

2.*ad* Quod hominem non simplicitate perficit, non facit felicem; sic bona temporalia non perficiunt, quia caduca.

3.*id* Quod modis illicitis obtineri potest, verum bonum non est, ... sunt obtineri bona mundi, honores, divitiæ &c.

4.*id* Quod bonis æquè ac malis bonum est, veram felicitatem non affert, talia sunt bona omnia temporalia.

5.*id* Quod modò existit, modò perit ac mille mutationibus & revolutionibus substat, solidum bonum non est.

6.*id* Quod timoribus, suspicionibus, inquietudini est obnoxium, velut potentia humana, magnæ dignitates, splendide possessiones, veram felicitatem non procurat, quia mentem turbat.

7.*id* Nec quod difficultatibus est implexum, velut artes & scientiæ.

8.*id* Neque ea, quæ brutis æque ac hominibus sunt communia, ac tristes sæpe sortiuntur exitus, quales sunt omnes, sensuum voluptates.

9.*id* Nec quod citò perit, velut magnæ famæ acquisitio, felicem facit, quia fama nominis fluxa est & invidiæ obnoxia.

10.*id* Denique nec illa, quæ auferri possunt, velut uxor, liberi, propinqui, amici.

Oportet igitur, ut, qui beatus esse cupit, tutiora sectetur, cum nec esse magnum in

.. mundo , nec fuisse magnum , nec fore magnum , aliquid firmi promittant , sed in omnibus vanitas sit juxta illud :

ESSE , FUISSE , FORE , tria florida sunt sine flore ,

Nam simul omne perit , quod **FUIT , EST & ERIT** .

Quod **FUIT , EST & ERIT** , perit articulo brevis hora ,

Ergo quid prodest , **ESSE , FUISSE , FORE** .

Vita hæc terrena est vita dubia , vita cæca , vita ærumnosa , quam humores extendunt , ardores exsiccant , escæ inflant , jejunia macerant , joci dissolvunt , tristitiæ consumunt , solitudo coarctat , securitas hebetat , divitiæ jactant , paupertas dejicit , juvenus extollit , senectus incurvat , infirmitas frangit , morbus deprimit , & post hæc omnia mors interimit , gaudiisque universis finem imponit , ita ut , cum omnia desiêrint , non fuisse putentur . Omnis dulcedo hujus vitæ in fine amarescit , habetque se velut fluvius aquæ dulcis , qui post longum fluxum denique in mare amarum præcipitatur .

Aspice , qui fluxit fontano dulcis ab ortu ,

Amnis amarescit , dum maris intrat aquas .

Vade , nec invideo , longos pete Nestoris annos ,

Finis amaritiæ non nisi plenus erit .

Tribulatio & angustia in omnem animam homi-

ni

nis operantis malum ; gloria autem , honor & pax operanti bonum Roman 2. 9.

Justus si morte præoccupatus fuerit , in refrigerio erit. Sap. 4. 7. & velut Bombyx , pelle suâ involuta , gaudet requiescere.

Rugosa placide Bombyx sub pelle quiescens

Testatur , Justis quæ sit amica quies.

Aut de candore suæ conscientiae certus cum Cygno moriens canit exequialia :

Res nova , quod Cygnus moriturus dulcè susurret ,

Candida mens gaudet , quæ sua fata videt

Quamvis enim justus corpore in terris versatus fuerit , animus tamen in cœlestibus versabatur , & velut avis paradisiaca puro æthere vescebatur.

Est Paradisiaca volucris , puro æthere vesci ,

Quæ veniunt cælo gaudia , justus amat.

Quid est mori ? Mori est in alterum abire mundum ; Ibit homo in domum æternitatis suæ. Suae inquam , non quam ipse voluerit , sed quæ meritis ejus , vel demeritis congruerit. Ibit in domum æternitatis suæ ; bonæ , si bonus fuerit , malæ , si malè vixerit ; ibit vel in cælum vel in infernum , medius enim locus pro æternitate non datur.

Mori est vitam , & quidquid homo hinc in terris possedit , in momento amittere , sine spe eorum quidquam recuperandi. Mors ipsa mala non est ; neque homini cordato timenda. Multa morti terribilia affinguntur ,

tur, velut illud Philosophi: *terribilium omni-
um terribilissimum mors*. Ego verò convitia
 hæc non morti, sed malæ vitæ antea actæ ad-
 struo. Quid enim triste in morte ipsâ se-
 cundum se spectatâ? Vel enim vita, quæ in
 mortem finitur, fuit ad leges DEI & rectæ ra-
 tionis dictamen exacta, vel inter scelera im-
 piè consummata? quod si honesta vita præ-
 cessit, non nisi perversè mors mala appel-
 lari potest; quid enim, si ceu veri Christi-
 ani rectè credimus, magis homini est op-
 tandum, quàm perseverantem in statu gra-
 tiæ vitam bono fine claudere, & sic salutis
 hæcenus incertæ indubiam adire hæredita-
 tem? Certè perseverantiæ securitatem non
 dat vita, sed mors. Si perversa vita mor-
 tem præcessit, hæc etiam mors mala dici
 non potest, quia cessante vitâ cessabunt
 scelera. Non itaque mors est mala, quæ
 malum finit, & non tam vitæ, quàm sce-
 lerbis metam ponit. Sed hoc ipsum est, in-
 quis, quod mortem terribilem reddit, &
 rectè. Jam autem quid causat hunc terro-
 rem, an mors ipsa, quæ mala & scelera
 terminat, an verò vita retro acta? Quid
 mali in illo, qui furem, aut Mœchum aut
 alium in ipso suo scelere deprehendit? Hoc
 mors facit. Nihil ergo mali in morte est,
 quæ scelerato supervenit, sed malum est in
 malè agente; unde mors ipsa terribilis non
 est, sed opinio de morte, quam unusquis-
 que

que pro suâ conscientia perhorrescit. *Liquet igitur* (inquit S. Amb. l. de bonâ morte, c. 8.) *quia mortis metus non ad mortem referendus est, sed ad vitam; non enim habemus, quod in morte timeamus, si nihil, quod metuerendum sit, vita nostra commisit.*

Iustorum animæ in manu DEI sunt, & non tanget illos tormentum mortis, visi sunt oculis insipientium mori, illi autem sunt in pace. Sap. 3. Hoc est: mortui videntur omnibus gaudiis sensatum, ad quæ tantum reflectimus, non cogitantes de gaudiis, quæ animæ salvæ supersunt.

Mala conscientia est, quæ torquet in morte, & nunquam severius, quam tunc, quia vires omnes exeret, ut alias per vitam neglecta, reum exstimulet. Quid videt in morte homo reus? scilicet infra se ipsi obversantur hiantes inferni fauces: *dilatavit infernus animam suam absque illo termino.* Supra se videt strictum irati iudicis enses; à tergo videt recedentes charos & propinquos, evanescunt gaudia & voluptates: foris videt ardentem mundum, à latere insultantes dæmones: intus torquet urens conscientia & præteritorum scelerum testis memoria, inde terror ob expectationem finalis sententiæ & instantium suppliciorum. *Judicis tribunal est in mente tua, inquit S. Augustinus in Psal. 57. Sedet ibi DEUS, adest accusatrix conscientia.* A contrario bona conscientia
fo-

solatur in morte. 1. Theſſal. 4. v. 12. *ut non contriſtemini, ſicut & cæteri, qui ſpem non habent. Ubi eſt hæc ſpes? Job in fimeto ſummas inter miſerias conſtitutus, illam in ſemetipſo invenit. Job. 19. Scio, quodd Redemptor meus vivit, & in noviffimo die de terra ſurrecturus ſum, & rurfum circumdabor pelle mea, & in carne mea videbo DEUM meum, quem viſurus ſum ego ipſe, & oculi mei conſpecturi ſunt, & non alijs; reſpoſita eſt hæc ſpes mea in ſinu meo. Pretioſa in conſpectu Domini mors Sanctorum ejus. Econtra Mors peccatorum peſſima.*

Hoc inter utriusque mortem diſcrimen eſt: Juſtus moriens erigitur Spe futurorum, & gaudet ex recordatione vitæ honeſtæ retroactæ ac teſtimonio bonæ conſcientiæ: ita cum Auguſtino DEUM ſuum alloquens: *Feci, quod juffiſti, da, quod promiſiſti.* Impius contra deſperat ex timore malorum ſibi inſtantium, & remorſu vitæ malè actæ. Sap. 5. *Venient in cogitatione peccatorum ſuorum timidi, & traducent illos ex adverſo iniquitates ipſorum; apertè confitentes: quid nobis profuit ſuperbia? aut divitiarum jactantia, quid contulit nobis? tranſierunt omnia illa tanquam umbra.* Ibidem.

Vive precor; ſed vive DEO; nam vivere mundo

Mors eſt: ſed vera eſt vivere vita DEO.

Perpendamus omnem beatitudinem, quæ in terris ſive ab impijs ſive à juſtis haberi vel ſperari poteſt, & videbimus morte beatâ nihil eſſe beatius. Habeat aliquis ampliſſimas

simas possessiones, abundet auro, gloriâ & honore, gaudeat robustâ sanitate, cæterisque naturæ & fortunæ donis; quæ in istâ beatitudo? Insensati & cœlestium inanes. Beatum prædicabunt ejusmodi hominem. *Beatum dixerunt populum, cui hæc sunt.* Psal. 142. Contrà Propheta Regius, ab hoc judicio alienus, clamat: *Erue me de manu filiorum alienorum, quorum os locutum est vanitatem.* Ibidem rationem vani hujus judicii dat Psal. 48. *Quoniam clam interierit, non fumet omnia, neque descendit cum eo gloria ejus.* Nam sicut candela extincta foetet: ita gloria impii in fumum & fuliginem definit.. Fruatur alius bonâ conscientia & tranquillâ mente, diffluat cælestibus solatiis, habeat donum curationum ac miraculorum &c. multò isto beatior erit, qui vitam beato fine coronaverit. Hic enim æternam suam salutem in tuto habet, iste doni perseverantiæ & beatitudinis suæ incertus, in periculo versatur.

Nec refert, quo genere mortis moriatur, qui beatè moritur. Moriatur subito aut catarrho oppressus, aut malo apoplectico tactus, vel glande plumbeâ trajectus. Moriatur morte lentâ convulsionibus agitatus, & in rabiem actus, spumâsque ore egerens, oculis horribiliter distortis, manibus pedibusque præ dolore collisus. Si beato fine quieverit, nihil illo in terris beatius. *O Moriatur anima mea morte justorum, & fiant novissima mea horum similia.*

Ut

Ut felix æternitas ita incipiat à puncto ultimo vitæ; velut is , qui circino describit orbem , initium sumit à puncto.

Scilicet à puncto totus deducitur orbis ;

Parvum principium circulus amplius habet.

Sic æterna salus puncto mihi pendet ab uno ;

Vitæ ab sit felix hora suprema meæ!

LUDOVICUS IV. cognomento BAVARUS
Imperator XXXI.

Regnat solus ab anno 1322. ad 1346.

Cum sparsim in præcedentibus Tomis tam Ducum , quàm Regum Baviariæ mentionem fecerim , superfluum duco , antiquiora tempora repetere , sat esse ratus , modernorum Ducum originem recensere.

Primus serenissimæ hujus stirpis fundator est *Leopoldus* Dux inclytus , anno 908. ab Hunnis occisus , cum sub *Ludovico III.* Imperatore Baviariam cum toto limite Orientali , vicario titulo , administrasset. Con sanguineum illum fuisse *Alberti* Comitis Bambergenfis , anno 905. capite plexi , Regino Prumiensis Abbas Synchronus testatur. Felix , qui ulteriorem Leopoldi originem detexerit. Reliquit ille filios duos *Arnulphum* , quem malum cognominârunt , & *Bertholdum*.

Ille , quia pro Ducatu tanquam proprietate contendebat , à *Conrado* Primo Imp. profligatus , ab *Henrico* Aucepe est proscriptus , & anno 937. defunctus. *Otto I.* Imperator restituit Ducatum *Bertholdo* , *Arnulphi* mali fra-

fratri, quodd illum tanquam beneficium agnosceret, quo in honore etiam sine liberis decessit anno 948.

Post mortem *Bertholdi* Ducis dum filii *Arnulphi* mali *Eberhardus* & *Arnulphus* junior Ducatum tanquam hæreditatem armis sibi vindicare conantur, ab *Ottone I.* Imp. in Comitum ordinem rediguntur, facti primi Bojariæ Comites Palatini, Ducatu ad *Henricum Rixosum* Saxonem, *Ottonis I.* Imp. fratrem translato.

Atque hic *Arnulphus* junior, exstructo apud *Issaffenboffen* castro *Scheyern*, nomen inde familiæ inditum, ad posteros transmisit, ut Comites *Schyrenses* dicerentur. Ex *Arnulpho* juniore natus est *Bertholdus* Comes Pal. *Schyrensis*, qui anno 982. pro *Ottone II.* contra *Saracenos* pugnans occubuit in *Calabria*.

Porro *Bertholdus* genuit *Ottonem I.* & *Babonem I.* quorum filii & nepotes nova exstruxerunt castra, unde pro suis singuli stirpibus nova mutuârunt nomina, ut alii à castro *Dachau*, quod haud procul *Monachio* hodie dum existit, dicerentur Comites de *Dachau*; alii nomen sortirentur à castro *Pbalay*, quod modò *Aichamstein* nuncupatur, quorum stirpes dudum defecerunt: alii à Castro *Abensberg* Comites *Abensbergici* sunt dicti, hi, & rursum in plurimas stirpes abierunt.

Otto

Otto I. Shyrensis Comes Palatinus Bavariae anno 1040. defunctus genuit *Ottonem II.*

Otto II. Comes Schyrensis anno 1079. mortuus genuit ex uxore sua *Haziga*, non Aragonia vel Castellana, gente Hispana, sed Teutonica Hermannii Comitis de Castell apud Ambergam relicta vidua. *Ottonem III. Eckardum & Hermannum*, qui castrum Scheyern converterunt in monasterium Benedictinorum.

COMITES WITTELSBACENSES.

Otto III. Comes Schyrensis idemque primus Wittelsbacensis ita dictus à Castro *Wittelbach*, quod juxta oppidum *Aicha*, altero ab Augustâ milliari, exstruxit: cujus posterii hodieum nomen & stirpem tenent. Ex ipso autem castro, per *Ottonem IV.* Imperatorem propter parricidium *Philippi* Cæsaris destructo, vix rudera amplius supersunt. Obiit Comes Otto anno 1101. relicto filio *Agnomine*.

2.

Otto IV. Comes de Wittelsbach. Obiit 1146. relictis ex Helica conjuge *Ottone V.* Duce Bavariae, de quo gradu sequenti, *Conrado* Archiepiscopo Moguntino & Salisburgensi & *Ottone juniore* Comite Wittelsbacensi, qui ex *Benedicta de Werth*, hoc est Comitissa Donavverthana genuit *Ottonem Wittelsbachium*, qui Bamberge anno 1208. occidit

occidit Philippum Imperatorem. Ita *Chronicon Schyrense. & Avent.* in annal. Boi.

3.

Otto V. cog. Magnus ob strenuam bello navatam operam anno 1180. Ratisbonæ à *Friderico Barbarossa* Ducatum Baviariæ recepit, postquam annis ducentis & amplius Majores ejus exclusi fuissent. Obiit 5. Idus Julii 1183. cum *Landisbutum* condidisset, & castro *Kehlheim* oppidum adjecisset. Ex *Agnete* Comitissa *Wassenburgico* Hallensi suscepit *Ludovicum*, à *Conrado* patruo Archiepiscopo educatum.

DUCEB. BAVARIÆ

ex.

WITTELSBACHII.

Ludovicus Ducatum ministræ auxit ex bonis *Stemmiis*, proscripti Ducis *de Meran*. Perit à *Morione Kelhemii* lethali vulnere sauciatus 1231. 16. Cal. Oct. in monasterio *Schyrensi* sepultus, relicto filio *Ottone* Illustri.

2.

Otto Illustri Dux Baviariæ idemque primus ex hac familia Comes Palatinus Rheni, beneficio *Friderici II.* Imperatoris & titulo *Agnets* uxoris, quæ hæres erat *Henrici* Brunsvicensis, & unâ Comitissæ Palatini Rheni sine prole mare defuncti, ductæ 1220. extinctus est *Otto* morte subitaneâ 1253.

Liberi: *Ludovicus* cog. *Severus*.

Q

Hen-

Tom. IX. P. *Conradi Hertenberger Soc. Jesu.*

Henricus, Dux inferioris Bavariae, cujus stirps anno 1340. defecit.

Elisabeth, nupta 1mo *Conrado IV.* Regi Romanorum, ex quo facta est mater infelicis *Conradini* Sueviae Ducis, Neapoli occisi.

Nupta 2do *Meinardo* Gōritiae & Tyrolis Comiti anno 1259. cui genuit *Elisabetham* nuptam anno 1282. *Alberto I.* Imperatori. mortua anno 1270.

Ludovicus Severus, ita ob uxorem Mariam peremptam cognominatus, tenuit simul Palatinatum Rheni, & partem Ducatus Bavariae, quam ita cum fratre *Henrico* primum fuit partitus anno 1253., ut sibi servaret *Bavariam superiorem*, *Henrico* fratri cederet *Bavariam inferiorem* cum parte ejusdem *Bojari* ei limitis Bohemiae contemini, ubi *Amberg* & *Sulzbachum* sita sunt, exceptis iis terris, quae tum *Voburgicis* & *Cambensibus*; ac Sueviae Ducibus usque ad *Egram* urbem propriae erant. Ad eluendum crimen peremptae uxoris Mariae fundavit Cisterciensibus nobilem Abbatiam *Fürstensefeld*, Augustam inter & Monachium sitam, ubi teste *Jongelino* in hist. Abbat. Ord. Cisterc. leguntur hi versus: primus quidem de fundatore:

*Bojorum clarus jactet hic fundamenta Princeps
In pretium culpae Conjugis innocuae.*

Alii ad hospites scriptus ille versus:

Con-

Gonjagis. innocua, fusi monumenta erroris, ..

Pro culpa pretium, claustra sacrata vides.

Obiit Heidelbergæ 1. Feb. 1294. in eodem conclavi, ubi ante annos 65. primam lucem aspexit, sepultus Fürstenfeldæ.

Uxor 1ma *Maria*, Henrici VI. Magnanimi Brabantiae Ducis filia, genita ex *Maria*, *Philippi* Cæsaris filia, jussu mariti carnificis ferro decollata Donavverthæ 15. Cal. Feb. 1256.

Uxor 2da *Anna* Conradi Ducis Glöcoviensis filia, mortua 1268. sepulta in Fürstenfeld. ibidem quiescit filius ex ea genitus 1287. ludo equestri à Craftone Comite Hohenlönensi hastâ jugulo tactus Norimbergæ.

Uxor 3tia *Mechtildis*, filia *Rudolphi I.* Imp. mortua 1304. in Fürstenfeld sepulta. Ex qua nati:

Rudolphus, Comes & Elector Palatinus.

Ludovicus Bavarus Imperator.

Anna nupta Henrico Hassiæ Lantgravio.

Agnæ copulata Henrico Marchioni Brandenburgico.

& *Mathildis* juncta Ottoni Strenuo Duci Limburgensi anno 1276. defuncto.

⁴
Ludovicus ex Duce Superioris Bavariae Imperator, hujus nominis quartus, fratrem suum *Rudolphum* natu majorem, Palatinum Rheni Comitem, quod *Friderico Pulchro* Austriaco; Imperii æmulo, *Frankfurti* 1314.

in electione favisset, omnibus Ditionibus, tum Palatinatu Rheni, tum parte Ducatus Superioris Bavariae exutum in Angliam confugere compulit, ubi paulò post vitam posuit. Et cum anno 1340. defecisset stirps *Henrici Inferioris Bavariae Ducis*, tota rursus Bavaria ad *Ludovicum* est revoluta. In eo tamen clemens fuit *Ludovicus Bavarus*, quoddam filius ejecti fratris sui *Rudolphi* restituerit non tantum Palatinatum Rheni, sed illam etiam partem Norëgojæ, quæ exinde *Superioris Palatinatus* nomen accepit, antehac incognitum, quoddam tunc illa pars Bavariae primum unita esset Palatinatui inferiori, vel Electorali.

Uxor 1ma *Beatrix*, filia *Henrici Ducis Glogoviae*.

Uxor 2da *Margaretha*, filia & hæres *Wilhelmi Comitis ultimi Hollandiæ*, quo matrimonio *Ludovico Bavaro Imperatori* accessit *Hannonia, Seelandia, & Frisia*.

Liberi: 1. *Ludovicus Senior*, Marchio Brandenburgi & Superioris Lusatiae, nec non S. R. I. Archi-Camerarius & Septemvir, investitus à patre Imperatore in Comitibus Naumburgensibus 1329., quod in *Waldemaro III.* stirps Marchionum Brandenburgicorum, gentis Anhaltinæ anno 1322. expirasset. Matriciam tamen sine gravi bello adire non potuit propter insignem impostorem *Jacobum Robeck*, qui fraude *Caroli IV. Bohemi*, redivum

vum Waldemarum sese simulabat, armis Principum & ipsius Caroli adjutus. Reliquit tandem 1349. Marchiam fratri suo cognomini *Ludovico Romano*, contentus Carinthiâ & Comitatu Tyrolensi, necnon hæreditate paternâ in Bavaria; servabat tamen sibi Electoralem Archi-Camerarii dignitatem, mortuus 1361. In primam uxorem habuit *Margaretham Christophori II. Daniæ Regis* filiam, quæ prolem non dedit. Uxor 2da *Margaretha*, *Henrici Carinthii* filia, quæ ipso defuncto nupsit Rudolpho Austriaco, cum antea Ludovico Romano genuisset *Meinardum*, Tyrolis & Göritiæ Comitem, anno 1363. defunctum, cum annum ageret ætatis decimum quartum.

2. *Stephanus Stbulatus* alter Ludovici Bavarî filius, stirpis Bavaricæ præpagator.

3. *Ludovicus Romanus* ita dictus, quod Romæ in coronatione parentum natus esset, successit fratri Ludovico seniori 1349. in Marchia Brandeb. ubi *Jacobum Rebock*, fictitium Waldemarum, armis & Ditione universâ exutum in exitium pepulit, mortuus 1369. ætatis 38. Uxor illi erat *Anna* filia *FridERICI Pulchri*, electi Rom. Regis.

4. *Otto* Marchio & Elector Brandeb. Comes Tyrolis vendidit anno 1373. *Carolo IV.* Marchiam Brandeb. pro 20000. aureis Hungaricis, parvâ portione Baviaræ ad confinia Bohemiæ contentus, ubi in otio 1379.

decessit in Cœnobio *Seligenthal* sepultus. Uxorem habuit primò *Margaretham*, Alberti II. Austriaci filiam. 2dò *Annam* Moraviæ Marchionissam Caroli IV. Imp. filiam.

5. *Wilhelmus* titule matris *Margarethæ* Hollandicæ, Hollandiam à patre 1343. in feudum accepit, Valencenis sinè prole defunctus 1377.

6. *Albertus*, post fratrem Comes Hollandiæ. Obiit 1404. de quo plura infra.

7. *Mechtildis*, nupta Friderico Gravi Misniæ Marchioni. Obiit 1346.

8. *Beatrix*, uxor Caroli Martelli Hungariæ Regis.

9. *Anna*, uxor Guntheri Comitis Schvvarzenburgici electi Rom. Regis.

10. *Elisabeth*, juncta Joanni Duci ultimo inferioris Baviariæ.

Antequàm Ducalem Genealogiam profecuar, breviter subnecto stirpem Hollandicam ex Baviariæ Ducibus.

Albertus Ludovici Bavari Imp. filius Hollandiam, maternam hæreditatem sortitus, obiit 1704. Hagæ Comitum sepultus.

Uxor 1ma *Margaretha* Silesiaca, Ludovici Ducis Brigensis filia.

Uxor 2da *Margaretha*, Adolphi Cliviæ Ducis filia.

Liberi: *Wilhelmus II.* Comes Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ ex priore thoro natus.

Al-

Albertus III. Dux Straubingensis cælebs obiit 1399. Straubingæ tumulatus.

Joannes, Leodiensis Episcopus designatus, abdicato Sacerdotio tenet ab anno 1419. Hollandiam & Selandiam, ductâ in uxorem *Elisabethâ* Luxemburgicâ, Joannis Moraviæ & Lusatiae Marchionis filiâ, quæ Luxemburgensem Ducatum anno 1348. vendidit Philippo Bono Burgundiæ Duci. Perit. *Joannes* veneno extinctus 1424, mortem procurante Jacobâ nepte, quod præteritâ Jacobâ nepte, hæredem instituerit Philippum Burgundum.

Joanna Uxor. Ima Wenceslai Imperatoris, propter quam S. Joannes Nepomucenus martyrio anno 1383. fuit affectus. Obiit sexto post nuptias anno, dolore consumpta ob. perditos. mariti mores 1387.

Joanna altera, nupta Alberto IV. Austriaco, *Margaretha*, uxor Joannis Intrepidî Ducis Burgundiæ facta mater Philippi Boni, *Catharina* in thorum data Eduardo, Geldriæ Duci.

Wilhelmus II. Comes Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ obiit 1417.

Uxor *Margaretha*, filia Philippi Audacis Burgundiæ Ducis.

Inde nata

Famosa *Jacoba*, Hollandiæ, Selandiæ & Hannoniæ Comitissa, patris hæres, nupta

imò *Joanni* Franciæ Delphino, *Caroli VI.* Regis filio: Nupta: 2dò *Joanni* Duci Brabantiae, quo ob teneram corporis compositionem, & ingenii hebetudinem repudiato, in Angliam ad Henricum V. Regem profecta, dum de divortio consilium capit, despondetur Hunfrido Glocestriae Duci, Regis fratri, invitis consanguineis, ut propterea pugnaretur in Hannonia. Tandem ita conventum, ut Hannonia esset in potestate Ducis Brabantiae, Jacoba verò traderetur potestati Ducis Brabantiae; sub custodia detinenda. At illa elapsa arma in Philippum Burgundum Ducem movit. Nec diu fuit duorum maritorum uxor: nam Anglus per omnia ipsi jura abjudicatus est, Brabantus verò è vita excessit anno 1436. Hoc in statu reconciliavit se Philippo Burgundo Duci, quem etiam heredem instituit. Iterum ad nuptias, sed impares, progressa, praevidi Selando se desponsavit, qui alias in rei nummariae defectu promptè & liberaliter ei succurrit. Tandem bonis omnibus exuta, aegritudine contabuit, mortua 1436. Hagae sepulta. Sic smiit brevissimè stirps *Bavarico-Hollandica*, perinde ac *Brandeburgica*, durante solâ stirpe *Stephani Fibulati* in *Bavaria*.

5.

Stephanus Fibulatus Ludovici Bavarici filius, emortuâ stirpe Ducum Bavariae Inferioris,
totam

totam habuit Bavariam, quam tenuit ab anno 1347. usque ad 1377. Tam acerbè talis fratris Ottonis socordiam in vendita tam vi-
si pretio Marchia Brandeb., ut diceret, pecuniâ illâ, ne funes quidem campanarum in tam vasta provincia justo pretio fuisse redemptos.

Uxor *Elisabeth*, filia Ludovici Hungariæ & Siciliæ Regis, mortua 1375.

Liberi: *Stephanus II.* *Joannes*, *Fridericus* & *Elisabetha* nupta anno 1312. Ottoni Austriæ Duci.

Vix in unum Ducatum iterum coaluit Bavaria, jam denuo in tribus fratribus in totidem Ducatus dividitur, ita ut *Stephanus II.* sit author stirpis Ducum Ingolstadiensium, *Fridericus* Ducum Landshutensium, & *Joannes* Ducum Monacensium. Stirps ima *Ingolstadiensis* exspiravit 1447. in Ludovico Stephani nepotè, & hæreditas devolvitur ad stirpem Landshutanam. Stirps *Landshutana* exaruit anno 1503. in Georgio Friderici nepote sine hærede mortuo, unde ambæ stirpes devolvuntur ad Duces stirpis Monacensis. Vixerat *Georgius* Dux ultimus Landshutanus in connubio cum *Hedvige* S. Casimiri sorore, cum qua anno 1472. fundavit Academiam Ingolstadiensem. Prolem unicam *Elisabetham* in conjugem dedit 1496. *Ruperto* Philippi Ingenui Electoris Pal. filio, eo fine, ut novus hic gener. succedat hæres

inf. Bavarie in quas terras dum anno 1503 armatus involat, inde bellum atrox.

Joannes Dux Monacensis obiit 1392.

Uxor: *Catharina*, filia Meinardi Comitis Görizie.

Liberi: *Ernestus* Successor.

Wilhelmus obiit 1435:

Sophia Uxor 2. da Wenceslai Ignavi Imperatoris ducta 1388. post mortem mariti, anno 1419. defuncti, suasu Sigismundi Cæsaris migravit Presburgum in Hungariam, ubi anno 1428. pie defuncta quiescit.

7.

Ernestus Dux Monacensis obiit 1438.

Uxor *Elisabeth*, filia Barnabonis Mediolani Domini.

Filius Successor *Albertus III*, cog. *Probus*.

8.

Albertus III, *Probus* Dux Monac. obiit 1460.

Uxor 1. ma *Elisabeth*, Eberhardi Comitis Würtembergici filia.

Uxor 2. da *Anna*, Erici Ducis Brunsvico-Grubenhagenensis filia.

Liberi: *Albertus IV*, *Sapiens* nat. 1447.

Joannes sine hærede decessit.

9.

Albertus IV, emortuis propinquorum stirpibus, fit hæres totius Bavarie anno 1503. mortuus 1508.

Uxor *Cunegunda* Friderici IV. Imperatoris filia, ducta 1487. ab anno 1508. post mortem

tem mariti cœnobium ingressa , decessit
Monachii 1520.

Liberi: *Wilhelmus* Suecessor.

Ernestus Archiep. Salisburg. obiit 1560.

Susanna nupta Ottoni Henrico, Electori Pa-
lat. 1529. obiit 1543.

Sibylla Uxor Ludovici IV. Elect. Palat. ab
anno 1511.

Sabina nupta 1511. Ulrico Duci Würtemb.
defuncta 1564. cætera suo loco prose-
quar.

A N N U S 1322 ,

Quo *Ludovicus Bavarus* de *Friderico Au-*
striaco Victor solus Imperium tenet. Cum
Pater *Ludovicus Severus* anno 1294. morere-
tur, septennis erat *Ludovicus* filius educa-
tus Viennæ sub tutelâ matris *Mechtildis*, *Ru-*
dolphi I. Imp. filiæ. Anno 1308. facta est
solennis Dominiorum divisio inter *Rudolphum*
natu majorem, & *Ludovicum* Bavarum fra-
trem natu minorem, quæ possessiones ede-
rant majores, quod *Ludovicus Severus* Pater
alias auctus fuerit pingui hæreditate *Conra-*
dini, nepotis sui ex forore *Elisabethâ*, quam
anno 1269. adiit, partim titulo hæreditatis,
supremâ morientis *Conradini* voluntate dela-
tæ, partim titulo emptionis, quod multa
subsidia præstiterit *Conradino* in ultimo suo
bello Italico, quo captus interiit. Erat au-
tem ista hæreditas ex terris *Conradini*: *Schön-*
gau,

gau, Ambergau, Stauffensis curia; Præfecturæ Pergau, Neuburg, Schönberg. Item Clientelæ Hersbruckensis, Vilseccensis, Ambergensis, Auerbacensis & Castrum Hohenstein, præter alia quàm plurima, quæ ex morte Marchionum Voburgicorum & aliorum Comitum maxime ad confinia Bohemiæ accesserunt.

Rudolpho quidem, ejusque posteris in perpetuum obvenierunt: Chamb, Pfaltzgrevenstein, Stahlberg, Staleck, Baccharach, Diepach, Stege, Mannebach, Heimbach, Trechtershausen, Fürstenberg, Riebenstein, Stromberg, Alzey, Weinheim, Wachenheim, Winzingen, Wolffsberg, Eppstein, Erbach, Lindensfels, Rheinhausen, Heidelberg, Wilsloch, Obersheim Castrum, Landerfchre Castrum, Thurn Castrum, Steinsberg, Wallersau, Hillersbach, Oggersheim, Hippolstein, Lauff, Hersbruck, Hohenstein, Herenstein, Pegnitz, Velden, Plech, Franchenberg, Waldeck, Pressat, Kemmat, Arndorff, Thurndorff, Eschenbach, Auerbach, Neiststein, Weidenstein, Neumarck cum Marck, Perngau, Heimbürg, Perg, Meckenhausen, Pfaffenboff, Lauterhofen, Grunsberg, Sulzbach, Rotenberg, Heischau, Amberg, Nappurg, Neustatt, Stornstein, Murach, Viechtach, Neuburg, Wetterfeld, Röttingen, Nyssenau, Dreswitz, Peilstein, Segenberg, Waldau, Stephaning, Schwarzenneck, Ulesburg, Barckstein, Weiden, Vollendrais, Lugo &c.

Ludovico autem Bavaro obvenierunt sequentes Ditiones: München, Voburg, Sigenburg,

burg, Maynberg, Gerolfsingen, Chesebing, Neun-
 burg, Friedberg, Muhlhausen, Sneitbach, Schilt-
 berg, Aichbach, Serofenhausen, Moringen, Schwa-
 beck, Landsberg, Lechsberg, Wohlfratshausen,
 Tolz, Grunwald, Ayblingen, Phaley, Schwa-
 ben, Wasserburg, Clingenberg, Hadmarsberg,
 Cuffstein, Aurburg, Rotenberg, Werberg, Kiz-
 bubl, Eds, Valckenstein, Dachau, Heimhausen,
 Pavvel, Widersberg, Murnau, Roteneck, Rei-
 chershofen, Hochstetten, Hagel, Deuersburg,
 Peitengau, Treusheim, Arensberg, Neunstatt,
 Ingolstatt, Alpen, Neuburg, Rain, Gamersheim,
 Geisenfeld, Ebenhausen, Pfaffenhofen, Weilheim,
 Donauwerth, Lauingen, Höchstett, Gundel-
 fingen, Maenchingen, Longefeld, Kelmunz,
 Schmittmuhlen, Regensstauff, Suburbium Ratis-
 bonae, seve Stadt am Hoff, Weichs, Velburg,
 Lenxmanstein, Hembauer, Ritenburg, & jura
 in urbe Regensburg, Tachenstein, Egersberg,
 Altmanstein, Holnstein, Viehausen, Söweincken-
 dorff.

A N N O S 1314. ad 1330.

Sub illis temporibus mortuus est *Matthaeus*
Vice-Comes, Cælaris Mediolani Vicarius: fili-
 us *Galeatius* Successor confirmationem in of-
 ficio petit à *Ludovico*, quodd tunc jam de *Fri-*
derico triumphasset. Papa *Joannes*, qui jus
 nominandi Vicarios sibi arrogabat, *Galeati-*
um, dictis suis non parentem, à cœtu fide-
 lium amovet. Eandem pœnam minatur *La-*
 do.

Ludovico Bavaro, quod nondum approbatus per Sedem Apostolicam jura Imperii administraret, nominando per Italiam Vicarios, & novissimè filia suo cognomini conferendo *Marchiam Brandenburgicam* ab anno 1323. ex morte *Waldemari* vacantem. Accendunt odium Papæ in *Ludovicum Carolus Rex Galliae & Leopoldus Gloriosus Austriacus*, qui contra *Ludovicum* colloquii causâ apud *Barium Lotharingiam* convenerunt. Cum interim in jure Imperii exercendo nihil remitteret *Ludovicus*, Papa hortatur *Matthiam à Bucheck*, Antistitem Moguntinum, ut coacto cœtu Principum, exauctorato *Ludovico* alium Cæsarem eligant, *Carolum* nempe Galliarum Regem, quod maximè urgebant nuntii Papæ. *Matthias* morem gesturus Pontifici cum *Trevirensi & Coloniensi Episcopis*, *Leopoldo Austriaco & Papæ Nunciis Confluentiæ* hac super re consilia confert. Et eum propè convenissent, providè rem turbat *Bertholdus à Bucheck*, Moguntini frater, domus Teutonice tum Confluentiæ commendator, *Matthiam*, qui suavor & author erat, hortatus ut à proposito desisteret, quo facto, etiam cæteri destiterunt. *Albert. Argent. Synchronus* in *Chronica* pag. 123.

Hoc modo multa perperam passus est à Pontificibus *Ludovicus*. Causam addit *Causinus de Regno DEI*, ingenuus Scriptor Gallus ita candidè loquens: *Ludovico Bavaro omnia per*
Pon-

Pontifices, placidiora fuissent, nisi Philippus Rex Francorum (ut scribunt Historici) cupidine Imperii obscuris artibus obtinisset. Unde Ludovicus irritatus substituit Pseudo-Pontificem Nicolaum V. de Corberia, maxime quod tres consequenter Reges Francie à Philippo Pulbro fortiter quaesierint imperium, nixi auctoritate Curiae Pontificiae, quae tunc in Gallis subsistebat, & praesertim Joanne XXII. Pontifice, natione Gallo. Ecce Epistolam Papae Joannis XXII. contra Ludovicum ad Capitulum Ecclesiae Pragensis Tom. VII. in actis CC. Harduini pag. 1409. datam anno 1323.

Cum à diversis Electoribus duo sint electi Reges, Ludovicus & Fridericus, Ludovicus autem sine approbatione Pontificia Imperium sibi arrogarit, urgendo subditos ad fidelitatis Sacramentum, omnique Imperatoris jura exercuerit, sicut de Marchionatu Brandeburgensi, quem primogenito suo contulit, ordinavit. Galeatio etiam Vice-Comiti & ejus fratribus, de crimine heresis judicialiter condemnatis, aliisque Ecclesiis rebellibus se exhibere Defensorem non veretur; hinc praefatum Ludovicum monemus, ut sub poena excommunicationis, ipso facto incurrenda, si non paruerit, intra trimestre, ab administratione absteat, & judicium nostrum de electione sua expectet. Datum Avenione 8. Idus oct. anno 1323.

Contra hæc ecce facta Ludovici. Cum anno 1314. in Octobri ex parte Electorum Impe-

pe-

perii in Imperatorem electus esset *Ludovicus Bavarus*, biennio vacabat Sedes Pontificia. Joannes XXII. anno 1316. Papa factus, sopire conatur Factiones *Gibellinorum & Guelphorum* per Italiam; nam anno 1315. *Guelphi* Mediolanenses magnam stragem passi sunt à *Gibellinis*, Victore Galeatio Vice-Comite; Eo in prælio *Zonfredus*, Paganini Turriani, Archiepiscopi Aquilejensis frater, & *Eduardus* Turrianus, Muscæ frater, cæsi, captis octoginta ex *Guelphicâ* factione. Certantibus ergo tunc duobus pro Imperio æmulis, Joannes XXII. Vicarium Imperii per Italiam instituit *Robertum* Regem Siciliæ. Contra *Gibellini* Mediolanenses *Matthæo* Vice-Comiti, velut Vicario Imperii parent, qui ob plura ex officio pro Imperii facta, excommunicatur à Papa *Joanne*. Illo ipso anno *Ludovicus* nuncios ad *Joannem* Papam Avenionem destinat, pro impetrandâ confirmatione electionis & coronatione. Legati frigide dimittuntur, quod Papa diceret, se tam propere decidere non posse, eoquod *Fridericus Pulcher* à saniore parte esset electus, *Ludovici* verò electio fraudeniteretur; quare immerito insignia Imperii à Pontifice postularet. Illud etiam Pontificem offenderat, quod *Ludovicus* armis, non jure certaret cum *Friderico*, & præsumptâ auctoritate provinciis & urbibus Italiæ Vicarios proponeret, eosque deprimeret, qui cum
Guel-

Guelphis pro Ecclesiâ starent. Voluit ergo Papa *Joannes*, ut causa utriusque & *Friderici* & *Ludovici* Sedi Pontificiæ decidenda relinqueretur. 1317. *Bavarus* iterum Legatos mittit Avenionem pro confirmatione, professus, se sanctæ Sedi pariturum. Papa iterum sententiam dissimulat & differt. 1321. *Ludovicus* nihil monita *Joannis* Papæ curans, quod sibi nimis iniquum crederet, omnia Imperatoris absoluti officia exercet, sacramentum fidelitatis, ubi poterat, excipiens, *Gibellinos* etiam per Italiam contra *Guelphos* excitans. Contra *Friderico* Papa ideo spem Imperii facit, si Pontificios in Italiâ oppressos juvare velit. Inter hæc *Ludovicus* varios Scriptores contra Papam accendit, ut hanc doctrinam spargant: Christi & Apostolorum paupertatem fuisse in eo, ut nihil nec in commune, nec privatim haberent; eo fine, ut Papam bonis omnibus exuerent; agebant enim, iniquum esse, si Vicarius Christi, ipso Christo, ditior esse velit. Quod vehementer pupugit Papam, cum lucri & pecuniæ admodum cupidus esset: Id quod probant ingentes thesauri pecuniæ, quos suis Nepotibus reliquit. Tuentur hanc doctrinam *Michael Casens*, Generalis Minorum cum multis ex hoc ordine. Multi etiam ex *Beguardis*, *Wilhelmus Ockam* Minorita, *Marsilius Patavinus*, Medicinæ Doctor. Quare innumera scripta pro *Ludovico* contra Pontificem

R

ficem

Tom. IX. P. *Conradi Hertenberger Soc. Jesu.*

ficem volant per Imperium. Hâc de causâ, & quòd rebelles Pontifici foveret *Ludovicus*, 1323. Papa ipsi processum format, & peremptoriè citat, sententiam excommunicationis promulgans, ipso facto incurrendam, si non pareat.

Anno 1324. mittit *Ludovicus* Legatos ad *Joannem* Papam, *Albertum* Magistrum hospitalis per Germaniam, *Gruestrup* Archidiaconum Wirzburgensem, & *Henricum* Canon. Pragensem, qui quærunt, an verè ab ipso processisset monitorium, sive processus, sibi factus. Sequitur solennis excommunicatio *Ludovici* à *Joanne* Papâ facta per varias literas, quibus *Ludovicus* vocatur hæreticus, Ecclesiæ persecutor &c. Hinc ira *Ludovici* contra Papam, & scriptis furit operâ præfatorum Monachorum sibi adhærentium, atque prætendentium. 1.*mò* Quòd Papa inauditum *Ludovicum* damnaverit; 2.*dò* Quòd ipse Papa usurpaverit officia Imperii; 3.*tiò* Quòd falsò afferuerit, Imperium hætenus vacasse; 4.*tò* Quòd doctrinam de paupertate Christi convelleret; & consequenter quòd sit iniquus S. Sedis invafor & hæreticus. Unde *Ludovicus* appellat contra *Joannem* ad futurum Concilium, protestans de nullitate processûs & sententiæ contra se latæ. Anno 1324. iterum à Papâ graviore excommunicatione plectitur, absolutis à Sacramento subditis omnibus.

Anno

Anno 1325. sub his conditionibus dimittitur è triennali custodiâ *Fridericus Austriacus*:
 1. *md* Ut *Fridericus* appellationis ad Pontificem renuntiet, & nunquam postea ad Sedem Apostolicam provocet. 2. *dd* Suffragia sibi collata in electione, in *Ludovicum* transferat, universoque jure ad Imperium se exuat. 3. *td* Administrationem Germaniæ, absente *Ludovico*, susciperet, nunquam autem insignia Imperii ambiret. 4. *td* Ut *Leopoldus* insignia Imperii restituat, & *Ludovico* in Italiam procedenti comes sit, titulo præfecti exercituum. 5. *td* Juret *Fridericus*, se non coactum, sed spontè has condiciones sancire. 6. *td* Oblivio injuriarum præteritarum. 7. *md* Damna utrinque illata tolerantur, nihil utrinque repetendo. 8. *vd* Ut Electores & Principes hæc pacta ratihabeant. Papa his auditis, *Leopoldum* & *Fridericum* Fratres Austriacos à juramento extorto absolvit, pacta omnia rescindens.

Anno 1327. *Ludovicus* Italiam intrat: Fit confluxus ingens ex omni ordine, ipsi adhærentium, qui illum ampliùs exstimulant, dicentes: 1. *md* Imperatorem posse instituire & deponere Pontifices. 2. *dd* Illos jurisdictionem non à Christo, sed à Cæsare habere. 3. *td* Nullam autem illos potestatem habere in Cæsares. 4. *td* Papæ nullum esse Dominium in Imperio in temporalibus. 5. *td* Imperialem potestatem immediatè à DEO esse. 6. *td* Anathema intentum nullius momenti esse,

Hæc acta sunt in Comitio Tridentino 14. Cal. Martii 1327.

Quarè Ludovicus in eodem Comitio denuntiat summum Pontificem *Joannem* non esse Pontificem, sed *Jacobum à Cadurco*. Duravit hoc conciliabulum 25. diebus Tridenti. Inde Cæsar Mediolanum progressus coronatur à *Guidone Tarlato*, Aretinorum Pseudo-Episcopo, Gibellinarum partium Principe, unà cum Coniuge. Sic coronatus Romam petit, Papâ Electoribus copiam faciente, alium Imperatorem eligendi.

1328. *Ludovicus* coronatur in Vaticano unà cum coniuge die 17. Januarii à quatuor Laicis, civibus Romanis, scilicet *Sciara de columnis*, Populi Romani Capitaneo; *Buccio Proccesso* & *Ursino de Ursinis*, Urbis Senatoribus, ac *Petro Montenigro* Equite populi Romani, præsentem Clero. Crediderant enim, id eis competere Papâ licèt invito, præsertim cùm Senatores prius per literas illum ex Galliâ in urbem invitârant. Consecratus autem fuit à duobus Episcopis Schismaticis *Jacobo Pratenfi*, Episcopo Castellano Venetiis, & Episcopo Ellerenfi, ut refert Onuphrius.

Eodem anno in festo Ascensionis Domini, convocato ad Vaticanum populo, *Ludovicus* inter multos Pseudo-Episcopos medius in throno confidens, diademate redimitus, manu sceptrum tenens, *Petrus de Corberid*, ita dictum à vico Corbario, ubi natus erat,

erat, gente Aprutinum, ordinis Minorum, Papam decernit. Stetit is aliquamdiu infra *Ludovicum*: deinde Nicolaum Fabrianensem Augustinianum concionem habere iussit, qui hoc ex actis Apostolorum usus est themate: *Reversus Petrus ad se dixit: nunc scio verè, quia misit Dominus Angelum suum, & eripuit me de manu Herodis, & de omni expectatione plebis Judæorum. Ludovicum Bavariam nomine Angeli designans, & Joannem Papam vocabulo Herodis: Cardinales, Patriarchas, Episcopos & Clerum, Joanni non hærentes, titulo plebis Judaicæ comprehendens. Finitâ concione Blasphemâ, Pseudo - Episcopus Vernetus ex loco eminentiore populum alloquitur: Num Fratrem Petrum Corbarium pro legitimo Papâ agnoscere velint; quod tertio repetit. Fit affirmatio confusis vocibus cum primâ etiam Nobilitate. Inde nomen illi datur *Nicolai V.* annulus, purpura, atque ad dexteram Imperatoris collocatur in Throno; postea ingressus Ecclesiam S. Petri, omnia Pontificis munia usurpavit. Imperatori & populo imprecatus, creat septem Cardinales, & hos inter 1.^m Episcopum Vernetum, sive *Jacobum Pratensem*, ob flagitia à Joanne XXII. Papâ depositum. 2.do Abbatem S. Ambrosii Mediolani, propter crimen hæresis à Legato Pontificio privatum. 3.^{tiò} Abbatem Fuldensensem, qui iniquitatis decretum contra Pontificem legitimum pro-*

nuntiavit. 4.to Nicolaum Fabriensem, Augustinianum, qui contra Papam Joannem è suggestu pro coronatione Antipapæ clamavit. 5.to Episcopum Mutinensem. 6.to Petrum Oringhium & 7.mo Joannem Arlotum, Romanos. Factâ hac execratione, Imperator Tibur declinans revertitur in festo Pentecostes, ut à suo *Petro Corbario* sive *Nicolao* Antipapâ coronaretur, quo etiam die Augustalia ornamenta in Ecclesiâ S. Petri accepit. Inde jubet, ut exauthoratus à se *Joannes* Papa *Jacobus de Cadurco* appelletur, & beneficiis priventur ex Clero, qui Nicolao Antipapæ non adhæserint. Per novem menses in urbe substitit Imperator, unde factum, ut Imperatrix interea filium enixa, illum vocaret *Ludovicum Romanum*, quoddam Romæ natus esset, ut inde à fratre cognomine discerneretur. Non poterant ultra sustinere hanc Antipapæ & *Ludovici* temeritatem fideles Romani; quare seditionem contra *Barvarum* commovent, qui territus, specie venerationis fugit, præsidio in urbe relicto. Vix fugam iniêrat, jam conflictus oriuntur in urbe, cæsis utrinque plurimis ex *Guelphis* & *Gibellinis*. Nec alii contra *Ludovicum* & Antipapam audiebantur clamores, quàm *Vivat Ecclesia, moriatur Ludovicus, intereat Petrus de Corbario, uterque hæreticus, & anathemate damnatus occidatur*. Clamant etiam noctu circuitores milites: *quis vivat?* si obviis respondit

dit *Ludovicus* aut *Bavarus*, vel in Tyberim fuit projectus, aut gladio confossus.

Anno 1329. ausus est Antipapa ex suis sectariis Conciliabulum cogere Pisis, creatis aliquot Pseudo-Cardinalibus, ubi *Joannem* Papam Orthodoxum, hæresiarcham renunti-
at, ejus imagine in ignem projectâ. Con-
tra *Joannes* Papa preces indicit per universam Ecclesiam, solenniter à communione fide-
lium excludit *Michaëlem Cæsenatem*, & *Wilhel-
mum Ockam* Minoritam, quod citati non ve-
nerint Avenionem, super interrogata re-
sponsuri. In hoc Pisano Conciliabulo *Ni-
colaus* Antipapa excommunicat omnes adhæ-
rentes *Joanni* Principes. Ægrè ferebant hoc
fulmen Pisani, quare abeunte inde *Ludovi-
co Bavaro* comprehendunt Spurium Papam,
& custodiæ mancipant, *Joanni* in judicium
reservantes. Eam ob causam Pisani cum
Mediolanensibus à *Joanne* absolvuntur à vin-
culo excommunicationis. In eo rerum sta-
tu *Bavarus* se tutum non credens in Italiâ
1329. 2. Dec. Germaniam repetit. Itali,
Pseudo-Episcopos recipere renuunt:

Nicolaus Antipapa coram populi multitu-
dine errores suos & scelera publicè confite-
tur, & factâ detestatione absolvitur per Le-
gatum *Joannis* Papæ ab excommunicatione,
porro literis ad *Joannem* datis, scripto ma-
lè facta ejurat. Italia item nunc resipiscens
absolvitur ab anathemate.

A N N U S 1330. ad 1340.

Anno 1330. *Nicolaus* Antipapa conversus navi devehitur Pisas Avenionem, recte collo imposita, ubi 26. Augusti Papa *Joannes* quasi pro tribunali sedente, coram magno Patrum purpuratorum senatu *Nicolaus* sive *Petrus de Corbaria* humi prostratus crimina sua sponte ex charta legit & detestatur his verbis: Ego Frater *Petrus de Corbario*, sceleratissimus peccatorum, nolens ultra cum impiis commisceri, detestor, quod nomine Antipape *Ludovicum* foverim, Cardinales & Episcopos creaverim, de Patrimonio Divi Petri disponens, Prælatos legitimos beneficiis & dignitatibus exuerim: Thesauros Ecclesie *Ludovico* in spoliis concessorim, & protratto in annos schismate, divinis sacrilegè abusus, hæresis maculas contraxerim, fratricellorum sectæ cum *Ludovico* Cæsare favendo, Quoddam Concilium convocare ausus, indulgentias distribuerim, & iniquè Pontificis manus usurpans, Prælatos hæreticos & schismaticos vel ipse sacrilegè consecraverim, vel ab aliis consecrari fecerim.

Hac longissimâ confessione audita, Papa *Joannes* confirmat absolutionem alias Pisas per Legatos, Lucensem nempe Præsulem & Pisanum Archiepiscopum factam, & in gratiam illum recipiens, fidelium communioni restituit. Justis tamen de causis eum Avenione retinuit, cubiculum, victum, libros, socios, custodes & necessaria ipsi in Palatio Avenionensi concedendo: à quo tempore
Petrus

Petrus pœnitens vixit sub habitu Minoritæ, ibidem post aliquot annos mortuus, & honorificè apud Minoritas sepultus.

Hujus Antipapæ exemplo visus est ipse etiam *Ludovicus* Imperator ad meliora converti, dum anno 1330. fundat monasterium *Ethal* ordinis S. Benedicti ad confinia Tyrolis pro 22. Religiosis, & totidem militibus nobilibus cum suis uxoribus, ac sex viduis, pari cum Benedictinis præbendâ ibi alendis; quæ tamen fundatio, duravit solum dum viveret *Ludovicus*; quo mortuo, eam filii sibi usurpârunt, sublati inde militibus, salvâ tamen Monachorum parte. *And. Presbyt.*

Sub idem tempus mittit in Italiam *Joannem* Luxemburgicum, Bohemiæ Regem, eo fine, ut per illas terras Cæsaris vicem ageret. Hic cautus, ut Papam offenderet, utrique parti adversæ, tum *Guelphæ* Pontificiæ, tum *Gibellinæ* Imperiali modis omnibus blanditur, & exules revocat, quos *Ludovicus* nuper proscripsit; quo modo agendi fit exosus utrique parti: quin & ipse *Ludovicus* verëbatur, ne in Cæsarem coronaretur, maxime cum filium etiam *Carolus*, tunc Moraviæ Marchionem, in Italiam acciverit: quamquam hic, Patre *Joanne* in Gallias avvocato, difficulter periculum vitæ evaserit, quod ipso festo paschæ, in toxicatis cibis ipsi struxerant Itali. *Alb. Argentin. in Chron.*

Anno 1333. ampliùs resipiscere visus est *Ludovicus*, quando Comitem Oettinganum ad *Joannem* Papam ablegavit Avenionem, *Ottonem* item & *Albertum*, Austriæ Duces, apud eundem interposuit sequestratos, qui nomine suo *Joanni* Papæ omnia pollicerentur, modò dignitatem Imperatoriam penes ipsum esse velit. *Papa* in suâ opinione contra *Ludovicum* obfirmatus, minimè annuit legatis, apertè testatus, quòd contra jura Principum Germaniæ *Ludovicus* Imperium postularet, adeoque usurparet, maximè cum ob legatos, aliàs ad Sedem Pontificiam hæc in causâ missos, sparserit per Imperium, regnum sibi esse confirmatum, & *Gibellinos* animaverit contra Pontificios in Italiâ. Hoc tristi responso accepto, abstinuit aliquo tempore *Ludovicus* ab urgendâ reconciliatione, donec novus Pontifex crearetur.

Anno 1334. obiit *Joannes* Papa. *Benedictus* XII. in ejus locum electus, offert Principibus Germanis, qui *Ludovico* adhæserant, absolutionem ab excommunicatione, volens etiam reconciliationem cum *Ludovico*, remittit Cæsaris legatos cum literis, quæ scripto continerent, sub quibus conditionibus impetrari posset reconciliatio. Erant autem legati, duo Comites Oettingani, *Ludovicus* senior & junior, & *Marquardus de Randesk*, Canonicus Augustanus, postea re-

Patriarcha Aquilejæ. Dum hi ad *Ludovicum* revertuntur, novum Papam ab hâc sanâ mente avertunt *Philippus* Rex Galliæ , & *Petrus II. Siciliæ* cum pluribus Cardinalibus , causantes, erroneum esse, Hæresiarcham præponere Germaniæ, caveat proinde, ne fautor audiat Hæreticorum. Reponit Papa, an ergo acephalum velint Imperium? non, ajunt, sed *Ludovicum* præesse non convenit, quodd plurima contra Ecclesiam perpetrârit. Imò verò respondit Papa: *nos egimus contra Ludovicum*; ipse enim cum baculo venisset ad pedes mei Prædecessoris, si quidem recipere illum, in animo fuisset. Sed noluit ille, unde quidquid *Ludovicus* fecit, quasi provocatus fecit. Denique quidquid diceret *Benedictus* pro *Ludovico*, nihil evicit contra Legatos Regis Galliæ & Siciliæ.

Anno 1336. *Ludovicus* denuo Legatos mittit ad *Benedictum* cum literis Ulmæ 5. Martii prolixè datis, quæ legi possunt apud Bzovium ad hunc annum. In his ait, se revocare acta contra *Joannem* & Ecclesiam promittit, se non velle invadere, vel occupare terras Ecclesiæ, quin aliquid, remissis Legatis, impetraret. Monet tamen Papa, ut *Ockamum* & *Cæsenatem* Pontifici tradat, decreta contra *Joannem* retractet, edicto sanciret, nullum Cæsarem esse vel vocari, non approbatâ priùs per sanctam Sedem ejus electione: item ut quærat jus ad Imperium ex novâ electione.

Obe-

Obedivit monitis *Ludovicus*, & missis Legatis, *Wilhelmo* Comite Juliacensi, & *Roberto* Comite Palatino Rheni, cum literis Norimbergæ 28. Oct. 1336. datis, fatetur 1.mo De suo consensu & operâ factum, quod *Petrus de Corbario* fieret Antipapa, & actus Papales exerceret, quod supprimeret auctoritatem *Joannis XXII.* 2.do Quod nunquam crediderit, nec credat, *Petrum de Corbario* fuisse Papam, sed Antipapam, mandaveritque illum pro Papâ haberi ex eo, quod *Joannes XXII.* alium Imperatorem, se deposito, eligi voluerit. 3.^{tio} ait nescivisse se, hoc hæreticum esse, si Imperator Papam depolat, & alium creet, & quod de hoc facto doleat; quanquam crediderit, se hoc modo pessimè agere. His similes sunt reliqui 46. articuli.

Sed neque ad has literas, obistente *Philippo* Gallorum Rege, absolutionem impetrat.

Anno 1337. iterum instat *Ludovicus* circa finem Januarii per *Robertum* Comitem Palat. Rheni, Bav. Ducem & *Conradum* Principem Juliacensem, qui suo nomine ad jussû Papæ promptos se offerant. Rursus irritum cecidit negotium, quod *Philippi* Galliae Regis nuncii abessent.

Anno 1338. Comitiam habet *Ludovicus* cum Electoribus apud *Rense* 1. Jurant hic Principes, quod Imperium & jura *Ludovici* omnes,
nul.

nullo excepto , velint tueri. Diriguntur literæ ad Papam , datæ 27. Martii , quibus subscripserunt , *Henricus à Virneburg* Elect. Mogunt. *Leopoldus* Episcopus Bambergensis , *Joannes* Basileensis , *Bertholdus* Argent. *Henricus* Eichstettensis , *Bernardus* Paderbornensis , *Utricus* Curiensis , & *Henricus* Augustanus , omnes pro *Ludovico* scribentes. Cum jam Avenione essent *Robertus* Palatinus Rheni & *Conradus* Juliacensis.

Ad hæc cum nihil sequeretur Avenione , *Ludovicus* Francofurtum petit & Comitibus indictis *Reinaldum* ex Comite Ducem Geldriæ creat , & *Wilhelmum* Juliacensem elevat in Marchionem.

Inde apertè contra *Benedictum* insurgens multa contra Pontificis auctoritatem in conventu dixit , & sub gravi pænâ sanxit , ne quis morem gereret *Benedicti* mandatis ; atque ut vindictam suam amplius manifestaret , Antipapam in Germaniâ constituit , titulo *summi Patriarchæ* nuncupandum die 8. Aug. Eodem die cum ad valvas templorum diræ Apostolicæ contra *Ludovicum* affigerentur , ne deessent , qui non sine periculo fortunarum suarum illis obsequerentur , velut omnes Canonici S. Bartholomæi , omnes idcirco potissimis suis prædiis , villis & decimis à *Ludovico* sunt spoliati. Dominicani etiam , Carmelitæ , Franciscani & Teutonici continuò ex urbe projecti.

AN.

ANNUS 1340. ad 1346.

Inter hæc moritur *Benedictus* Papa 1342. successor ejus *Clemens VI.* *Ludovicum* Imperatorem, velut schismaticum, imò hæreticum declarat, omnique authoritate privat, hortans Electores, ut alium ejus loco eligant, quòd dixerit: 1.mò Penes Imperatorem esse, Papam vel constituere, vel deponere. 2.dò Quòd Episcopos constituerit auctoritate suâ. 3.tò Quòd matrimonia, in facie Ecclesiæ facta, disjunxerit, & 5.tò Antipapam creaverit. 6.tò Quòd Papam *Joannem XXII.* velut hæreticum traduxerit & condemnârit: Docuerat quidem aliàs *Joannes XXII* è suggestu publico Avenione, quòd beatitudo beatorum, & pæna damnatorum sint usque ad extremum judicii diem imperfecta; & quamvis hæc opinio communis fuerit primis quatuor sæculis, confirmata etiam scriptis S. *Iustini*, *Irenæi*, *Tertulliani*, *Origenis*, *Theodoreti*, *Lactantii*, *Prudentii*, & aliorum, Cardinales tamen & Episcopi huic opinioni apertè sunt adversati, unâ cum universitate Parisinâ. Addit recentior historicus, quòd *Philippus Valesius*, Galliarum Rex, in literis ad *Joannem XXII.* datis, Pontifici sit comminatus, aut ardens, aut revocandum. Papa contrà pro suâ sententiâ stabiliendâ adhibuit operam *Gerardi*, tunc Generalis Minoritarum. Quæstione hac in universitate Parisinâ

rifinâ à triginta Doct̃oribus examinatâ, **con-**
funditur *Gerardus*, Pontificis Achilles. **Ve-**
rùm Papa, cui de veritate rei aliter consta-
bat, & qui problematice solum hanc quæ-
stionem tractaverat, non tantum destitit ;
illam propugnare, sed publicè etiam retra-
ctavit. Unde impia est Calvinì impostura,
docentis lib. 3. Inst. cap. 20. & lib. 4. c. 28.
Quod hic Papa è suggestu docuerit, animas
esse mortales & plura ejusmodi. Atque hæc
est prima hujus Pontificis accusatio: quâ su-
per re videantur *Naclerus*, *Bzovius*, *Sponda-*
nus & *Reginaldus*.

Altera accusatio erat ista: declaraverat
jam aliàs per Bullam *Nicolaus IV.* quod Mi-
noritæ usum duntaxat habeant rerum ex e-
leemosynis oblatarum, non dominium aut
proprietaem, eoquod hoc sit penes Eccle-
siam Romanam. Porro circa annum 1322.
quidam *Berengarius*, Tolosæ ab inquisitione
in carcerem conjectus, docuerat, quod
neque Christus, neque Apostoli quidquam
possederint sive privatim, sive in commune,
& quod hic sit articulus fidei. Difficultas
delata fuit ad Pontificem, qui illam exami-
nandam commisit Minoritis, tunc in Ge-
nerali capitulo Perusii congregatis, qui non
expectatâ decisione Pontificiâ, hanc do-
ctrinam publicè in Cathedris docuerunt, &
prædicarunt. *Joannes XXII.* meritò offen-
sus, quod prævenerint suum desuper judici-
um,

um, condemnavit eorum propositiones in Extravaganti: *clm inter. & ad Conditorem*. Id quod adeò irritavit Minoritas, ut magna illorum pars unà cum *Michaële de Cesenà. Laudo- vico Bavaro* excommunicato & schismatico adhæserit. Alii ex eodem ordine schismati quidem non consenserunt, hanc tamen opinionem constanter propugnârunt, dicentes, quòd *Joannes* Papa, quoad hoc punctum esset hæreticus; adeò ut propterea *Joannes* Papa in animo habuerit, totum illorum ordinem extinguere. Atque hæc fuit illa quæstio, passim appellata: *Panis Minoritarum*, quæ in hoc consistebat, an habeant dominium, aut usum tantum illius, quem manducabant panem. Similis erat omnino hæc disceptatio illi, quam iidem Religiosi moverunt & agitârunt de colore, formâ & qualitate habitûs sui ordinis, an potius conveniat, illum esse candidum, griseum, aut nigrum. An caputium debeat esse acutum, an rotundum, laxum an angustum: Tunica item non ampla, brevis aut longa. Atque hæc concertatio tanta fuit, ut oportuerit consulere Pontificem, habere capitula, cogere congregationes, & libros scribere, velut si ageretur de ipsâ religione & fide Christianâ. Videatur desuper *Sixtus Senensis* lib. 6. *Biblioth. Spondanus, Bzovius, Raynaldus* in *Annal. Eccles.* ab anno 1322. ad 1333. *Bellarminus* lib. 4. de *Romanis Pontificibus*.

Ad

Addo literas revocatorias Joannis XXII.
Pontificis ex Actis Concil. Harduini Tom.
VII. fol. 1405.

*Joannes servus servorum DEI ad perpetuam rei
memoriam.*

Ne super his, quæ de animabus separatis à corpore, an citra resurrectionem corporum essentiam divinam videant, tam per Nos, quàm alios sæpius dicta sunt, aliter, quàm per Nos intellecta fuerant, intelligantur. Ecce quod circa statum animarum separatarum declaramus: fatemur, quòd animæ separatae sint in cælo, & videant DEUM à facie ad faciem, ac divinam essentiam clarè. Si verò alia vel aliter circa materiam hujusmodi dicta, prædicata, vel scripta fuerunt, quoquo modo illa diximus contra præmissa, quæ fidem concernunt Catholicam, illa abnegamus, & determinationem Ecclesiæ ac sacrae scripturæ approbamus.

Aliàs autem dicta, vel scripta illa habemus, & habere volumus pro non dictis & scriptis, edque revocamus expressè. Ac prædicta omnia, & quæcunque dicta vel scripta per Nos de quacunque materia, ubique & in quocunque loco, & in quocunque statu, quem habuimus, & habemus, omnia submittimus determinationi Ecclesiæ ac successorum nostrorum. Datum Avenione 3. Nonas Decemb. 1334, Pontificatûs nostri anno 19.

Sequitur

Epistola tertia Joannis XXII. contra Ludovicum Bavarum Imp. ad Capitulum Ecclesiæ

S

Pra-

Tom. IX. P. Conradi Hertenberger Soc. JEsu.

Pragensis ex Actis Concil. Tom. VII. fol.
1409.

Nuper contra Ludovicum, Bavariae Ducem. Super eo, quodd electione sua in Regem, in discordia celebrata, per sedem Apostolicam (ad quam electionis & personae electae examinatio, approbatio, ac etiam reprobatio noscitur pertinere) non admissa, nec etiam approbata, administrationi Imperii se irreverenter, & indebitè ingerebat, processum fecimus continentiae infra scriptae. 8. id. Oct. 1323.

Contentum autem longarum literarum
hoc est.

Cum à diversis Electoribus duo sint electi Reges, Ludovicus & Fridericus, Ludovicus autem sine approbatione Pontificia Imperium sibi arrogarit, urgendo subditos ad fidelitatis sacramentum, omnique Imperatoris jura exercuerit, hinc praefatum Ludovicum monemus, ut sub poena excommunicationis ipso facto incurrenda, si non paruerit, intra trimestre, quod ei pro peremptorio termino assignamus, ab administratione abstineat, & iudicium nostrum de electione sua expectet. Datum Avinionem 8. id. Oct. 1323.

In idem ferè recidit epistola VI. Joannis Papae ad Episcopum Pragensem, de processu Papae contra Ludovicum Bavarum.

Ad obviandum damnandis Ludovici, olim Bavariae Ducis, excommunicati, haeretici & schismatici ausibus, & fidelium periculis occurrendum, pridem processum habuimus, cujus tenor sequitur.

Con-

Contentum.

Cum Ludovicus discordialiter electus, approbatione Pontificia non admissa, & officium Imperatoris usurpet, hæreticis & rebellibus favorem & auxilium contra S. Ecclesiam præstet, monuimus, ut à præfatis intra fixum terminum abstineat, donec à sede Pontificia approbatur, Ecclesiasticis & secularibus sub magnis pœnis injungimus, ut ei non pareant, nec auxilium præstent, absoluti à præstito juramento fidelitatis. Et quia Ludovicus contempsit parere nostris monitis & præceptis, deteriora committendo, primò excommunicationis sententiâ inmodatus existit, & consequentur, sua culpa jure Imperatorio est privatus. Deinde quia cumulat excessus excessibus, Ducatu Bavarie, bonis & feudis omnibus, quæ ab Imperio obtinebat, privatus existit. Demum quia Pharaonis duritiam imitatus, contemnens Ecclesiæ disciplinam, nulla correctionis indicia ostendit, sed potius hæreticis intendens dogmatis, ac hæreticos defendendo, se ostendit hæreticum manifestè, hinc primò est fautor hæreticorum declaratus, & crimine hæresis sententialiter condemnatus. Insuper cum se fecit coronari, & in Italiæ partibus quasdam civitates, sibi non adhærentes, vastavit, jura etiam Imperii dilaceravit, Petrum de Corbaria, virum scandalosum, & perfidum (qui olim dimissa uxore sua legitima, cui pluribus armis cohabitavit, habitum Minorum assumpsit, postea Provinciali suo inobediens, ab eoque excommunicatus, carceri erat mancipandus) Antipapam creavit, qui Pseu-

do - Cardinales & Episcopos instituit. Hinc *Ludovicum damnamus & excommunicamus*, volentes, ut illi à nemine pareatur. Avenione 5. Cal. Feb. 1330.

Ex his colligere licet, in quàm iniqua tempora inciderit *Ludovicus*, Princeps aliàs optimus, & omnibus bonis disciplinis apprimè excultus. His & similibus *Ludovicus* per tot jam annos exagitatus, quasi prohibitu egit cum beneficiis & dignitatibus Ecclesiasticis, adeò ut etiam *Clementem VI.* Pontificem negaret. In ea calamitate constitutus, iterum legatos ad *Clementem* mittit, sed dum illi Avenionem eunt, à quibusdam Principibus Imperii abalienatus, alios submisit, qui dicta per priorem legationem revocent. Hinc novæ diræ 1344. Has sequuntur extremæ, anno 1346. in cœna Domini à *Clemente* contra *Ludovicum* coram Cardinalium collegio & omni populo prolata, quibus omnes per Imperium subditos absolvit à juramento fidelitatis, & amoto à sua sede *Henrico* Moguntino, substituit *Gerlacum* Nassovium successorem. Quo fulmine perculsi alii Principes, à *Ludovico* pariter desciscunt; & Papæ ex terrore conscientiae reconciliantur.

Quo factum, ut hortatore *Gerlaco* Moguntino, jam Pontificis legato, pro novo Imperatore eligendo, Principes convenirent non Francofurti, quòd urbem istam *Ludovicus* teneret in fide, sed in *Rense* prope

pe Confluentiam.

Aderant autem isti Electores:

Balduinus, Luxemburgicus Trevir.

Gerlacus, Nassovius, Moguntipus.

Rudolphus, Dux Saxoniae,

Joannes, Rex Bohemiae &

Wolframus de Juliaco, Colonienfis.

Et hi quidem, induci à Pontifice *Clemente VI.*, eligunt 5. Idus Junii apud Rense Carolum Moraviae Marchionem, Joannis Regis Bohemiae filium, quod paulò ante Avenionem vocatus ad Pontificem, imperio exhibito, juraverit in sequentes articulos:

1. Quod rescindere velit acta non tantum *Ludovici* Bavari, sed etiam avi sui *Henrici VII.* in Regem Apuliae & Guelphos facta. 2. Si arbitrum promittat Papam in causa Imperii & Regis Galliarum. 3. Si Bavari hostem profiteri se velit. 4. Si Italiae populos à fide Imperatori jurata absolveret, ut legibus Pontificiis viverent. Filii jusjurandum perjurus probavit Joannes Pater, Rex Bohemiae, & Elector. Emit Carolus suffragia à Colonienfi & Duce Saxoniae. Illi soluta sunt octo marcarum millia, Saxo duobus millibus fidem vendidit. Hæc Albertus Argentinensis in Chron. Regem novum Bonnam ducunt & solenniter coronant, quod Aquisgranum partes *Ludovici* tueretur. *Carolus* sic electum confirmavit *Clemens* Papa.

Hæc cùm agerentur ad Rhenum, *Ludovicus* Bavarus cùm filio cognomine, & *Stephano* altero, Tyrolim ingressus, accepit nuncium de depositione. Hinc bellum inter *Ludovicum* & *Carolus*, partes *Ludovici* tuente *Henrico* Moguntino, qui quamvis Sede suâ nuper Pontificis fulmine, dejectus esset, eandem tamen toto adhuc octennio tenuit. Demum vitam infelicitè clausit *Ludovicus* anno 1347, die undecimo Octobris. Cùm eo die prolem enixa esset uxor, ille apud oppidum *Bruck* inter *Fürstenfeldam* & *Monachium*, venationi urforum indulgens, ex repentina paralasi equo prolapsus, ejusque casu oppressus, inter manus sustentantium, non reconciliatus, exspiravit, annos natus tres supra sexaginta. Corpus *Monachium* translatum in Ecclesia Collegiata B. Virginis, quam ipse paulò ante exstruxerat in Choro sepulturæ datum est, ubi postea *Maximilianus I.* magnificum ex ære mausoleum erexit.

EPITAPHIUM.

Scilicet hæc cuique est data fors æquissima, talis

Ut mors sit, qualis vita peracta fuit.

Vita Ludovici quid erat, nisi lucta perennis?

Dum cadit ante ursum, mors quoque lucta fuit.

Cognitâ *Ludovici* morte, *Clemens* Papa lætatus, absolutionem ab anathemate, lato in fautores *Ludovici*, commisit Episcopo *Bamber-*

bergenſi, eâ conditione, ut qui *Carolo* à Pontifice approbato, parerent, à vinculis exſolverentur; qui in priſtinos errores relaberentur, rursus inciderent. Dura hæc poſterior conditio viſa eſt Baſileenſibus, unde *Conradus Bornfels* Conſul Baſileenſis. palam Episcopum Bambergensi dixit, Senatum & populum Baſileenſem nunquam credituros *Ludovicum* fuiſſe hæreticum, iſtos pro Rege habituros, quem Electores ſtatuierint, etſi à Papa non ſit approbatus. Populus Conſulem ſecutus eſt. Unde coactus eſt Legatus rigorem temperare, & ſacra dare. Simili modo Wormatiæ, domum *Caroli* obſidente populo, ſacra omnia Cleſo & populo abſque Conditione reddidit. Interim Principes, *Carolo* adverſi, congregantur Francofurti, videlicet *Henricus* nuper deſignatus Elector Moguntinus, *Ludovicus* Elector Brandenburgicus, deſuncti Cæſaris filius, *Rupertus* Palatinus & *Ericus* Saxo; ſuum eſſe jus ſuffragandi contendentes, de creando Imperatore conſerunt; *Carolum* intruſum accuſant, quòd abſque ſuffragiis Electorum ſucceſſerit. Quare *Eduardum* Regem Angliæ noviffimâ de Gallis apud Cariffacum victoriâ, ubi *Joannes* Rex cæcus Bohemiæ ſimul occubuit; glorioſum per Legatos ſollicitant. Quò Imperium reſpuente *Fridericus* Miſnia Marchioni Imperium offerunt cum vidua *Ludovici* Bavari 1348. Marchio ſe oneri im-

parem credidit , Imperii & conjugii spem *Carolo* pro decem marcerum millibus vendidit. Erat hic *Fridericus* filius *Friderici* *Admorsii*, idemque gener *Ludovici* *Bavari*: Hæc resciscens *Carolus* insidias veritus , à partibus *Rheni* in *Sueviam* contendit. Ulmæ cum partem *Sueviæ* in fidem recepisset , paràm abfuit ; quin caperetur , nisi mutato itinere *Ludovici* *Brandenburgici* insidias vitasset, Sic despectus *Carolus* fabulam fingit redivi *Waldemari* : dolebat nempe , quòd *Ludovicus* , *Bavari* filius , vicinùm *Bohemæ* *Electo*ratum *Brandenburgicum* teneret.

SYMBOLUM . LUDOVICI BAVARI.

Comparanda sunt opes , quæ simul cum naufrago enatant.

Quo tempore *S. Franciscus Xaverius* per *Indias* insudabat animarum lucris , *sefa* prædives *Mercator Lusitanus* , easdem in terras navigio delatus , operam dabat comparandis peregrinis mercibus. Navibus oneratis , harum alteram , tempore navigationi opportuno , præmisit , *Olyssipponem* provehendam , ipse cum altera uno adhuc mense obnegotia *Cozimi* subsistent , nec prævidens pericula , in quæ , mari circapromentorium bonæ spei tunc maximè æstuante , incideret. Mense *Februario* anni 1553. termin-

dis

188 (280) 802

SYMBOLUM
LUDOVICI BAVARI.

*Comparandæ sunt opes, quæ simul cum Naufrago.
enatent.*

Titulus: Verus hominis thesaurus, virtus.

Lemma: Labitur, quod Deo non hæret.

EPIGRAMMA.

Imbibe virtutes, & inania gaudia sperne;

Sunt animi Comites gaudia vera boni:

Nec quenquam placidis aded complectitur ulnis

Sors, ut non aliqua parte molesta premat.

6. Tom. IX.

dis ventis solvit à portu urbis Cozim cum duobus filiis, Eleonorâ Coniuge & sexcentis mancipiis. Delactus tandem ad littora bonæ spei, navi à furentibus procellis ad scopulos allisâ, horrendum subiit naufragium, trecentis suorum maris fluctibus involutis, ipse cum uxore, filiis ac 280. mancipiis ægrè per fragmenta morti ereptus.

Collectis ergo, quantum ad scopulosa littora poterant, mercibus, & thesauris, iter terrestræ trecentorum miliarium ingrediuntur, Eleonorâ Coniuge & filiis humillâ sellâ per mancipia portatis. In eâ calamitate, cum multi sub viâ expirassent, reliqui fame ferè in rabiem acti, perveniunt ad fluvium sancti Spiritûs; ubi dum vires ex putridis piscium cadaveribus aliquantulum restaurant, à Caffris dolosè supervenientibus capti, ducuntur ad deserti illius Regulum, à quo armis primùm, deinde gazis omnibus ac vestibus expoliantur. Inde salvâ vitâ dimissi, triduo jejuni arenosa illa loca pererrant & viribus exhausti, ad sylvam confident, Eleonorâ veresundis causâ in serobe medio pectore tenus delitescente. *Rosa* ut suis de cibo provideret, interiora sylvæ petiit, redûx filiorum alterum juxta matrem inediâ consumptum reperit. Iterum pro sibus conquirendis sylvam ingressus, iterumque reversus Eleonoram Conjugem cum altero filio extinctam invenit.

Ita præter opes charis etiam omnibus orbatus, famulos à se dimisit, & sylvas repetens, ultra non comparuit, incertum an à feris sit devoratus, aut quo alio mortis genere fuerit è vivis sublatus. Cæteri hujus calamitatis focii, ut vitam servarent, barbarorum obsequiis sese manciparunt, donec lapso biennio plures illorum redimerentur à Mercatore Lusitano, qui eboris cœmendi causâ ex Mozambico eas in oras fortè pervenerat, soluto pro singulis centum eoronarum pretio, horum unus, *Pantbaleon* nomine, tandem Olyssipponem reversus, multo tempore supervixit. Hæc *P. Pimenta*: Credebat Sosa, nescio qualem in terris felicitatem ex tantis opibus sese consecuturum; fecit autem fatalis casus unicus, ut subito fieret mortalium omnium pauperrimus juxta ac infelicissimus.

Veras divitias, unde solida enascatur felicitas, nemo in rebus extra semetipsum positis reperiet, quantum etiam foras inquirendo profiliat animus, suisque desertis laribus per aliena evagetur. Insanit, qui auri venas in cryptis ejusmodi quærit, qui ab hominum memoriâ fossori aliud præter lapides non dederunt laboris pretium.

Amplius insanit, qui ex iisdem cryptis aurum, aut jam purgatum, aut etiam in monetam cûsum sese eruturum existimat, ut aliud agendum non restet, quam thesauro

tam diviti manus injicere, inventum domum
asportare, illique insidentem, vitam dein-
ceps splendidam ducere. Cum enim mate-
riæ, ex sterili cryptâ erutæ, ne principia
auri infint, nullâ arte, aut igne lapides isti
in metallum eliquabuntur: vel siquid fortè
auri in venâ sublateret, materiam istam, mul-
tis sæcibus implicatam, magno labore pur-
gari oporteret, quò usui esse posset. Inte-
rim nemo est, qui magnas fortunas non am-
biat, eo fine, ut felici sorte vivat, hæc si
desit, vitam jam non ducimus, sed miserè
trahimus, cum vita gaudiorum expers ipsâ
morte sit tristior; ut enim cuique insitum
est *vivere*, ita congenitum homini est, vel-
le *latum vivere*, quia vivere absque gaudio
non est vivere, sed lentè & diu mori.

- Fateor, rectè ab homine vita quæritur,
quæ in lætis transigatur; falluntur autem in
eo plurimi; quòd lætitiâ & felicitatem ibi
quærant, ubi minimè invenient. Exhausti
omnes aurifodinas, expiscare omnes ex ma-
ri uniones, collige omnes *Serum* telas mul-
tâ arte elaboratas, extrue auream cum Ne-
rone domum, fac pensiles cum Semiramis
de hortos, subde tibi omnia regna mundi,
Ex his, qui beatum te dicunt, ipsi te deci-
piunt. Neminem unquam gemmæ beatum
fecere, divitiæ *Cræsum* ad rogam, *Midam* ad
extremam famem, *Polycratem* ad crucem
perduxere. Afferunt illæ secum perpetuas
cu-

- curas & sollicitudines; nam juxta Horatium
 • lib. 3. Od. 16. *Crescentem sequitur cura pecu-*
niam, majorumque fames.

Secundum Juvenalem satyra 10:

Sed plures nimia congesta pecunia cura

Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonium
census.

Et rursum Satyrâ 14.

Magnis porta malis cura majore, metuque

Servantur, misera est magni custodia census.

Divitiæ enim nondum partæ vexant, ac-
quisita magis afficiunt, *amissæ* dolores non
 mediocres adferunt. Præterea pendent il-
 læ à fortunâ, quæ nunquam stabilis est.

Nempe dat, & quodcumque libet, fortuna ra-
ptique,

Irus & est subito, qui modò Cræsus erat.

Pulchrè proinde Lacon: Nil maror felicita-
tem de funibus pendentem.

Et Seneca: Turpe est, beatam vitam in au-
 ro & argento reponere,

Maximæ divitiæ sunt, divitias non deside-
rare.

Neque enim aliud sunt aurum & argen-
 tum, quàm vilis terræ gleba, quæ ergo po-
 test illis inesse felicitas?

Magnus ille in aulâ Henrici VIII. Angliæ
 Cancellarius, Thomas Morus in vincula fue-
 rat conjectus ac bonis omnibus exutus, quod
 nec Regis sui divortium cum legitimâ con-
 juge Catharinâ Aragoniâ, neque adulterium
 cum

cum pellice *Annd Bolend* approbare vellet. In eâ calamitate constitutum, invisit uxor, missa à Proceſibus Regni, ad labefactandam mariti constantiam, quæ rogat atque obsecrat, ut Regi consentiat, ne unâ secum bona, liberos, famam, vitam perditum ireret, quibus diutius per ætatem frui posset. Tunc *Morus*: *quot annos adhuc victurum credis?* illa *viginti*, ait, *ſi DEO placuerit*. Rursùm ille: *Vis ergo, ut æternitatem cum annis viginti commutem?* Næ tu imperita mercatrix es. Si *viginti annorum millia sponderes, aliquid dixiſſe videreris, ſed quid vel iſta ætas ad æternitatem?* Nulla ineſt rebus terrenis felicitas, in quibus nulla reperitur ſtabilitas.

Martialis ſuam beatitudinem in epigrammate exponit:

*Vitam quæ faciunt beatiorem,
Fecundiſſime Martiali hæc ſunt:
Res non parta labore, ſed reliſta,
Non ingratus ager, focus perennis,
Lis nunquam, toga rara, mens quieta,
Vires ingenuæ, ſalubre corpus,
Prudens ſimplicitas, pares amici,
Nox non ebria, ſed ſoluta curis,
Somnus, qui faciat breves tenebras,
Quod ſis, eſſe velis, nihilque malis,
Summum nec metuas diem, nec optes.*

Quid aliud Gentilis optet, veræ beatitudinis ignarus?

Quod

parem credidit , Imperii & conjugii spem
Carolo pro decem marcærum millibus vendidit. Erat hic *Fridericus* filius *Friderici*
Admorsii, idémque gener *Ludovici* *Bavari*:
 Hæc resciens *Carolus* insidias veritus , à partibus *Rheni* in *Sueviam* contendit. *Ulmæ*
 cum partem *Sueviæ* in fidem recepisset , parvam abfuit ; quin caperetur , nisi mutato itinere *Ludovici* *Brandenburgici* insidias vitasset,
 Sic despectus *Carolus* fabulam fingit redivivi *Waldemari* : dolebat nempe , quòd *Ludovicus*, *Bavari* filius , vicinũ *Bohemiæ* *Electoratũ* *Brandenburgicum* teneret.

SYMBOLUM LUDOVICI BAVARI.

Comparanda sunt opes , quæ simul cum naufrago enatant.

Quo tempore *S. Franciscus Xaverius* per *Indias* insudabat animarum lucris , *sefa* prædices *Mercator Lusitanus* , easdem in terras navigio delatus , operam dabat comparandis peregrinis mercibus. Navibus oneratis , harum alteram , tempore navigationi opportuno , præmisit , *Olyssipponem* provehendam , ipse cum altera uno adhuc mense obnegotia *Cozimi* subsistens , nec prævidens pericula , in qua , mari circapromontorium bonæ spei tunc maximè æstuante , incideret. Mensis *Februarii* anni 1553. secundis

182 (280) 802

SYMBOLUM

LUDOVICI BAVARI.

*Comparandæ sunt opes, quæ simul cum Naufrago.
enatent.*

Titulus: Verus hominis thesaurus, virtus.

Lemma: Labitur, quod Deo non hæret.

EPIGRAMMA.

Imbibe virtutes, & inania gaudia sperne;

Sunt animi Comites gaudia vera boni:

Nec quenquam placidis aded complectitur ulnis

Sors, ut non aliquid parte molesta premat.

6. Tom. IX.

die ventis solvit à portu urbis Cozim cum duobus filiis, Eleonorâ Coniuge & sexcentis mancipiis. Delactus tandem ad littora bonæ spei, navi à furentibus procellis ad scopulos allisâ, horrendum subiit naufragium, trecentis suorum maris fluctibus involutis, ipse cum uxore, filiis ac 280. mancipiis ægrè per fragmenta morti ereptus.

Collectis ergo, quantum ad scopulosa littora poterant, mercibus, & thesauris, iter terrestræ trecentorum miliarium ingrediuntur, Eleonorâ Coniuge & filiis humilis sellâ per mancipia portatis. In eâ calamitate, cum multi sub viâ expirâssent, reliqui fame ferè in rabiem acti, perveniunt ad fluvium sancti Spiritûs; ubi dum vires ex putridis piscium cadaveribus aliquantulum restaurant, à Caffris dolosè supervenientibus capti, ducuntur ad deserti illius Regulum, à quo armis primum, deinde gazis omnibus ac vestibus exspoliantur. Inde salvâ vitâ dimissi, triduo jejuni arenosa illa loca pererrant & viribus exhausti, ad sylvam confident, Eleonorâ verecundis causâ in scrobe medio pectore tenus delitescente. *Rosa* ut suis de cibo provideret, interiora sylvæ petiit, redûx filiorum alterum juxta matrem inediâ consumptum reperit. Iterum pro cibis conquirendis sylvam ingressus, iterumque reversus Eleonoram Conjugem cum altero filio extinctam invenit.

vel dare, vel adimere possit, velut bona valetudo, vires corporis, vita, ingenium & quidquid demum hominem facit. *Interna* sunt, quæ ex ipso homine originem habent, ut affectiones, judicia, desideria, actiones humanæ, quas liberè exercere potest, vel omittere. Accidit enim sæpe sæpius, ut licet bona externa abundè circumstant, iis tamen homo minimè contentus vivat, quin ipsæ sibi displiceant, & magnas in animo coquat, secumque circumferat tempestates.

In duobus hisce perturbationum fontibus obstruendis, aut potius in animo ritè componendo, dum illæ exsurgunt, totum versatur lætitiæ artificium. Externas tempestates ut componas, & lætus sustineas, reflecte ad voluntatem DEI, sic & non aliter volentis, hoc est, ut nunquam res pro tuo arbitrio fieri velis, verum ut te rebus, prout eveniunt, accommodes, judicēsque ita & non aliter fieri debuisse, singula consideranda, non ut sunt in se, sed ut sunt in mente DEI, ea omnia dirigentis. Inter hæc ut quietum & imperturbatum animum serves, fac *primò*, ut tibi placeat DEUS. Eo *secundò*, ut tu placeas DEO. Si tibi verè placuerit DEUS, unà placebunt omnia, quæ ab ipso tibi evenient, ut grato ea animo accipias, adversa æquè ac prospera. Post ista actiones tuas ita institue, ut nihil, quod in te carpat, DEUS inveniat.

Præ-

Præprimis verò id age , ut bona sit tua conscientia, absitque præteritorum scelerum angor è memoria; extrema enim insania est, externa tantopere curare , interna supinè negligere, & conscientiam, ex qua sola tota pendet hominis felicitas, non attendere. Absque bonæ conscientiæ fiducia inter ipsas Paradisi delicias cum Adamo contremisces, semper anxius futurus & pavidus; nec voluptatibus, quibus interres, frui dabitur, si conscientia iis renitatur, sic medias inter divitias miserè contabesces; Contrà ingenti cum animi voluptate fruiturus es eommodis etiam exiguis, scurto lare, & parvâ reculâ, ubi talia tuta possidet conscientia. Nam ut S. Chrysostomus inquit homil. 1. in epist. ad Romanos: *Animi tranquillitatem & lætitiâ non principalis magnitudo, non pecuniarum copia, non potentiæ tumor, non corporis fortitudo, non mensæ sumptus, non vestium ornatus, non aliud quidquam rerum humanarum conferre consuevit, præterquàm conscientia bona, quam certè qui parum habet, ut pannosus sit, & cum fame luctetur, tamen tranquillior beatiorque erit, quam qui inter delicias degunt,* Hæc ille.

Bona, quæ sinè conscientiæ commendatione possidentur; potestas jurisdictionis, quæ contra conscientiæ dictamen malè exercetur; pecuniæ contra conscientiæ regulam in libidines & convivia profusæ, equuleus sunt, quo anima miserè torquetur, & sola

conscientia est, quæ in hoc tormento perpetuum agit carnificem. Contrà quem conscientia rei malè partæ non arguit, felix est & dives affatim, etiamsi res sit angusta domi; ut enim suo, etiam modico, contentus vivat, satis est, scire se, id ita visum DEO. Et hoc modo placet ipsi DEUS. Rursum scit sese placere DEO, dum conscientie suæ factum est satis, à qua se admorderi non perentiscit. Ex hoc bonæ conscientie testimonio magna illico in animo oritur sui securitas, ut homo nihil timeat, nec præsentibusterreatur, nec futura expavescat. Hinc divus Bernardus inquit: *Nil est jucundius, nihil tutius, nihil ditius, bonâ conscientia; premit corpus, trahat mundus, terreat diabolus, illa secunda est. Et iterum: Bona conscientia secunda erit, cum corpus moriatur; secunda, cum anima coram DEO præsentabitur; mens enim ab hujus mundi aspergine purè deterga, & in divinæ contemplationis acumen totum desiderii sui figens affectum, minas aspernatur, nescit timorem, spem falsam eludit, & omnium scandalorum immunis in pace in idipsum dormit & requiescit.* Serm. de S. Magdalen. Idem lib. de conscient. part. 2. *Conscientia bona, inquit, est templum Salomonis, ager benedictionis, hortus deliciarum, thesaurus regius, aula DEI, habitaculum Spiritus Sancti, liber signatus & clausus, in die iudicii aperiendus.*

Hæc considerans Divus Augustinus, exclamavit

clamat: *O felix conscientia jucunditas, quæ vermem interiorem excludis, quæ à carceris dolore liberat rationem, quæ ab omni immunditia purgat mentem!*

Quamquam autem ista rebus omnibus sit præferenda, à plerisque tamen neglecta, in postremis habetur, ut pridem querebatur Divus Bernardus, dicens: *multi quærent scientiam, pauci conscientiam*, quæ vera scientia est, quâ cogitationes suas, affectiones & desideria in DEO ejusque voluntate animus intuetur, eaque tanquam regulâ actiones omnes metitur ac dirigit.

Quid est Conscientia?

Epistetus illam *Pædagogum* nominat, homini à DEO datum, qui discipuli sui actiones singulas observet, eumque dirigat. Quemadmodum enim parentes filiis suis in puerili ætate pædagogos addunt, per quos à malo absterreantur, & in omni morum honestate educentur; ita DEUS hominem rationis compotem, insitæ sibi conscientia tradidit custodiendum, à qua doceatur malum fugere, & bonum agere.

Juxta S. Gregorium Nazianzenum *Conscientia est domesticum & verum tribunal*; ubi ipsa partes vicarias agit DEI tanquam supremi nostri *Domini ac judicis*; prætereà ipsa quoque partes agit *tortoris* atque ipsius *Rei*, qui contra Dominum suum ac Judicem deliquit.

Primò enim conscientia ejusque hominis, rationis compotis vices agit DEI tanquam supremi nostri *Domini*, cum quilibet homo dictamini suæ conscientiaë, ejusdemque imperio se debet in agendo subdere & accommodare, cum illa sola sit, quæ in singulis nostris actionibus voluntatem DEI animæ denuntiet, ut sciat, quid agendum sit, quid omittendum; unde fit, ut qui huic suæ conscientiaë recta monenti aut præcipienti paret, ipsi DEO supremo suo domino pareat.

Secundò agit conscientia partes *supremi Judicis*; posita enim actione illa dijudicat, an res facta sit juxta rectam rationem & legem DEI præcipientem aut prohibentem; hanc ob causam *conscientia* à D. Thoma 1. part. quæst. 79. art. 13. definitur: *judicium intellectus decernentis, an res ex ratione bene, an perperam sit peracta*. Ex hoc rectæ conscientiaë suæ judicio gloriatur Apostolus 2. Corinth. 1. v. 12. *Gloria nostra hæc est, testimonium conscientiaë nostræ, quòd in simplicitate cordis & sinceritate DEI, & non in sapientia carnali, sed in gratia DEI, conversati sumus.* & Horatius canit lib. 1. ep. 1.

. . . *hic matrus ahenus esto,*

Nil conscire sibi, nulla pallescere culpa.

Tertiò agit conscientia severum *tortorem* erga animam, quæ deliquit contra legem & rectam rationem, illi identidem objurando

do gravitatem malitiæ, quodd spreto Deo, antetulerit momentanea æternis, & voluptatibus caducis mercata sit pœnas sempiternas. Hoc tortore stimulatus Judas, ait, *peccavi tradens sanguinem justum, & projectis argenteis in templo, recessit, & abiens laqueo se suspendit.* Matth. 27. Eodem carnifice exagitatus Cain, clamat ad Dominum Genes 4. *major est iniquitas mea, quàm ut veniam merear: Ecce ejicis me hodie à facie terræ, & à facie tua abscondar, & ero vagus & profugus in terrâ; omnis igitur, qui invenerit me, occidet me.*

Quartò agit conscientia *testem* operum bonorum & malorum, eumque incorruptum & irrefragabilem. De qua ita S. Bern. L. de conscient. part. 2. *Actionum nostrarum ipsa est testis, ipsa judex, ipsa tortor, ipsa carcer, ipsa accusat, ipsa judicat, ipsa punit, ipsa damnat, cuique enim liber est sua conscientia.* De hoc teste & libro canit Ecclesia: *Liber scriptus proferretur, in quo totum continetur, unde mundus judicetur.* Solet judicis sententia in codices referri, ut futuris temporibus, si res exigat, constet legitimè, quid factum sit. Hoc ferè modo sententia, in tribunali conscientiæ lata, summâ fide transcribitur, æternitati reservanda. Liber autem iste non est alius, quàm cujusque hominis propria memoria, cui sententiæ omnes, à conscientia pronuntiatæ, optimâ fide inferuntur, suo tempore universo orbi propalandæ, Dicitur au-

tem ideo *Liber conscientiae*, quòd acta conscientiae contineat. Hic ille liber est, qui in Davide post patratum adulterium atque homicidium tantos concitavit motus, ut diceret psal. 50 *peccatum meum contra me est semper.* & psal. 37. v. 7. *non est pax ossibus meis & facie peccatorum meorum.*

Quintò partes agit *reconciliantis* hominem reum cum DEO à se offenso. Dum exponit homini gravitatem peccati, atrocitatem instantium suppliciorum, unaque media fugerit, per quæ ad spem erigatur, & mala sincerè detestatus cum DEO reconcilietur. Ita post lapsum erexit Davidem, ut diceret ps. 41. *Sitivit anima mea ad DEUM fontem vivum, quando veniam & apparebo ante faciem DEI? fuerunt mihi lacrymæ meæ panes die ac nocte, dum dicitur mihi quotidie: ubi est DEUS tuus? Hæc recordatus sum & effudi in me animam meam, quoniam transibo in locum tabernaculi admirabilis, usque ad domum DEI, in voce exultationis & confessionis.* Ecce totum hominis in terris negotium! Ecce totus thesaurus, cui augendo & conservando pro viribus incumbendum, bona scilicet, integra & illibata conscientia. Hæc summam in terris affert felicitatem, hæc una hominem sequitur in æternitatem. Opes disfluunt, voluptates evanescent, corpus marcescit, vita fugit, mundus abit, artes intereunt, scientiæ dilabuntur, sola conscientia bona manet, hæc comes

comes individua in terris , comes constans
& consolans in morte, comes nos beans &
lætificans in æternitate.

CAROLUS IV. Imperator, à Carolo Mag-
no trigessimus secundus, regnat solus ab
anno 1349. ad 1379.

A N N U S 1349.

Natus est *Carolus* Pragæ die 14. Maji 1316.
ex Matre *Elisabethâ* Wenceslai senioris, Bo-
hemiae Regis filiâ , baptizatus à Petro Mo-
guntino sub nomine Wenceslai.

Iu Galliam studiorum causâ missus, ado-
levit in aulâ *Caroli Pulchri* Lutetiae propter
amitam *Mariam*, ejusdem *Caroli* Regis Con-
jugem.

Ibidem pro confirmatione sacro Chrisma-
te unctus, nomen *Wenceslai* mutavit in no-
men *Caroli*; quod retinuit in memoriam *Ca-
roli* Pulchri Regis, qui patrinus ipsi adstitit.

Redux ex Gallia anno 1330. in Italiam
vocatus à Patre, qui pro *Ludovico Bavaro*
vices obibat, magnum vitæ periculum su-
biit, ut ipse narrat in Comment. *Veni*, in-
quit *in pasceve in civitatem Papiam, quam*
tenebat Pater meus. Diè autem Paschæ, scilicet
secundâ diè, postquam adveneram, intoxicata est
familia mea, & ego divinâ me gratiâ protegente,
evâsi, quia magna Missa prolixè agebatur, &
communicam in eadem, & nolui comedere ante

T 5

Missam.

Missam. Cùm jam irem ad prandium, dictum mihi fuit, quòd familia mea subitò in infirmitatem reciderit, & specialiter, qui ante prandium comederant; ego autem sedens in mensâ comedere nqlui, & eravius omnes territi, & sic aspiciens vidi hominem pulchrum & agilem, quem non cognovi, qui deambulabat coram mensâ, fingens se mutum. De quo habitâ suspicione ipsum captivari feci, qui post multa tormenta tertiâ die locutus est, & confossus fuit, quod ipse in culinâ cibariis toxicum iniscuerit, de jussu & procuratione *Azonis V. Comitis Mediolanensis.* De illo toxico mortui fuerunt, Dominus de Berg, Magister Curiae meae, Joannes Hobenkirchen, Simon de Kailâ, qui deserviebat mensae meae & complures alii. Hæc ille.

A Patre Joanne in teneris annis Marchio Moraviae constitutus, successit eidem in Regno Bohemiae 27. Augusti 1346, postquam in prælio apud Carisiacum obiisset, cæcus pugnans contra *Eduardum*, Anglorum Regem, pro *Philippo Longo* Galliarum Rege.

Coronatur in Regem Bohemiae cum uxore *Blancâ* 1347. ab *Ernesto* Episcopo Pragensi, quòd *Henricus à Virneburg*, Antistes Moguntinus, cui Pragensis tanquam Suffraganeus suberat, tunc à Pontifice depositus esset ob fidem constanter *Ludovico Bavaro* servatam.

Hoc ut posset Episcopus Pragensis contra jura Metropolitani Moguntini, pro hac
solum

solum vice permisit *Benedictus* Papa, salvo jure Ecclesiæ Moguntinæ. Hanc coronationem urgebat Pater adhuc vivens, filium anno 1341. in consortium sibi adsciscens, ne post mortem Patris filio difficultas moveretur in adeundo Regno. Et quanquam Papa *Benedictus* anno 1341. hanc facultatem Episcopo Pragensi dederit, tunc tamen ob alia intervenientia effectum non habuit, sed post aliquot annos, cum Archiepiscopalis dignitas jam esset collata Pragensi. Quâ super re videatur *Reginaldus* in *Annal.* ad 1341. Serarius *Illustratus* pag. 658. ita habet: 1343. à Dñe Natali Domini *Clemens VI.* Papa dignitatem Archiepiscopalem, & facultatem Reges Bohemiæ imposterum coronandi Episcopo Pragensi contulit, quod *Henricus* à *Virneburg* pertinaciter teneret partes *Ludovici Bavari*. Amplius processit ira Pontificis *Clementis* anno 1344. Cum per Coloniensem & Trevirenses Diœceses à Pontifice permissa essent laticinia extra quadragesimam, eâ gratiâ non gaudebant neque Moguntini, neque aliæ Diœceses Moguntino tanquam Metropolitano subjectæ, propter amicitiam *Henrici* Moguntini cum *Ludovico Bavaro Trithem.* in *Chron. Hirsaug.*

Burgundus lib. 3. pag. 173. hâc super re ita scribit: *Clemens* Papa cum Gallo, cum *Joanne Bohemiæ Rege* & ejus filio *Carolo* consultabat frequens, quâ potissimam ratione alius Imperator

rator contra Ludovicum Bavarum creari posset. Ardua enim res videbatur, opus erat plurimum suffragiis, maximè Moguntini auctoritate, qui citaret Collegas ad Comitia. Nec Hènricus Moguntinus in hac propudia videbatur posse percelli, utpote Ludovico Bavaro Charissimus, & Carolo IV. infensus, quia Clemens Papa Episcopatum Pragensen, iisque coronandi Regem Bohemiæ, à Sede Moguntinà avulserat.

Addit author in Serario Illustrato parte I. pag. 663. Coronarunt hactenus Bohemos Reges Archiepiscopi Moguntini, & Suffraganeos habuerant Pragenses & Olomucenses Episcopos, sed propter Henrici Moguntini factiones dedit Carolus IV. operam, ut Episcopus Pragensis fieret Archiepiscopus jus coronationis obtineret, etque subesset Episcopus Olomucensis. Cujus rei extant in Francofordianâ S. Bartholomæi Bibliothecâ Clementis VI. diplomata, sicut & Henricianæ depositionis. Ne tamen injuria Ecclesiæ Moguntinæ fieret, dedit Carolus IV. novo Archiepiscopo Gerlaco Nassovio, contra Henricum Virneburgum creato, oppidum Höchst cum adjuncto Telonio anno 1352. qui & Francofurtensibus privilegia, nundinasque, quas eò Fridbergâ contulerat Guntherus Comes Schvvarzenburgicus, cum à quibusdam & ipse contra Carolum Rex Romanorum esset electus. Rem confirmat Albertus Argent. in Chron. pag. 135.

Unde

Unde falsum omnino, quod alii referunt, *Henricum Virneburgicum* jus coronandi Reges, Moguntinis hætenus proprium, vendidisse: Hunc in modum cum Ecclesia Pragensis facta esset Metropolitana, *Carolus* in Regem Bohemiæ coronari voluit anno 1347, ab *Ernesto* primo Pragensi Archiepiscopo.

Interea cùm hoc anno 1347. Mense Octobri mortuus esset *Ludovicus Bavarus*, *Henricus* Moguntinus nuper depositus, cum *Ludovico* Brandenburgico, Palatino, & Electore Saxone eligit Francofurti contra *Carolum* anno 1349. 4. Nonas Feb. *Guntherum* Comitem Schvvarzenburgicum, quem eodem mense coronat Aquisgrani, quod Archiepiscopus Colonienſis pro *Carolo* sentiret, & Aquisgranum eatenus *Bavaro* adhæſiſſet.

Erat *Guntherus* Schvvarzenburgicus bello strenuus, & ætate florens. Qui dum ſiſtetur Francofurti, ſub initium Maji infirmatur, non perfidiâ Medici, ut alii tradunt, à *Carolo* corrupti, ſed ſervili fraude. Acci-
verat nempe *Guntherus* famoſum Medicum *Fridancum*, à quo convenientem potionem petit. Ille fideliter præſcribit & procurat; quam dum ſamulus afferret, advertit medicinam non nihil differre; cùm jubente *Gunthero* præguſtat, poſt illum totam potionem absorbet *Guntherus*. Vix biberat Medicus, pallore continuo ſuffuſus, intra triduum moritur. *Guntherus* corpore robuſtus, to-
to

to mense contra vim morbi luctatur cum spe vitæ & Regni; donec inutilem moribundo ambitionem *Ludovicus* Brandeburgicus excuteret, persuaderetque ut regium nomen *Carolo* pro viginti duobus Marcarum argenti millibus venderet, quod ille fecit, sexto postquam se pro Cæsare gesserat Mense Francofurti mortuus, & regio more 19. Junii ad S. Bartholomæum præsentem *Carolo* sepultus.

Carolus jam rivali liberatus, cum aliàs *Bonnæ*, loco non debito, coronatus esset, *Aquisgranum* profectus, cum novâ uxore, *Agnete* Palatinâ, diadema accepit. Ut Electores sibi hætenus adversos, sinè bello conciliaret, ingenio agit. Primus omnium manus dedit *Rudolphus* Palatinus, quem ut sibi *Carolus* devinceret, *Agnetem*, Rudolphi filiam, tunc viduus in uxorem petiit, & impetravit. *Rebdorff*.

Ludovici Brandeburgici, defuncti Imperatoris filii amicitiam ita sibi procuravit. *Joannes* Rex Bohemiæ novarum terrarum cupidus anno 1334. blanditur ab *Henrico* Carinthiæ Duce *Margaretham Maultaschiam* filiam & hæredem filio suo secundò genito *Joanni* in sponsam. Hæc postquam multis annis *Joanni* in conjugio convixisset, nec prolem suscepisset, causata mariti impotentiam, eo relicto, & in plures annos superstita, novas nuptias inijt anno 1342. *Monachii* cum

Ludovico, *Ludovici Bavari Imperatoris* filio, penſi nil habens Pontificis anathema, Atque in eo conjugio vixit uſque ad 1361. quo vidua facta in Tyroli conſenuit. Hunc *Ludovicum* ut ſibi conciliaret *Carolus IV.* ſpondet, effecturum ſe, ut ſublato anathemate, hoc ſuum matrimonium probaretur à Pontifice: quod fecit, cauſâ primùm Curienſi, deinde Archiepiſcopo Salisburgenſi ad diſquirendum datâ à Pontifice: Ut videre eſt apud *Bzovium*. Tenuit tunc *Ludovicus* cum ſuâ *Maultaschiâ* Marchiam Brandeburgicam, quam à Patre in Comitibus *Naumburgenſibus* in feudum accepit, cùm anno 1322. exſpirâſſet in morte *Waldemari III.* ſtirps priorum Marchionum ex familiâ *Anhaltinâ*, poſtquàm Marchiam iſtam, favore *Friderici Barbaroſſæ* ab anno 1141. in beneficium habuiſſet.

Post annos undetriginta à morte *Waldemari III.* Marchionis ſurrexit inſignis impoſtor, dubium, an à *Carolo IV.* ad hoc provocatus, qui rediivivum *Waldemarum* Marchionem ſe ſimulabat. Erat is *Jacobus Reboak*, profeſſione molitor, non peſſimi vultûs, ſpecie oris *Waldemari* ſimilis. Nec indoles deerat, quâ mentiri Principem poſſet. Spargitur rumor, *Waldemarum* non obiſſe, ſed vitæ ſanctioris deſiderio per totum. ferè tricennium latebras quaſiſſe: Redire ſe ad ſuos non libidine regiminis, ſed amore patriæ, ut populum ſuum ab alieno ju-

jugo retraheret. Hæc Molitor differens, plebem sibi magno numero conciliabat, favet etiam *Carolus IV.* Rex Bohemiæ & Imperator, & molitorem amicis commendat, *Alberto* præsertim & *Joanni* Comitibus Mecklenburgicis, quos Ducum insignibus auxerat. Accedunt insuper *Otto* Archiepiscopus Magdeburgensis, *Rudolphus* Dux Saxoniae, Principes Anhaltini & Stetinenfes, qui omnes pro *Pseudo-Walderamo* contra *Ludovicum* Bojum sentiunt, quem ut restitueret, & nutantem Provincialium fidem erigeret *Carolus*, copias ex Bohemiâ adduxit. Tam subitâ inclinatione turbatus *Ludovicus* Bojus, sed magis dolebat, quodd cum larvâ pugnandum esset: Curas augebat, quodd par non esset extinguendo dedecori, &, si moræ traherentur, hostibus cedendum esset. Auxit tamen audaciam necessitas: Cùm paucis intra Mœnia Francofurti ad Oderam se recipit, ut præsentiam suâ cives confirmaret. Advolat *Carolus* cum exercitu: locantur castra castris. Pugnam obtulit *Ludovicus* causæ magis, quàm virium fiduciâ. Refugit *Carolus*, licet numero superior, ipsiis amicis renuentibus, in gratiam molitoris sanguinem fundere, quamvis secura foret victoria.

Digrediente *Carolo* *Rupertus* junior, *Adolphi* Palatini filius, opportunas *Ludovico* suppetias adduxit, sed captus à *Rudolpho* Saxone,

ne, sub custodiâ detinetur. Inter ludrica hæc certamina *Ludovicus* Bojus opprobrii satur, relictâ fratri *Ludovico Romano* Marchiâ, in Tyrolim concedit, malens in uxoris suæ comitatu tranquille vivere, quàm in Marchiâ vexari. Bellum adversus larvatum Marchionem prosequitur *Ludovicus Romanus*; fabulâ peractâ, *Pseudo-Waldemar* à *Ludovico* captus, & rogo impositus perijt anno 1351. *Berti*us l. 2. *Comment. Rerum German.* pag 322. *Cränzius*.

Nec destitit à cæpto *Carolus*, donec Marchiam Brandenburgicam sibi assereret, quem in finem *Annam* filiam dedit *Ottoni* Bojo, qui fratri *Ludovico Romano* 1366. defuncto in Marchiâ successit, in conjugem.

Porro *Otto Bojus*, vitæ voluptuosæ deditus, ut liberius otio vacaret, Marchiam *Carolo* socero vendidit, & privatus in Bavariâ ad confinia Bohemiæ reliquum vitæ exegit. Ita finit stirps Boica in Marchiâ Brandenburgicâ, cum eam vix annis quadraginta tenuisset.

In eadem tempora incidit translatio *Delphinatus* ex Imperio, sive *Regno Arelatensi*, quod pars Imperii fuit, ad Regnum Francorum, tacente vel dissimulante *Carolo* tunc Imperatore. Erat *Delphinatus* antiqua terra *Allobrogum*, *Viennensium*, *Caturigum*, *Ebrodunorum*, *Velaunorum*, *Valentinorum*, *Vocantiorum*, *Divionum*, *Gratianopolitarum*, & *Tricassinorum*. Hæc Provinciâ

U

cæpit

Tom. IX. P. *Conradi Hertzenberger Soc. Jesu.*

cæpit habere proprios Dominos , sub titulo *Comitum*, quorum primus erat *Guido*, qui vixit anno 889. Hic reliquit nomen *Guidonis* omnibus Successoribus , qui habuerunt titulum *Comitum de Albon & Grenoble*. Postea cum *Bertholdus de Zebringen* jura sua in urbem Viennam *Guidoni VIII.* cecisset , hi comites assumpserunt nomen *Comitum de Viennâ*. Quoad nomen *Delphini* certa non habetur origo, nec tempus, quo cæpit, certum affirmari potest.

Alii sumunt nomen *Delphini* ex *Delphino*, quem *Boso* fecit pingi in scuto, ad indicandam clementiam & humanitatem sui regiminis ; quia *Delphinus* piscis valdè amat homines, & conversationem cum illis, ut ludant & saltent circa naves, Alii volunt, hoc nomen sumptum esse à castro *Dauphin*, quod hi Principes extruxerunt. Alii tribuunt *Guidoni VII. Seniori* dicto, qui ut honoraret Comitem Viennensem de *Albon* cognomento *Delphinum*, cujus filiam duxerat ; voluit, ut suæ terræ dicerentur *Delphinatus*. Transiit *Delphinatus* de hac *Albonum* familiâ ad Ducalem Burgundicam per matrimonium *Beatricis Delphinæ*; sororis *Guidonis X.* sinè prole defuncti, cum *Hugone Duce Burgundiæ*. Postea transiit ad familiam de la *Tour du Pin* per matrimonium *Annæ Delphinæ*, quam duxit *Humbertus I.* Dominus de la *Tour du Pin*, *Guido XII.* eorum nepos.

pos, cū non reliquisset proles, habuit pro Successore *Humbertum II.* qui cū filiorum alterum perdidisset anno 1346. apud Carisiacum *Crecy* in Picardiā in prælio Gallorum contra Anglos, & alterum juniorem filium, quocum luserat Gratianopoli in palatio, ex injuriā labi permisisset de manibus per fenestram, ut ex cervice fractā moreretur; abiit Parisios 1351. ingressus ordinem Dominicanorum, & terras suas dedit, *Philippo VI. Valesio*, Francorum Regi, eā conditione, ut Regis proximus hæres sumptis ipsius insignibus, perinde diceretur *Delphinus*, ac apud Romanos olim *Mello-Principes* aut *Cæsares* nominari solebant, qui Augustali dignitati proximi erant. Facta est hæc donatio 30. Martii 1349. *Nicolaus Chorier in Hist. Delphinatūs.*

Hunc *Humbertum*, ex Comite Dominicanum, *Clemens VI.* Papa nominavit Patriarcham Aquilejensem. Hæc dissimulavit noster *Carolus Imperator*, ut tam grandis provincia, de regno Arelatensi abstracta, ad Gallos transferretur; quin & ipsum *primum Delphinum*, Carolum Philippi Valesii ex Joanne filia nepotem 1379. *Carolus IV.* Imp. instituit Vicarium Regni Arelatensis. Recessit etiam ab antiquā Cæsarum consuetudine, ut primus fixam statueret urbem Pragā, ubi resideret, cū Prædecessores omnes nulli certo affixi loco, solis adinstar, suas

provincias lustrarent, & dispersa ubique per Imperium palatia aut villas Regias, ut necessitas ferebat, ad tempus inhabitarent, morem Gallorum etiam in eo sectatus, qui neglectis per Gallias villis Regiis, Lutetiæ Parisiorum Sedes statuerunt.

Nam ut prisca Romani Cæsares diversa habuerunt per Italiam prætoria vel palatia, videlicet Lateranense Romæ, Aquilejense, Mediolanense, Ravennatense, Ticinense & Trevirense in Germaniâ. Ità consuetudinem hanc æmulati Francorum Reges, cum ob diversa negotia singulas Regni provincias obirent, certas constituerunt mansiones, ubi possent divertere, quæ dicta sunt palatia, eoquod hinc Procerum conventus, judicia, placita regia & malla publica sint celebrata. Sicut enim *Palentia* vel *Palenz* juris prætorianæ Sedes, ita *Mallum* tribunal vel prætorium nominabatur. Atque hæc Francorum Regum palatia præmissi Tomo IV. in vitâ Caroli Magni.

Horum dispositionem ex Chartario Farsensi dedit Mabillonius in supplem. de re diplomaticâ cap. XI. §. VII. dicens:

1. *Primò* erat *Proavilium*, id est locus vel area ante aulam.
2. *Salutatorium*, hoc est locus officio salutandi deputatus.
3. *Consistorium*, sive domus magna in palatio, ubi causæ audiebantur. Dictum est consistorium

rium à consistendo, quodd ibi deberent consistere iudices & officiales, ut audirent & terminarent quælibet negotia.

4. *Trichorun*, id est domus convivii destinata, in quâ sunt tres mensarum ordines, ita dictum à tribus choris vel ordinibus commessantium.

5. *Zetæ hyemales*, seu camera hyberno tempore competentes.

6. *Zetæ æstivales*.

7. *Epicaustorium* & triclinia accubitanea, hoc est domus, in quâ incensum & aromata in igne ponebantur, ut Magnates suavi odore reficerentur.

8. *Thermæ* seu balnea calida.

9. *Gymnasium* sive locus disputationibus & diversis examinibus destinatus.

10. *Culina*.

11. *Columbium* h. e. ubi aquæ conflunt.

12. *Hippodromum* sive locus cursui equorum in palatio designatus. *Mallum* ita explicat Mabillonius loc. cit. est conventus iuris dicendi causâ institutus; nam *Mellen* est loqui. *Mel* locutio, *Maal* colloquium. Mallus proinde idem est, quod Gallis Parlement.

Talia palatia etiam dicta sunt Comitatus, à Proceribus vel Comitibus in aulâ commorantibus, quos olim Comites nominatos fuisse constat. Cum autem olim non multæ essent urbes munitæ, sæpe Cæsares sua palatia

tria instituerunt in urbibus Episcopaliſſimis, item in locis aliis, non munitis, amplis tamen, ſuas habitationes habuerunt. Quæ loca dicuntur villæ regiæ; quia fiſco regiò incorporatæ erant. *Valeſius* inter alia refert palatium Ingelheimenſe prope Moguntiam, centum innixum columnis, cujus Baſilica æreos poſtes & aurea oſtia habuit juxta Hermodum Nigellum.

Palatia Imperatorum per Germaniam erant:

Alſtede in pago Haſſingau Northuringiæ, quæ fuit allodium Ervini, Alſtedenſis Dynaſtæ, cujus filiam Hatburgam *velatam*, hoc eſt promore iſtorum temporum *viduam* deperit. *Henricus* Auceps, *Ditmarus* vocat hunc locum *civitatem antiquam*, quo Connubio tranſiit *Alſted* ad Aucupem cum comitatu, qui Præſides beneficiarios ibi conſtituit, ex quibus ſunt Comites Goſecceſes & Sommerſenburgici. Hodie *Alſtadium* oppidum eſt palatinatus Saxoniz ad fl. *Rauam*, quarum urbium quinque numerat hic palatinatus. 1. *Grona*. 2. *Warle* ſive *Goſlaria*, 3. *Waltbuſen*. 4. *Alſtede* & *Merſenburg*. Dicitur oppidum *Werle* vel *Werliz* translatum eſſe *Goſlariam*. ut ait *Ditm.* l. 7. pag. 185. *Antonacum* Andernach. *Arenſtadium* in Thuringiâ. *Arelatum* Arles in Burgundiâ. *Argentoratum*. Auguſta Vindelicorum. *Babeberg* in pago Radenzgau, cum alias eſſet in patri-

patrimonio Comitum Franciæ ad Alpes, qui incoluerunt adjacens castrum *Altenburg*, ex quibus *Albertus* anno 905. occisus ansam dedit, ut castrum hoc cum annexis fisco regio cederet, quæ ratio est, cur *Otto II.* urbem *Bamberg* vocet juris nostri prædium. *Bisestat* villa regia pagi Wormatiensis inter Moguntiam & Wormatiam. *Bopardia*, *Bodobriga* vel *Baudobrica*, *Boppart* ad Rhenum. *Botbsfeld* in Herciniâ, ubi *Henricus III.* obiit. *Brugheim* ad fl. *Leinam* supra *Aulicam Elz* in Episcopatu Hildesiensi. *Brunswic*. *Caufungen* sive *Capungum* apud Casellas, ubi *S. Cunegundis* vixit. *Carlstadium* ad Mœnum, cum adjacente castro *Carlzburg*. *Cassula*, *Cassel-læ* in Hassiâ. *Coblenz*. *Constantia*, aliàs dicta *Augusta Turgoviæ*. *Creucenach* ad fl. *Naxam* in pago *Hundsruock*. *Daleheim* in Ostfaliâ in pago *Ambargau* sive *Ammeringen* ad fl. *Nette* in Episc. Hildes. *Duisburgum* *Coloniæ Aprippinæ* adversum. *Düren* vel *Marcodurum* in pago *Ripuariorum*. *Elz* sive *Aulica* in Episc. Hildesiensi. *Francofurtum* ad Mœnum.. *Frofa* ad *Albim* in *Northuringiâ* paulò supra *Magdeburgum*. *S. Gallen* in *Helvetiâ*. *Gellershem* in pago *Grabfeld* prope *Schövinfurtum*. *Göttingen* villa erat adjacentis palatii *Gruona*, ubi *S. Henricus* exspiravit. *Hagenau*. *Hammelburg*. *Hartsburg*, vel *Haretsburg* famosum castrum prope *Goslariam* temporibus *Henricorum*.

Heiligobron vel *Heilbrun* ad Nigarum palatium, quod olim pertinebat ad Franconiam, *Ebrenstein*, hodie cænobium Virginum ad fl. *Fhl* inter Argentinam & Selestadium, *Hersstadium* apud Leodium. *Hersfeld* monast. à S. Sturmio in Hassia fundatum, cui Abbatiae junctum erat palatium. *Hohenabach* sive *Hohenburg* prope Burghusium Bojariae, quam Curtem S. Cunegundis vidua 1030. dedit Ecclesiae Frisingensi, unà cum Curtibus Lanzhoven. *Meichelbeck* T. 1. Chron Fris. l. 4. *Horra* apud Treviros, *Höxter* Huxeri ad fl. Visurgim. *Imleven* vel *Mimeleven* villa regia Aucupis & *Ottonis I* ubi ambo obierunt in pago Hassingen Northuringiae ad fl. Unstrut, ubi *Otto II.* anno 981. Fundavit Monasterium *Leve* linguâ Waldalicâ domum sonat, unde *Lemlevem* idem sonat, ac mea domus, *Ingelheim* palatium & villa regia. *Jopila* prope Leodium. *Kaysersstuhl* in pago Tigurum, urbs à Tiberio condita, de qua *Guilimannus* in suâ Helvetiâ. *Kirchheim* non prope WORMATIAM, sed prope Argentinam & *Muzig*, ubi *Carolus* Crassus repudiavit S. Richardem conjugem. *Ladeburg* vel *Lobodenburg*. *Limburgense* castrum prope Spiram. *Lutra* *Cæsaris* *Kayserslauter* ad fluv. *Lauter* à Barbarossâ condita. *Magdeburgum*. *Marlem* non procul à *Kirchheim* in Alsatia. *Merseburg*. *Metz*. *Moguntia*. *Mosburg* in Bavaria inter Ambronem & Isaram, Fri-

Prisingam inter & Landishutum. *Müblha-*
sium in pago Eichsfeld ad fl. Unstrut *Ne-*
metum urbs, Speyer, quam urbem Rudgerus
 ex nobili apud Nemetes familiâ de Huzman
 anno 1084. factus hujus loci Episcopus ad-
 jecto pago Speyer auctam, & præterlaben-
 te fluvio *Speierbach* Spiram dixit. *Nierstein*
 in pago Wörmat. ubi Otto III. villam ha-
 buit. *Norimberg* vel castrum Noricum in
 Nortgoja olim Bojariæ, quod primum sub
 Henrico IV. innotuit. *Northusum* in Thu-
 ringia. *Noviomagum* Nimvvegen. *Neubu-*
sium vel *Nubusen* castrum apud Wörmatiam,
 jam olim à Wörmatiensibus eversum. *Oster-*
hoven in Bojaria altero milliari ab oppido
 Vilshoven. *Oettinga* vetus, *Paderborn*. *Pa-*
latiolum apud Treviros. *Palidi* vel *Polda*
 in Hercinia supra Duderstadium. *Podanum*
 vel Bodman ad lacum Constant. *Quedlinburg*
 in Hercinia. *Randsdorff* & *Randshoven* Cur-
 tes Regiæ juxta oppidum Braunau in Boja-
 ria, nunc nobile Præmonstratensium mo-
 nasterium. *Ratisbona*. *Rense* è Regione op-
 pidi Lohnstein, qui locus *der Rönigstul* vo-
 catur, ubi electus anno 1346. Carolus IV.
 & anno 1400. depositus ejus filius Wences-
 laus. *Rotvveil*, *Salfeld* ad Slavicum fluvium
Salam in Thuringia, quod Otto III. donavit
Ezoni, Palatino Rheni. *Salz* vel *Salzburg*
 ad Salam Franconiæ, unde nomen habent
 Nobiles de Salzburg. *Seligenstatt*. *Schusum*

vel Seesen in pago Ambergau, urbs erat cum castro, quam Otto III. donavit monasterio Gandersheim. *Solodurum*. *Sentiacum* Sinzig inter Andernacum & Confluentiam, ubi Constantino apparuit signum crucis in cœlo. *Theodonis* villa Dittenhoven apud Metas. *Thornburg* vel Thuriburi Dornberg olim castrum adversus Sornbos. *Turegium* Zürich. *Tbienheim* hodie Dienheim in agro Wormat. *Trajectum* ad Mosam. *Mastricht*. *Tremonia* Dermont. *Trevirensē palatium*. *Trebur* palatium ad Rhenum prope Wormatiam. *Uberlinga*. *Ulm*. *Vorcheim* in Franconia. *Walbusen* in Hercinia Saxonie. *Walbeck* in Northuringia. *Weiblingen* apud Constadium. *Werla* Westphaliæ. *Wildebusen* in Westphalia. *Weilburg* vel Wilinaburg in Wetteravia. *Wirzburg*. *Worms*.

ANNUS 1356. ad 1360.

AUREA BULLA CAROLI IV.

Caput unum decernit Electoribus securum conductum ad Comitiam, & hoc ita secundum singulos, ut Bohemo Archipincernæ Ducatum præstent, Mogonus, Bamb. & Wirceburgensis Episcopi cum Burggravio Norimb., Comite Hohenloe & Civitate Rotenburg. *Coloniensem*, Italiæ Archicancellarium, ducent Mog. & Trevir, Comes Palat. Rheni, Hassus & Nassovii. *Trevi-*
ren-

rensem, Archi-Cancellarium Arelatensem, Mog. & Palat. Rheni Comites Sylvestres. *Palatinum* Archidapiferum ducit Moguntinus. *Saxonem* Archimarescallum Rex Boh. Moguntinus, Bamb. Wirceb. Marchio Misniae. Idem deducunt per suas quisque terras Brandeburgensem Archicamerarium. Quisque Elector cum ducentorum solum Comitatu Francofurti compareat, ex quibus nonnisi quinquaginta in ipsa urbe consistent.

Caput 2dum agit de electione Regis Romanorum. Caput 3tium de ordine Sessionis inter tres Ecclesiasticos. Caput 4tum agit de Sessione Electorum omnium. Caput 5tum Agit de jure Palatini & Saxonis &c.

Præcipitur, ut Imperator eligendus sit vir, non foemina: natione Germanus, ætate maturus: Sæcularis: Catholicus: æquus & habilis: illustris prosapiæ & potens.

Moguntino incumbit intimare mortem Prædecessoris per hominem Nobilem, & singulos Electores convocare statim die Francofurtum; satisfacit, qui suo loco Legatum mittit. Tres *Ecclesiastici* compareant in habitu croceo cum palliolo ex pellibus hermelinis. *Sæculares* compareant in habitu rubro Carmosino & palliis, non item Legati, qui sequuntur omnes Electores præsentis, econtra tutores Electorum minorennium habent honores, ipsis Electoribus decretos.

Ipso

Ipso electionis die Moguntinus in templo colligit singulorum vota, & si pars media dissenserit, ipse decedit. Inde per cursorem electio facta Romæ intimatur pro impetranda confirmatione, quâ obtentâ, fit coronatio. Mittuntur Norimbergâ Regalia scil. Corona aurea Caroli Magni, annulus, sceptrum, gladius, calcei, cingulum, stola & paludamentum. *Aquisgranenses* mittunt capfulam adamantibus ornata, in qua sanguis S. Stephani protomartyris, gladium item Caroli Magni, quo ordinariè usus est, ejus baltheum cum Evangelio, aureis scripto literis.

In die Coronationis *Bavarus* gestat pomum imperiale. *Brandenburgicus* sceptrum, *Palatinus* coronam. *Saxo* Cæsarem præcedens gladium nudum Caroli M., & hunc præcedens Marescallus *de Pappenheim* portat vaginam. Absente verò Electore Saxone, *Comes de Pappenheim* portat gladium in vagina. Sequitur Missa de Epiphania Domini, sub qua jurat novus Imperator justam Imperii administrationem, obedientiam erga S. Sedem Romanam. Post ista *Moguntinus* exhibet electum populo pro acceptance. Sequitur unctio & Imperatorius ornatus. Finitis sacris ducitur ad Curiam, confirmat officia hæreditaria. Fit prandium, Electores Sæculares obeunt sua officia. *Bavarus* defert Cæsari partem ex assato bove velut Archi-

Archidapifer. Saxo avenam spargit ut Ma-
rescallus, *Brandeburgus* pelvim, aquâ refe-
ctam, offert Cæsari pro lavandis manibus.
Palatinus obequitans circa Curiam nummos
aureos & argenteos in vulgus dispergit.

Si contingeret Cæsarem non habere lo-
cum, ubi resideret, Episcopus Bamber-
gensis cedit illi suam Curiam & urbem, ipse
verò Episcopus interim *Villaci* in Carinthia
residet, & ejus Locum-tenens ibidem Wolffs-
bergæ. Hæc summam. Tota Bulla con-
tinetur Tomo I. recessuum Imperii.

An autem Bulla hodie in pleno vigore sit,
& an suffragia gratis dentur, meum non est
disquirere. Si enim suffragia sæpe cara in
sacris, quid non timendum in politicis?
Ex eo, quod Regis Rom. electio Francofur-
ti fiat, præviâ solenni Missâ de invocando
SpirituS nomen habent Nundinæ Francofur-
tenses, quia post eam Missam Mercatores
magno numero collecti, ibi suas merces ex-
ponunt, tot Principum aulis suffecturas:
pro ea gratia, quod Carolus Moguntiâ Fran-
cofurtum transtulerit nundinas, solverunt
illi cives Francofurtenses vicena marcarum
millia.

Ab hoc Imperatore initium habent primæ
preces, quarum exemplum extat apud Men-
ckenium T. 3. p. 2010. in literis ad Cruci-
feros Marburgenses.

Jus primarum precum est jus nominandi personam de jure communi, & vi foundationis idoneam, ab Ordinario vel alio; ad quem collatio pertinet, ad beneficia vacantia, vel vacatura in Ecclesiis Imperii Romano-Germanici intra mensem admittendam, ex privilegio Romani Pontificis, Regi Romanorum concessio, ut definit *Vitus Pichler* in jure Can. l. 3. tit. 38. num. 28.

Preces dicuntur, quia Imperator non ipse confert beneficium, sed solum petit conferri personæ nominatæ, cui tamen petitioni, si *Precista* est persona idonea, & intra mensem à notitiâ vacantis beneficii numerando, se insinuat; collator deferre tenetur. Habet autem locum unâ tantum vice in una eadémque Ecclesia.

Dicuntur *primæ preces*, quia sunt prima petitio, quam post electionem suam facit Imperator. *Primariæ* autem dicuntur, quia hæc petitio præferenda est cuicunque alteri nominationi, præsentationi, collationi &c. quæ etiam invalida est, si adsit præsentatus ab Imperatore.

Persona taliter nominata dicitur *Precista*. Hæ primæ preces habent originem suam ex indulto & privilegio ac concessione Pontificia, quod electo Imperatori, & à Papa confirmato, idque postulanti, ex antiqua consuetudine concedi solet. Exercet hoc jus Imperator in Capitulis & foundationibus, tam
im-

immediatis, quàm mediatis protestantium in locis, in quibus ante pacem Westphalicam illud exercuit. Primarium precum exemplum Caroli IV. extat apud *Mencken* T. 3. pag. 2010. in literis ad Cruciferos Marburgenses.

Coronationes Caroli.

Non unâ vice coronatus est Carolus. Primò 1341. in Regem Bohemiæ à Primo Archi-Episcopo Pragenfi, contra Moguntinum, aliàs Ordinarium, dolosè evicto: Id quod vivens adhuc pater à Pontifice impetraverat. 2dò. Eodem anno in Novembri *Bonnæ* à Colonienfi, quasi furtivè, quia in loco alieno, diadema accepit. 3tiò Rite in Regem Romanorum coronatus est Aquisgrani in loco competente anno 1349. post mortem Guntheri Anticæsaris, cum *Anna* uxore tertia. Quarta coronatio facta Mediolani 1355. in Epiphania Domini coronâ Lombardinâ, quæ non, ut ajunt ferrea est, sed aurea, ferreo solum circulo ab aliis duabus aureis distincta. *Rebdorff.*

Eodem anno in Paschate Romæ augustalia insignia accepit per Cardinales Legatos Apostolicos, quo tempore, ne urbe, ubi vix per quadriiduum moratus est, in habitu peregrini, ne agnosceretur, sacra loca invisit, triduo Pascha præcedente. *Rebdorff.* Villanus lib. 4. apud Murator. T. 14. p. 302.

Sexta

Sexta coronatio facta est Arelati anno 1365, quā in Regem Burgundiæ sive Arelatensem est coronatus. Atque hæc fuit ultima, ita ut ab eo tempore nulli amplius Imperatori honor iste contigerit, majore parte Burgundiæ vel regni Arelatensis ad Francos devolutâ. *Saxius apud Menckenium.*

Anno 1360. convertit palatium Ingelheimense in monasterium Canonorum Regularium S. Augustini, sed pro solis Bohemis, datis in fundationem quinquaginta medimnis Siliginis, tribus villis Imperialibus oppidi *Nierstein* cum tractu agrorum inter superius & inferius Ingelhemium sitorum de quo ita *Tritheimius* in Chron. tum *Hirsaug.* tum *Sponheimensi*:

Imperator multas in Bohemiâ de novo fundavit Ecclesias, fundatasque tam à se, quàm ab antecessoribus suis, reliquiis & variis donationibus magnificè honoravit. Aulam villæ Ingelheim, non longè à Moguntia & Rheno, quam Carolus M. pro castro residentiae Majestatis suæ CisRhennæ quondam habuit, in quo & natus incolarum fide creditur, in monasterium Canonorum Regulæ S. Augustini commutavit; statuens neminem in eo ad Religionem suscipiendum, nisi in Bohemia natum, quod ita hætenus servatur usque in præsentem diem, per annos non minus centum quadraginta quatuor. Subjecit autem ipsum

cæno-

cœnobium Abbati Monasterii S. Caroli in Pragâ pro tempore existenti, ad quem ejus visitatio debet pertinere. Festum quoque lanceæ, clayorum & coronæ Domini, feriâ sextâ post octavam Paschæ singulis annis per universum orbem Christianum celebrandum, impetravit à Papâ.

Honores à Carolo collati.

Anno 1349. *Joannem & Albertum* Comites Stettinenses Pragæ creat Duces Mecklenburgicos. Anno 1354. in comitiis Mentensibus Comitatum Luxemburgensem in Ducatum elevat. Eodem anno Comitatum Mussipontanum in Marchiam convertit, & Comitatum Barrensem in Ducatum. Anno 1356. *Wibelmano* Marchioni Juliacenfi Ducalem honorem confert. Et 1363. *Burggravium* Norimbergensem, Imperii Principem nominat.

Momenta & opera magnifica Caroli.

Anno 1340. fundavit Ecclesiam collegiatam omnium Sanctorum in arce Pragensi. Eodem anno Pragæ instituit *Mansionarios*, duodecim scilicet Sacerdotes, sex Diaconos & totidem Subdiaconos, quorum officium esset vespere matutinum de B. Virgine, manè horas reliquas & sacrificium conchere. Anno 1337. Pragæ fundat monasterium B. M. Virginis ad nives. Item Monasterium S. Hieronymi pro Slavis, Ordinis S. Benedicti, quod Slavorum monaste-

X

rium

Tom. IX. P. Conradi Hertenberger Soc. Jesu.

rium postea *Emaus* dictum, ubi ex indulto *Clementis VI.* sacra omnia sermone Slavico peragerentur. Author item est Monasterii *Tachaviensis Carmelitarum*. Anno 1351. instituit opulentum Collegium Canonicorum Regularium *Pragæ* in monte *S. Caroli*, cui subjectam voluit Ecclesiam Collegiatam *Ingelheimensem* apud *Moguntiam* ejusdem ordinis. Anno 1354. initium dedit Cœnobio *S. Ambrosii Ordinis S. Benedicti* in nova urbe *Pragenſi*, ubi cantus *Ambrosianus* & cæteri ritus haberentur ad *Normam Ecclesiæ Ambrosianæ Mediolanensis*. Sequenti anno condidit *Parthenonem Virginum Eremitarum S. Augustini*. 1360. instituit in Ecclesiâ *Pragenſi* *Psalteristas*, qui extra consueta divini officii tempora diu noctûque altâ voce legant psalmos *Davidis*, ut nec noctu, nec interdiu à laudibus cessetur. Hoc ipso anno in perantiquâ *Pragenſi* arce *Wiscberad* Monasterium extruxit pro servis *B. M. V.* Erexit item parochiam infra arcem *Carlstein* altero ab urbe *Pragenſi* milliari, ubi consuevit sacre solitudini vacare. *Balbinus* in *Miscellaneis* dec. 1. lib. 7. sect. 21. Anno 1361. *Pragæ* *Academiâ* instituit juxta normam *Parisiensis*, ab *Innocentio VI.* confirmatam; *literatorum consuetudine* delectatus viros doctos in pretio habuit, quin in scholam *Pragenſem* aliquando ingressus, cum disputantes *Philosophiæ Magistros*

gistros per quatuor continenter horas audisset, idque Purpurati molestè ferrent, & cænæ tempus adesse, monerent; mihi, reposuit, tempus est minimè, nam mea cæna hæc est. *Aeneas Sylv.*

Linguas loquebatur sex *Bobemicam, Gallicam, Lombardicam, Latinam, Teutonicam & Tuscanam.*

Novam urbem Pragæ veteri adjecit die *Meusdorf* dictam, cui initium dedit 30. Martii 1348. sex ibi monasteriis exstructis. Condidit item oppidum *Carlsberg*, à mineris argentiferis celebratum. *Boleslaviam* muro cinxit, unâ cum castris *Radschin, Wischerad & Carlstein.*

Suprà fluvium *Moldavam* pontem stravit, pedes 1770. longum 35. latum. Pontem alterum super *Oderam* sive *Viadrum* prope *Frankfurtum.*

In eo etiam erat consilio, qui *Danubium* per deductum Canalem in *Moldavam*, mercium causâ, derivaret, à quo tamen molimine destitit. Teste *Balbino.*

Therma Carolina, ab ipso primùm detectæ, nomen retinuerunt. Nam dum 1370. circa arcem *Hartenstein* feras sectaretur *Carolus*, canis unus inter venandum incautior, in fossam ferventis aquæ plenam prolabitur, & aquâ fervidâ adustus, latratu nemo implet, ut Cæsar novitate rei provocatus accederet, & quid cani accidisset; exploraret.

Fontem invenit ferventem, & nativo colore ebullientem; suspicatus, quod erat, medicas scaturire aquas, experimento è vestigio cæpit, & læsam nuper tibiam abluens, sanam retulit. Eo loco, quo tibiam lavit, grandi saxo incisa est effigies *Caroli*, quod saxum *Carlstul* vocant. Aquâ per Medicos exploratâ, ædes construxit pro peregrinis, & thermas Carolinas vocari jussit.

Dici vix potest, quantam operam dederit augendæ suæ Bohemiæ, velut si imperii oblitus, uni Bohemiæ natus esset. Nam præter Marchiam Brandenburgicam, quam sive vi, sive dolis *Ottoni* Bavaro extorsit, in tertiam & quartam conjugem duxit Silesiâcam, deinde Pomeranam, ut plures urbes & castra in dotem afferrent, quibus fines Bohemiæ versus septentrionem excrescerent. Ut idem consequeretur versus meridiem, Bohemiæ suæ limitem *Danubium* statuit, ære comparatis castris & oppidis quàm plurimis ex Palatinatu superiore, Norimbergensium republicâ, & Bojariæ Ducum ac aliorum Nobilium Dominiis. Sic anno 1355. emit ab Episcopo Ratisbonensi, incio & invito Capitulo castrum *Domstauff* sive *Donsstauffen* Ratisbonæ proximum. *Rebdorff* ad hunc annum.

Eodem anno ab Adelindâ Bergensi, apud Neoburgum Abbatissâ, emit jus in castrum *Hobenstein* & in oppidum *Hersbrück*. Anno

1353. emit à *Ruperto* Palatino Rheni *Satrapiam Hippoltstein* haud procul à *Castro Rotenberg*. Sub eadem tempora suæ Bohemiæ acquirit *Castrum & Marcam Graffenberg* à *Conrado Comite de Wolffsberg*, quod oppidum ille muris cinxit. Acquirat item *Satrapiam Bezenstein*, & vicinum castrum *Hertenstein* cum appendiciis, & innumeris locis aliis, ut habent deliciae Topographicae *Norimbergenses*.

Norimbergam ita cordi habuit, ut prolati finibus multò illustriorem reddiderit, & quò proprior tum Bohemiæ, tum Imperio esset, statuerit, eò Sedem Regni transferre. Nec minor illi cura erat, ut artes & commercia florent in Bohemiâ, quem in finem optimos mercium pretiosarum artifices in Bohemiam accersivit, nullo habito religionis discrimine, qui telas damascenas & pannos Babylonio ac Persico opere texerent, ne hoc modo pecuniæ extra regnum dispergerentur.

Incredibile, quantos intra breve tempus thesauros regnum comparaverit; id quod videre est in stupendis expensis à *Carolo Rege* factis, sive ex sumptuosis ædificiis, magno numero exstructis: sive in coemptis terris & provinciis. Unde factum, ut extremis vitæ annis, à Germanis Principibus ad Sedem in Germaniam transferendam rogatus, ostensis suis thesauris, gloriari non

dubitaverit, tantum sibi auri in Bohemiâ suppetere, ut turrin arcis Pragensis auri facti & infecti talentis possit obtegere. *Dubravius.*

Neque est, quodd hoc in Rege miremur, si tantis opibus, vel civis abundavit, ut centum aureorum millia suo Regi dono daret. Factum testatur *Aeneas Sylvius* in commentario super dicta & facta Alphonsi lib. 4. num. 47. his ferè verbis:

Rotlevus Mercator Pragensis, recepto Chirographo, centum aureorum millia Regi mutuaverat, ausus eundem postridiè cum Proceribus ad ædes suas pro convivio invitare. Comparet Cæsar, mensæ ad omnem splendorem cibus adornantur; quibus propè finitis, jubet Mercator Chirographum incatino aureo adferri, & pro solo Cæsare tanquam peregrinum cibum deponi. Mirantibus convivis, & quid hoc sibi vellet, querentibus, cætera inquit, fercula communia fuere: Hoc solius Cæsaris esto. Quo aurum heri mutuo datum, dono, & restituta Syngrapha, debitum remitto.

Quæ omnia licèt abundè probent, *Principem maximum* fuisse Carolum, nemo tamen inficias ibit, si *peffimum Imperatorem* dixerò.

Damna Imperio illata à Carolo.

Quantum Bohemiæ *Carolus* profuit, tantum Imperio obfuit, ut rectè *Cranzius* Vi-

tri-

tricum illum imperii nominet : *Theodoricus* *Niem* Imperii dissipatorem. Nec malè *Maximilianus I.* Imperator de eo dixisse fertur : Illo pestilentiorum pestem Germaniæ nunquam aliàs contigisse. Rectè iterum *Cranzius* Lib. X. Saxoniz cap. 3. illum Imperium eviscerasse. *Cuspinianus* deplumasse Aquilam & exposuisse ludibrio, Rhæni vectigalia, Imperii patrimonium dissipasse, cuncta indulgisse, spe lucri. Et *Lehman* Lib. 7. cap. 50. sic illam Imperium depressisse, ut vix reliquerit, quo foret ei deinceps robur ad extollendum caput.

Nam quod *Philippus Valesius*, Francorum Rex, sub *Ludovico* Bavaro, ne à Gallico quidem Pontifice ullis precibus impetrare poterat, à *Carolo* evicit, ut Delphinatus, hoc est major pars Regni Arelatensis ab Imperio ad Gallos transferretur.

Pro triginta aureorum millibus Moguntinis, Wormatiensibus & Spirensibus *Oppenheimium*, *Odernheimium*, *Nierstein*, *Ingelheim*, *Winterheim* pignori opposuit. Tabulis 1356. folius Moguntiz nomen referentibus. Pragensem & Olomucensem Dioceses Metropolitanò Moguntino subtraxit.

Anno 1357. quibusdam civibus *Boppardensibus* & *Conrado Sternbergio* quædam Rhæni portoria, alia item Francofurtensibus, *Fridbergensibus* & *Gelhusanis* vendidit.

Petro Wartenberg Bohemo, ob navat aliquando fidelem operam, oppidum & cum omnibus emolumentis concessit. Sed decim urbes Sueviæ vicinis Principibus vendidit, teste *Serario* lib. 5. Mog.

Marchiam Brandenburgicam *Ottoni* Bavoro, genero suo, partim vi, partim doct. abstractam, sibi servavit, & magnam partem Silesiæ ac Lusatiae regno Bohemiæ incorporavit. Maximum vulnus Imperio intulit, cum pro inerte filio *Wenceslao* Imperium nundinaretur. Ut ab invitis Electoribus suffragia extorqueret, cuique centum florenorum millia addixit, & quia ex Fisco tantum auri emungi non poterat, tot castra, terras & emolumenta illis concessit, quæ summæ promissæ æquivalerent.

Eâ de causâ 1378. Palatino Rheni partem Vestigialium Rhenensium cum Ingelhemio & Oppenheimio, sublatâ copiâ redimendi, donavit, & si vera narrat *Aventinus*, Majestatem Imperii: populi, gentium Victoris, fortunam hostibus prodidit: & Imperium pessundedit.

Relegat lector seriem palatiorum & villarum Imperialium, quam præmisi, & videat, quid ex omnibus Imperatori restet. Ut post mortem etiam Carolus noceret, filium reliquit *Wenceslaum*, patre deteriolem.

Natus is erat Norimbergæ ineunte Martio, anno 1361. ex *Anna* Silesiâ uxore
ter-

tertius, idemque primogenitus, quod priores uxores marem non dederint. Gaudium patris fuit ingens, quod ut orbi palam faceret, Curiam solennem Norimbergæ indixit; ubi Principes Imperii convenirent, ipso die, quo puer natus, sacris undis tingendus erat.

Dies illuxit undecima Aprilis, quæ illo anno erat Dominica secunda post Pascha, deferatur puer in templum Parochiale S. *Sedaldi* Diœcesis Bambergensis, patrini adstant *Joannes* Moguntinus, *Wilhelmus* Colonienfis, & Pragensis Archiepiscopi, testes Episcopi sex & quinque Abbates. Dum aqua pro puero baptizando calefit ad ignem in domo æditui, orto incendio domus conflamat. Deerat in Occidente *Copronymus*, qui suo lotio sacras undas conspergeret, hunc vident Principes in *Wenceslao* puero, *Copronymum* imitante. Toto octiduo festivè omnia adornantur, celebrantur hastitudia, & quæ alia solent esse præcipua Principum oblectamenta. Hunc puerum, quasi jam Imperantem & in regno successorem videret Pater, ex prurientis animi lætitiâ jubet ornamenta imperialia, nuper à *Ludovico* seniore Bavaro extorta, insigni apparatu ex *Bohemiâ* adferri, velut jam visurus, quomodo ista puerum in fastigio honoris decorarent. Et ne divino Numini ingratum se ostenderet, pro hærede impetrato jubet fieri

lium in staterâ reponi, tanti ponderis auro in lancem alteram immisso. Ponderabat puer marcas auri sedecim, & ex informi massâ, præcipit puerum aureum efformari, quem missum *Aquisgranum*, ubi Reges Romanorum coronari solent, *Almæ Virginis* in anathéma obtulit.

Erant autem Regalia insignia ista, ut refert *Henricus Rebdorffensis* apud *Eichstadium* Monachus *Synchronus*, qui præsens illa vidit. Insignia, inquit, ad hunc annum in *Chronico*, quæ vidi, sunt hæc: Ferrum lanceæ, quæ latus Domini transfixit. Clavus cum aliquâ parte sanctæ crucis, quâ manum dexteram Domini transivit. Gladius *Caroli Magni*, primi in Occidente Imperatoris, quem tunc Rex *Carolus IV.* tenebat in manibus. Et Corona, quâ idem *Carolus Magnus* coronatus est à *Leone III.* in Imperatorem. Item gladius *S. Mauriti* Martyris, cum parte brachii *S. Annæ*, Matris *Marïæ Virginis*, cum dente *S. Joannis Baptiste*. Pars etiam chordæ, quâ Christus ad columnam erat alligatus; Spongia, quâ Christus in cruce fuit potatus, cum parte mappæ, super quam Christus cœnam instituit. Quæ omnia Cæsar in Bohemiam cum familiâ reversus, secum asportavit.

Anno 1363. ut *Wenceslaus* puerum bimulum in diademate videret, ab Archiepiscopo *Pragen*si in Regem *Bohemie* illum coron-

ronari voluit, ubi accidit, quodd Rex puer in suis ornamentis super altare positus, ipsam aram sordibus alvi conspurcaverit, ut alias lotio sacrum fontem Norimbergæ.

Ex præviis hisce signis facile quisque judicare potuit, quanta mala Imperio sint evenitura ex tam monstroso puero. Pater tamen nil hæc omnia veritus, in id unice incubuit, qui filium ad solium Imperii efferret. Et ne spe suâ frustraretur, adhuc vivens Socium Imperii videre voluit. Quod cum precibus evincere non potuisset, auro effecit, ut Electores corrupti puerum quindecim annorum, à primâ ætate corruptum, in Regem Romanorum eligerent anno 1376.

Hoc gaudio non diu fruitus est *Carolus*, morte in Arce Pragensi ex febris abreptus anno 1378. 29 Nov. ac Pragæ sepultus die 15. Decembris ætatis 63. Anna uxor tertia non in partu hujus pueri Wenceslai vitam reliquit, sed anno insequente, mense Junio, cum solum hunc puerum dedisset. Quarta uxor anno 1363. ducta, genuit filios reliquos. *Rehdorff.*

EPITAPHIUM

Valde rude, quod Bohemi tumulo inscripserunt:

Quartus *Carolus* Imperator ille, primo non minor, undecunque magno, qui cum terque quaterque reddidisset felicem patriam hanc, subinde lege communi, hinc hominum

num concedens requiem , hâc jacet repô-
stus sacrâ , quam faciebat æde. Quantos,
ô quantos cineri huic Bohemi honores de-
betis ? nisi vultis usquequaque tantorum
immemores bonorum haberi.

Aliud ibidem habet :

Karolus Augustus , celo terrâque venustus ,

*Clauditur hac Archâ , Princeps , Mundi que
Monarcha ,*

SYMBOLUM

C A R O L I IV.

Optimum , aliud infans frui.

Hic Imperator rei suæ privatæ , quàm
publicæ studiosior , aliquando rogatus à Prin-
cipibus , ut expeditionem in Turcos fuscip-
peret , respondit : hoc citra maximam Christi-
ani sanguinis effusionem fieri haud posse ,
satis id se ex Avorum historiis habere com-
pertum , hinc gnômæ : *Optimum , aliud inju-
riâ frui.*

Noverat enim quantus exercitus , Ducibus
Conrado III. Imperatore & Galliarum
Rege , proditione & inexplibili Græcorum
avaritiâ , medio sæculo duodecimo , mis-
eris & inediâ fuerit consumptus. Viderat ,
quot agmina Christianorum devenerint in
manus Saracenorum , quod Duces eorum
plûs contenderent inter se pro honore , quàm
contra Saracenos pro vindicandâ terrâ san-
ctâ ,

308) 322 (309

SYMBOLUM

CAROLI IV.

Optimum, alienâ insanâ frui.

Titulus : Error unius, salus alterius.

Lemma : Faciunt aliena pericula cautum.

EPIGRAMMA.

Ne pellem aut unguis prædatrix vulpes adurat,

Præmittit felem, quæ cita tentet opus.

Felix, quem faciunt aliena pericula cautum,

Quique malo alterius scit remove suum.

7. Tom. IX.

quod solatium habeat. Accedit fideñter a-
sinus, dñmque durius ægrotum palpat, ira-
tus leo, dentibus arreptum sternit, ac sen-
sim devorat, nudo capite relicto. Aliquan-
to post tempore supervenit vulpes, & spe-
cui propinquiór leonem intuetur, quin pe-
dem inferret; rogata ut adsit, & opem lan-
guenti ferat, reposuit: terret me calvus iste,
thus vicinus, & confestim in saltum se pro-
ripuit.

Felix, quicumque dolore

Alterius didicit, posse carere suo.

Pulchrum. inquit Cícero, ex aliorum erra-
tis suam vitam in melius instituere.

Accidit, ut leo postea reconvalescens &
aper sibi in campo obvii mutuo se salutarent,
supervenit accipiter, cupidus pabuli, illos
ex alto ad pugnam provocat, spe cibi. Il-
li pugnantes se miserè lacerant, coacti am-
bo cedere. Accipiter illis exprobrat levi-
tatem, & revocat ad pugnam, quod faci-
unt eo æstu, donec ambo morentur. Quo
vifo, sibi gratulatus accipiter, in utrumque
cadaver involat.

Solebat Alexander Magnus lites semina-
re inter vicinos Principes, ut eos inter se
contententes facilius subigeret. Subegit,
& ex bellis hisce clandestinis maximè pro-
fecit: aggreditur, cædit, omnia latè cepit
sinè causâ & ratione, solius gloriæ cupidi-
ne allectus, sed nullo suo fructu; nam solia
pro-

profert vana gloria, fructum nullum edit.
Et cum innumeros populos subegisset, in
flore ætatis obist, provinciis omnibus, suis
Capitaneis, relictis, quas illi inter se sunt
partiti, ut singuli regna stabilirent.

Trojam invadunt Græci, & longa ob-
sitione fatigant. Omnem conatum eludunt
Trojani, & in loci firmitate confisi, genio
liberalius indulgent; dumque se maximè se-
curos putant, Græci noctis beneficio equum,
ingentem machinam, viris maximè corda-
tis, & armis instructum urbi admovent, mu-
risque perruptis, de suis hostibus uno astu
triumphant, quod decennali labore evince-
re non poterant. De quo Virgil. l. 2. Æ-
neid. vers. 264. &c

*Inclusos utero Danaos, & pinea furtim
Laxat claustra Sinon: illos patefactus ad au-
ras*

*Reddit equus, lætisque cavo se robore promunt
Tisandrus, Stenelusque Duces, præmúsque
Machaon,*

*Et Menelaus & ipse doli fabricator Epeus.
Invadunt urbem, somno, vinoque sepultam.
Caduntur vigiles: portisque patentibus omnes
Accipiunt socios; atque agmina conscia jun-
gunt.*

Dum Balthasar, ultimus Babyloniorum
Monarcha inter greges mulierum iudit, &
spolia aurea Majorum jactat, noctu Cyrus
Persa, & Darius cum immenso agmine in-
urbem

urbem infunduntur, & Rege perempto, Monarchiam evertunt, fruituri bonis, quæ Balthasar tam stolidè jactavit.

Infinitus forem, si tum antiqua, tum recentia exempla referrem, ubi hostes, sæpè longè inferiores, & strages gravissimas intulerunt, & spolia opima retulerunt; quando Duces, nil tale opinantes, suis lusibus securè indulserunt, & nihil minùs, quàm animum militarem exhibuerunt, suis deliciis inescati, & penè ad insaniam dediti.

Non sinè dolore reminiscor, quoties facta Hispaniæ expendo, quibus regnum illud sub potestatem Maurorum est redactum.

Anno 711. *Rodericus*, Rex ultimus Visigothorum in Hispania, *Vitizam* Prædecessorem, monstrum libidinis, oculis orbatum, throno dejecit, & vitiiis haud impar, regnum pessimè est auspicatus. Constituto in Prætorii Præfectum *Juliano* Comite, *Vitizæ* genero, quæ prima post Regem erat in aula dignitas.

Mos erat inter *Gothos*, ut Magnatum liberi in curiâ nutrireñtur, filii quidem ad custodiam regii corporis, & privata obsequia adhibebantur, primi in comitatu, sive ad venationes, sive ad bella procedendum esset, ut sub his rudimentis Adolescentes, vel in Duces, aut Præfectos postea assumerentur. Filix contra in Gynecæo Reginæ ministrabant, variis sexûs sui artibus exultæ,

tæ, - cum tempore primis viris in matrimo-
nium elocandæ. Has inter erat *Juliani* Co-
mitis filia, *Cava* nomine, formæ gratiâ præ
aliis præstans, quam dum Rex *Rodericus* inter
familiares lusus per fenestram, corpore in-
decentius nudato, conspicatur, captus a-
more puellæ, vel invitam vitiat.

Illam injuriam ultura, scelus per literas ma-
nifestat *Juliano* Patri, Legatione tunc oc-
cupato in Tingitanniâ, quæ Africæ pro-
vincia, in ipsâ Mauritaniâ sita, cum decem
urbibus Gothis adhuc parebat. Pater le-
tis literis, quasi legatione peractâ, in His-
paniam revertitur, omnia callidè dissimu-
lans. Rex *Rodericus* intima illi consilia com-
municat, non tam ob viri merita, quàm ex
amoris infaniâ, quâ in filiam ardebat. Quo-
niam tunc hinc Galli, inde ex Africâ Mau-
ri, fines Hispanorum infestabant, suadet
Julianus Regi, ut quidquid armorum esset
reliquum, versùs Galliam mitteret & Afri-
cam, scilicet, ut interno Regni robore ex-
utus, vinci Rex *Rodericus* facilius posset.
His ex sententiâ peractis, fingit, uxorem
suam, quam in Africâ reliquerat, gravi
morbo implicitam, filiæ conspectum unice
præstolari.

Ita cum filiâ ex aulâ recedens, Malacæ
navem conscendit, *Septam* navigaturus, ubi
uxorem reliquerat. Appulsus in Africâ,
confestim *Muzam* Maurorum Principem adit,

Y

inju-

Tom. IX. P. *Conradi Hertzenberger Soc. Jesu.*

injuriâ se à Rege violatum conqueritur, & in quo statu res Hispaniæ versentur, multis explicat, spondens, non defutura Provincialium studia, si terras *Roderici* sinè morâ invadere, & Hispanias opportunè sub potestatem suam cogere velit. *Muza*, accepto hoc consilio, abjectâ omnî cunctatione, duodecim armatorum millia *Juliano* committit, qui navibus Mercatorum, ne causâ transitûs adverteretur, in Hispaniam penetrat. His copiis cum primùm Mons *Calpe* occuparetur, urbs monti imposita, aliàs *Heraclea* dicta: abinde *Gibraltar* à Mauris est nuncupata anno 713. Cæsis insuper Gothorum copiis, quas Mauris irruentibus *Rodericus* objecerat, Barbari *Duce Juliano* Comite, per Beticam & Lusitaniam impunè transeunt, captâ primariâ urbe *Hispall*, cujus muros *Vitiza* aliàs dejecerat. Hos inter felices Maurorum successus veniunt nova ex Africâ subsidia. Contra hostem tam validum *Rodericus* totam Gothorum gentem ad arma provocat, & hostibus occurrit cum centum millium exercitu, sed hominû ejusmodi, quos tum præcedens biennalis contagio, tum otium ac molities fecerat ad bella inhabiles. Stant utraq; adversæ acies ad fl. *Lethen* prope Asidoniam, sive, ut nunc vocant, Medinam Sidoniam. Certatum est diebus octo, ab his pro acquisitâ dudum patriâ: ab istis pro
novo

novo Regno. Die octavo, undecimo scilicet Novembriſ, ipſo feſto memoriae Divi Martini ſacro, anni 714. miſcentur utriſque exercitus; *Rodericus* prò Regum more, in veſte aureâ, coronâ redimitus, eburneo ſublimis in ſolio, quod muli geſtabant, proſtrato Chriſtiano exercitu, in fugam compellitur, quid porrò ipſi evenerit, incompertum eſt; nam ex curru deſiliens, equo conſenſo auſugit. Corona, veſtes, inſignia, calcei gemmis diſtincti cum equo poſtea ſine corpore fuere inventa ad fl. *Lethis* ripam; unde creditur in eo flumine ſubmerſus, ne vivus ab hoſtibus trucidaretur.

Quid *Juliano* Comiti evenerit, ita certum non eſt. Fama eſt, uxorem à Barbaris lapidibus obrutam: filium ex Septenſi turri in Orâ Africae, datum præcipitem: Ipſum verò *Julianum* in Oſcenſi agro incluſum archi *Loarri*, miſerrimam vitam in carcere exuiſſe. Ita *Rodericus Toledanus* juxta *Rodericum Tudenſem* *Julianus* cum filiis *Vitizæ* bonis omnibus ſpoliatus & occiſus eſt.

Ecce quanta Maurorum commoda ex duorum Principum Chriſtianorum inſaniâ? inſanus erat amor *Roderici* Regis, quo in juvenulam *Juliani* filiam exarſit: veſa na *Juliani* Comitis vindicta, cujus ſtudio ſe ipſum cum totâ Gothorum gente tam miſerè perdidit, ex cujus ruinis gens Barbarorum præcipua incrementa ſumpſit.

Nondum abiêrant anni centum , ex quo Seduc̃tor *Mahomet* impiam suam sectam in *Arabia* disseminavit, & tantillo temporis spatio , Saraceni, ejus Sectatores, ex *Arabia* diffusi, alii Orientem; alii *Africam*, ejectis vel occisis Christianis, occupârunt, jam aucti Gothorum insaniam, Hispaniam, etiam suæ superstitioni subjecerunt.

A primo illorum ingressu fundatum est vastissimum Regnum Granatense, per octo sæcula, usque ad annum 1492. substitutum: expilati Gothorum thesauri: urbes & oppida omnia Saracenis referta: nobilissima Christianorum templa conversa in fana *Mahometis*: raptæ mulieres, prostitutæ Virgines, & qui pro vitâ servandâ inter Barbaros substituerunt, in durissimam servitutem abiêrunt, corpore & animâ miseri. Scilicet hos fructus collegerunt Barbari ex insaniam uniùs vel alterius Principis Christiani.

Mahomet II. anno 1451. Regnum auspiciatus Adrianopoli, ut imperium etiam sibi subjugaret, urbem Constantinam, caput Græci Imperii post biennium aggressus, eam terrâ marique cinxit, obsidione ad duos menses protractâ; cum robur Græcorum majus, ac sibi persuaserat, expertus esset, de victoriâ desperans, copias revocare cogitat, in eâ deliberatione adest homo Christianus, patriâ Genuensis, cupiditate pecuniæ & honoris allectus; spem ingerit urbis ob-

Obtinendæ, si æquum proditori præmium statuerit. Promittitur magnus Principatus cum filiâ *Mahometis* in uxorem dandâ, quâ conditione acceptâ, suggerit Proditor confilia in rei Christianæ perniciem, instaurantur conatus eâ fortitudine & constantiâ, ut *Mahometes* urbem à Constantino Magno, S. Helenæ filio, olim ante 1181. conditam, sub Constantino ultimo Paleologo, etiam Helenæ filio, occupârit die 29. Maji 1453. feriâ tertiâ post festum Trinitatis. Urbe occupatâ sistit se Proditor pro condicto præmio: adducitur *Mahometis* filia, gemmis pretiosis ornata, & in dotem immensâ auri summa destinatur, non sinè ingenti proditoris lætitiâ. Dúmque jam eò esset, ut sponsam sibi jungi vellet, conversus ad eum *Mahomet* Tyrannus, inquit, Tu cùm aliam sectam profitearis, non bene inter vos conveniet. Ut vera sit animorum & voluntatum unio, Christo renuntia, & dogma magni nostri Prophetæ amplectere. Quo facto, rursus ait: atqui etiam pellis tibi superest, stigmate Christi signata, quam abstrahi oportet; his dictis, jussit cutem abstrahi, & corpus in lectum sale conspersum deponi, dum nova cutis succresceret. Extremum detruncato capite justas proditoris pœnas dedit, sponsâ, thesauris, vitâ & salutē æternum privatus, tyranno sibi applaudente, quod vanis promissis dementem deceperit,

ut imperio Græcorum, nunquam dimitten-
do, potiretur.

Haud aliter evenit illi, qui insulam *Rho-*
dum in manus Turcorum proditoriè tradidit.

Everſo rei Chriſtianæ per Paleſtinam co-
ëgerat Hoſpitalarios, ſive Equites ſancti Jo-
annis Hieroſolymitani urbe excedere poſt
captam 1290. à Saracenis Hieroſolymam;
conceſſa eſt illis *Limifſon* urbs *Cypri*, quò
exules confugerent, ubi confederunt uſque
ad annum 1310. quo ipſo anno expugnata
feſto aſſumptæ in cælos Virginis inſulâ *Rho-*
do, ſedem eò tranſtulerunt, unde Equites
Rhodii ſunt appellati, tenuerântque Inſulam
uſque ad annum 1522.

Conabatur quidem *Mabomet II.* Impera-
tor, trimèſtri obſidione anno 1480. urbem
eum Inſulâ ſub poteſtatem cogere, ſed ope-
râ Cardinalis *Petri de Aubuſſon*, magni Or-
dinis Magiſtri, repulſus, coactus eſt non
ſine magnâ ſuorum jactura claſſem, re in-
ſectâ, revocare.

Anno 1522. alteram claſſem adduxit *So-*
lyman II. & longâ obſidione urbem preſſit,
quin proficeret, fortiter reſiſtente *Philip-*
po de Villier, magno Ordinis Magiſtro, qui
locum iteratò conſervâſſet, niſi proditiò in-
tervenifſet. *Solyman* acceptis quotidie dam-
nis fractus, jamjam cogitabat, ab urgendâ
obſidione abſtinere; talia cùm meditaretur,
veniunt iteratæ literæ ex urbe in Claſſem
Tur-

Turcicam, telis affixæ, indicantes, quo loco urbs infirmior esset, ut occupari facile posset. Classe ergò aliter ordinatâ, *Solyman* huc omne robur conyocat, & post dies haud multos in festo Nativitatis Domini de urbe & Insulâ *Rhodo* triumphat.. Erat nempe inter alios Equites in urbe *Andreas de Amarato* Lusitanus, idémque magni Ordinis Cancellarius, jam pridem ægerrimè ferens, quod *Philippus Villierius* præ ipso supremum in Ordinem Magisterium sit consecutus, quare vindictæ causâ, ut erat arcanorum omnium gnarus, literas proditorias pedit famulo suo *Blas Dies* (alii judæum Medicum fuisse tradunt) in naves Turcorum cum telo vibrandas, quibus doceatur *Soliman*, quo loco Victor evadere possit. Fraus illicò patuit. Cancellarius in judicium vocatus, & capitis condemnatus, perfidiam morte luit die trigesimâ Octobris, famulo quadrifariam distracto. Magna hæc erat Cancellarii, vindictâ laborantis infania, quâ se ipsum vitâ & ordinem Insulâ privavit, donec aliquamdiu vagus, gratiâ *Caroli V.* Cæsaris in sedem aliam impetrarent Insulam Melitam.. Frustrum hujus insanie Turci habent, dum usque hodie Insulam *Rhodum* possident.

Decipiuntur, qui spe lucri, vel honorum, aut vindictæ cupiditate subdolis & proditoriis artibus, præsertim contra patri-

am emergere cupiunt. Quicunque enim improborum (ut Plutarchus ait in vitâ Romuli) aliquo in negotio operâ utuntur, omnes eodem adversus eos effecti sunt modo, sicut hi sunt, qui venenum ab aliquâ bestia v. g. viperâ petunt; usum quippe in accipiendo eo, gratum cum habeant, malitiam bestiae, re peractâ, oderunt; perfidia enim grata esse desinit, cum id, quod ex ea speratur, est impetratum.

Quâ in re illustre est *Augusti Cæsaris exemplum*; nam cum in convivio *Rhymitacles*, Rex Thracum, qui ab Antonio ad eum desciverat, insolentius iustaret sua erga Cæsarem merita, ac belli societatem, Cæsar dissimulatâ ejus petulantia, alteri cuidam Regum propinans dixit: *Proditionem amo, Proditores non laudo*. Si vera refert *Cranzius lib. 9. cap. 37*. Saxoniae, bellum instabat *Carolo IV.* Cæsari cum Austriae Duce, armorum robore multò superiore, ne cladem pateretur Cæsar ab inferiore, pecuniâ paciscitur clam cum tribus Ducis Centurionibus, qui promisso aere corrupti, suo Duci persuadent, Cæsaris exercitum triplo excedere Austriacum, ut proinde fugam capessat. Dux his consiliis persuasus, copias reduxit. Post hanc fraudem veniunt ad *Carolum* proditores, & pactam pecuniam exposcunt, qui à dulterinâ monetâ aureâ soluti dimittuntur. Fraude deprehensâ, re-

versû

versi thesaurarium incusant, quibus Imperator : *Merita hæc sunt prodicionis præmia* ; nihil enim aliud meretur perfidia, quàm ut adulterino auro compensetur opus adulterinum. Milleni sunt casus & occasiones ; quibus alii de aliena insania gaudent, idque tam in militaribus, quàm rebus civilibus.

Mithridates à Lucullo ad Cabiras victus, fugam præcipitem iniit ; premebant instantes Romani, spargit Rex fugiens in copia ex gazis monetam auream & argenteam ; quâ colligendâ dum occupantur & distinentur Romani, *Mithridates Rex Ponti cum suis salvus evasit. Plutarchus in Lucullo.* Genes. cap. 30, *Jacob Patriarcha prudenter & astutè mercedem, quam ei Laban variis tergiversationibus minuere voluit, tandem obtinuit, quando objectis virgis, ex parte decorticatis, & per canales positis, ex quibus greges bibebant, DEO cooperante effecit, ut agni majorem partem parerent maculosi, qui in fraudem pacti erant Jacobo, quos ille omnes ex pactis initis accipiebat, maxime inde ditatus. Nimirum Dominus in fraude circumvenientium illum affluit illi Sap. 10. v.*

11

In Curiis non infrequens est, ut Principes multo potu obruant Legatos, quò arcana expiscantur.

Ariadna Zenonis Imperatoris conjux, utitur consuetâ Mariti ebrietate, quando in lo-

cum sepulti vivi Zenonis , Mariti prioris ,
transit ad alteras nuptias cum Anastasio.

Avarus nec usum habet, nec fructum suarum divitiarum ; custos , non Dominus : servus non possessor ; pascit solum oculos , non mentem & ventrem ; Opes illi sunt inanis aspectus , & vana visio juxta illud Horatii :

mihi plaudo

Ipse domi, *sumul ac nummos contemplor in arca.*
Et iterum : - - - - *congestis undique*
saccis

Indormis inhians , & tanquam parcere sacris
Cogeris , aut pictis tantum gaudere tabellis.

Interim gaudet alienus , dum in relictas
Avari divitis possessiones succedit. *Ludovicus* Imperatoris cognominis filius , favore Patris vacantem Marchiam Brandeburgicam adit, nihil inimici veritus. Hinc *Carolus* astutus, partes tenet *Waldemari*, quasi redivi-
vi , quâ umbrâ terrere voluit *Ludovicum* , non satis sibi contra hostes prospicientem. Ambit *Carolus* Marchiam, suâ Bohemiæ proximam , & vel idè uniendam , ut terram auferat, *Ottoni Ludovici* fratri , filiam despondet. Neque hoc astu succedente, iniqua arma movet *Friderico* Strenuo , Misniæ Marchioni, *Ludovici Bavaris* Caesaris genero, Marchiam Brandeburgicam pro *Ottone* alibi degente, administrante, nec desistit ab armis , donec concupitis fruatur. Deerat ju-
stus

stus titulus, hunc ut justum faceret, *Ottoni* genero, vitæ vanæ & vagæ dedito, summam promittit ex aliquot oppidis oppignoratæ reddendam, ut voluptati liberius vacare possit. Accipit *Otto Bavarus* ob vitam voluptuosè transigendam summam modicam, & Socero *Carolo* Marchiam tradit in possessionem. Noverat namque callidus Rex *Carolus* pluris esse Genero *Ottoni* liberas delicias, quàm ferias terrarum curas.

Suffraganeus erat Episcopus Pragensis Metropolitani Moguntini, hunc ut deturbaret à summa potestate, quod amicus esset *Ludovici Bavaræ*, sui Anticæsaris, ad Papam recurrit, & gratiam rogat, pro una solum vice valituram, ut Rex inungeretur non ab Ordinario *Henrico* Moguntino, *Ludovici Bavaræ* fideli; sed à Suffraganeo Moguntini, Episcopo Pragensi. Consensit Papa, & *Carolus* inaudito exemplo, coronam Regni Bohemici excipit à suo Episcopo. Propositum *Caroli* erat, ut Ecclesiam Pragensem, à Moguntini jurisdictione abstractam, faceret Metropolitanam; quo astutitur? *Henrici* Moguntini ob nimiam in *Ludovicum Bavarum* fidem arguit, & quasi excommunicatum averfatus, Episcopum Pragensem in Archiepiscopum creandum Papæ proponit, & impetrat. Usus *Henrici* Moguntini in *Ludovicum Bavarum* pertinaciâ pro Regni sui gloriâ.

Fili-

Filiū inertem, ignavum & immaturum voluit in Imperio, se vivente, Successorem; cum cognitam haberet Electorum avaritiam, eā utitur, ut Imperium extorqueat; offert illis bona Imperii pro Imperio, ut inertī Wenceslao filio Imperio frui impetrat. Atque hoc est alienā insanīā, & ex aliena concupiscentia sua haurire emolumenta, ut exhibeo in symbolica imagine vulpis & felis. Vulpes ardentē desiderat nūces castaneas, super cineres ardentes tostas. Veretur cineres dolosos propter ardorem, selem pariter inhiantem sollicitat, ut periculum subeat, & nūces tostas ex cinere protrahat; paret felis, & pedibus adustis nūces protrahit, quibus vulpes citra suū periculum lætabundā fruitur; itaque verificat illud: *Optimum alienā insanīā frui*. Si verum est, quod plures dicunt, *Guntberum* Anticæsarem paribus ferē votis electum, & Imperio, etiam vi armatā inhiantem, veneno per astum *Caroli* procurato, sublatum esse, symbolum confirmatur: *Optimum alienā insanīā frui*.

Wenceslaus, mali corvi, malum ovum.

Ex Rege Bohemiæ Imperator XXXIII. regnat ab anno 1379. ad 1400.

A N N U S 1315.

Natus est mali ominis Imperator Norimbergæ

bergæ ineunte Martio 1361. ex *Anna Silesiaca* Matre. Rex Bohemiæ coronatus non ultrò à *Gerlaco* Moguntino, sed à novo Metropolitano Pragensi, indicio proditurus, quis esset futurus, dum excrementis alvi aram sædavit. Juveniles annos cum pudicitia puer perdidit in Gynecæo parentum. Quàm Improbus fuit, patri placuit, quia filius, isque primogenitus, & vel hinc ad Imperium quibuscunque modis promovendus.

Annum ætatis decimum quintum cum ageret, à Patre ad partes Rheni ductus, ipso festo Pentecostes, quo Spiritus sanctus aberat, apud *Renſe* in Electorum corruptorum congressu, 1376 in Regem Romanorum destinatus, Francofurti publicè electus & renuntiatus est; inde secundo flumine à Patre *Bonnæ* deductus, ultrà progredi non potuit, quòd Colonienſes, Palis Rheno, immiſſis, & trabibus transversis cursum stiterint. Hinc *Bonnæ Aquisgranum* profectus, pridie Nonas Julii anno 1376. à *Friderico*, ex Comite Sarvverdano Electore Colonienſi, est inunctus & diademate coronatus. Patre *Carolo* 1378. pridie S. Andreæ Apostoli mortuo, novus Imperator absolutus *Wenceslaus* septimo Calendas Julii Coloniam venit, & Sacramentum à civibus excepit.

Uxor

Uxor prima *Joanna*, *Alberti* Bavariae Ducis & Hollandiae Comitum filia, *Ludovici* Bavari neptis, in Juvenilibus annis desponsata, in manus convenit anno 1381 quae sexto post nuptias anno ob perditos mariti mores, dolore consumpta, obiit 1387. hanc cum impudicus impudicam crederet, à Sacerdote *S. Joanne Nepomuceno* exomologesis arcana quæsit, & quia in eo piscem mutum invenit, post carceres & varia tormenta, aquis tradidit anno 1383.

Uxor 2 da *Sophia*, *Joannis* Monacensis, Bavariae Ducis, filia, *Ludovici* Bavari Imperatoris neptis, ducta anno 1388. mortua sine prole anno 1428. Presburgi, ibidem ad S. Martinum tumulata.

Simul atque Regnum & Imperium post mortem Patris adiit, aded dissolutè regimen est auspicatus, ut nec legum, nec judiciorum curam ullam haberet. Ex quo velut justitio, & inde consequente facinorum impunitate, latrocinia, rapinae per vias publicas oriri cepta, ingentem jacturam mercatoribus, Pragam confluentibus, afferebant; non enim pedites modò, sed equites etiam itinera obsidebant, à quo maleficio neque Nobiles abfuere, licentiâ abus. *Dubravius lib. 23. Hist. Boh.*

Quid opis ab inerte hoc Principe expectaret Italia, tunc maximè turbata, Beneve-

notus de Rambaldis, Scriptor Synchronus paucis testatur libro Augustali, dicens: *Wenceslaus*, *Caroli* filius, hodie regnat; hic juvenis, quid factururus sit, ignoro. Minatur, se venturum in Italiam, sed non venias (precamur te) si non vincis laude genitorem tuum: quanquam aliud in te speramus; cum præsentia primi Cæsaris vix sufficeret ad compescenda mala, quibus misera undique laceffitur Italia temporibus tuis. Sed imperium orbis cælum versat, & illud quondam potens, venerandum gentibus & Regibus, Romanum Imperium, præfiguratum in tibiis ferreis, cui nihil olim defuit, nisi modicum Orientis, nunc pro dolor nihil possidet nisi modicum Occidentis.

Apertius testimonium ipse Wenceslaus reddit apud Æneam Sylvum in Apophthegmatis; cum enim statûs Italici frequentior fieret mentio, his verbis non semel affatus est familiares suos purpuratos: Ego, si me diripiendis urbibus Italiæ fors præsentem dederit, cæterarum rerum prædam militibus impertiar, vini tantum apud me spolia reservabo; si quis autem in cellam vinariam, injussu meo, fuerit ingressus, gladio ferietur.

Cum per plures annos, neglecta omni Imperii curâ, ventri in Bohemiâ vacasset, per Legatos à Principibus, pro regni necessitate

sitate in Germaniam invitatus, respondit : sibi ampliùs nihil in Imperio agendum, omnia jam se ordinâsse in die suæ coronationis, quæ necessaria forent pro toto vitæ suæ tempore ad regendum; si quis Princeps operâ suâ indigeret, ipse potiùs Regem accederet.

Dies noctespuè in Lupanari marcuit, vel thoros alienos sædavit, præsertim *Sophie* cujusdam molitricis. Amicè propterea ab uxore monitus, eam in publicum lupanar relegâsset, nisi affines Bojos timuisset; ausus de ejus moribus quæstionem facere sancto Joanni Nepomuceno, & ni arcana proderet, mortem intentare.

Naturâ ita crudelis erat, ut familiatemsibi stipatorem haberet vel Molossum, ferocem, doctum dentibus lacerare, quem monstrâsset; vel lustricum suum Compatrem Carnificem, continuò quò quò iret sibi adhærentem : hujus consortio ità delectatus est, ut non semel uno eodémque equo illum vehi secum pateretur, quò promptâ ejus operâ uti posset, si quem neci destinâsset.

Alias quoque vias excogitavit, quibus occideret eos, à quibus esset aversus. Sub arce Vicegrad balneum exstruxit, quo ipse frequenter utebatur; in eo machina erat, ubi tabulæ pavimenti certâ sui parte ità leviter cohærebant, ut vel levissimè percussæ laxarentur. Quos ergò ex sibi invisibilibus perdere voluit, ad hoc balneum invitavit,
&

& hâc ruinâ præcipites , in subjectum flumen egit.

Nulli ordini aut nationi satis fidebat, jam Bohemos Germanis , jam hos illis anteferebat; Pragæ præsertim , ubi paucos in Senatu Bohemos reliquit; unde, quod solent tyranni, malè sibi veritus, relicta arce Pragensi , novam unius leucæ spatio ab urbe condidit, quam Cunradiz nominavit, ut eo in loco, bene munito, contra omnem tumultum haberet asylum.

Anno 1394. accidit, ut caperetur à nonnullis, recenti cæde irritatis, quòd pridie duos cives Pragenses & totidem ex Procerum ordine gladio occidi jussisset. Captus in carcerem publicum, quò fontes conjici solent, detruditur, per quatuor menses non invito fratre Sigismundo, in squalore detentus, donec Senatus Pragensis aliorum precibus motus, carcerem in tantum laxavit, ut ad sordes abluendas balneo urbis publico uti posset.

Huc monstrum Imperatoris à quatuor publicis custodibus in servili habitu ductus, ex pluribus lotricibus, quæ per balneum obeuntes caput lavant, & corpora defricant, unam sibi familiariorem reddidit, à qua captandi aëris gratiâ ex balneo ductus, naviculam, quâ piscatores uti solent, cum remo vacuam conspicatur, rogans mulierem, ut attractâ navi ipsum in alteram fl. Moldavæ

Z

ripam

Tom. IX. P. Conradi Hertzenberger Soc. Jesu.

ripam transferat. Ita elusis, qui stabant, custodibus; favente nocte, per fluvium translatus, nudus cum nuda lotrice in novam suam arcem *Cunradiz* profugit, stupente ad ejus adventum arcis præfecto.

Continuò afferuntur vestes, paratur cæna, assidente sibi lotrice familiari *Susanna*, quam datis pro nauulo centum aureis aliquo tempore secum retinuit. Inde, ut remotior ab urbe esset, in castrum *Ziebrack*, metutu Pragensium, secedens, inter epulas novam crudelitatis scenam exhibuit, aliquot Proceribus, sibi invisus per compatrem suum Carnificem interfectis.

Sub hæc conjurati Proceres consilium capiunt de Rege rursus capiendo, consultis tamen prius *Sigismundo* Hungariæ Rege, *Wenceslai* fratre, & *Jodoco*, *Moraviæ* Marchione; quibus factum approbantibus, iterum manus injiciuntur *Wenceslao*, cum in prædio regio juxta *Beraunam* cum paucis familiaribus deliciaretur. Captus in arcem *Pragensem* abducitur, diligentiore curâ asservandus. Inde, suadente *Sigismundo*, *Viennam* deductus, *Alberto*, *Austriæ* Duci traditur, à quo in abstrusa turri ultra annum detinetur, ut non nisi consciis aditus pateret.

Ita ab omnibus desertus, seniculum piscatorem conspicit solitum carcere detentus, pisciculis allatis recreare. Hunc *Wences-*
laus

laus grandibus promissis pro liberatione ex ergastulo sollicitat, rogans, ut funem certæ longitudinis cautè afferat, & certâ horâ lintre paratum habeat, in quem se ex alto fune demittat, ut in alteram fluvii ripam translatus securè evadat.

Ita liberatus sub mendici habitu socio piscatore Pragam versùs contendit, facti sui indicio, in arcem Vicegrad ab excubitoribus receptus. *Dubravius* lib. 23. & *Æneas Sylv.* lib. 28. *hist. Boh.* Atque hæc incarcerationis contigit, cum Wenceslaus ab imperio jam exauctoratus solum Regnum Bohemiæ teneret. Refugit calamus referre abominandam cum Magis consuetudinem; illam maximè in nuptiis anno 1388. cum urbis & orbis probro à Principe Christiano exercitam, quam malim alio loco postea referre.

1389. Rege summa scelera dissimulante nihil videbatur illicitum; unde Judæi quoque filios instigant, ut Sacerdotem, Venerabile ad ægrum deferentem, lapidibus, luto & mille convitiis persequerentur. Ad scelus vindicandum Christiani Clero & Studiosis mixti in ædes Judæorum involant, invertunt, incendunt, obviis quibusque interfectis. Fœminæ Judæorum metuentes, ne & ipsæ à furioso populo trucidentur, passim cum filiis in incendia se præcipitant. *Granzius* l. 9. *Vandal.* cap. 23.

10. Quodd magicis artibus & præstigiis ad hominum perniciem usus sit, & magos foverit.

11. Quodd sædus iniêrit cum Rege *Polonia*, qui pro Ethnicis stabat contra Equites Ordinis Teutonici in *Borussia*.

12. Quodd super præmissis, & aliis pluribus sæpè à Papâ & Principibus sive palàm, sive occultè monitus, nihil emendaverit.

Acta sunt hæc in superiori *Lohnstein* anno 1400. die 20. Aug. feriâ sextâ paulò ante Norinarum tempus, præsentibus præfatis Principibus. *Joannes Dubravius*, Episcopus *Olomucensis*, lib. 23. *Histor. Bohemicæ*. *Trithem*.

Post factam exauthorationem cum urbes Imperiales *Ruberto* Successori juramentum fidelitatis dicere juberentur, soli *Norimbergenses* in fide *Wenceslai* pertinaciter steterunt, dicentes, se vivente suo Rege, sinè ejus jussu alteri non juraturos; cum gravius urgerentur, miserunt Oratores, qui desuper *Wenceslæum* consulerent, magna promittentes munera, si illos à Sacramento absolveret; ille contempto tunc auro *Norimbergenses* absolvit, hæc nisi quatuor plaustra vini *Baccharici* sibi transmitti imperavit.

Neque depositionem suam multum curavit *Rex inera*, imperatoriâ coronâ nunquam redimitus; supervixit adhuc annis undevi-

ginti. Sublinerte hoc Rege *Joannes Hufs* virus suum spargit, orsus ab insectatione indulgentiarum, mox incredibili audaciâ ad majora progressus. Inde primùm cæpit vacillare fides Catholica in Bohemia, cum streperet hic anser inter Olores, sive inter Sacerdotes, ut illos invalescente factione superaret; nam *Hufs* Bohemicè anserem sonat.

Et ipse, licèt Sacerdos, utrisque factus est inimicus capitalis; iniquè enim ferebat, sibi præhabitu fuisse in honore vacantis cujusdam sacerdotii Sacerdotem quendam Germanum ex Suffragio Germanorum & favore primorum Sacerdotum.

Exclamat *Hufs*, hunc in Galliis morem esse, ut externi suffragio simplici, *indigenæ* triplici fungantur, quare ad Regem *Wenceslaum* provocant Germani Sacerdotes, quem judicem utraque pars muneribus corrumpit, adeò ut Rex diceret:

Unde hic mihi tam beatus *Anser* natus, qui tot subinde aurea, argenteaque ovamini excludit? Lata deinde sententia secundum *Anserem* contra Germanos cum tanta eorum indignatione; ut aliquot millia studiosorum intra octo dies Pragâ Lipsiam aut aliò discesserint, *Hufs* anserem detestati. Inde *Hufs* rostrum vertit ad vellicandas Jubilæi indulgentias, & incusandos Sacerdo-

tes, de avaritia, luxu, ambitione, ut omnibus odium conflaret.

Nactus subinde libellum *Wicleffi*, cujus titulus *Alythia*, quæ ruinam omnium Ecclesiæ rituum continet. Atque à summo capite prosterneudo exorsus, Papæ auctoritatem adimit, & reliquis illum Sacerdotibus parem facit. Ipsos etiam Sacerdotes bonis spoliât, eleemosynâ tantum illos contentos volens; nihil esse dicatans eorum vota, confessiones auriculares, satisfactiones, extremam unctionem & suffragia pro defunctis, ad solum quæstum hæc pertinere sacrificulorum, & ad luxum sacrarum vestium; liberam porro cuique Divini Verbi prædicationem facit, nec solis Sacerdotibus convenientem.

Archiepiscopus examinans, qui libellum *Wicleffi* penes se haberent, ultra ducentos invenit, quos in ignem projecit. Ademptâ *Joanni Hufs* prædicandi facultate; quare *Hufs* Pragâ discedens in pagum *Hufinez*, unde erat oriundus, inter confertum populum sectam spargit, subinde jactabundè dicens: se talem colaphum Romanæ Ecclesiæ inflicturum, ut livorem ejus nec post centum quidem annos valeat abolere. Popularem causam inter suos populares agendam suscepit *Joannes Hufs* contra Germanos tum Laicos, tum Sacerdotes, quibus utrique Bohemi erant erant insensî, Et licet ipse

se Sacerdos, utrisque factus est inimicus capitalis; amarè enim ferebat, sibi præhabitu fuisse in honore vacantis cujusdam Sacerdotii quendam Germanum ex suffragio Germanorum & favore primorum Sacerdotum.

Statuerat olim *Carolus IV.*, dum Pragensem Academiam instituit, ut in ferendis suffragiis *Germani tres voces*, Bohemi *quartam* haberent, eoquod paucissimi ex Bohemis tunc literis operam darent. Postremò tamen sic institutionem suam conclusit *Carolus*: ut *mos Parisiensis Gymnasii Prægæ* item servaretur, quod ita irritavit Bohemorum animos, ut inde hæresis *Hussitica* enasceretur. Id quod in hunc modum accidit.

Anno 1396. *Joannes Hufs* creatus est artium Magister, & sensim adèd inter Bohemos prævaluit, ut hi sub ipso ad annum usque 1410. theses suas Philosophicas defenderent.

Anno 1401. creatus est Decanus facultatis Theologicæ.

Anno 1405. fundatur Prægæ Sacellum *Betbleem*, huic à fundatore templi præficiatur *Joannes Hufs*; Hæc domus anno 1412. ita increvit auditoribus, ut domus *Nazareth* diceretur. Accedit ibidem nova domus pro Scholaribus *Joannis Hufs*.

nibus, & quibuslibet actibus dictæ universitatis, adinstar ordinationis, quæ gaudet Natio Gallica Parisiis, ad tres voces admittere debeat. Datum in Montibus Guttnis 13. Oct. 1408.

Hoc diplomate firmati novæ sectæ incensores, fortius contra Germanos Sacerdotes debacchantur, *Joannes* ex cathedra in templis, *Hieronymus* in scholis *Virus* in populum, novitatis amantem, diffundunt. Præcipua Hussiticæ doctrinæ capita erant:

Petrus non fuit caput Ecclesiæ.

Sacerdotes criminosi non sunt veri Sacerdotes.

Papæ dignitas & institutio est à Cæsare.

Nullus Papa potest dicere se esse caput Ecclesiæ.

Non oportet credere, quod Papa sit caput Ecclesiæ cujuscunque particularis, nisi sit prædestinatus.

Nemo gerit vicēs Christi vel Petri, nisi sequatur eum in moribus, quia ad Vicarium requiritur morum conformitas.

Papa non est verus Successor Petri, si habet mores S. Petro contrarios; si avarus est, est Vicarius Judæ: similiter Cardinales non sunt Successores Apostolorum, nisi vivant, ut illi, servantes præcepta & consilia Domini.

Obe-

**Obedientia Ecclesiastica est secundum ad-
inventionem Sacerdotum.**

**Omnis actus, qui non est virtuosus, est
vitiosus; unde si homo est vitiosus, quid-
quid agit, agit vitiosè. Et econtrà si est
virtuosus, omnes actus sunt virtuosì.**

**Omnes Sacerdotes, scripturæ gnari, de-
bent prædicare, non obstante prætensâ ex-
communicatione. Si Papa prædicationem
prohibet, non debet obedire.**

**Si Sacerdos creatur, ex mandato accipit
prædicationis officium, quod debet exequi,
etiam contra excommunicationem.**

**Per excommunicationes & censuras exal-
tatur tantum Clerus: Laici supprimuntur,
Avaritia & malitia protegitur ab Anti-Chri-
sto, à quo tales procedunt censuræ.**

**Si Papa est malus, tunc est diabolus,
fur & filius perditionis, ut Judas Aposto-
lus; neque caput, neque membrum est Ec-
clesiæ.**

**Papa vel Prælatus malus est æquivocè
Pastor, verè fur & latro.**

**Papa non debet dici sanctissimus, etiam
secundum officium; quia aliàs etiam Rex &
lictores deberent dici sancti; imò etiam Di-
abolus, cum sit Officiarius DEI.**

**Si Papa vivit contrariè Christo, etsi le-
gitimè electus ab hominibus, tamen aliuri-
de intraret; nam Judas est legitimè electus**

à Christo ad Episcopatum, & tamen ascendit aliunde ad ovile.

Pluralitas votorum non facit legitimam electionem.

Non est scintilla apparentiæ, quòd debeat esse unum caput, in spiritualibus regens Ecclesiam, quòd semper cum Ecclesia militante conservetur.

Christus sine talibus monstrosis capitibus per suos veraces Apostolos, sparsos per orbem, melius regeret Ecclesiam.

Ex Wicleffo Anglo.

In Lincolnienſi Diœceſi Parocho, & acris ingenii Theologo, qui ſub *Carolo IV. Imp. & Clemente VI.* Papa novam cudit hæreſin, iſtos prætereà tenuit Articulos.

Episcopus vel Sacerdos in mortali non ordinat, non confecrat, nec baptizat.

Contra ſcripturam eſt, quòd Eccleſiaſtici habeant poſſeſſiones.

Domini temporales poſſunt auferre bona temporalia ab Eccleſia, ſi Eccleſiaſtici habitualiter delinquant.

Decimæ ſunt puræ eleemoſynæ, poſſuntque Parochiani pro libitu illas auferre ob peccata ſuorum Prælatorum.

Conferens eleemoſynam fratribus religioſis, eſt excommunicatus.

Qui ingreditur religionem quamcumque, etiam

etiam mendicantium, sit ineptior ad servanda præcepta DEI.

Sancti peccaverunt instituendo ordines.

Religiosi Ordinum non sunt de religione Christiana.

Fratres tenentur vivere ex labore, non stipe.

Omnes sunt Simoniaci, qui se obligant orare pro aliis.

Confirmatio juvenum: Ordinatio Cleri: Consecratio locorum reservantur Papæ & Episcopis propter lucrum & honorem.

Universitates & gradus sunt à gentilibus, & prosunt tantum Ecclesiæ, sicut Diabolus.

Excommunicatio Papæ vel alterius non est timenda, quia est censura Anti-Christi.

Peccant fundantes claustra, & qui intrant, sunt Diabolici.

Ditare Clerum est contra regulam Christi.

Sylvester Papa & Constantinus M. errarunt, Ecclesiam dotando.

Omnes de ordine Mendicantium sunt hæretici, similiter qui illis dant eleemosinas.

Decretales epistolæ sunt Apocryphæ, & Clerici stulti, qui illis student.

Electio Papæ à Cardinalibus est à Diabolo introducta.

Fatum est, credere indulgentias.

Realem tamen Christi in Eucharistia præsentiam contra Wicleffum semper statuit Hussus

fus cum auriculari confessione, conatus maximè totam Hierarchiam Ecclesiasticam destruere, & monasteria omnia cum ceremoniis abolere.

Hanc doctrinam avidè excepit populus, Senatores tamen stant pro antiquis ritibus, & Germanis, qui remanserant, Doctoribus. Potuisset hanc hydram in cunis suffocare *Wenceslaus* Rex, nisi ob summam inertiam omnia dissimulare maluisset, & clam cum *Regina Hussitis* favisset.

Sbincko de Hasenberg, tunc Pragensis Archiepiscopus, cum videret suam auctoritatem esse protritam, & nullum ab inerte Rege auxilium, in Hungariam abiit, subsidium à Sigismundo. *Wenceslai* fratre petiturus, sed dum *Posoniam* pervenit, veneno à famulo fuit extinctus, 1411. 28. Sept.

Hussus acceptà de morte Episcopi famà, ex pago *Hussinez*, ubi aliquamdiu latuerat, ad nidum in urbem revolat, & telam, quam cæpit, texere perrexit 1412. Citatus propterea Romam. ope *Sophiæ* Reginæ evasit, quòd ipsa certum à marito contra Novatores auxilium sponderet; & Rex ipse *Wenceslaus* missà Romam legatione, careret.

Interea *Albicus*, aliàs Medicus, qui *Sbinckoni* in Cathedra Pragensi successit, vacillantem Episcopatum à *Wenceslao* ære impetravit, homo aded sordidè avarus, ut clavam

vem ad penum & cellam sibi reservaret, & cibis palam venditis, tenui mensâ viveret; unde eò magis viluit ipsius auctoritas, quò fortius increvit furētis populi contra Sacerdotes ditiores insania. Veritus proinde, ne jam distractis bonis plurimis, omnibus possessionibus spoliètur, Episcopatum, quem emit, Conrado Westphalo, Wischeradensi Decano, pretio vendidit, & privatus vixit.

Sub illa tempora novas indulgentias promulgat Papa pro iis, qui subsidia ferant *Sigismundo* Hungariæ Regi, contra æmulum *Ladislavum*, Regem Neapolitanum, Ecclesiæ rebellem; inde major furor *Hussi* & *Hieronymi*, adeò ut hic duas meretrices, suspensis ad nuda ubera indulgentiis, inter cantus ad forum urbis novæ devehì juberet, ubi membranas publicè combussit. *Cockæus lib. 3. Hist. Huss.*

Exoritur in urbe nova hæresis Calixtinorum, qui contendunt pro Sacramento sub utraque specie panis & vini porrigendo, eaque brevi tempore adeò invaluit, ut passim calices ubique per urbem pingerentur, unde, qui hanc doctrinam sectabantur, Calixtini vel Calicularii sunt appellati, atque hinc ille versus est:

*Tot pingit calices Bohemorum secta per urbes,
Ut credas Bacchi numina sola coli..*

A a

Pro

Tom. IX. P. Conradi Hertenberger Soc. Jesu.

Pro hac doctrina adeò zelabantur , ut pulsus Sacerdotibus Orthodoxis , alios jam corruptos Calicularios substituerent , qui Sacramentum sub utraque specie distribuerent. Hinc visâ innumerorum Sacerdotum uorum jacturâ , territus *Albicus* , & deteriora veritus , Episcopatum Pragensem vendidit.

Doctrinæ hujus Caliculariæ author non fuit neque *Hussus* , neque *Hieronymus* , sed *Petrus Misnensis* vel *Dresdensis* , qui nuper in communi studiosorum migratione Pragâ in Misniam , patriam suam abiit , indèque rursus suâ culpâ pulsus , Pragam est reversus , & postquam aliquot annos juvenes docendo traduxisset , in ea rerum sacrarum perturbatione cathedram nactus , Waldensium tabem , quâ pridem infectus erat , Bohemis afflavit , & ita ventilavit calicis communionem , ut totam Bohemiam infecerit.

Alter , qui eandem hæresin mordicè sectabatur , erat Magister *Jacobellus* , non Misnensis , ut multi putant , sed *Misensis* , ita nominatus à Bohemiæ oppido *Mies* , unde oriundus erat. Hic *Hussi* aliàs discipulus , & in sacello *Bethleem* Successor factus , suos errores ed facilius in populum sparxit , quò major & recentior inhæsit , etiam post Comburium , in animis omnium *Hussi* memoria , quem velut Martyrem omnes venerabantur.

Dum

Dum enim inter suos ceu Doctor eximius versaretur, mores suos ad omnem modestiam formavit, subtilior, quam eloquentior.

Facies tristes & exhausta: vita sine deliciis horrida: procerum corpus: parata erga omnes benevolentia: nec credebant homines, virum tam sanctum vel decipere, vel decipi ullo modo posse. ●

Hieronymus Pragensis, ut ritus Catholicos, ridiculos faceret & exosos, juvenem, habitu meretricio indutum, per urbem circumvehi præcepit, qui manu elatâ populo subsultanti, more Pontificis benedictionem impertiret.

Hâc famâ in Gallias perlata, *Gerson* regni Cancellarius 1413. hortatorias dedit ad *Conradum* Archiepiscopum Pragensem, ut pro incumbente sibi officio, serpenti malo congruis remediis occurrat, qui congregatâ *Raudnitii* 29. Aug. quali quali synodo plura quidem salutaria sanxit, sed quæ statuit, executioni dare neglexit, plus sollicitus pro conservandis possessionibus, quam concreditis sibi animabus. Denique amore pecuniæ in transversum actus, venditis successivè Ecclesiæ suæ dotibus, & pecuniis in Westphaliâ, unde oriundus erat, missis, in apertam hæresin lapsus, 1425. miserrimâ morte periit, unâque Archiepiscopatu Pragensi finem fecit, cum ne uno quidem

sæculo sub quinque Archipræsulibus stetit, DEO permittente, ut dolo Ecclesiæ Moguntinæ subtractus, tali modo interiret.

SERIES ARCHIEPISCOPORUM ista fuit;

Cum Ecclesia Pragensis ex antiquo subiecta fuisset Metropolitano Moguntino, *Carolus IV.* suæ Bohemiæ augendæ, quàm Imperii studiosior, effecit apud *Clementem VI.* Pontificem, ut Episcopatus Pragensis Metropolitano Moguntino subtractus, in Archiepiscopatum elevaretur, quodd *Henricus de Virnberg*, tunc Moguntinus Antistes, partes *Ludovici Bavari* pertinaciùs contra *Carolum IV.* tueretur. Unde jussu *Clementis VI.* Pontificis in primum Metropolitanum Pragensem à Cardinali portuensi Avenione consecratus est *Ernestus de Parduwiz*, qui primus contra jus antiquum Moguntini, *Carolo IV.* diadema Regni Bohemici imposuit.

Ernesto in suo honore defuncto, successit *Joannes* ex Episcopo Olomucensi, & *Caroli IV.* Cancellario Archiepiscopus Pragensis, qui est apud *Wenceslaum* valuit gratiâ, ut eo audito multa emendaret. Hunc intempestivè mortuum, excepit *Sbincko de Hasenberg*, & ipse gratus *Wenceslao* Regi, qui *Husso* sub annum 1410. excommunicato & ex urbe Pragensi ejecto, cum gliscenti hæresi

res. remedium quæreret apud *Sigismundum*, Hungariæ Regem, veneno Pisonii sublatus est à famulo.

Quartus erat *Albicus*, ex Medico Archiepiscopus, qui divitiis inhians, Sedem Metropolitanam à *Wenceslao* pretio sibi comparavit, & ut erat avaritiâ sordidus, majorem Bursæ, quàm Ecclesiæ curam habuit, & cum inde apud populum vilesceret adeò, ut pulsus orthodoxis ejus Clericis Sacerdotes Calicularios substituerent, Episcopatum vendidit *Conrado Westphalo*, & privatus obiit.

Quintus & ultimus *Conradus Westphalus*, ità cognominatus à Patriâ, ex Wischheradensis Ecclesiæ Decano Pseudo-Archiepiscopus Pragensis, bona Ecclesiæ, quæ annuè centum aureorum millia ferebant, plus offerenti vendidit, & pecuniâ in Westphaliâ missâ, anno 1425. 6. Aug. Pragæ hæreticus decessit, solo oppido *Raudniz* in sustentationem sibi reservato.

Inde Ecclesiâ Pragensis sine capite suppressa jacuit usque ad sera *Ferdinandi I.* Cæsaris tempora, qui restituto Archiepiscopatu Ecclesiam Pragensem eò reddidit illustriorem, quòd non alii in Canonicos Metropolitanos recipiantur, quàm insignes meritis, gradu Theologico & Sacerdotio eximii, exclusi qui solâ avorum serie gloriantur. Protrita hunc in modum auctoritate Ecclesiasticâ, & vilescere sub inerte *Wenceslao* dignitatē

regiâ, vim omnem seditiosus populus exoneravit in senatum, ut eo suppresso liberius sine fræno insaniret.

Anno 1419. Consules Catholici novæ urbis Pragensis non semel perstringunt Clancularios civium conventus, quibus homines improbos in malitiâ firmârant, ut obstreperent Senatui.

Praevêre Pragensibus malo exemplo Vratislavienses anno 1418. Mense Julio, qui in furorem acti, Senatum trucidârunt. Et cum Senatus Pragensis sæpè dissipâset hosce civium conventus, plures Senatores, *Zifcka* consilio, à plebe tumultuante per fenestras sunt dejecti die 30. Julii. Eodem die *Wenceslaus*, auditâ in arce sua nova *Conradiz* prope Pragâ, hâc rebellium civium tragædiâ, post prandium mirum in modum excanduit, cui adstans pincerna ait: *At ego hæc eventura prævidi*, quibus verbis Rex efferatior factus, voluit illum pugione confodere, sed prohibitus ab adstantibus, confestim apoplexiâ correptus, æger decubuit, decimo septimo post die cum ingenti rugitu mortuus, anno ætatis 58. procurante Sophiâ Coniuge ab Hussiticis Sacerdotibus in Metropolitana Ecclesia ad S. Vitum in Ratschin apud Patrem sepultus; hoc uno laudandus, quod thesauros regios cum corona in tempore ad arcem *Carlstein* transportaverit, ne à tumultuantium manibus raperentur.

Sophia

Sophia uxor præteritorum pœnitudine ducta, cum in turbato regno secura consistere non posset, ad *Sigismundum* confugiens, *Presburgi* vitam finiit anno 1428. ibidem ad *S. Martinum* sepulta.

A morte *Wenceslai* sus deque per *Bohemi-*
am, *Pragæ* maximè, versa sunt sacra omnia. Anno 1409. *Pragam* Româ translatum fuit corpus sancti *Longini*, in Ecclesia arcis *Wischeradensis* reconditum; hæc urbis arce ab *Hussitis* occupatâ, 1420. sacrum corpus in *Moldavam* abjiciunt: fluvius luminibus illustratur eo loco, ubi corpus injectum, & qui ibi navigabant, plurimi mergebantur. Tandem coacti hæretici, corpus ex aqua protractum in curiam detulerunt. Sed nec ibi inter hæreticorum manus hærare voluit. Micat æther, & crebris fulminibus curiam ferit, dum denique Sacerdotes Catholici adsciti, corpus reverenter auferunt, & in munita arce *Bezdiezy* deponunt. Erat hoc non *S. Longini* corpus, qui pectus Domini aperuit, *Mantuxæ* asservatum, sed alterius, de quo *Bollandus*.

Interim furens populus Ducem nactus *Zisckam*, fertur in templa & monasteria, quibus expilatis & profanatis, plurima everunt, ita per annos plurimos, etiam extra *Bohemix* fines debacchantes:

Erat *Ziscka* pauperculus nobilis, in aula *Wenceslai* Camerarius, suo nomine *Joannes*

de Troczowa dictus, cognomine autem *Zifka*, hoc est Cocles vel Luscus appellatus, quodd aliàs in bello, cujus apprimè peritus erat, altero oculo orbatuſ eſſet. Hic multo tempore indignè ferebat mortem! *Huſſi* & *Hieronymi*, ſeveram ultionem meditatuſ. Cauſam maroris rogatuſ à *Wenceslao* Rege, gentiſ ſuæ ſe contemptum dolere dixit, cui Rex: hanc injuriã neque ego, neque tu vindicare poſſumus, ſiquid tamen tibi occurrit, age, ingenio utere, vindica tuoſ Bohemoſ, quodd ab anno 1420. uſque ad annuſ 1424. quò obiit Die undecimo Oct. cum rabieſcit, ut infra in geſtiſ *Sigismundi* referam.

E P I T A P H I U M WENCESLAI.

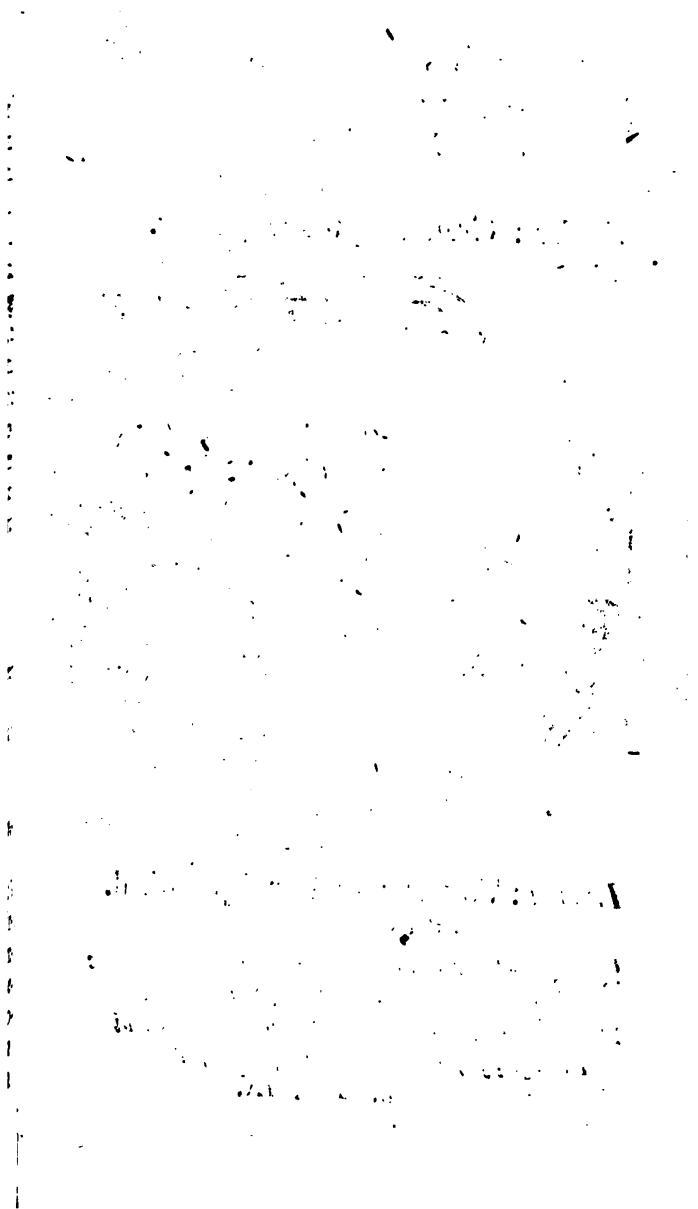
*Quam dederam multis, populo crudelior omni,
Et data mi tandem ſanguinolenta dieſ.*

*Heu tandem patior vulnuſ pro vulnere: funuſ
Funere: mortem pro morte: calore focuſ.*

Aliud:

*Venter eram vivens, fuiſt hic mihi Numiniſ in-
ſtar ;*

*Cum computruero, quod mihi Numen erit ?
Sub inerte hoc Imperatore anno 1380. in-
ventuſ eſt Goſlaviæ pulviſ pyriuſ in ſum-
mam hominuſ perniciem, & urbium inte-
rituſ per *Bertholduſ Schwarz* Ordiniſ Mino-
rum S. Franciſci, patriã Freyburgenſem in
Miſnia.* Cum

377 (838
 SYMBOLUM
 WENCESLAI.

Morosephi Moriones pessimi.

Titulus : Grandiloquus Impostor.

Lemma : Vox est; prætereaque nihil.
 EPIGRAMMA.

*Quid stupet ignavum vulgus? quid pendet ab ore
 Rostrata Volucris, quæ per egrina canit?
 Sunt verba & voces: sed enim quid copia verbi
 Prodest, si sensus, judiciumque deest?*
 8. Tom. IX.

Cum post facta varia experimenta in mortarium immisisset pulverem nitrato-sulphureum, & lapide contexisset mortarium, quod volebat pulverem præparare, nescio in quem usum adhibendum, accidit planè fortuitò, ut scintilla in mortarium delapsa, subito accenderit pulverem, lapidem, qui mortario impositus erat, in altum eliserit.

Ut inventis faciliè est addere, ex hoc pulveris effectu profundius cogitavit *Bertholdus* de fistula ferrea procuranda. & simili nitrato pulvere oneranda, ut observaret, quam vim pulvis haberet. Re feliciter ex voto succedente, primum istius rei usum Venetos edocuit, gnarus, quod ejusmodi inventum caro pretio solverent.

Primum pulveris nitrati experimentum Veneti in pugnam contra Genuenses tentarunt eodem anno apud *Cbiozam* vel *Chioggiam*, quæ urbs est Insulæ ejusdem nominis cum portu in sinu veneto. *Polydorus Vergilius de Invent. Lib. 2. cap. 11. Leander Alberti in descriptione Insularum Venetarum pag. 96.*

SYMBOLUM

W E N C E S L A I

Morosophi Meriones pessimi,

Juxta Salomonem Ecclest. 1. v. 15. *Stultorum infinitus est numerus. Neque erravit, qui dixit, hunc mundum esse Nosocomium*

A a 5

mag-

magnum stultis refertum. Hoc ipsum indicare voluit *Diogenes*, dum accenso lumine Athenis in pleno meridie cum lucerna forum circumiret, ubi populus frequentissimus stabat; irrisus propterea, & rogatus, quid ita sollicitè & circumspectè quæreretur, ingeniosè respondit: *homines quæro*, qui enim turmatim hinc me circumstant, tantum abest, ut humani quid illis inesse existimem, ut potius monstra naturæ credam, cum ex omnibus ne unum inveniam, qui ratione, quæ potior pars hominis est, rectè utatur; plerique enim adeò fanatici sunt, ut mente vel potius phantasiâ in rem unam defixâ, vix aliud cogitent aut loquantur.

Ita qui ambitione efferuntur stolidissimis phantasiis jugiter occupantur, nec differunt à veris stultis, nisi secundum aliquot gradus caloris & exagitationis spirituum. Capti alienâ formâ, ex stulto amore penè insanunt; alii, quos alia delectant, eò unicè toto animo feruntur, ut tot tamque diversi sint stulti, quot sunt objecta, quibus vanè capiuntur. Hoc modo *Copiola*, theatris à primâ juventute apud Romanos assueta, jam aliquot annis centenariâ major Vetula, à scenis non poterat avelli, quin rugosa, edentula & vel grallis innixa luderet coram *Pompejo Magno*. De hac stultitia si loquili-beret, pro numero stultorum sermo infinitus foret, sed cum fanaticos istos symbo-
lum

Tum Wenceslai non tangat , calamo istos non perstringo. Neque hic sermo erit de illis stultis , qui mente capti includuntur, ne omnium oculis patefcant infirmitates humanæ conditionis , hi enim sunt similes simiis , habent actiones hominis , non humanas. Agitur autem de *Morionibus* in Magnatum aulis tam frequentibus , qui nōrunt non tam infatuare Principes , quā emungere eorum crumenas.

Ut innumeræ sunt decipiendi artes , ita innumeri sunt in aulis Moriones , qui velut Prothei in omnes se formas fingunt ; hos inter omnium pessimi sunt *Morosophi* , siue Moriones sapientes , qui sub larva rationis , scientiæ vel prudentiæ suas ludunt strophas , aut qui leviter tincti , sapere sibi videntur supra omnes , & quæ volunt , suā garrulitate & impudentiā persuadent.

Rudolphus II. Imperator ne nomen quidem Morionum tolerabat , quōd crederet aulam sapientiæ quoddam esse domicilium , vel Majestatem dedecere , ut ludicris miscetur.

Fridericus III. rogatus an hoc hominum genus ad convivium esset admittendum , respondit sapienter : *Neque stultis delectari possum , neque superbis amicus.* Considerabat fortē Imperator illud Poëtæ :

Stultitia caruisse prima est sapientia ,
Pridem monuit sapiens Ecclesiastici 22. *Cum*
stul-

*stulto ne multum loquaris, & cum insensato u
abiéris.*

Hujus rei rationem dat Proverb. 13. *Qui cum
Sapientibus graditur, sapiens erit; amicus
stultorum similis efficitur.*

Alphonfus Rex Aragoniæ cum in omnes ef-
set munificus, præterquàm in has hominum
fordes, respondebat: hujusmodi homines
sunt similes cisternæ rimosæ; quam ut nul-
lus implet imber, ita hos nulla rerum com-
pendia exfatiant.

Ita quidem sentiunt Magnates, qui à pri-
mæ juventute probè instituti, & variis scien-
tiis exculsi, nōrunt se rebus gravibus, ac vi-
ro Principe dignis occupare. Alii contra,
qui neglectis omnibus politioribus artibus
ac disciplinis suo tantum genio indulgent,
ut seria fastidiunt, ita cum insensatis homi-
nibus tempus omne transigunt ac perdunt.

Hinc illa Proverbia sunt: *Stulti sunt apud
Reges inertes proximi. Omnes stulti non sunt
in parvis adibus.* Sectantur enim illi Magna-
tes, ut dum explorârunt eorum infirmitates,
fiant illis familiares, & trahant, quod velint.

Horum primum fundamentum in adula-
tione est; ut dicta & Principum & facta ver-
bis extollant, seque passionibus eorum ac-
commodent. Adulatio enim est perversa
laudatio, idemque sonat verbum *adulor*,
quod *adaulor*; sicut enim *adulari* est gestu &
voce

voce favorem alterius captare, ita *adulatore* est moribus aulæ se accommodare.

Adulatores à voluntate vultum, ab animo verbum, à mente linguam, ab intellectu loquelam, amplo diffensionis intervallo, diffibulant; plerumque enim exterius applaudendo collaudant, quos interius contradictoria dirisione defraudant. Foris adulationis mellitos compluunt imbres, intus coquunt tetras detractionis tempestates; foris vultu apparent virgineo, intus scorpionis pungunt aculeo.

Adulator amicus est in obsequio, hostis in animo; comptus in verbo, turpis in facto: lætus ad prospera, fragilis ad adversa: inflatus ad præmia, anxius ad opprobria: immoderatus ad gaudia, facilis ad humana, difficilis ad honesta.

Ipsa adulationis unctio quid est, nisi donorum emunctio? quid commendationis affusio, nisi Magnatum delusio? quid laudis arrisio, nisi eorundem irrisio?

Adulantium linguæ ligant Magnates in peccatis; delectat enim ea facere, in quibus non solum non metuitur reprehensor, sed etiam laudatur operator.

Qui derelinquunt legem, laudabunt impium
Proverb. 28. & Oseas cap. 7 *in malitia sua*
letificaverunt Regem, & mendaciis suis Principes.

Hoc unum loquetur & prædicabit sine fronte Morionum lingua, quod concupiscit perversus Regis animus. Si

Si ambitiosus est, superis æqualem facient & quæ mentiuntur, credere facient. Facile enim credimus, quod præsumimus. Magno corpori debetur magnum pabulum, magnis magna placet adulatio, quia habent de se magnam opinionem, gaudentque, si idem judicent alii. Voca Medusam aliquam pulchram Dianam, illa credet se saltem medio-criter pulchram.

Juxta Plautum ancilla *Philomatæ*, ut exag-geraret formam suæ Heræ, negabat ea, quæ domina jubebat; si enim Hera petiit pig-menta, quæ faciem redderet nitidiorem, absit, ut istud faciam, reposuit famula, vultui enim tuo stibium addere, perinde ef-fet, ac ebur velle candefacere atramento. Si aquam petiit pro lavandis manibus, non est necessarium, respondit, quia manus tuæ facilius lavabunt aquam, quàm ut laven-tur ab aqua.

Romani Cæsares frequenter ab adulatoribus vocabantur Dii, & primum quidem ad talem laudem erubuerunt, mox dubita-runt, denique ambitio faciebat credere, adeo ut propterea aras exigerent. & victi-mas.

Alexander Magnus cum in Jovis Ham-monis templum venisset, sacerdos grandæ-vus obviam progressus, ita illum salutavit: *Salve fili; & hanc salutationem à DEO habe.* tunc Alexander: lubens, *O Pater, salutationem ex-*
Ale-

cipiam , & tuus posthac ero filius , si orbis imperium mihi concesseris. Sacerdos , cum se intro recepisset , quasi Deum consulturus , respondit , Jovem id promittere , quod postulasset. Plutarch. in vita Alexandri.

Talem adulatorem quia non egit Diogenes , dixit de eo Aristippus : *Si Diogenes sciret uti regibus , non vesceretur in dies crudis oleribus.*

Si curiosa sectantur potentes , miris modis infatuabuntur à Morionibus. Exemplo sit Augustus. Virgilius modicis parentibus natus , primam ætatem ruri transegit , postea literis Græcis & Latinis Neapoli instructus , medicinæ & mathematicis studiis operam dedit ; quibus artibus cum excelleret , Romam se contulit , & præfecti stabuli amicitiam nactus , multos variosque morbos in equis curavit. Ista rescians Augustus , in mercedem singulis diebus panes Virgilio , velut uni ex stabulariis , dari jussit.

Interea pullus equi miræ pulchritudinis Cæsari fuit dono missus , qui omnium judicio spem portendebat virtutis & celeritatis insolitæ. Hunc cum aspexisset Virgilius , Magistro stabuli dixit , pullum natum esse ex morbosa equa , proinde nec viribus valiturum , nec celeritate. Id verum fuisse eventus probavit ; quod cum præfectus stabuli retulisset Augusto , jussit in mercedem panes duplicari Virgilio.

Cum

Cum item ex Hispania Augusto canes dono mitterentur, indicavit Virgilius & parentes eorum, & animum, futuramque celeritatem, quo cognito mandat iterum Cæsar, Virgilio augmentari panes. Ad ista dubium oriebatur Augusto, essetne ipse *Octavii* filius, an alterius; idque Maronem aperire posse arbitratus est, quod canum & equi naturam, parentesque indicasset. Amotis igitur arbitris, illum in penitiorem domus partem vocat, & solum rogat, an sciat, quisnam esset, & quam ad felicitandos homines facultatem haberet. Novi, inquit *Maro*: te Cæsarem Augustum, & ferme æquam cum Diis immortalibus potestatem habere, ut quem velis, felicem facias.

Eo animo sum, respondit Cæsar, ut si verum pro rogatu dixeris, beatum te felicemque reddam. Utinam inquit *Maro*, interroganti tibi vera dicere queam. Tunc Augustus: Putant alii me natum patre *Octavio*, quidam alio me Viro genitum suspicantur.

• *Maro* subridens, facile, inquit, si impune licentèrque, quæ sentio, loqui jubes, id dicam. Affirmat Cæsar jurejurando, nullum ejus dictum ægrè se laturum. imò nonnisi donatum ab eo discessurum. Adhæc oculos oculis Augusti infigens *Maro*: Facilius, ait, in cæteris animalibus qualitates parentum à Mathematicis & Philosophis cognosci possunt.

sunt, in homine nequaquam possibile est. Sed de te conjecturam habeo, similem veri, ut quid exercuerit pater tuus, scire possim.

Attentè expectabat Augustus, quidnam diceret. At ille: quantum ego rem intelligere possum, *Pistoris filius es*, inquit. Obstupuerat Cæsar, & statim quo id pacto fieri potuerit, animo volvebat. Interrumpens Virgilius: *audt*, inquit, *quo pacto id conjicio*:

Cùm quædam enuntiaverim, prædixerimque, quæ intelligi sciri que non nisi ab eruditissimis, summisque viris potuissent, tu Princeps Orbis iterum & iterum panes in mercedem dari iussisti; quod quidem aut pistoris, aut nati pistoris officium erat.

Placuit Cæsari facetia, at deinceps, inquit Cæsar, non à Pistore, sed à Rege magnanimo dona feres. *Ruæus* in vita Virgilii.

Quod *Virgilius*, pecuniæ cupidus, arte suâ Philosophicâ aut Mathematicâ effecit in aula *Augusti*, milleni alii tentant occultis suis fraudibus apud alios Magnates, novarum rerum cupidos. Astutum hoc hominum genus est, cui si credas, necesse est, semper pendeas, semper speres, & quanquam res nunquam aderunt, nunquam tamen derunt promissiores. Si res uno loco profugas captas, novis promissis impulsus, Ixionio semper more rotaberis, quia semper spe novâ erigunt, quos decipiunt; non enim majus est spem facile credulo, quam

B b

me-

Tom. IX. P. Conradii Hertenberger Soc. Jesu.

metum inferre pavidò. Nihil hujusmodi Mathematicis promptius, quàm promissis affluere, nec erubescunt sinè fronte mentiri, qui carent omni pudore. Nudo verbo malè creditur. Mirum proinde, quòd animus hominis, qui virtuti contumax est, in vanitatem ita sit proclivis. Jubeat virtus unum, idque optimum, & contemnitur; Jubeat contrà vanitas, quod difficile est & pessimum; paretur, eò etiam promptius, quòd nebulo erit insignior, & libertas mentiendi major.

Novi hominem, ut politum & disertum, ita versipellem & omni malitiâ instructum, qui, ut nummos emungeret, aureos promissit montes. Is nactus accessum ad quendam Magnatem, auri fame laborantem, adeò consuetudine suâ se reddidit familiarem, ut intima secreta mutuo sibi communicarent.

Finxerat Impostor, regium thesaurum immensæ summæ latere à multis retrò sæculis sub vicino monte, qui nomen haberet ab ipso Rege, cujus olim thesaurus fuisset: id sibi ex arcana, quâ polleret, scientiâ constare, neque ita difficile esse, eò penetrare, si operariorum manus accederet, qui montem suffoderent.

Atque ut verbis fucum faceret, multa ille ex lib. 6. *Æneidas* Virgilii de consiliis, *Æneæ* datis, à *Sibylla Cumea*, quâ arte inaccessibleia loca subterranea adire posset; multa de

de aureo ramulo, ex ilice decerpto ab *Ænea*, indicio columbæ; cujus ramuli ope ille potuisset *pandere res altâ terrâ & caligine mersas*; quæ omnia minimè fabulis accensenda essent, quodd veras historias *Virgilius*, stylo quamvis poëtico, scripserit. Post ista multis deprædicavit virtutem *cinguli Salomonis*, variis notati literis ac characteribus, quorum rectâ combinatione ac supputatione, mirâ arcana manifestarentur citra omnem superstitionem, eoquodd *cingulum* hoc ipsum *Salomonem* haberet authorem, etsi rari essent, qui istius vel notitiam vel justum usum haberent. His & aliis ejusmodi imposturis plures in societatem tracti, pecunias ad opus necessarias, cumulatè suppeditârunt, eâ spe, ut invento thesauro centuplum recipiant.

Suscipitur operosus labor, insistitur per plures septimanas, parturiunt montes, & dum reconditis opibus se appropinquaturos credunt, fugâ dilabitur deceptor, irridentur decepti.

Si ambitio Magnates exstimulat ad superba palatia exstruenda, aut ad alias ingentis moliminis operas suscipiendas, non deerunt parasciti, qui cæpta probent & consiliis suis promoveant, quamvis in extremam subditorum perniciem vergant, & si ærarium non sufficiat tantis sumptibus, novos modos sug-

gerent, quibus pecunia per fas nefasque extorqueri possit.

Idem fiet, si in alia etiam deterrima vitia propendeant, hujus rei exemplo sit *Wenceslaus*, qui ut Princeps erat ignavus atque ab omni honesto alienus, ita nullum scelus erat tam execrandum, quo ipse non delectaretur, atque ut in turpiora indies proruere, mille habuit assentatores.

Abundabat aula sordidissimis hominibus, quorum ille familiaritate utebatur. Ut erat animo ferus & sanguinarius, assiduum sibi comitem adscivit Carnificem, quem passim suum affinem, aut ob prolem è baptismo levatum suum compatrem compellabat. Infamis hujus hominis consortio ita est delectatus, ut non semel uno eodémque equo illum vehi secum pateretur, quò promptà ejus operà uti posset, si quemcunque neci destinasset.

Cum alteram uxorem duceret 1388. *Sophiam* Bavaram; socer gnarus, generum ludicris spectaculis & artibus Magicis delectari, ut nuptias magis insolentes redderet, currum ludionibus & præstigiatoribus refertum, secum Pragam advexit; hos inter excellens unus, dum artis suæ ludibriis oculos intuentium demulcet, adest inter alios spectatores *Zitbo*, familiaris *Wenceslai* Magus, qui propius accedens, ore usque ad aures hiscente, artificem *Bojum*, ut erat,
cum

eum omni apparatu, visus est subito devorare, solis duntaxat calceis, quod luto essent conspersi, ex ore ejectis, à frusto isto insolito visus est ita intumescere, quasi revera totum intra se hominem caperet; quare dolium ingens jubet afferri, aquis repletum, in quod quasi vomens ejecit totum, quem devoraverat, Magum.

Ex eadem disciplina Necromantica alia plura ostentabat oculorum ludibria, & nunc suâ, nunc alienâ facie staturâque: modò idem, ac repentè iterum in habitu laneo ac sordido videndum se exhibuit. Regem subinde in solido ambulanti, ipse in eodem solido, velut in aqua adnavigabat. Aliàs Regem suum *Wenceslaum*, equis rhedâ vestum, sequitur in curru à gallis gallinaceis tracto. Convivas etiam Regis variè ludebat. Interdum manus eorum, ne cibos ex lancibus apposis capere possent, in boum aut equorum ungulas transformavit; aliquoties etiam fronti cervorum cornua imponere visus est, quoties à mensa digressi, è fenestris ad subitum aliquod spectaculum prospicerent, ne caput ad mensam referre se posse, crederent, antequam ipse vino dapibusque illorum sese ingurgitasset. Atque ut ostendèret, se pecuniis etiam abundare, hanc ex quolibet obvio facillè conflavit. Aliàs tempore messis pratum transiens, triginta fœni manipulos in totidem porcos,

benè saginatos, convertit, quos pistori diviti sed parco, eo, quo vellet, pretio, vendidit, hoc tantum monens emptorem, ne gregem novum ad flumen propelleret; quâ ille monitione neglectâ, vidit in flumine, porcis submersis, fœni manipulos fluitare, ita ut nec suis, nec fœno potiretur.

Pistor de pretio recuperando sollicitus, cum diu in venditorem inquisivit, *Zithonem* tandem in taberna vinaria reperit, porrectis pedibus, scamno incumbentem, ac profundo quasi somno immersum. Hunc ille stomachabundus adit, dumque illius, quasi excitandi causâ, pedem alterum attraheret, visus est pistor, pedem à corpore protinus cum coxendice avulsiſſe, *Zithone* queritante, & pistorem obtorto collo ad Judicem pertrahente.

Non aliud habebat, quod faceret pistor, in manifesto (ut sibi videbatur) facinore deprehensus, nisi ut damnum damno adderet, atque de hac insuper injuria cum *Zithone* decideret. Invaluit inde inter Bohemos proverbium, ut malam emptionem exprobraturi dicerent: *lucrum facies, quantum Michaël* (hoc pistori nomen erat) *in porcis*.

Fidem talia superarent, nisi *Dubravius* Episcopus Olomucensis, testis locuples, & incorruptus, à duobus retrò sæculis ista scripto reliquisset in historia Bohemiæ. Addit præfatus author, *Zithonem* præstigiato-
rem

rem ad extremum à Cacodæmone cum corpore & anima de media turba hominum per aëra sublatum, neque ultrà in terris visum, quod *Wenceslaum* fecit sollicitum, ut quandoque saltem de rebus salutis cogitaret, atque ab execrando ejusmodi ludionum commercio penitus abstineret.

Tales nempe Moriones respondebant genio voluptuosi & ignavi *Wenseslai*, ut propterea averfaretur *Morosophus*, qui politioribus facetiis non tam recreant, quàm infatuant, indeque diceret: *Morosophi Moriones pessimi*. Quod quidem tunc maximè symbolo locum dedisse existimo, cum Academici Pragenfes acerrimis litibus inter se contenderent, & tam Bohemi contra Germanos, quàm hi contra Bohemos causas suas apud inertem Regem, & pecuniis potius inhiantem, agerent.

Pro imaginæ symbolica sit passer Americæ septentrionalis, quem incolæ ab enormitate rostri *Xochitenacatl* nominant, & *Eusebius Nierembergius* lib. 16. historię naturæ cap. 8. ita describit: Avis hæc lacuum ac littorum maris septentrionalis alumna, tesqui palmum longa, si rostrum excipias, quod ferratum, portentosa magnitudine universi corporis longitudinem adæquat, in extremitate coccineum, circa alias verò partes cæruleum & ex albo pallefcentem colorem refert, quem singulis momentis mutat.

lum superne fulvum, inferne & circa latera ex albo pallescens, rubris distinctum est hemicyclis. Cauda nigra, circa cujus exortum plumæ insunt albæ & rubæ. Pedes & crura cinerea, sed maculis cæruleis variegata, ungues nigri, oculique, sed iris ex albo rubescens, quam cæruleus ambit circulus. Cætera ex nigro fulvescunt. Avis hæc domestica est, faliens incedit, alitur quovis nutrimento, & vivit, in quascunque deportetur regiones.

Vera *Morionum* imago, quorum tota vis in lingua est, nunquam color idem, semper varians & fallax. In aulis velut Domestici, Magnatibus familiares, rectè nunquam incedunt, nec agunt, cæteris tamen omnibus non uno gradu majores. His omnis terra patria, ubi ubi sint, bono loco sunt, gnari non tam amare, quàm hamare, & ex quavis occasione sua lucra & commoda captare.

RUPERTUS PALATINUS XXXIV.

Regnat ab anno 1401. ad 1410.

Priùs, quam ad acta *Ruperti Palatini* progredior, duo, non minimi momenti, præmittenda existimo, *Primo* diversi generis Palatinos: *Secundò* situm ipsius Palatinatûs.

Differunt valdè Comites Palatini à Comitibus Palatinis Rheni, nam Comes Palatini.

Palatinus generici nominis est: **Palatinus Rheni** nominis est specifici. **Comites Palatinos** habuit Germania quàm plurimos, ita ut nullus penè Ducatus esset, qui suos non haberet **Comites Palatinos**. Tales erant **Comites Schyrenses** in Bavaria: **Goscuenses & Sommerfenburgici** in Saxonia: **Tübingenses** in Suevia: Rursùm alii in **Burgundia**, alii in **Lotharingia**, à quibus omnibus **Comites Palatini Rheni** longè sunt diversi, & honore multò eminentiores.

Primus, de quo constat, **Comes Palatinus Rheni** tempore *Caroli Magni* fuit *Roboldus*, qui in Castro *Liubuh* residens, latè per fl. *Naoam die Nahe* dominabatur, cui inter alia paruit etiam *Binga* ad Rhenum. Hic cùm ritus gentilium sectaretur, more temporis, quo Pagani mixtim cum Christianis versabantur, in uxorem habuit ex *Austrasia* S. *Bertham*, fæminam Nobilissimam, quæ marito in sua superstitione defuncto, cum *Ruperto*, unico, quem suscepit, filio, *Bingam* concessit, ubi in odore sanctitatis vitam consummavit.

Religionem & pia Matris exempla secutus *Rupertus* filius, vitam ibidem vicennis clausit, ob miracula, quibus claruit, inter Sanctos relatus. Atque hic ille *Sanctus Rupertus* est, à quo tum Cæsar, tum alii **Comites Palatini Rheni** nomen mutuârunt, & unde hodie dum mons *Binga* vicinus *der Ru-*

perts-Berg nominatur. Post hujus Sancti decessum, qui regnante *Ludovico Pio*, contigit, ejus reliquæ terræ omnes à vicinis variè sunt distractæ. Reliquiæ S. Corporis etiamnum in veneratione sunt, *Colonia, Moguntia & Bingæ*. Spina dorsi & os cum carne asservantur Monachii in templo Societatis. Acta Sanctorum Tom. 3. Maji. in vita S. *Ruperti & S. Berthæ* Matris ad diem 15. ejusdem mensis. *Serarius Illustratus* Tom. 1. lib. 2. cap. 35.

Ab illis temporibus nulla uspiam ullorum Comitum Palatinorum Rheni mentio est, usque ad finem Sæculi X. ubi nova stirps Comitum Palat. Rheni prodiit, qui apud *Braweiler* propè Coloniam confederunt nec quidquam terrarum ad Rhenum superiorem, ubi hodie pars major Comitatus Palatini esse constat, possederunt. Horum Comitum stirpem tradunt acta Sanctorum Antverpiensia die 21. Maji in vita *Beati Exonis* sive *Ehrenfridi*, qui *Mechtildem Ottonis III. Imp.* sororem habuit in Conjugem. Videatur Tomus præcedens, ubi eandem stirpem retuli in serie Ducum Sueviæ, in *Ottone*, qui anno 1045. ex Comite Palatino Rheni, gratiâ *Henrici III. Imp.* factus Dux Sueviæ, anno 1048. decessit.

Ottoni in Comitatu Rheni successit *Henricus* propinquus, cognomento *Lacensis*, qui
in

in uxorem habuit *Adelbeidem Alberti* Comitis de *Bullenstede*, relictam viduam, *Alberti Urst* aviam. Ex hac cum *Henricus* prolem non reliquisset, successorem instituit privignum *Sigefridum Primum* anno 1093. ut tradit *Eccardus* in *Originibus* domus *Anhaltinæ* cap. 3. huic *Sigefrido* uxorem tribuunt *Gertrudem*, sororem *Rixæ* Imperatricis, *Lotharii II.* Conjugis. Occisus fuit anno 1114. Inde nati *Wilhelmus* & *Sifridus II.*, ambo Comites Palatini juxta *Tulherum* cap. 13. Ex his *Wilhelmus* sine prole anno 1144. decessit, *Sifrido II.* fratre jam anno 1124. defuncto.

Hic duplex dubium: *primum* an *Sifridus II.* fuerit Palatinus Rheni, an Comes Palatinus Saxonix. *Alterum* circa *Genovefam*, an hæc fuerit ejus Conjux, domi relicta, cum cruce signatus ad bella sacra in *Palæstinam* abiret, eamque *Goloni*, nobili militi in arce *Seemeria*, *S. Simmern*, custodiendam traderet, de qua mira refert *Browerus* lib. 14. *Annal. Trev.* pag. 61.

Sigefridus, inquit, *Genovefam* *Brabantix* Ducis filiam connubio sibi junxit, & cum nomen sacræ militiæ dedisset, Conjugem, se infcio, prægnantem *Goloni*, nobili militi sub honesta custodia in arce *Simmern* habendam commendavit. Absenti Marito *Sigefrido*, *Golo*, pudicitix custos, ardet in *Genovefam* & quibus potuit modis, illam ad flagitium frustra sollicitat. Unde irritatus,
Sigœ

Sigefrido ex Palæstina reduci occurrit , & *Genovesam* adulterii insimulat. Ea res adeo Comitem , nimirum credulum , in vindictam provocavit , ut eam famulis in proximum nemoris secessum abducendam , ibique occidendam commiserit , postulatâ in signum illatæ mortis linguâ occisæ uxoris.

. Famuli Dominiæ aliàs in se tam benignæ miserati , cani fortè præsentì linguam eximunt , & ad speciem illatæ necis , eam Comiti exhibent. *Genovesâ* cum genita prole per sexennium inter feras relicta , prolem interim cervâ suo lacte divinitus sustentante.

Accidit , quòd intereâ temporis Comes venaretur in eâdem sylva , & cervam infestatus , incideret in latibulum *Genovesæ* , eâque ex plurimis certis indiciis agnosceret uxorem ; quâ honorificè domum reducâ , *Golonem* calumniæ authorem , alligatis bobus , bifariam distrahi iussit.

Fartam hanc fabulam esse , manifestum est. *Primò*. Quòd anno 1157. quo res contigisse fingitur , bellum sacrum non fuerit. *Secundò*. Ut rem brevissimè expediam , quòd constet anno 1156. non *Sigefridum* , sed *Hermannum de Staleck* Comitatum Rheni tenuisse. Neque ullam *Genovesam* in ulla Ducum *Brabantiae* genealogia inveniri. fortè primus author fabulæ historiam Cyri revocare voluit , ut res suæ patriæ elevarèt.

De-

Deinde circa *Sigefridum II.* alterum dubium est, an ille fuerit Comes Palatinus Rheni, an Comes Palatinus Saxoniae; quæ indicasse hoc loco, mihi satis est. Quartæ stirpis Comes Palatinus Rheni fuit *Hermannus à Staleck*, ex qua, incertum, familiâ; hoc certum, quod illo tempore Palatinum Rheni tenuerit *Hermannus de Staleck*, à Barbarossa ob belli motus excitatos ad carnem (quæ infamiae pœna erat) gestandum fuerit condemnatus. Uxor *Hermani* erat *Gertrudis*, quæ vidua fundavit Bambergæ cœnobium *S. Theodori*, ubi prima Abbatissa obiit, ut aliàs retuli. Est *Staleck* castrum antiquum apud *Baccharacum*, quod pertinebat *Caub* cum aliis vicinis locis.

Hermannus anno 1156. defuncto, Barbarossa vacantem Comitatum Palatinum Rheni contulit fratri *Conrado*, qui illum tum ex suis, tum vicinis terris auctum, supra quam credi potest, ampliavit, Heidelbergâ sibi in sedem erectâ, cum aliàs ibi vicus esset. *Conrado* Staufensi anno 1197. mortuo, Comitatus Rheni devolutus est ad *Henricum* Brunsvicensem, *Otonis IV.* fratrem, ob ductam *Agnetem*, Prædecessoris *Conradi* Staufensis filiam & hæredem, alii *Juditham* nominant.

Henricus Brunsvicensis anno 1227. mortuus, duas habuit filias *Agnetem* & *Ermenigardem*. Prior *Agnes* nupta 1220. *Otoni II.*
luftri

lustri, Bavariae Duci, quo Conjugio Palatinatus Rheni, confirmante *Friderico II.* Imp. translatus est ad Duces Bavariae, familiae Wittelsbacensis, ubi usque hodie hæret, hærebitque in sæcula.

Hæc ad primam quæstionem, qui fuerint modernorum Comitum Palat. Rheni Prædecessores. Jam ad secundam quæstionem, ubi reperiendus sit Comitatus Palatinus Rheni.

Respondeo: *Primus* Comitatus ad oppidum Rheni *Bingam*, pridem ad alios transiit.

Similiter *alter* Comitum Palatinorum ex Bravvilleranis, quem maximam partem tenent Colonienfes.

Hermann de *Staleck* hæreditas circa *Baccharvacum* devoluta est ad *Conradum* Staufensem, qui præcipuus author est Palatinatus, ubi nunc est.

Juxta *Marquardum Freherum* lib. 1. de origine Palatinatus Rheni cap. 19. Dividitur ille in Archi-Satrapias quindecim, harum quinque sunt *Cis-Rhenanæ*, videlicet: *Heidelberga*. 2. *Mosbach*. 3. *Brettheim*. 4. *Boxberg*. 5. *Utzberg*.

Decem *Trans-Rhenanæ* sunt. 1. *Alzey*, 2. *Germersheim*. 3. *Neustatt ad Hardam*. 4. *Kayserslautern*. 5. *Oppenheim*. 6. *Baccharach*. 7. *Creuzenach*. 8. *Simeren*. 9. *Kirchberg*. 10. *Stromberg*.

I.

Heidelberga à *Conrado* Staufensi in urbem elevata, jam Sedes Comitatus fuit *Henrici* Brunsvicensis; ut *Freherus* loco cit. probat ex tabulis, quibus *Henricus* Episcopus Wormatiensis, cui alias suberat castrum Heidelbergense, *Ludovico* Bavarie Duci, ob filii ejus *Otonis* cum *Agnete* Palatina matrimonium, in *Feudum* concessit castrum *Heidelberg* cum *Burgo* ipsius castri, & Comitiam si-
ve Comitatu *Stablbihl* anno 1225.

Oppidum antehac valde angustum amplifiet *Rupertus Senior*, & ornat Academiam anno 1346. arcem contra pulcherrimo opere structam, & multis statuis ab *Ottone Henrico* ornatam, Galli labente priori saeculo flammis incensam everterunt.

Manhemium ob *Nicari* & *Rheni* confluentes duplici telonio fructuosum, vetus castellum erat, à *Valentino* primo Imp. contra *Alemannos* erectum, & à *Friderico IV.* Electore, ad sui & patriae tutelam de novo à fundamentis exstructum. *Freb. de Orig. Pal. lib. 2. cap. 13.* Hanc urbem, Gallico incendio everfam, *Carolus Philippus* nuper defunctus, in eum, quem hodie habet, decorem restituit.

II.

Mosbacum ad *Nicarum* quondam oppidum Imperiale, & pignoratitio titulo anno 1232. teste *Sprenger*, ad *Palatinos* devolutum, de-

domicilium præbuit *Ottoni* Palatino, *Rupertus* Imperatoris filio natu minori.

III.

Brettbemium in *Creichovia*, olim *Comitatus*, à Comitibus *Ebersteiniis* primùm ad *Marchiones Badenses*, ab his ad *Palatinos* emptionis titulo transiit. *Sprenger*.

IV.

Boxbergam in confiniis *Franciæ* *Fridericus* *Victoriosus* anno 1471 *Rosenbergiis* *Equitibus* extorsit, & *Palatinatui* adjunxit. *Zeilerus* in *Topographia Palatinatûs*.

V.

Castrum Utzberg haud procul *Frankofurto*, in *sylva Ottoniana* situm, oppido *Umstatt* incumbit; cujus partem *Rupertus Senior* ab Abbate *Fuldensi* ære comparavit, alteram partem *Comites Hanoviani* tenebant, sed utramque 1404 tempore belli *Bavarici* *Wilhelmus Hassiæ* *Lantgravius* vi executionis, adversus *Philippum Electorem Palatinum* sibi demandatæ, occupavit. Deinde cum *Hanovianis* alio modo satisfactum esset, *Palatinus & Lantgravius* conventionem 1521. inter se factâ, ejus possessionem, ut hodie est, iniêrunt.

Hæc de quinque præfecturis *Cis-Rhenanis*.
Sequuntur decem *Trans-Rhenanæ*.

I.

I.

Præfectura *Alzey* omnium amplissima, suos olim habuit Comites de *Ravengirsburg*, qui teste *Sprengero*, hæreditarii erant Palatinatus dapiferi, quibus extinctis, Comitatus jure caducitatis ad Palatinos devenit. Solebat administrari à *Burggravio*, quæ dignitas per annos complures in familia *Baronum de Winneberg* hæsisse fertur.

II.

Germersheimium olim Romanorum tempore *Vicus Julii* dictum, & castro adjacente munitum, sub Francorum Imperio in *Germarii* cujusdam jus devolutum, paulatim è vico in oppidum excrevit, ut putat *Freherus* part. 2. de Orig. cap. 16.

Pertinet ad hanc præfecturam *Salsetum* sive *Selz*, ubi sancta *Adelheidis* Imperatrix, *Ottonis I.* secunda Conjux, postquam illud cum aliis nonnullis locis, in Comitatu *Hugonis* Comitis sitis, anno 968. dono acceperat, Monasterium O. S. B. condidit, ut testatur *S. Odilo* Cluniacensis in vita *S. Adelheidis* cap. 7. ac prædiis ditavit, quod successu temporis 1494. in Præposituram Nobilium Virginum, ubi & duodecim Canonici, & decem Vicarii aiebantur, mutatum est, & inter immediatos Ordines Imperii susceptum. Cum adhuc Ordinis Benedictini esset, *Henricus VII.* Imp. anno 1309. Abbatem hujus loci Imperii Principem

C e

per

Tom. IX. P. *Conradi Hertzenberger* Sos. *Jesu.*

pem renuntiavit. Teste *Bucelino*. Palatini verò, in quorum jus advocatia hujus Monasterii pervenerat, post reformatam Religionem redditus in alios usus converterunt, & onera Imperii receperunt.

Ab hoc loco *Carolus Ludovicus* Elector Pal. filium suum Nothum, *Ludovicum*, ex nobili Anglâ in exilio genitum, liberum Dominum de *Salfeto* in Vicariatu suo appellavit, concessis simul omnibus juribus legitimæ prolis, quî tamen in ipso ætatis flore Parisiis anno 1660. obiit. *Tolnerus* in notis ad *Donat. Ottomis Magni*.

III.

Neostadium ad Haardam in Nemetibus *Rupertus senior* anno 1390. Ecclesiâ ornavit, eamque redditibus dotavit, quorum pars deinde *Heidelbergensi* Academiæ concessa est. Refertur ad hanc præfecturam *Franckentiballium*, ex Monasterio Canonicorum Regularium, quale ab initio fuit, in oppidi formam à *Friderico III.* Electore amplificatum, & postea munimentis præcinctum, quod in tricennali bello Suevico ab Hispanis captum, non nisi anno 1652. vi pacis Westphalicæ ad Palatinos rediit, postea in generali Palatinatûs conflagratione funditus à Gallis eversum.

IV.

Lutern quondam *Carolina* dicta, quod à *Carolo Magno* jure civitatis donata esset; deinde

ade Lutra Cæsarea *Kayserlauter* appellata
b Imperiali palatio, quod *Fridericus Bar-*
croffa ibi exstruxit.

Postquam diu Cæsarum urbs fuisset, sub
Rudolpho I. ad Comites *Leiningenses*, Feudi
itulo; pervenit, & ab his anno 1333. *Bal-*
duino Trevirensi Episcopo vendita, tandem
i *Carolo IV. Ruperto seniori & juniori* Comi-
tibus Palatinis anno 1378. in Feudum est
commissa una cum *Oppenheimio*, *Jungel-*
heim, *Odernheim* aliisque locis.

Deinde *Ludovicus* Elector Pal. Nepos *Ru-*
berti minoris, cum *Sigismundo* Imperatori
8000. fl. exhibuisset, non illarum tantum
civitatum, sed aliarum etiam, quas inter
Germersheimum numerabatur, investituram
recepit. *Fabritii* Lutra Cæsarea.

Fridericus Elector Palatinus *Lutrensum* si-
mul & *Simmernensium* Princeps; ratione u-
triusque Ditionis, peculiare votum in Co-
mitili Imperii sub annum 1598. obtinuit.

V.

Oppenheimum alias Imperiale oppidum,
postea Sedi Moguntinae oppignoratam, à
Gerlaco Archi-Præsule, facta transactione
1353. Cæsari & Imperio restitutum est, sub-
scribentibus *Eberhardo de Hirschhorn*: *Leopol-*
do de Bebenburg: *Wilhelmo de Saulheim*: & *Her-*
manno de Bibra Canonici Moguntinis. Mox
cives à Sacramento, quo Archipræsuli e-
rant obstricti, per ipsum *Gerlacum* exsoluti,

Cæsari fidem jurârunt. Inde quomodo porro ad Palatinos sit devolutum , paragraph. antecedente dictum est.

VI.

Baccharacum cum adjacentē castro *Stollert* jam anno 1190. paruit *Conrado*, Cæsaris *Barossæ* fratri, cum is Palatinum tēset, ut prodit *Freberus part. 1. Orig. Pal. 3.* Videatur idem *Freberus* de bello Bavarico, pag. 127. ubi dicitur, quod duæ Villæ regales sub *Carolo IV.* Cæsare sint oppignoratæ Palatino cum *Lutra & Oppenheimio*.

VII.

Crucenacum ad fl. *Navam* in pago *Hunds-ruck*, ita ab Hunnorum præsidio nominato, situm, primaria urbs est Comitatus *Spanheimensis* anterioris, in quem Palatini nati sunt jus partim ex donatione, partim ex hæreditate. Nam *Rupertus* natu maximus *Ruperti* Cæsaris filius anno 1392. conubium inist cum *Elisabetha* Comitissa *Spanheimensi*, filia unica *Simonis* Comititis, qui partem anteriorem istius Comitatus tenuit.

Hæc, quanquam ex marito anno 1395. defuncto prolem non suscepisset, pro singulari in domum Palatinam affectu, Patre *Simone* anno 1414. mortuo, legavit *Ludovico Barbato* Electori Pal. Leviro suo *Quincuncem* ex dicto anteriore *Spanheimensi* Comitatu, eâ conditione, ut is Electoratu

an-

in nexus maneret. Reliquos quatuor *Quincunces* transmisit ad propinquum suum *Joannem*, posterioris Comitatus Spanheimensis possessorem.

Erant *Joanni* Liberi tres: *Joannes* minor orole destitutus, & duæ filiæ *Loretta* & *Mechtildis*. Ex his *Loretta* nupsit *Henrico* Comiti *de Veldenz*, *Mechtildis* altera nupsit *Rudolpho* Marchioni Badensi. Harum duarum sororum frater *Joannes*, cum proprium hæredem non haberet, filiis sororum *Bernardo* Marchioni Badensi, & *Friderico* Comiti *de Veldenz* reliquum Comitatum Spanheimensem transcripsit. Quem illi, mortuo 1437. *Joanne* juniore, inter se æquis partibus diviserunt.

Deinde cum *Stephanus*, *Ruperti* Cæsaris filius quintus, Comes Palatinus in *Simmeren* & *Zweybruck* in uxorem duxisset *Annam* *Friderici Veldentiae* Comitissæ filiam unicam, Socero *Friderico* mortuo, tum *Veldentiae* Comitatus, tum quidquid ille etiam ex Spanheimensi Comitatu habuerat, uxoris nomine ad *Stephanum* sunt devoluta; scilicet ex anteriore Comitatu Spanheimensi duo *Quincunces*, ex posteriore verò medietas. *Stephanus* Palatinus ita Dominiis auctus, *Fridericum* filium primogenitum hæredem scripsit in partibus utriusque Comitatus Spanheimensis, & terris *Simmerensibus*. Lu-

dovico autem addo genito terras **Bipontin** cum Comitatu *Veldentia* assignavit.

Postea cum 1559. **Otto Henricus Elect. Pal.** sine prole obiit, & Electoratus devolutus est ad **Ludovicum III.** cog. Pium ex linea **Simmerensi**, quinta illa **Spanheimensis** Comitatus portio, ab *Elisabetha Spanheimensi* alias ad lineam Electoralem transmissa, cum aliis duobus *Quinque* Palatinorum coa- luit. Posterioris autem **Spanheimensis** Comitatus medietas, una cum Comitatu **Lü- zelsteinensi**, aliisque nonnullis bonis transiit ad lineam *Ludovicianam*.

Denique **Fridericus IV. Friderici Pii** Nepos Elector Pal., cum haberet filios, natum a- jori cognomini testamento transcripsit Ele- ctoratum cum Palatinatu superiore. *Ludo- vico Philippo*, filio juniori Principatus *Lau- terensem & Simmerensem* cum partibus Comita- tus anterioris **Spanheimensis** in heredita- tem legavit.

VIII.

Præfectura **Simmerensis**.

Simmerense oppidum **Rugertus** Imperator pro 6000. florenis emisse fertur à quodam *Raugravio*.

IX.

Kirchbergensis Præfectura, olim Comi- tatus cum jure *Advocatie* Monasterii *Raven- gersburg*, defuncto anno 1408. **Gerardo** Comite de *Kirchberg*, ejus familie ultimo, lege cadu

caducitatis ad Palatinum recidit , & à *Ruberto* Imperatore recepta , deinceps juris Palatini fuit. *Freiburg part. 2. Orig. Pal. cap. 11.*

X.

Strombergensis Praefectura.

Castrum *Stromberg* inter *Sinneren* & *Crucenacum* antiquissimum est , & *Burggraviatu* olim insigne , *der Gual zu Stromberg* dictum , simili modo ad Palatinos pervenit. *Talnerus in Histor. Palat.*

Priogattiva

ELECTORUM PALATINORUM.

I. Jus rehuendi Dominia & loca Imperialia à Caesaribus oppignorata.

II. Vacante Imperio, Palatinus Elector in partibus Rheni & per Sueviam est Vicarius & Provisor Imperii cum potestate judicia exercendi : ad beneficia Ecclesiastica praesentandi : recolligendi proventus & investiendi de *Feuda* : juramenta fidelitatis nomine Imperii recipiendi quæ tamen per Regem Romanorum proximè electum omnia sunt innovanda , exceptis *Feudis* Principum , & illis , quæ *Fürstlichen* nominantur. Hæc enim soli Imperatori sunt reservata. *Cap. 15. Bulle aurea.*

III. Palatinus Elector est Judex Imperatoris vel Romanorum Regis in causis , pro

quibus hi impetiti fuerint; ita ut Cæsar vel Rex Romanorum teneantur coram Palatino desuper respondere. Hoc tamen iudicium ille non nisi in Curia Imperiali, ubi præsens est Imperator, poterit exercere. *Ibidem.*

IV. Jus *Wildfangiatus*, hoc est jus homines adventitios vel illegitimè natos, qui suâ sponte domicilium figunt in terris Palatinis, in numerum propriorum hominum recipiendi. Dicuntur autem homines adventitii, dicto modo in numerum recepti *Wildfang*, non quod more errantium & vagarum ferarum capiantur, & velut mancipia habeantur, sed quod de certa societate civili non sint, neque adstricti sint iuribus ullius civitatis tunc, quando se submittunt Dominio Palatini, & ab eodem in clientelam recipiuntur, sub oneribus haud gravibus. Qualia sunt: ut præfecto, dum ipsos albo subditorum Palatinorum inseribit, solvant florenum receptionis, *den Fanguulden*: fidem jurent Principi; & annum corpus censum pendant, qui exiguus est. Item ut in casu mortis dent *mortuarium*: scil. marito defuncto, optimum ex pecudibus: vel uxore defunctâ vestem optimam.

V. Habet jus tutelæ fabrorum Ahenariorum *des Reßlers Handwercks* per Allatiam, Sueviam & Franconiam; de hoc jure

re infeudat per Alsatiam & ad Rhenum Nobiles *de Razenbausen*: in Franconia *Zobelios de Gibelstatt*; & in Jchtlandia Equites *de Pubenberg*.

VI. Habebat aliàs Palatinus in Collegio Electorum locum proximum à Rege Bohemiæ, quo tempore autem *Fridericus V.* Elect. Pal. anno 1619. à Bohemis in Regem electus, contra *Ferdinandum* Imp. & anno 1621. post cladem Pragensem est proscriptus, idem Imperator *Ferdinandus II.* anno 1623. dignitatem Electoralem de Domo Palatina transtulit in domum Bavaricam, & *Carolus Ludovicus*, proscripti *Friderici* filius, creatus est *Octavus* Elector sub titulo Archithesaurarii.

GENEALOGIA

ELECTORUM PALATINORUM

Ex

DUCIBUS BAVARIÆ.

I.

Otto Illustris, Dux Baviariæ anno 1220. matrimonium inijt cum *Agnete*, *Henrici* Brunsvicensis, Comitis Pal. Rheni, filiâ unicâ & hærede; nam *Henricus junior*, *Agnētis* frater, ante patrem anno 1212. defunctus est, & in *Schönaui* sepultus. Mortuo insuper anno 1227. Socero *Henrico*

C c 5

Brunsv.

Brunsvicensis, Ottonis gener in Palatinatu Rheni successit, confirmatus à *Friderico II.* Imperatore. Obiit subitâ morte 29. Novembris 1253.

Liberi: Ludovicus cognomento severus.

Henricus Dux Bavarie inferioris & pater Ottonis, quem Hungari in Regem accitum tum 1309. 8. Idus Decemb. apud Albam regalem coronarunt.

Elisabeth uxore Conradi IV. Rom. Regis, ex quo facta est mater infelicis Conradini, Sueviae Ducis, à morte primi mariti iterum nupta Meinardi Comiti Tyrolensi, ei genuit filiam cognominem, Albertam I. Imperatori anno 1292. desponsatam.

II.

Ludovicus Severus anno 1229. natus, post mortem Patris Ducatum Bavarie cum Henrico fratre partitus, sibi servavit Bavariam superiorem, in qua sunt urbes sequentes: Monachium, Ingolstadtum, Wasserburgum, Stepharing, & Lengefeld. Bavariam inferiorem, in qua sunt urbes: Amberga, Sulzbacum, Straubinga, Ratisbona & Landsbutum cessit Henrico fratri.

Præter dimidium Ducatum Bavarie habuit etiam totum Comitatum Palatinum Rheni cum dignitate Electorali, & Heidelbergam in Sedem, quam ut ritè ordinaret, post susceptum regimen eò profectus est ex Baviâ, relicta Donawerthe, apud sororem

rem suam tunc viduam *Elisabetham*, *Conradini* Matrem, uxore suâ recens ductâ Mariâ Brabantinâ, *Henrici VI.* magnanimi Brabantie Ducis filiâ, genitâ ex Matre cognomine Mariâ, *Philippi* quondam Cæsaris filiâ. Heidelbergæ dum occuparetur, accipit errante tabellario, literas ab uxore, *Ruchoni*, Comiti Sylvestro, *Ottonis* Witelshachii Parricidæ ex filio *Theodorico* Nepoti inscriptas, ac nigro sigillo obsignatas, cum alteræ literæ ab eadem uxore sibi inscriptæ, sigillo rubro notatæ essent.

Ludovicus ætate tunc juvenis, vigesimum enim sextum agebat annum, furtivum commercium latere suspicatus, amorem, quo in Conjugem ardebat, in furorem convertit, & occiso tabellario, præcipiti cursu *Dona-vertham* profectus, occurrentem arcis Istius præfectum, ad primum ingressum pugione confodit, & præcipitâ ex alta turri *Gynecæi* præside, herulis etiam interfectis, Mariam Conjugem, quamvis innocentem, Carnificis gladio feriendam servat, negatâ, quod supplex petierat, unius noctis morâ, quâ ad mortem se disponeret, post alteram ab adventu mariti horam, cum sacramento se Maria expleisset, ferro Carnificis cecidit, die 18. Januarii 1256.

A facto hoc crudeli *Ludovicus* postea cognomen *Severi* adhaesit. Altero die ubi ira resedit, facti pœnitens, Romam abiit, &
pe-

pedibus *Alexandri quarti* advolutus, supplex veniam petiit, in tanti criminis expiationem insigne monasterium *Fürstenfeld* Cisterciensibus erexit inter Monachium & Augstam. Obiit *Ludovicus* Heidelbergæ 1. Feb. anni 1294. in eodem conclavi, ubi mundo ante annos 65. natus est, *Fürstenfeldæ* tumulatus.

Uxor 2.da *Anna*, *Conradi* Glogoviæ in Silesia Ducis filia, ducta 1260. mortua 1268. in *Fürstenfeld* sepulta, quemadmodum & filius *Ludovicus*, in hastiludio Norimbergæ graviter vulneratus, & decimo inde die 1287. mortuus, relictâ viduâ *Anna*, *Friderici* Lotharingiæ Ducis filiâ, quæ mariti consuetudine non amplius diebus 22. usq., ad parentes rediit.

Uxor 3.tia *Mecbtildis*, filia, *Rudolphi I.* Imperatoris anno 1273. ducta, & anno 1304. mortua, in *Fürstenfeld* sepulta.

Ex quâ nati *Rudolphus*, Elector Palatinus, novæ stirpis auctor, qui contra fratrem *Ludovicum* suffragium pro Imperio contulit *Friderico* Austriaco, unde relegatus à fratre, exul obiit.

Ludovicus cog. *Bavarus* Imperator, hujus nominis IV.

Anna, nupta *Henrico*, Hassiæ Lantgravio.

Agnes, uxor *Henrici*, Marchionis Brandenburgici.

In-

Incredibile, quantum increverint *Ludovici Severi* possessiones, tum per Bojariam, tum per Sueviam ex morte *Conradini*, ultimi Sueviæ Ducis, qui terras plurimas, tum ex Voburgicorum Comitum reliquiis circa confinia Bohemiæ, tum ex ipso Ducatu Suevico ipsi transcripsit.

III.

Rudolphus I. Dux Baviariæ & Elector Palatinus Rheni natus 1274. succedit 1294. ob negatum fratri *Ludovico Bavaro* votum pro Imperio, proscriptus, extorris mortem obiit in Anglia anno 1319. ex *Mechtilde* Nassovica Coniuge, *Adolphi* Imperatoris filiâ, 1315. mortuâ, tres reliquit filios hæredes: *Adolphum*, *Rudolphum II.* cæcum & *Rupertum I.* cog. *Ruffum*.

His ex fratre Nepotibus *Ludovicus Bavarus* Imperator, Comitatum Palatinum Rheni, & terras superioris Palatinatûs, anno 1319. post proscriptum fratrem *Rudolphum* abstractas, anno 1329. per transactionem, Papiæ factam restituit.

Hi tres fratres Heidelbergæ confidentes sibi mutuo in Electorali dignitate successerunt. *Adolphus* quidem cognomen simplicis habuit, ex eo, quod de Bavaria inferiore partem suam cesserit patruo *Ludovico* Imperatori, & quod ipse natu major cum esset, duobus fratribus natu minoribus Electora-

lectoratus honorem concesserit. Horum soror *Mathildis* nupsit *Joanni Comiti Spanheimensi*.

IV.

Adolphus simplex natus anno 1386. debuit Patri *Rudolpho I.* in exilio 1319. defuncto, in Electoratu Palatino succedere, sed tenuit sibi Palatinatum Rheni patruus *Ludovicus Bavarus Imperator & Dux superioris Bavarie* usque ad annum 1327. quo *Rudolphus II.* cog. cæcus, *Adolphi* frater, Electoratum recepit. Uxor *Adolphi Frimengardis*, *Ludovici VII.* Comitis *Oettingani* filia

Rudolphus II. *Rudolphi I.* filius secundo genitus, cognomento cæcus, natus anno 1309. Electoratum adit anno 1327. obiit anno 1353. uxor *Anna*, *Ottonis Carinthie Ducis* filia, mortua 1355. Liberi: *Anna* aliis *Agne*, uxor 2. da *Caroli IV.* Imperatoris, mortua 1352.

Rupertus I cog. *Ruffus* succedit fratri *Rudolpho II.* in Electoratu 1353. † 1390. Uxor 1. ma *Elisabeth* Comitissa *Namurcensis*, mortua 1382. Uxor 2. da *Beatrix* Ducissa *Bergensis* † 1395.

Liberi: *Rupertus II.* cog. *Tenax*.

V.

Rupertus II. *Tenax* succedit Patri *Ruperto I.* in Electoratu 1390. † 1398. auxit 1385. Electoratum oppidis *Zweibrucken & Bergzabern*. Uxor *Beatrix* filia *Stephani*, Comitis

tis Palatini Schyrensis, vidua *Henrici* Gōritiæ Comitis. *Liberi: Rupertus III.* Imperator: *Elisabeth* nupta *Procopio* Moraviæ Marchioni, fratri *Jodoci*, in Regem Rom. electo. & *Anna* nupta *Wilhelmo* Duci Berghensi.

VI.

Rupertus III. cog. Parvus vel Rigorofus fuccedit Patri in Electoratu anno 1398. Imperator electus post exauctoratum *Wenceslaum* 1400. obiit *Oppenheimii* 1410. fundationem *Academiæ Heidelbergensis*, quam avus 1345. incepit, & *Rupertus II.* pater auxit, *Rupertus III.* filius complevit, atque insuper *Ecclesiā collegiatam* ad S. Spiritum liberalissimè condidit, ubi tumultus quiescit.

Uxor ima. NN.

Uxor 2.da *Elisabetha* *Friderici V.* Burggravi Norimbergensis filia, anno 1409. defuncta.

Liberi ex ima. *Rupertus* cog. *Pipon* obiit anno 1395. cum antè strenuè pugnasset pro *Sigismundo* Rege Hungariæ, uxor *Elisabeth*, filia unica & hæres *Joannis* Comitis in *Spanheim-Storckenburg* ducta 1395. per quam pars superioris Comitatus *Spanheimensis* Palatinis accessit, quamvis illa prolem non dedisset.

Ex 2.da uxore nati sunt: *Ludovicus* Barbatus in Electoratu successor.

Fri-

Fridericus Ambergensis:

Joannes Neuburgensis,

Stephanus Comes Pal. Simerensis & Biontinus.

Otto Comes Palat. Mosbacensis.

Elisabeth nupta Friderico IV. Archiduci Austriae anno 1406.

Agnes nupta Adolpho Comiti Cliviae 1399. obiit 1408.

Margaretha uxor Caroli I. Ducis Loth. mortua 1430.

Ex his quinque filiis per Patris testamentum *Ludovico Barbato* natu majori decernitur Electoratus cum omnibus, quæ tunc ad illum pertinebant juxta pacta 1368. facta, quibus terræ Electorales sic expressæ sunt:

Castrum *Staleck* cum oppido *Baccharach* & vicinis villis *Mannebach*, *Deipach*, *Stegg*. Castra item adsitæ *Stalberg* & *Fürstenberg*. *Cuba Caub* oppidum & Burgum. *Pfalzgravenstein* medio Rheno impositum, *Surburg* castrum. *Alzey* Burgum & oppidum: *Neostadium* ad *Hardam* oppidum cum contiguo castro *Wolffsberg*, *Manheim* castrum ad Rhenum. *Weinheim* castrum, Burgum & oppidum. *Lindensfels* castrum Burgum & oppidum. *Heidelberg* & *Dilsberg*. Præterea ex Palatinatu superiori *Amberga*, castrum *Waldeck*, *Kemnat* oppidum, *Helfenberg*, *Hirstburg*.

burg, *Morach* castella. *Nappurg* oppidum
& *Ruden* castrum. *Tolnerus* in codice *Diplom.*
Palat.

Post hanc portionem uni *Ludovico Bar-*
bato, tanquam Electori, reservatam, re-
liqua Dominia in æquales partes sunt divisa,
ita ut simul sua pars inde maneret *Ludovico*
Barbato Electori. Scil. *Germerheim*, *Nuen-*
burg, *Hagenbach*, *Neckeren*, *Brettheim*, *Hei-*
dolphsheim, *Winzingen*, *Rudensfels*, *Weglen-*
burg &c.

Friderico Amberga obtigit, quo finè prole
legitima anno 1414. defuncto, ejus portio
revoluta est ad fratrem *Ludovicum Barba-*
tum Electorem.

Joannes terras illas ex *Bavaria* in portio-
nem accepit, ubi loca præcipua sunt *Bruück*,
Neuburg am Wald sive ad sylvam *Bohemi-*
cam, *Burg Lengenfeld*, *Neumarck*, *Altorff*,
Pfaffenboven, *Sulzbach*, *Herbruck*, *Lauff*, &c.

Vixit *Joannes* in conjugio cum *Catharina*,
quæ soror erat *Erici* Regis *Daniæ*, è *Po-*
meraniæ Ducibus orti. Vitâ functus anno
1443. cum extruxisset cænobium *Gunden-*
berg. Proles reliquit tres: *Christophorum* in-
zuitu Matris *Catharinæ* in Regem *Daniæ* &
Suegiæ anno 1439. electum, hic cum im-
prolis anno 1448. decessisset, ejus patru-
Stephanus & *Otto* relictam in Palatinatu sup.
& in *Nortgoja* hæreditatem inter se divise-

D d

runt;

Tom. IX. P. Conradi Hertenberger Soc. Jesu.

runt: sed quod *Stephano* obtigit, ille frater *Ottoni* Mosbacensi vendidit.

Stephanus in partem habuit *Simeren* cum tra-
ctu circumjecto auf dem Hundsruck: *Zwey-
bruck*: *Hornbach*, *Bergzabern*: *Trientem* in
Stromberg: *Semisse* in *Waldeck* &c.

Otto Mosbacensis, minimus *Ruperti* Ca-
saris filius, habuit in partem *Mosbach* ad *Ni-
carum*, *Sinsheim*, *Keyferswerth* aliâque ad
Rherum & *Nicarum* castra. Mortuus 1461.
Uxor *Anna* filia & hæres *Henrici* Ducis Ba-
variæ Landshutani.

Liberi: *Otto II.*, five junior.

Rupertus natus 1406. sacerdotio destina-
tus obiit anno 1420.

Albertus similiter ad sacra destinatus è vi-
ta decessit cælebs.

Erat *Otto*, frater *Ludovici* Barbati, tutor
filiorum ejus, & Electoratûs administrator
constitutus. *Otto junior*, ejus filius, cæte-
ris fratribus superstes, quia hæredem non
habuit, per singulare pactum, terras suas
donationis inter vivos instar in *Philippum*
Ingenium Electorem transtulit, anno 1499.
defunctus.

VII.

Ludovicus Barbatus *Ruperti* Imperatoris
filius, post Patrem ab anno 1410. Elector
Palatinus vitam clausit anno 1437. cum an-
teâ ex itinere Hierosolymitano oculis orba-
tus esset, unde Cæcus nominatus erat.

Uxor

Uxor Blanca, filia **Henrici IV.** Angliæ Re-
is, nupta 1402.

Liberi: **Ludovicus IV.** Mansuetus.

Fridericus Victoriosus & **Rupertus** annò
480. in exilio mortuus, cum cathedrâ Co-
on. excidisset.

His tribus filiis Pater **Ludovicus** Barbatus
tutorem dedit **Ottonem** Mosbacensem, te-
tamento cavens, ut primò-genito **Ludovi-**
o Mansueto certus maneat Electoratus.

VIII.

Ludovicus IV. Mansuetus Elector Palati-
nus natus 1424. Electoratum adit 1439.
obiit 1449. Uxor **Margaretha** filia **Amedei**,
Ducis Sabaudiaë & Antipapæ, quæ post
mortem Mariti filium posthumum enixa est
Philippum Ingenuum Electorem, & ad alias
nuptias transiens, **Udalrico** Wirtembergensi
Comiti in manus convenit. **Ludovicus**
Mansuetus, præmaturè mortuus, filio nas-
citurò, tutorem instituit fratrem **Fridericum**
Victoriosum, qui Electoratum administra-
vit.

Philippus Ingenuus, cum ad justam æta-
tem pervenisset, eo pacto patrum, **Fri-**
dericum Victoriosum sibi adoptavit, ut per-
petuum cælibatum promitteret. Sub hoc
pacto **Fridericus** sibi Electoratum, quoad vi-
xit, retinuit & amplificavit per acquisitum
Comitatum Luzelsteinensem, nec non per
Strata montana, cum **Dietherus** Isenburgicus

& *Adolphus Nassovius* medio sæculo decimo quinto inter se pro Electoratu Moguntino contenderent.

Denique cælibatum pertæsus *Fridericus* tutor, cum ob conventionem æquale matrimonium contrahere non posset, Virginem nobilem ad Morgenaticam duxit *Claram de Tettingen*, ex quo connubio prodierunt Comites de Löwenstein.

Mortuo anno 1477. *Friderico Victorioso*, tutore parum fideli *Philippus Ingenuus* Electoratum adlit.

IX.

Philippus Ingenuus, *Ludovici* Mansueti filius posthumus, ab anno 1477. pleno jure & titulo Elector Palatinus terras Electorales auxit totâ hæreditate *Ottonis II.* Mosbacensis improlis, qui filius erat *Ottonis I.* Mosbacensis, Patre *Ruperto* Cæsare nati.

Uxor *Philippi* Ingenui *Margaretha*, filia *Ludovici* Divitis, Ducis Landshutani, soror *Georgii* Divitis, Ducis ultimi Landshutani, mortua 1501.

Ex ipsa nati sunt:

1. *Ludovicus V.* Pacificus, Elector Palatinus, natus 1478.
2. *Philippus*, Episcopus Frisingensis, natus 1480.
3. *Rupertus* Virtuofus, natus 1481. † 1504. uxor *Elisabeth*, filia & hæres *Georgii* Ducis Landshutani.

Landshutani, mortua 1504. cum genuisset *Rupertum* præmaturè mortuum: *Ottonem Henricum*, natum 1502. Electorem ab anno 1556. mortuum 1559. & *Philippum* Bellicosum, natum 1503. mortuum 1548.

4. *Fridericus* Sapiens nat. 1483. Elector ab anno 1544, † 1556. uxor *Dorothea*, filia *Christierni II.* Daniæ Regis, quæ prolem non dedit.
3. *Georgius* nat. 1486. Episcopus Spirensis ab anno 1513. † 1529.
6. *Henricus* nat. 1487. Episcopus Wormatiensis ab anno 1524. deinde Ultrajecti ab anno 1524. demum Frisingæ 1542. obiit 1554.
7. *Joannes* nat. 1488. Episcopus Ratisbonensis ab anno 1507. † 1538.
8. *Wolfgangus* Neoforensis in Palatinatu superiore, dictus von Neumarkt, natus 1494. † 1558.
9. *Otto Henricus* natus & denatus 1496.
10. *Elisabeth* nat. 1483. mortua 1522. uxor *Wilhelmi III.* Hassiæ Lantgr. deinde *Philippi* Marggravii Badensis.
11. *Emilia* nat. 1490. † 1524. uxor *Georgii* Ducis Pomerani.
12. *Helena* nat. 1503. † 1524. uxor *Henrici* Ducis Mecklenburgici.
13. *Catharina* nat. 1499, sanctimonialis.

Sub hæc tempora accidit mors *Georgii* Di-
 vitis, Ducis ultimi Landshutani, qui anno
 1503. moriens testamento transcripsit par-
 tem suam Ducatus Bavarici *Ruperto*, filio
 tertio - genito *Philippi* Ingenui Electoris Pal.
 quod in uxorem habuisset *Elisabetham* filiam
 suam unicam & hæredem. Quam hæredi-
 tatem dum *Philippus* Pater, filio *Ruperto*,
 armis vult asserere, ipse in discrimen om-
 nium suarum fortunarum venit in eo bello,
 quod *Bavaricum* nominabant; obiit 1508.
 Displicuit hoc bellum *Philippi* Electoris Im-
 peratori *Maximiliano*, qui *Alberto II.* gene-
 ro suo Bavaricæ superioris Duci impensius
 favebat; & etiam post solennem Cæsaris de-
 cisionem à bello non desisteret *Philippus* E-
 lector, sed Bohemorum auxiliis jura sua
 gnaviter prosequeretur, tanquam reus læ-
 se Majestatis unà cum filio *Ruperto* fuit pro-
 scriptus.

Rebellium ausibus fortiter resistit *Maximi-
 lianus* Imperator cum *Alberto* genero tractis
 in belli societatem *Ulrico* Duce *Würtember-
 gico* aliisque vicinis Principibus. Periit
Philippi Electoris filius *Rupertus* cum uxore
Elisabetha Landshutana 1504. veneno ne-
 tus, ætatis 23. relictis post se duobus pu-
 pillis, *Ottone Henrico* bimulo, postea ad Rhe-
 num Electore, & *Philippo* Bellicoso adhuc
 in canis vagiente, prosequitur tamen bel-
 la *Philippus*, donec ad extrema ferè dedu-
 ctus

Stus ad mitiora flecteretur. Initur ergo pax anno 1507. Coloniae sub duris his conditionibus.

1. *Alberto & Wolffgango* fratribus, & superioris Bavariae Ducibus, assignitur tota *Georgii Landshutani* relicta hereditas per inferiorem Bavariam.

2. Ex caeteris *Georgii* terris, qui ultra Danubium versus Bohemiam in Palatinatu superiore possedit, erigitur novus Palatinatus superior, die *junge Pfalz* appellandus, cujus Metropolis sit *Neoburgum* ad Danub. & cedat duobus *Rupertipupillis*, *Ottoni Henrico* & *Philippo* Bellicoso. Ad hunc novum Palatinatum *Neoburgicum* porro referuntur sequentes Praefecturae.

Höchstadum, Lavanga, Gundelsinga, Tirschingen, Monheim, Hilpoltstein, Heydeck, Weiden, Marck Burckheim, Alersberg, Emadorff, Hainsberg, Burgstein, atque omnia ex relicta *Georgii Landshutani* hereditate.

His pro novo hoc Palatinatu *Neoburgico* accedunt ex possessionibus *Alberti*, Ducis Bavariae superioris.

Sulzbacum, Burglenefeld, Regenstauß, Kelburg & Schveigendorff.

Hunc in modum dicta pars à Ducatu Bavariae abstracta, & Palatinis pupillis assignata novum nomen accepit, ut die *junge Pfalz* nominaretur. Post pacem anno 1507. factam,

etiam, vitâ excessit *Philippus* Ingenuus Palatinus Elector 1508.

X.

Ludovicus V. Pacificus natus 1478. succedit Patri *Philippo* Ingenuo, 1507. in Electoratu Palatino, quem tenet usque ad annum 1544. quo obiit. Uxor *Sibylla*, *Alberti IV.* Bavarie Ducis filia, 1519. sine prole defuncta.

Succedit Patri *Ludovico* in Electoratu frater tertio-genitus *Fridericus* contra Nepotem *Otonem Henricum*, Patre *Ruperto* natum, qui nascendi sorte *Fridericum* præcedebat. Cum eximia esset prudentiæ 1519. in Hispaniam ad *Carolus V.* missus, decretum septemvirale de ejus electione tulit: mox à *Carolo V.* Judex Camere Imperialis & in conventu Spirensi Cæsaris Legatus constitutus. 1541. præfuit colloquio inter Theologos Ratisbonæ habito, & anno 1544. succedit defuncto fratri *Ludovico* in Electoratu. Inductis in terras suas, quæ tunc cudebantur, novitatibus, obiit Heidelbergæ 1556. Uxor *Dorothea*, *Christierni II.* Sueciæ, Daniæ & Norvvegiæ Regis filia, quæ prolem non dedit.

XI.

Friderico Sapientij patruo succedit. 1556. in Electoratu Nepos *Otto Henricus*, *Ruperti* anno 1504. extincti filius, genitus ex *Elisabetha* unica hærede Ducatus Landshutani fiv

ve inferioris Bavariae. Natus erat *Otto Henricus* 1502. mortuus sine prole 1559. Atque ita in illo expiravit stirps prima Electorum lineae Ludovicianae, quae cepit in *Ludovico Barbato*. Uxor illi erat *Susanna, Alberti IV. Bav. Ducis* filia 1543. defuncta.

**ELECTORES PALATINI SECUNDÆ
STIRPIS.**

Qui hoc ordine descendunt ex Comitibus
Palatinis Simmerensibus.

I.

Stephanus III. Ruperti Cæsaris filius 1385. accepit à Patre anno 1410. in partem hæreditatis Dominia *Simern & Zweybrück* † 1459. Uxor *Anna*, filia & hæres *Friderici* Comitis ultimi de *Veldenz*. Liberi : *Fridericus*, natus 1417. accepit *Simeren* & dimidium Comitatum *Spanheim*. *Rupertus* Episcopus *Argentinenfis*. *Joannes*, Episcopus *Monasterienfis* ab anno 1458. ad 1464. quo factus Archiepiscopus *Magdeburgensis*, obiit 1475. *Stephanus*, Præpositus *Coloniensis* † 1481. *Joannes*, Canonicus *Argentinenfis*.

II.

Fridericus Simerensis obiit 1880. Uxor *Margaretha*, filia *Arnoldi Geldriæ Ducis*. Liberi: *Joannes I. senior*. *Rupertus*, Episc. *Ratisbonensis* † 1507. *Stephanus*, Præposit. *Colon*. *Fridericus*, Canon. *Mogunt*. *Wilhelmus* Canon. *Trevirensis*.

III.

Joannes I. senior Com. Pal. in *Simeren* ab anno 1480. † 1509. Uxor *Susanna*, filia *Joannis* Comitis *Nassovio-Sarapontani*. Liberi: *Joannes II.* & *Fridericus* Canon. Argent.

IV.

Joannes II. junior Com. Pal. *Simerensis* nat. 1586. succedit Patri 1508. † 1557. Uxor 1.^a *Beatrix*, filia *Christophori* March. *Badensis* † 1535. Uxor 2.^a *Jacoba*, *Ludovici* C. *Oettingani* filia. Liberi: *Fridericus III.* cog. *Pius*, Elector Pal. *Georgius* nat. 1518. accipit *Dominium Simerense* 1559. accedit doctrinæ *Lutheri* † 1569. *Richardus* natus 1521. *Wilhelmus* puer obiit. *Elisabeth* nupta *Comiti Erbacensi*. *Brigitta* † 1552. *Abbatissa*. *Joanna*, *Otilia*, *Catbarina* moniales.

V.

Georgius Comes *Palat. Simerensis* ab anno 1559. accedit *Luthero* † 1569. Uxor *Elisabeth* filia *Wilhelmi* *Haff. Lantgr.* quæ prolem non dedit. Succedit frater *Richardus* 1569, sectatur doctrinam *Lutheri* † 1598. Uxor *Juliana de Wied*.

VI.

Fridericus III. cog. *pius* nat. 1515. fit Elector post *Ottone* *Henricum* anno 1559. accedit *Calvino* 1560. † 1576. Uxor *Maria*, *Casimiri* *Marchionis Brandenburgici* *Ansbaensis* filia † 1576. Liberi: *Albertus* natus 1538.

1538. obiit 1553. *Ludovicus VI.* cog. *Facilis* succedit Patri.

VII.

Ludovicus Facilis natus 1539. succedit Patri in Electoratu 1576. sectatur doctrinam Lutheri, moritur 1583. Uxor *Elisabeth*, *Philippi Hass. Lantgr.* filia. Uxor 2. da *Anna*, *Ezardi Principis Ostfrigiæ* filia. Liberi: *Fridericus IV.* Elector. *Wolfgangus Wilhelmus* rediit ad fidem Catholicam 1614. obiit 1653. de quo plura in stirpe sequenti. *Anna Maria* nupta *Carolo IX.* Regi Sueciæ obiit 1589.

VIII.

Fridericus IV. succedit Patri in Electoratu 1583. natus erat 1574. adit Electoratum anno 1583. obiit 1610. Uxor *Ludovica Juliana*, filia *Wilhelmi Principis Auriaci* obiit 1644. Liberi: *Fridericus V.* Elector. *Ludovicus Philippus*.

IX.

Fridericus V. Elector natus 1596. Elector ab anno 1610. Rex Bohemiæ 1619. exautoratus & profligatus 1621. obiit 1632. Moguntia. Uxor *Elisabetha*, filia *Jacobi I.* Regis Angliæ, soror *Caroli I.* Regis, ducta 1613. mortua Londini 1662. Liberi: *Friderici V.* Electoris.

1. *Fridericus Henricus à Bohemis* cum Patre 1619. Rex designatus, apud Harlemium in Hollandia submersus est 7. Januarii 1629. dum vellet cum Patre videre naves Hispa-

Hispanicas cum ingenti præda à Batavis captas.

2. *Carolus Ludovicus* natus 1617. factus per pacem Westphalicam Octavus Elector.

3. *Rupertus* nat. 1619. ad Avunculum *Carolum I.* Angliæ Regem profectus, domicilium in Britannia fixit, anno 1643. ab Avunculo Dux Cumberlandiæ creatus, denique everfis *Caroli I.* fortunis, à *Carolo II.* in regnum restituto locum inter Principes regii sanguinis accepit, cælebs mortuus anno 1682. 29. Nov.

4. *Mauritius* nat. 1620. meliorem sortem tentaturus cum *Ruperto* fratre in Angliam abiit, tandem rebus ibi desperatis, Præfecti nomine, cum parva classe Anglica in Americam pro Principatu quærendo navigaturus, naye apud Insulas Caribes ad petram allisâ 1654. perijt.

5. *Eduardus* nat. 1624. sedem in Gallia quæsiturus, fidem ibi Catholicam profitetur, & ductâ 1645. in uxorem *Annâ Conzagd*, *Caroli* Ducis Nivernensis filiâ, Parisiis 1663. è vita migravit, tribus filiabus relictis:

Luisâ Mariâ, quæ 1647. nata, 1671. facta est uxor secunda *Caroli Theodori* Principis Salmenfis, anno 1679. Aquisgrani defuncta.

Annâ Henricâ Juliâ, quæ 1548. nata, nupsit 1663. *Henrico Julio Bourbonio*, mortua 1723. Bene-

Benedicta Henrietta, quæ 1652. nata, anno 1667. connubium iniit cum *Joanne Friderico*, Duce Brunsvico - Luneburgensi Catholico; marito anno 1679. viduata, obiit 1724.

6. *Philippus* nat. 1627. occubuit in prælio Rethelenfi 1650.

7. *Gustavus Adolphus* natus 1632. Hagæ Comitum in exilio, obiit 1641.

8. *Elisabetha* nata 1618. Abbatissa in Herford obiit 1680.

9. *Ludovica Hollandica* nata 1622. religionis causâ ex Hollandia Parisios abiit, & fidem Catholicam professa, anno 1659. parthenonem Malbissonii ingressa, ibidem Abbatissa decessit 1709.

10. *Henrietta* nata 1626. nupsit *Sigismundo Ragozio*, Principi transylvaniæ 1651. eodem anno mortua.

11. *Sophia* nata 1630. nupta 1658. *Ernesto Augusto* Duci Brunsvicensi - Luneburgico & Episcopo Osnabrugensi, ab anno 1678. vidua, ab Anglis anno 1701. Britaniæ hæres est renunciata, exclusis quinque lineis Catholicis, decessit octogenariâ major 1714. relicto filio *Georgio Ludovico*, qui eodem anno post mortem *Annæ Stuartæ*, Reginæ Britaniæ, regnum adiit.

X.

Carolus Ludovicus natus 1617. factus 1648. per pacem Westphalicam *Octavus Elector* exspi-

Spiravit 1680. in via, dum aëris mutandi causa Heidelbergâ Manhemium vectus esset. Uxor *Charlotta*, Hassiæ Lantgravii filia, mortua 1686. Liberi : *Carolus* 1651. natus. *Fridericus* in pueritia obiit. *Elisabetha Charlotta* nata 1652. transit ad sacra Catholica, nupsit 1671. *Philippo* Duci Aurelianensi, mortua 1722. unde Galli jus in Electoratum Palatinum causati, totam latè regionem flammis exusserunt. Habuit etiam *Carolus Ludovicus* 14. proles naturales ex *Ludovica de Degenfeld*, quæ dicuntur Raugravii.

XI.

Carolus hujus stirpis Elector postremus, è vita decessit Heidelbergæ 1685. Uxor *Wilhelmina Ernestina*, *Friderici III.* Regis Daniæ filia, ducta 1671.

STIRPS ELECTORALIS
TIA BIPONTINO-NEOBURGICA.

I.

Rupertus Imperator inter alias proles genuit *Stephanum*, cui in portionem hæreditariam tradidit *Simeren*, *Zweybruck* & *Bergzabern*.

II.

Stephanus Comes Palat. in *Simeren* & *Zweybruck* 1459. mortuus ex *Anna* Coniuge, Comitatus *Veldenz* unicâ hærede, portionem pater-

paternam novo Comitatu auxit, & inter alios
liberos genuit *Ludovicum Nigrum*, ab anno
1459. Comitem in Veldenz & Zwenbrücken.

III.

Ludovicus Niger anno 1489. mortuus vixit
in conjugio cum *Johanna* filia *Antonii* Co-
mitis de Croy. Liberi: *Alexander* Succes-
sor. *Caspar*. *Georgius* & *Rupertus* ad Sacerdo-
tia destinati.

IV.

Alexander 1464. natus succedit Patri 1489.
obiit, 1514. testamento cavens, ne hæredi-
tas, ex se non ita magna, in partes distra-
heretur, ut soli filio natu majori integra
maneret. Uxor *Margaretha*, filia *Crafftonis*,
Comitis de Hohenloe. Liberi: *Ludovicus*
hæres Comitatum *Simern* & *Veldenz*. *Ru-*
pertus ad sacra destinatus, inde resiliens,
conjugium init cum *Ursula*, filia *Joannis*
Wild & *Raugravii*, ex qua genuit *Georgium*
Joannem in *Veldenz* Successorem.

V.

Ludovicus Alexandri filius & ab anno 1514.
successor in *Veldenz* & *Zwenbrück* obiit 1532.
Uxor *Elisabeth* filia *Wilhelmi Senioris*, *Hassiae*
Lantgravii. Liberi: *Wolfgangus* & *Christina*
in tenera ætate mortua.

VI.

Wolfgangus 1526. natus succedit Patri in
Comitatu *Bipontino*. 1532. mortuus 1669.
communis Pater omnium posteriorum Co-
mitum

mitum Palatinorum. *Rupertus* ejus patruus, qui ductâ Annâ Mariâ, Gustavi Regis Sueciæ filiâ suscepit filium Georgium Joannem Comitem de Veldenz, Lauterck, & Luzzelstein, dum tutoris sibi munus arrogat, Nepotem majore parte hæreditatis spoliât, scilicet Comitatu Veldenz, Lauterck & Luzzelstein, relicto Georgio Joanne filio, ad quem acquisita transmisit. Inter hæc moritur 1559. *Otto Henricus*, Elector suæ stirpis postremus, & Wolffgango agnato per testamentum transcribit totum Palatinatum Neoburgicum, ut damnum ablatae à Ruperto patruo portionis faciliè tolerare posset. Obiit Wolffgango Neoburgi 1569. Uxor *Anna*, *Philippi* Hassiæ Lantgr. filia 1591. Liberi: *Joannes Senior* successor in Zvveybruck propagat illam stirpem. • *Philippus Ludovicus* accipit Palatinatum Neoburgicum. *Otto Henricus* accipit Sulzbacum, in quo iterum nova stirps emoritur 1604.

Philippus Ludovicus ex Patris testamento Dux Neoburgicus, natus 1547. succedit 1569. obiit 1614. Uxor *Anna Wilbelmi* Juliæ Ducis filia obiit 1632. quo matrimonio Ducatus Juliæacensis & Bergensis cum Comitatu Ravenstein veniunt ad Palatinos Neoburgenses. Liberi: *Wolffgango Wilbelmus* nat. 1578. succedit Patri 1614. *Augustus* natus 1582. accepit Principatum Sulzbacensem 1614. sectatur religionem, Lutheranorum, obiit

Obiit 1632. *Otto Henricus* nat. 1580. obiit
1598. *Joannes Fridericus* nat. 1587. obiit
1644. in conjugem habuit *Amaliam Hedvi-
gem* Ludovici Lantgr. Darmstad. filiam; obiit
1664. *Anna Maria* nat. 1675. obiit 1643.
nupsit Friderico Wilhelmo Altenburgico.

VIII.

Wolfgangus Wilhelmus ab anno 1614. Dux
Neoburgicus, cum paulò ante occultè Ca-
tholica sacra recepisset Monachii, & in u-
xorem duxisset *Magdalenam* Wilhelmi Bava-
riæ Ducis filiam, quacum aliquamdiù vixit
Neoburgi apud Patrem, dissimulatâ religio-
ne. Interim dum eodem anno moritur Pa-
ter, Philippus Ludovicus, Ecclesiam, quam
Pater pro Lutheranis destinaverat, tunc
absolutam Jesuitis tradit cum vicino collegio.
Prima ibi sacra operante Patre Antonio
Velfer, mox inductis Jesuitis Neoburgenses
ad fidem Orthodoxam reduxit.

Obiêrat anno 1609. *Joannes Wilhelmus*
Avunculus nostri *Wolfgangi*, Dux Julia-
censis, nullo relicto hærede mare, edictò
ante mortem præcepto, ut à Successoribus
nihil mutaretur in religione, quæ tunc
Catholica erat.

Qui primi videbantur hæredes, eò con-
festim se conferunt, *Wolfgangus Wilhelmus*
tunc adhuc Lutheranus, titulo Matris *Annæ*
Juliacensis. *Ernestus* Marchio Brandeb. pro
Sigismundo fratre Electore: ambo æquali

E e

Tom. IX. P. *Conradi Hertzenberger* Soc. Jesu.

potestate hæreditatem adeunt, ambo Dūsfeldorpii in una arce confidentes dominantur, donec res à Cæsare fuerit decisa.

Wolfgangus contendebat pro Lutheranis introducendis & fovendis. Ernestus pro Calvinianis, ut præda essent Catholici. Subinde pro sponsa accipienda Monachium profectus Wolfgangus, occultè fidem Orthodoxam profitetur, & ductâ 1612. uxore, cum eadem Dusseldorpium pergit. Interea temporis obiit *Ernestus* Brandenburgicus, consors regiminis, & *Georgius Wilhelmus*, Sigismundi Electoris filius rempubl. administrat. Catholicis, qui tunc ancipites fluctuabant, crevère animi in adventu Magdalensæ Bavaræ, utpote Catholicæ. Et dum pro doctrina Calvinii tumultuosè agit Georgius Brandenburgicus, exclusis ex urbe Calvinianis tunc fidem Catholicam publicè profitetur Dusseldorpii 1614. 15. Maji, & duobus è Societate Patribus, quos Neoburgo adduxerat, omnimodam fecit potestatem, sacra omnia ritu Catholico peragendi. Ita dum zelatur Neoburgicus pro Catholicis, per eas terras conservandis, Brandenburgicus, ab Hollandis adjutus, quibus potest modis promovet res Calvinianorum. obiit *Wolfgangus Wilhelmus* 1653. Uxor 1.^a *Magdalena* Wilhelmi Bav. Ducis filia, ducta Monachii 1612. mortua 1628. Uxor 2.^a *Catharina Charlotta* Joannis Bipontini filia, obiit

obit 1651. Uxor 3.tia *Maria Francisca* Egonis Principis Fürstenbergici filia, mortua 1702. Liberi: *Philippus Wilhelmus* nat. 1615. succedit in Electoratu Palatino Carolo finè prole defuncto 1685. obit Vienna 1690.

IX.

Philippus Wilhelmus ex Duce Neoburgico 1685. Elector Palatinus anno 1690. defunctus. Uxor 1.ma *Anna Catharina Constantia* Sigismundi III. Regis Polon. filia; obit 1641. Uxor 2.da *Elisabeth Amalia* Georgii II. Hassio-Darmstadiensis Lantgr. filia anno 1709. defuncta. Liberi: *Joannes Wilhelmus* natus Dusseldorpii 1658. 19. April. succedit Patri 1690. 2. Sept. tempore ob bellum Gallicum calamitoso. *Wolfgangus Georgius* Dusseldorpii 1659. 5. Junii natus, plurium Ecclesiarum Canonicus, ex itinere Italico 1683. redux, obit Neostadii in Austriâ. *Ludovicus Anton.* natus Dusseld. 1660. insignia Ord. Teutonici accepit 1679. 20. Decembr. sexto post die ejusdem Ordinis factus. Coadjutor supremi Magistri, cui successit 1685. Mog. Leodii, Colon. & Monasterii Canonicus. ac Princeps Elvacensis, insuper ab anno 1691. Coadjutor Moguntini electus, denique cum à Parte Canonicorum 1694. 2. Aprilis, Leodiensis Episcopus renunciaretur, febris malignâ ibi correptus, intra paucos dies obit 1694. 4. Maji. *Alexander Sigismundus* natus

16. April. 1663. ab anno 1690. **Episcopus**
Augustanus. *Franciscus Ludovicus Neobur-*
gi natus 1664. 18. Julii. electus **Episcopus**
Vratislaviensis, succedit fratri 1694. in **Ma-**
gisterio Ordinis Teutonici & Præpositura
Elvacensi, nec non in **Episcopatu Worma-**
tienti. Ab anno 1716. **Electo** **Trevirensis**,
denique ab anno 1729. **Electo** **Mog.** obiit
1732. *Fridéricus Wilhelmus* natus **Dusseldor-**
pii 1665. occubuit in obsidione **Moguntia**
1689. 23. Julii. *Philippus Wilhelmus* natus
Neoburgi 1668. duxit *Annam Mariam Fran-*
ciscam, Julii **Francisci Ducis Saxo-Lauen-**
burgici filiam 1690. **Raudnitii** in **Bohemia**
obiit 1693. cùm reliquisset ex uxore *Leo-*
poldinam Eleonoram nat. 1691. & *Mariam An-*
nam Carolinam nat. 1693. *Carolus Philippus*
nat. 1661 ad sacra destinatus 1686 benefi-
cia **Coloniensi & Salisburgensi Ecclesiis** di-
misit, factus **equestris legionis tribunus.**
Joannes 1675. natus & denatus. *Eleonora*
Magdalena Theresia nata **Dusseldorpii** 6. Ja-
nuarii 1555. facta uxor tertia **Leopoldi Pas-**
savii 1676. 14. Dec. obiit 1720. 19. Janua-
rii. *Maria Adelbeidis* nat. 1656. eodem an-
no mortua. *Sophia* nata **Dusseldorpii** 1657.
obiit ibidem 1658. *Maria Anna* nata **Dussel-**
dorpii 1667. 28. Oct. uxor secunda **Caroli**
II. Hisp. Regis 1689. 28. Aug. **Neoburgi**
desponsata, in qua nuptiarum solemnitate
Josephus **Rex Hungariæ** repræsentavit perso-
nam

nam Regis Hispaniæ. Sacrum fecit Sigismundus Alexander, sponsæ frater, eo ipso die sacerdotio initiatus. 1690. in Hispaniam delata, Vallisoleti 4. Maji. marito tradita est. Vidua facta 1. Nov. 1700. obiit in Hispania. *Dorothea Sophia* nata Neoburgi 18. Julii 1670. nupta Odoardo Farnesio, Parmæ & Placentiæ Principi, Reinaldi Ducis filio imò genito 1690. vidua facta 1693. secundis nuptiis sociatur Francisco Farnesio, Odoardi fratri & in Ducatu Sucessori. *Hedvигis Elis.* nat. Neoburgi 1673. desponsata Jacobo Ludovico Principi Sobiesckio, Joannis Regis Poloniæ filio 1691. obiit Olavii in Silesia variis miseriis consumpta 1722. *Leopoldina Eleonora* nat. 1679. obiit 1693.

X.

Joannes Wilhelmus natus 1658. successit Patri in Electoratu 1690. recepit per pacem Risvicensen loca à Gallis erepta 1697. in super vindicavit sibi avitam hæreditatem Veldenz, occupatis castris Lautereck, Veldenz & monte S. Remigii. Recepit Palatum natum superiorem & Comitatum Cambensem, proscripto Emmanuele, & ad hujus restitutionis memoriam instituit Ordinem S. Huberti, à Gerardo Juliacensi 1444. institutum, eidemque 12. commendas assignavit obiit 1716. 8. Junii. Uxor 1. ma *Maria Anna Josepha* Ferdinandi III. Cæsaris filia, ducta Neostadii in Austria 1678. post alterum ab-

ortum 1689. mortua. Uxor 2. da *Abou* 3
ria Aloysia, *Medicea*, *Cosmi III.* *Hetr*
Ducis filia 1691. deinde 1716. vidua *Flo*
tiam rediit, ibidem mortua, 1743. nu
 quia ità ipsa voluit, prole datà. Quare
 cedit in *Electoratu* frater *Carolus Ph*

Natus est *Carolus Philippus* 1661. ab a
 1696. Generalis Praefectus & Eques a
 velleris. 1706. superioribus & anteriorib
 Ditionibus Austriacis gubernator à *J*
Ca.l. datus, vixit *Eniponti* usque ad 1716
 quo fratri in *Electoratu* successit. *Selem*
aulæ. *Electoralis* primò *Neoburgi* instituit,
 quodd *Heidelberga* majorem partem adhuc
 sub cineribus sepulta esset. 1718. sub An
 tumnum migravit *Heidelbergam*, ibi cum tem
 plum proprium non haberet, *Ecclesiam* ali
 às collegiatam, à *Ruperto Caesare* funda
 tam, & tunc *Calvinianis* & *Catholicis* ita
 communem, ut isti navem templi, hi cho
 rum privatum haberent, petiit *Electo* na
 vim templi sibi in tantum concedi, ut deje
 cto muro, inter chorum & navim interme
 dio, posset cum sua aula totum templum
 occupare, & hoc eò duntaxat tempore,
 quo *Calviniani* sua sacra jam absolvisent,
 ita ut tam *Catholici*, quàm *Calviniani* to
 tam navim occupare possent, apertà solùm
 cortinà, quæ post dejectum murum chorum
 à navi separabat. Sed cum vel in tantilla
 re ipse *Electo*, urbis & terræ Dominus

immorigeros haberet cives Heidelbergenses Calvinianos, ita ut instigantibus seniore præcone, & alio de consistorio, provocarent ad auxilia Britanniae & Borussiae Regum, eâ re graviter offensus Elector, urbem anno 1720. reliquit, & Manhemium cum aulâ & omnibus dicasteriis migravit, auctorque fuit, ut in brevi urbs in eum, quem hodiè præsefert, splendorem assurgeret, munimentis undique firmata. Eadem in urbe, optimus Elector vitam clausit 13. Decemb. 1742. octogenario major. Uxor 1.^a *Luisa Charlotta*, Bogislai Raziivilii, Lithuani Principis, filia, Ludovici Marchionis Brandeburgici vidua, ducta 1688. defuncta 1695. Uxor 2.^a *Theresia Catharina*, Josephi Caroli, Principis Lubomirskii filia, nata 1685. ducta 1701. mortua 1712.

Ex priori thoro sunt:

Leopoldina nata 1689. in cunis mortua.
Maria Anna nata 1690. eodem anno denata.
Elisabeth Augusta nata 1693. nupta 1717. Josepho Carolo, Principi hæreditario Sulzbacensi, mortua ex difficili partu Manhemii 1718. NN. Filius anno 1695. vix natus obiit.

Ex 2.do thoro sunt:

Theophila Elisabeth nata 1703. obiit 1705.
Anna Elisabeth nat. 1709. obiit 1712.

STIRPS QUARTA

Electorum Palatinorum ex Principibus Sul-
bacensibus, qui ex Ducibus Neoburgi-
cis descenderunt.

I.

Augustus Wolffgangi Ducis Neoburgi
filius, à Patre anno 1614. defuncto, acce-
pit in partem hæreditatis Principatum Sulz-
bacensem, ipse Lutheranus cum esset, fru-
stra à Patre Wolffgango Wilhelmo ad sacra
Catholica stimulatus obiit 1632. Uxor *Hel-
wigis*, Adolphi Holsatiæ Ducis filia, 1637.
defuncta. Liberi: *Christianus Augustus* nat.
1622. relicto, anno 1655. Luthero fidem or-
thodoxam professus, obiit 1708. *Philippus*
natus 1630. militat Carolo Gustavo, Sue-
ciæ Regi, deinde Cæsari, decessit cælebs No-
rimbergæ 1703. *Sophia* nupta Ernesto, Co-
miti Oettingano, obiit 1675. *Augusta So-
phia* nupta Wenceslao, Principi Lubomirs-
kio, Duci Saganensi, quæ in dogmate Lu-
theri perseverans vidua decessit Norimber-
gæ 1682.

II.

Christianus Augustus nat. 1622. accessit Or-
thodoxis 1655. obiit 1708. Uxor *Amalia
Magdalena*, Joannis Nassovii, Sigenæ Co-
mitis filia, ducta 1649. obiit 1669. Liberi:
Julianus Augustus nat. 1654. obiit 1657.
Christianus Ferdinandus nat. 1656. obiit 1658.
Theo.

Theodorus nat. 1659. succedit Patri anno 1692.
Adwvigis Augusta nat. 1650. nupta 1665. Si-
 smundo Francisco, Austriæ Archiduci,
 10 mortuo, ad secunda vota transiit 1668.
 am Francisco Duce Saxo - Lauenburgico,
 defuncta 1681. *Amalia* nat. 1651. Monasti-
 en professa Coloniae in canobio S. There-
 æ 1683. obiit 1721.

III.

Theodorus nat. 1659. succedit Patri 1692.
 Uxor *Maria Eleonora*, Wilhelmi Lantgravii
 Hasso - Rheinfeldensis filia, obiit 1720. Li-
 beri: 1. *Joseph Carl Emmanuel* nat. 2. Nov.
 1694. cum ab anno 1708. adolevisset in au-
 la Palatina, duxit 1717. *Elisabetham Augu-
 stam*, Caroli Philippi Electoris Palat. filiam,
 ex partu 1728. Manhemii defunctam, ex
 ea nati sunt. *Innocentius Maria* 1719. Hei-
 delbergæ paulo post mortuus. *Carolus
 Philippus, Theodorus* nat. 1725. denatus 1727.
Maria Elisabeth Augustana nata Manhemii 1721.
 nupta Carolo, moderno Electori Pal. *Ma-
 ria Anna Josepha* nata Schvvezingæ 1722.
 nupta Principi Clementi, Bavariae Duci
 Ferdinandi filio. *Francisca Dorothea Christi-
 ana* nata 1724. nupta Friderico Principi Bi-
 pontino 1746. 2. *Joannes Wilhelm*, alter Theo-
 dori Principis Sulzbacensis filius nat. 1698.
 obiit 1699. 3. *Joannes Christianus* natus
 1700. 23. Januarii stirpis propagator. 4.
Francisca Christiana nat. 1696. Abbatissa Tho-

rensis in Geldria ab anno 1717. & Affind
nensis ab anno 1726. 5. *Ernestina Elise-
beth* nat. 1697. juncta Wilhelmo juniore
Rheinfeldenſi Lantgravio in Wanfried an-
no 1719. 6. *Elisabeth Eleonora* nata 1702.
obiit 1703. 7. *Anna Christina* nata 1704.
desponsata Carolo Emmanueli, Principi Re-
gio Sardiniae ac Sabaudiae 1722. obiit in
puerperio 1723. Taurini.

IV.

Joannes Christianus Princeps Sulzbacensis
nat. 1700. 23. Januar. Uxor 1.ma *Maria
Henrietta*, haeres unica Egonis Comitis de
la Tour d' Auvergne, ultimi Marchionis
Bergen-Obzomensis, nata 1708. obiit ex
variolis 28. Julii 1728. ex illa natus est *Ca-
rolus, Philippus, Theodorus* 11. Decemb. 1724.
succedit in Electoratu Palatino 1743. 1. Ja-
nuarii. Uxor 2.da *Eleonora Philippina*, Er-
nesti Leopoldi, Lantgravii Hassio - Rhein-
feldensis filia. ducta 1731. 11. Januarii, quae
vidua degit Höchstadii ad Danubium.

V.

Carl. Philippus Theodorus nat. 11. Decemb.
1724. succedit in Electoratu Palatino *Caro-
lo Philippo* anno 1742. 31. Decemb. defun-
cto. Uxor *Maria Elisabeth*, filia Josephi
Emmanuelis, Principis Sulzbacensis, pa-
trui sui, nata est 1721. 17. Januarii. nupta
1742. 17. Januarii.

STIRPS QUINTA

Ducum Bipontinorum, qui ex Neoburgicis orti sunt.

I.

Wolffgangus Dux Neoburgicus & Comes Bipontinus, obiit 1569.

II.

Joannes Senior Com. Pal. Bipontinus, nat. 1550. succedit Patri 1569. obiit 1604. uxor *Magdalena*, *Wilhelmi Ducis Juliacenſis* filia.

III.

Joannes Caſimirus, Comes Pal. Bipontinus, dictus de *Kleeburg*, quod habitaverit in *Kleeburg* prope *Weisenburgum*, Ducatus Bipontini oppido. Natus est 1589. obiit 1652: quia sedem fixit in Suecia, Ducatus Bipontinus sive *Kleeburgicus*, dictus est Suecicus. Uxor *Catharina*, *Caroli IX. Sueciæ Regis* filia, *Gustavi Adolphi* soror, ducta 1615. Liberi: *Carolus Gustavus* Com. Pal. de *Kleeburg*. Designatus hæres regni Sueciæ. *Adolphus Joannes* Comes Bipontinus de *Kleeburg* natus 1629. obiit 1689. in uxorem habuit *Elisabetham Beatam*, Comitissæ *Petri Brabe* filiam. Inde nati sunt *Adolphus Joannes* Dux Bipontinus 1666. obiit cælebs, 1701. & *Gustavus Samuel* Dux Bipontinus, nat. 1670, Catholicam fidem profitetur Romæ 1696. Anno 1709. cum *Carolus*

rolus XII. Rex Sueciæ apud Pultavam cæsus, & fugatus esset in Bender, involavit in Ducatum ejus Bipontino - Kleeburgicum anno 1710. quem sibi servavit, *Carolo XII.* Rege Sueciæ anno 1718. defuncto. Uxor 1.*ma Dorothea*, Leopoldi Ludovici, Comitis ultimi Palatini in Veldenz - Lautereck filia, ducta 1707. propter consanguinitatem, auctoritate Episcopi Metensis 1723. 2. Aprilis repudiata, Argentinam secedens, eodem anno vivis excessit. Uxor 2.*da Louisa Dorothea* ab Hoffman, Henrici ab Hoffman, S. R. I. Equitis, & in Ducatu Bipontino supremi venationum Magistri filia, nata 1700. fidem Catholicam professâ 1722. in thorum ducta 1723. 13. Maji. à Carolo VI. Cæsare dignitate Comitis honestata 1724. obiit Francofurti 1745. proles ex neutra erant, unde mortuo anno 1734. 1. Aprilis *Gustavo Samuele*, favente Rege Galliæ successit in Ducatu Bipontino ejus Agnatus, Dux Birckenfeldensis.

IV.

Carolus Gustavus Comes Palatinus de Kleeburg, *Caroli Gustavi* Regis ex fratre Nepos, natus est Upsaliæ 1622. educatus in aula *Gustavi Adolphi* Avunculi, & *Christinæ* Reginæ, anno 1649. ab ordinibus Regni designatus est Princeps hæres regni. 1654. cum regnum abdicasset *Christina*, sacra Catholica amplexa, coronatus est in Regem Upsaliæ,
mor-

mortuus in arce *Gothenburg* 1660. ætatis 38.
Uxor *Hedvigis Eleonora*, Ducissa *Holsatiæ*,
ducta 1654. obiit 1716.

V.

Carolus XI. Rex *Sueciæ*, natus 1655. 24. Nov.
adolevit sub tutela matris, quæ pro filio
minorennæ regnum administravit usque ad
annum 1672. quo majorennis factus, ipse
regni gubernacula suscepit. Diem extre-
mum obiit 1697. Uxor *Ulrica Eleonora*, *Fri-*
derici III. *Daniæ* Regis filia, ducta 1680.
obiit 1693. inde nati *Carolus XII.* & *Ulrica*
Eleonora.

X.

Carolus XII. Rex *Sueciæ* natus 1682. co-
ronatus post mortem Patris 1697. post exi-
lium in *Bender* sub protectione *Turco-*
rum, anno 1716. in regnum *Sueciæ* rever-
sus, in obsidione urbis *Friderichshall* in *Nor-*
vvegia globo trajectus occubuit 11. Dec.
1718. quâ morte Ducatus *Suecicus* *Biponti-*
nus mansit firmatus *Gustavo Samueli* usque
ad annum 1734. quo sinè hærede decessit.
Inde transiit ad agnatos Duces *Birckenfel-*
denses. *Ulrica Eleonora*, soror *Caroli XII.*
nata 1688. 21. Januarii, nupta 1715. *Fride-*
rico Lantgravio Castellano, post mortem
fratris electa *Suecis* in *Reginam* 18. Decemb.
1718. coronata 28. Martii 1719. anno 1720.
etiam Maritum in societatem regni admisit,
mortua sinè prole 1741.

STIRPS

STIRPS POSTREMA

Comitum Palatinorum Bipontinorum ex
Ducibus Neoburgicis.

I.

Wolfgangus Dux Neoburgicus & Comes
Bipontinus obiit 1569.

II.

Carolus postremus filiorum *Wolfgangi*
Ducis Neoburgici, natus 1560. accepit à
Patre de Ducatu Bipontino Principatum
Birckenfeld 1569. obiit 1600. Uxor *Dorothea*,
Wilhelmi Ducis Luneburgici filia.

III.

Christianus I. Comes Palatinus Rheni de
Birckenfeld natus 1598. succedit patri 1600.
accipit à Socero *Joanne II.* Duce Bipontino
præfecturam *Bischoveiler*, vitâ functus 1654.
Uxor *Magdalena Catharina*, filia *Joannis II.*
Ducis Bipontini, mortua 1648.

IV.

Christianus II. Successor. *Dorothea Ca-*
tharina nupta *Joanni Ludovico* Comiti *Naf-*
sovio in *Oettroweiler*. *Anna Magdalena* nupta
Joanni Reinardo, Comiti *Hanoviae* obiit
1704. *Joannes Carolus* natus 1637. obiit
1704. ejus uxor 1.ma *Sophia Amalia*, *Fride-*
rici Comitum Palatini in *Zweybrück* filia, mor-
tua 1695. Uxor 2.da *Maria Esther* de *Wiz-*
leben, mortua 1725. Ex his duabus uxori-
bus genuit *Fridericum Bernardum*. *Joannem* &
Mar-

Magdalenam Julianam nuptam Joachimo Friderico Duci Holsatiæ-Neoburgico, & *Wilhelmum* natum 1701. ex his prolibus. *Christianus II.* Comes Palat. in *Birckenfeld* nat. 1637. successit Patri 1654. obiit 1717. Uxor *Catharina Agatha*, filia Jacobi ultimi Comitis in *Rappolstein*, defuncta 1683.

V.

Christianus III. Successor Patris, natus 1674. suscepit Principatum *Birckenfeld* & *Bischweiler* 1717. & Regi Galliæ militans obiit anno 1735.

VI.

Christianus IV. nat. 1722. 6. Sept. succedit Patri in Principatu *Birckenfeld* 1735. & propinquo Gustavo Samueli in Ducatu *Bipontino* 1734. *Fridericus* frater Christiani IV. natus 1724. duxit 1746. *Franciscam Dorotheam Christinam* sororem modernæ Electricis Pal. natam 1724. *Henrica* soror Christiani IV. nupsit 1741. Ludovico Lantgravio Darmstadiensi. In spem magnam serenissimæ Domûs Palatinæ suscepit Fridericus ex Francisca Dorothea Sulzbacensi *Carolus Augustus* natus 29. Octob. 1746. obiit defunctum 17 & alium Principem natum 1749. quem DEUS in longæva tempora conservet.

GES.

GESTA RUPERTI

Ex Electore Palatino Romanorum Imperatoris.

ANNUS 1400. ad 1401.

Post exauctoratum inertem Wenceslaum in Regem Romanorum Francofurti electus est *Fridericus* Brunsvici & Luneburgi Dux, Magni II. filius, quo per summum nefas ex insidiis apud Frideslarium, citra culpam Antistitis Moguntini eodem anno occiso per Henricum Comitem Waldenensem, Guzmanum à *Falckenberg* & Fridericum ab *Hertingshausen*; Joannem Moguntinum Archipræsulem abundè à parricidio immunem declaravit Rex ipse *Rupertus* Norimbergæ anno 1403.

Qui post Wenceslaum in Regem Romanorum electum volunt *Jodocum* Moraviæ Marchionem, non satis in anno convenire videntur, cum ipse non anno 1400. sed anno 1410. facta *Ruperti* à parte Electorum infirmiore in Regem sit assumptus.

Inità ergo alterà electione, hortante Bonifacio IX. Pontifice facta, in Regem Romanorum Bopardiæ renuntiatus est *Rupertus* Elector Palatinus à Joanne Moguntino, Wernero Trevirensi & Friderico Coloniensi Archiepiscopis die decimâ Septembris; qui Coloniâ deductus ibidem à Friderico Co-

Coloniensi in Festo trium Regum 1401. cum ore Margaretha regni diadema accepit, sed eo tempore Aquisgranum, in fide Wenceslai constans, novum Imperatorem non recepisset. Aderant huic festivitati præ dictos Electores Ecclesiasticos Stephanus Dux Bojariæ, Hermannus Hassiæ Landgravius alique ex Imperio Proceres.

In ea solemnitate dum Fridericus Coloniensis sacra operabatur, novus Rex Rupertus officio Diaconi functus, quod et ætate pro magnifico habebatur, altâ voce Evangelium decantavit. Mox confirmatus à Bonifacio Papa, qui adeo favebat novo Imperatori, ut potestatem ipsi fecerit decimas à Clero Germanico colligendi, etimque ad coronam Romæ accipiendam invitârit.

ANNUS 1402. in 1403.

Anno 1402. magni copiarum delectus habitus sunt à Ruperto Rege pro expeditione Italica, non tam ut ibidem coronam Imperialem reciperet, quàm ut Joannem Galeatium, nuper à Wenceslao pro pecunia in Ducem Mediolanensem creatum, è Lombardia, antiquâ Romanorum Provinciâ exturbaret. Id ut facilius posset, Florentini Galeatium ob potentiam exosi, pecuniam non modicam subministrârunt. Exercitum ipse Rupertus duxit, comitantibus Friderico Coloniensi Antistite, Carolo Lotharingiæ & Leopoldo Austriæ Ducibus.

F f

Jam

Tom. IX. P. Conradi Hertenberger Soc. J. E. S. U.

Jam superaverat Rupertus feliciter cum suo exercitu Alpes Tridentinas. Ubi ventum esset in agrum Brixiensem circa Bresciam ad lacum Benacum, aderat cum formidando exercitu equestri Joannes Galeatius, & impetu in Cæsareanos facto, maximam illis cladem intulit, ut Cæsar à Friderico Coloniensi & Leopoldo Austriaco, atque ipso Pontifice Romano desertus, pecuniæ inops & belli proferendi impar Germaniam repetere cogeretur, frustratus coronâ tum Lombardicâ, tum Romanâ. Redux Heidelbergæ habitavit.

ANNUS 1404. in 4048.

Dum per eos dies Hæresis Joannis Hufs grassaretur in Bohemia, quies alta fuit in Germania, in qua rite gubernanda Rupertus partes omnes boni Imperatoris explevit.

ANNUS 1409.

Invaluit tunc schisma gravissimum in Ecclesia, quando Petrus de Luna Cardinalis, natione Hispanus Avennione ab undecim Cardinalibus schismaticis, iisdemque Gallis, in Papam electus, sacram Sedem aded per- tinaciter tenuit, ut titulum malè usurpatum, gemini Concilii sententiâ reprobatus, dimittere non voluerit.

In eâ Ecclesiæ perturbatione Rupertus fortiter adhæsit tum Gregorio XII, tum ejus Successori legitimo Alexandro V. contrainvasorem Petrum de Luna creatis, aded ut quos

quos potuit, ab eo Principes averterit, quamvis Alexandro V. non parùm infensus esset, quod ille Wenceslaurum, pridem exautoratum, Regem Romanorum in literis nominaverit.

Debet huic Imperatori Universitas Heidelbergensis, quod sub Prædecessoribus Rupertis feliciter inchoata, à Ruperto Rom. Rege amplius dotata, ex integro sit absoluta.

ANNUS 1410.

Hoc tandem anno finem vivendi fecit Rupertus Oppenheimii, in sui Electoratus oppido defunctus die 18. Maji, & in Ecclesia Collegiata ad S. Spiritum, quam Heidelbergæ fundaverat, cum uxore tumulatus, hoc ipsi inscripto elogio:

Rupertus Dux Bavaria,

Comes Palatinus Rheni,

Rex Romanorum.

Iustus pacis & Religionis amator,

Dignus DEO visus est, qui pro justitia pateretur.

Hujus ædis & Collegii institutor,

Hic cum castissima Coniuge sua

Elisabetha

Nortici Montis Burggravia

quiescit,

Vitæ fundus anno Christi 1410. 18. Maji.

ALIUD EPITAPHIUM.

Virtutum cultor: victorian strenuus idtor,

Hic iudex æquus, militiaeque decus,

Ff 2

Sen-

*Sensibus antiquis senior : metuendus ini-
Parcarum sevas pertulit insidias.*

*Ergo fleamus eum, veluti nostrum Mach-
Oremusque DEUM, quodd sibi solva
Ad vitam regni celestis, quando, Veni
Qui stas à dextris, dulce sonabit ei*

SYMBOLUM RUPERTI.

Miseria res digna misericordiâ.

*Misericordiâ est virtus, quâ alterius mi-
riis compatimur, & ad proximum inde, qu-
ad possumus, liberandum movemur.*

Miseria sunt universa mala pœnæ.

*Est quædam compassio de alienis malis, sit
in appetitu sensitivo, quæ videns alterius mala,
naturali teneritudine movetur ad dolorem
vel tristitiam, & in hac non consistit virtus
misericordiæ, cum ista teneritudo sit res pla-
nè naturalis.*

*Alia compassio est displicentia voluntatis,
quâ de miseris proximi cum ratione contri-
stamur, eumque ferè inde vel eripere, aut
saltem juxta facultatem nostram juvare co-
namur. Et in hac alienæ miseriæ compassio-
ne, cum animo ei medendi, consistit virtus
misericordiæ. Unde potest vera misericor-
diâ exhiberi, etsi sensus non condeleat.*

452 (20
 SYMBOLUM
 RUPERTI PALATINI.

Miseria res digna misericordia.
Titulus: Consolator pauperum,

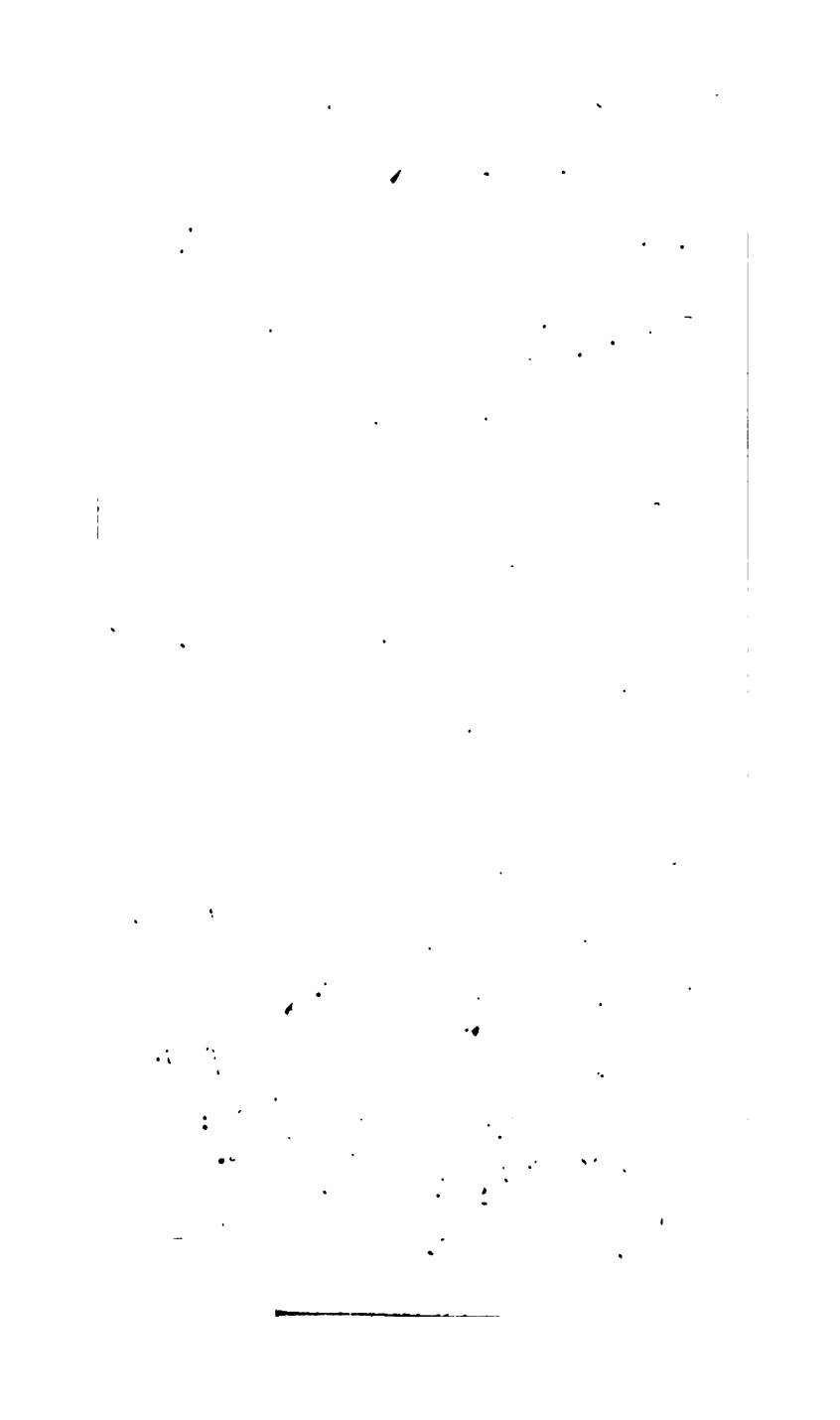

Lemna: Funde; resurgent.
 E P I G R A M M A

*Marcent, exsuccique jacent bona germina, flores:
 Vita redibit eis, si citò fundis aquas.*

*Languent continuè febris, quos torquet egestas:
 Da nummos, ut aquas; causa salutis eris.*

9 Tom. IX.

In DEo omnes virtutes sunt pares , quia infinitæ , neque aliud sunt , quàm ipsa divinitas ; harum tamen effectus si spectamus , inter cæteras virtutes eminet misericordia , ut apertè Propheta Regius Psalm. 144. *miserationes ejus super omnia opera ejus.*

In homine item inter eas virtutes , quibus proximum respicit , princeps est misericordia , hinc Christus hortatur , ut exemplo divino animati , virtuti huic impensius studeamus : *Estote misericordes , sicut & Pater vester misericors est.* Lucæ 6. v. 36.

Magnum opus misericordia , ut faciat homo , quod facit Deus.

Compati oportet malis ac miseriis , quibus proximi premuntur , ut sunt : paupertas , fames , nuditas , infirmitas , dolores , derelictiones , persecutiones , oppressiones &c.

Atque ad hoc tenemur tum *ut homines* ex lege naturæ , tum *ut Christiani* ex lege Divina & Evangelica ; Charitas proximi fit fundamentum Christianismi . Sicut enim in humano corpore membrum unum alterius malum velut suum respicit , ita cùm unum corpus mysticum sumus in Christo , singuli autem membra , oportet , ut membrum unum succurrat alteri indigenti , habeatque miseriam alterius velut propriam , quæ lex multò fortius nos ad hanc charitatem exhibendam adstringit , quàm altera naturalis ,

quæ præcipit, ut idem faciamus alteri, tanquam nobis in natura simili, quod fieri nobismet ipsis vellemus, calamitate aliquâ pressis.

Ex hoc principio & motivo, qui indigenti misericordem se exhibet, dando rem suam, Marte partam, panem, vestem aut medicinam, partes agit non hominis solum, sed hominis verè Christiani; amplius aliquid ille præstat, qui præter opus misericordiæ impendit se ipsum, sincerè condolendo & compatiendo alienæ miseriæ, velut suæ.

Homo enim ita agens, non ea tantum erogat, quæ extra ipsum sunt, sed sua velut viscera insuper transfundit, cor ipsum proximo per compassionem communicando, ceu fontem, unde eleemosynæ promanant.

Exteriora largiens (*inquit S. Gregorius lib. 20. moral. cap. 26* & 27.) rem extra semetipsum præbuit, qui autem fletum & compassionem proximo tribuit, ei aliquid etiam de semetipso dedit, ideoque plus compassionem, quam datum dicimus.

Sicut compassio res est pretiosior, sic ad dandum est difficilior; unde multi reperiuntur fideles, qui cum bonis abundant, facile largas eleemosynas erogant, quin compatiuntur; at hi ex re ampla, non ex compassionis virtute sunt liberales, quanquam & tales veræ misericordiæ virtutem exerceant, etsi defectu compassionis perfectionem operis non attingant.

Faciet

Paciet hic interior commiserationis affectus, ut cor hominis sit ad instar Xenodochii misericordiae, ubi velut in hospitio recipiuntur omnes alienae miseriae, quas velut suas sentit, eisque mederi desiderat.

Hujusmodi misericordiae sedes animus erat Jobi, cum floreret in statu felicitatis. *Flebam* (inquit Job. cap. 30. v. 25.) *quondam super eo, qui afflictus erat, & compatiebatur anima mea pauperi.* Atque hoc modo oculus fui caeco, & pes claudus, pater eram pauperum. c. 29. Id ipsum de se affirmat Apostolus 2. Corinth. II. v. 29. *quis infirmatur, & ego non infirmor?*

Adsit ergo in dando promptitudo, & bona largiendi voluntas; nam ut Divus Augustinus ait: perfecta est misericordia, ut ante occurratur egentibus, quam roget mendicus; non enim est perfecta misericordia, quae precibus extorquetur. Sed si tacet mendicus, loquitur pallor in facie, festina pietate succurrere, ne audias rogantem. Ecce venit tibi pluvia, antequam roges, descendit ubertas nocte, cum stertis, dum adhuc in lecto es, ex praecepto vigilat dies, excubant elementa, fructus te nesciente effunduntur. Jactat calum & parturit terra tot cellaria messium, dum nescimus, sic accipimus, & tantas opes comedimus, antequam rogemus.

Animum, oculos & aures erigant Christiani, & excipiant, quod ad rem praesentem

tem docet gentilis Philosophus *Seneca* de beneficiis cap. 25. scribens : *Propter nobis*, inquit, *secundum rerum naturas* & *Deorum exemplum sequi*. *Dis autem*, que faciunt, in eo nihil prater ipsam rationem sciendi sequuntur ; hoc est, non iterum exinde aliquid, nisi forte existiment, illos suorum operum suorum ex fumo extortum & *thuri percipere*.

Vide, quanta quotidie moliantur, & ea distribuunt, quoties terras fructibus pleant, quantis imbribus, repente de se solum moliant, venasque fontium areas redintegrent, & infuso per occulta numento renovent.

Omnia ista sine mercede, sine ullo ad se spectante commodo faciunt. Hæc quæ nostra ratio, si à suo exemplari non aberrat, fervet, ne ad res honestas conducta veniat, pudeat, ullum venale esse beneficium, gratuitos habemus Deos. De gratis beneficiis. Hilarem datorem diligit DEUS 2. Corinth. 9.

Unde *Fabius* beneficium, ab homine duro asperè datum, panem vocabat lapidum, teste *Seneca* lib. 2. de beneficiis cap. 1.

Deinde præveniendi sunt pauperes, antequàm rogent. Illud melius, ait *Seneca*, occupare, antequàm rogemur, quia cum homini probo ad rogandum os corrumpat, & suffundatur rubore, qui hoc tormentum remittit,

his, multiplicat manum suam; sed benefi-
ciis dedit, qui roganti dedit.

Aliter providit DEUS animalibus, aliter
minibus; animalia secundum species suas
eandem sortem destinavit, circa homi-
nes mirâ lusit diversitate. Oves & cervos
in mundo esse voluit, ut pari secundum
genus suum gauderent tecto, pari pabulo,
ari vestimento, & hoc rursus alio pro hy-
eme contra frigora, alio pro æstate contra
calorem.

Inter homines maximum voluit esse dis-
crimen in victu & amictu, in laribus & pe-
nu, cum tamen omnes ad unum eundem-
que creârit finem, ut essent filii DEI, &
hæredes regni æterni. Æquali pretio rede-
mit singulos, eadem omnibus communia esse
voluit salutis media, se ipsum vivum dedit
omnibus in cibum, omnes creavit ad imagi-
nem & similitudinem suam.

Scilicet cum regnum cælorum vim patitur,
& violenti rapiunt illud, constituit DEUS
in diversâ sorte & fortuna homines, ut alii
adversa & duram pauperiem patienter feren-
do, alii bona liberaliter in miseros erogan-
do, sibi met ipsis vim inferrent, itaque cœ-
lum mercarentur.

Cum cunctis elementa DEUS donaverit aequè,

Efficiem cunctis indideritque suam;

Cum cunctis aequè vox sit data mensque; re-
dempti

Ff 5

Cum

*Cum fuerint pretio dives inopsque pari;
Denique cùm cæli sit spes æqualis utrique,
Noluit hos opibus cur DEUS esse pares?
Scilicet ut cæli regnum lucretur, uterque,
Dum patitur pauper, dives eumque juvat.*

Hanc ob causam tempore nascentis Ecclesiæ, cùm summa inter Fideles ferveret charitas, & unâ eadēque omnes viverent lege, uno item animarentur spiritu, ii, qui fortunis abundârunt, sponte bonis omnibus se exuerunt, ut divites & pauperes, quos eadem fides conjunxit, Christiana charitas faceret in sorte æquales.

In lege veteri noluit DEUS, ut in populo suo electo vel unus esset, qui extremâ paupertate laboraret; & si qui essent, juvandi erant à ditioribus, pecuniâ mutuo sinè sœnore datâ, atque intra annos septem, si possent, reddendâ, vel si solvendo non essent, gratis remittendâ. Ita autem ait DEUS Deuteronomii 15. v. 4. *Omnino indigens & mendicus non erit inter vos; ut benedicat tibi Dominus DEUS tuus in terra, quam traditurus est tibi in possessionem.* Et cùm prævidisset DEUS, non defuturos esse pauperes inter illos, etiā post ingressum, in terram promissam, præcepto illos obstrinxit, ut eleemosynas elargirentur. *ibidem versu 11. Non deerunt pauperes in terra habitationis tue; idcirco ego præcipio tibi, ut aperias manum fratri tuo egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra.*

Hoc

Hoc præceptum vel ad hunc diem obserari videmus à Judæis , quamvis è terræ nēta profligatis , imò toto orbe proscriptis , dum pro alendis suæ gentis pauperibus , uolibet Sabbatho , colliguntur pecuniæ ; quòd fit , ut ne pauperrimæ fortunæ Judæis stipem petat à Christiano. Si tanti fuit hoc præceptum in lege veteri , quanti faciendum est Christianis in lege gratiæ & charitatis ? maxime cum nulli pio operi tantas sacræ paginæ tribuant prærogativas , quam beneficentiæ in egenos : Inspiciamus singulas , & fructuosè perpendamus.

I. Nemo ita dives est , qui multorum non indigeat. Volumus juvari in nostris , juvemus alios indigentes in suis , & impe-
trabimus , quod optamus. Ita æterna veritas Christus loquitur *Lucæ 6. v. 38. Date , & dabitur vobis ; mensuram bonam , & confertam , & coagitatam & supereffluentem dabunt in sinum vestrum ; eadem quippe mensura , quæ mensi fueritis , remetietur vobis . & Proverb. 28. v. 27. Qui dat pauperi , non indigebit. Contrà : Qui despicit deprecantem , sustinebit penuriam.*

II. Imò , non tantundem solum recipiet , quod erogato respondeat , sed DEUM erga se multò liberaliorem experietur , teste Ecclesiastico cap. 35. v. 12. *Da altissimo secundum datum ejus* (hoc est da pauperi loco DEI ex iis , quæ à DEO acc-

cepisti: quoniam Dominus retribuens est, & septies tantum reddet tibi. Et rursum Proverb. 3. versu 9. *Honora Dominum de tua substantia, & de primitiis, & vino torcularia tua redundabunt.* Hinc de ejusmodi beneficio in pauperes David ait Psalm. 36. v. 26. *totâ die miseretur & commodat, & semen illius in benedictione erit.* Quicquid elemosynas inter pauperes distribuit, is quasi semen spargit in terram bonam, quod suo tempore dabit fructum, aliud trigesimum, aliud sexagesimum aut fortè centesimum; quò fit, ut ex modico semine disperso messis immensa colligatur. DEUS enim (ut Apostolus loquitur 2. Corinth. 9. v. 10. *Augebit incrementa frugum justitiæ vestræ.*

III. Qui durus est in pauperes, DEUM erga se durum experietur in extrema necessitate. Proverb. 3. v. 27. *Cor durum habebit malè in novissimo.* Contrà assertore Christo apud Matthæum 5. v. 7. *Beati misericordes, quoniam ipsi misericordiam consequentur.* Hanc ob causam Tobias Senior filium suum tam sollicitè hortatur, Tob. cap. 4. *Ex substantia tua fac elemosynam, & noli avertere faciem tuam ab ullo paupere, ita enim fiet, ut nec à te avertatur facies Domini; quo modo potueris, ita esto misericors; si multum tibi fuerit, abundanter tribue, si exiguum tibi*
sue.

fuerit, etiam exiguum libenter imperti-
ri stude; *Premium enim bonum tibi thesauri-
zas in die necessitatis.* Et Psalm. 40. v. 1.
*Beatus, qui intelligit super egenam & paupe-
rem; in die mala liberabit eum Dominus.*

[V. Liberat eleemosyna à maximis malis ,
in quæ homo incidere potest. *Tobie 4.
v. 11. Eleemosyna ab omni peccato & à mor-
te liberat & non patietur animam ire in te-
nebras.* Actor 9. v. 40. propter eleemo-
synas Tabitha in Joppe defuncta, ad
vitam à S. Petro revocatur. Ex Ec-
clesiastic. 3. v. 33. *Ignem ardentem
extinguit aqua: & eleemosyna resistit
peccatis.* Et Christus ipse Luc. 11. v.
41. ait: *Date eleemosynam, & ecce omnia
munda sunt vobis.* Disponit enim eleemo-
syna DEUM, ut gratiam majorem con-
ferat, quâ liberemur à culpa, & erua-
mur à gehenna. Porro eleemosyna, ri-
te facta, est actus charitatis, *Charitas
autem operit multitudinem peccatorum.* Jacobi
5. Vim & virtutem eleemosynæ non tam
orantis, quàm exorantis paucis descri-
bit Ecclesiasticus cap. 29. v. 15. *Conclude
inquit, eleemosynam in corde paupe-
ris, & hæc pro te exorabit ab omni malo; su-
per scutum potentis, & super lanceam
adversus inimicum tuum pugnabit.* Qua-
propter cùm Daniel Propheta Regi Na-
buchodonosori somnium interpretatus
esset,

Princeps, alius subditus, ut hic ~~enarrat~~
humilitatem, iste charitatem. ~~hinc~~
esses, nisi, qui te invocat, miser es. Si
pauperes non essent, quàm miseri-
tes forent; cogerentur enim ad om-
nia ea opera omnia, quibus per pau-
peres sublevantur; quò verò horum etiam con-
suleretur miseriæ, obligavit DEUS ditio-
res per præceptum charitatis ad opera
misericordiæ, promissâ insuper magni
mercede, si ea liberaliter præstarent, aut
reservato durissimo iudicio, si illa negli-
gerent. Jacobi 2. v. 13. *Judicium sunt
misericordia illi, qui non fecerit misericordiam.*

Quàm vera hæc sint, declarat Christus
Matthæi 25. & Lucæ 19. in similitudine, ubi
de inæquali bonorum suorum distributione
loquens, ait: *Uni data esse quinque talenta,
alii duo, alteri unum.* Qui quinque talenta
acceperat, operatus est in eis, pauperes
suis fortunis consolando. quâ piâ negotia-
tione alterum tantum lucratus est, dignus
propterea, qui à Domino audiret: *Euge
serve bone & fidelis, quia super pauca fuisti fide-
lis, super multa te constituam, intra in gaudium
Domini tui.* Alter contra, qui unum talen-
tum acceperat, abscondit pecuniam Domi-
ni sui in terra, nihil pro salute sua æterna
vel proximi negotiando, unde reprobatus
à Domino, ejectionis est in tenebras exterio-
res. Matth. 25. Ita in extremo iudicio
Chri-

us propter opera misericordiæ, proximi-
chibita, justis decernit regnum, duris
à & impiis supplicium æternum. *ibidem*,
lere est in damnato epulone divite, &
to Lazaro paupere. Lucæ cap. 16.

II. Denique ut Divus Paulus hortatur
20. v. 35. *Oportet meminisse verbi Domini*
u, quoniam ipse dixit : Beatius est magis dare,
n accipere. Hinc in dando tota natura
bet nobis exemplum. Cæli dant suum
ien & influxum, aër auram, quâ respira-
s; terra fructus, de quibus vivamus;
ia pisces, animalia carnes & lanam. Ipse
ter æternus, cujus natura est bonitas, se
mmunicat filio, pater & filius eandem na-
ram communicant Spiritui sancto. Porro
ater æternus, à quo omnia habemus, ut
xtremum suum amorem monstraret, dedit
nobis filium suum unigenitum, filius ipse pro
nobis immolavit se patri in sacrificium, &
quotidie se nobis communicat in cibum.
Nullum momentum est, quo nobis undique
indigis, Pater æternus non conferat innume-
ra beneficia, *Pater*, inquam, *miseri*
g Deustotius consolationis, qui consolari nos in
omnibulatione nostra, ut possimus & ipsi
consolari eos, qui sub omni pressura sunt, per
exhortationem, quâ ipsi exhortamur à Deo.
2. Cor. i. v. 3. nos si filii Dei sumus, ad ima-
ginem ejus facti, quid ni exemplo ejus in-
duamus viscera misericordiæ erga proximum?

Gg

ma-

Tom. IX. P. Conradi Hertzenberger Soc. Jesu.

maximè cum Christus ipse jubeat **Luc. 6.**
stote misericordes , sicut & pater vester miseric-
est. Atque ut amplius ad opera misericor-

diæ nos excitaret , voluit ipse in terris de-
 gens, paupertatem amplecti, & triennio in
 ilo, quo Evangelicam legem prædicavit, ex
 collecta pecunia & piâ fidelium liberalibus
 sustentari,

Hæ rationes allatæ non sunt exaggerantia
 humanæ mentis commenta, sed æternæ veritatis
 oracula, quibus fides omnimoda adstruenda;
 & quanquam omnes homines tangerent, cum
 nemo sit tam inops , quin aliquid opis vel
 charitatis alteri præstare possit , eos tamen
 magis obstringunt, qui plura de liberali Dei
 bonitate participarunt, ut sunt Reges & po-
 tentes hujus sæculi, quibus integræ Provin-
 ciæ ad omnem nutum famulantur, ut proinde
 tam latè debeat se extendere eorum cha-
 ritas, quàm ampla est ipsorum potestas. Ita-
 que solem æmulantes idem præstent in suis
 terris , quod iste in universo orbe terrarum.

Hic enim dum ex terra marique vapores
 attrahit, atque in alto colligit , eosdem in
 pluviam solutos per mare & terras iterum
 dispergit. Ita Princeps subsidia, ex subdi-
 tis collecta , bene collocet, atque inter e-
 gentes iterum distribuat; regia etenim vir-
 tus est, *velle & posse* beare. Hoc est, quod
 in *Augusto* laudat Ovidius lib. 2. de Ponto.

*Regia, crede mihi, res est, succurrere lapsis,
 Convenit & tanto, quantus es ipse, viro.*

Hoc

*Hoc tecum commune Diis, quodutriquerogati,
Supplicibus vestris ferre soletis opem.*

It Seneca in Medea

*Hoc Reges habent
Magnificum & ingens, nulla quod rapiet dies.
Prodesse miseris, supplices fido lare
Protegere.*

Idipsum Claudianus prædicat de Probo Con-
sule, ita canens:

*Hic non divitias nigrantibus abdidit antris,
Nec tenebris damnavit opes, sed largior imbre
Sueverat innumeras hominum ditare catervas;
Quippe velut densa carpentiamuneranimbo
Cernera semper erat populos, undare penates,
Assiduos intrare inopes, remeare beatos.*

Cassiodorus Prætorio Præfectum instruens
lib. 12. epist. 1. ita illum exhortatur: *Persona
tua sit refugium oppresso, infirmo defensio, præ-
sidium aliquâ calamitate concluso.*

S. Gregorius Turonensis hac in re mirè
laudat Tiberium, Græcorum Imperatorem
lib. 5. hist. cap. 39. Ejus, inquit, hanc fuisse
vocem, Imperatore dignam: *Non deerit fis-
co nostro, tantum pauperes elemosynam accipiant,
aut captivi redimantur.* Hic est enim magnus
thesaurus, dicente Domino: thesaurizate
vobis thesauros in cælo. Ergo de quo DEUS
dedit, congregemus per pauperes in cælo,
ut Dominus nobis augere dignetur in sæculo.

Hanc ob causam pro symbolo habuit:
Stips pauperum, thesaurus divisionum.

Id quod manifestè fuit expertus , DEUS opes illius mirum in modum augente. Cùm enim crucem , in pavimento sculptam , et veneratione attolli juberet , ingentem sub ea reperit thesaurum , in quo erant plus quam mille auri centenaria. Inde quia solito copiosius largiebatur pauperibus , DEUS etiam majorem thesaurum , à *Narsete Duce* olim in Italia comparatum , ei dedit.

Inventus is fuit in cisterna quadam , quæ dum effodiunt , tantum auri argentique repperunt , ut per multos dies evacuari *vix* posset. Qua super re videatur *Baronius* Tom. 7. annalium ad annum 582. num. 6. & 7.

Hoc testatur , quàm verè dixerit olim *Cicero* : Homines ad Deos nullâ re propius accedunt , quàm dando. Nihil habet fortuna melius , quàm ut *possis* ; nihil natura majus , quàm ut *velis* servare quàm plurimos.

Quò liberalior quis erit in pauperem , eò liberaliorem iste DEUM experietur erga se ; cùm enim bonitas DEI sit infinita , nunquam permittet se vinci à bonitate humana.

Hæc qui faciunt , æmulantur magna flumina . quæ in mare refundunt aquas , quas inde hauserunt. Quare

Si te divitiis DEUS & fortuna bedrunt ,

Sis memor , auctori dona referre suo.

Carolus Magnus , ubi ubi terrarum esset , magnos post se traxit pauperum greges , quos libera-

generaliter sustentavit. Solitus insuper in-
vientes summas in Syriam, Ægyptum & Af-
ricam, Hierosolymam, Alexandriam & Car-
thaginem transmittere, ut Christianis per
aracenos pressis aliquo subsidio esset. Ean-
dem ob causam infidelium Regulorum ami-
tiam expetit, ut pauperes Christiani mi-
nus ab istis haberentur. Teste Eginardo in
vita Caroli.

Moriens denique thesauros & regie do-
mus supellectilem tripartitus, partem unam
hæredibus, alteram Ecclesiis, tertiam pau-
peribus per tabulas testamenti transcripsit,
ut author est Theganus.

Amplius quid habet illa sancti Paulini,
Nolani Episcopi charitas. Cum Visigothi,
Duce Alarico, sub initium sæculi quinti Ita-
liam inundassent, atque inter cæteras Pro-
vincias etiam Campaniam expilassent, S.
Paulinus facultates omnes, ne relictis qui-
dem sibi rebus ad vitam necessariis, in alen-
dos pauperes & captivos redimendis con-
tulit. Quo tempore (ut scribit S. Augusti-
nus) ex opulentissimo divite, voluntate
pauperrimus, & copiosissime sanctus, cap-
tus à barbaris sic DEUM precabatur:

Domine, ne excrucier propter aurum &
argentum, ubi enim sint omnia mea, tu scis.

Paucis post annis eandem Provinciam
Wandali ex Africa invaserant, multis ter-
ræ istius incolis in miserandam servitutem-

abstractis ; hos inter filius erat viduæ **pa-**
perculæ, quæ Paulinum adiens , enixè **ag-**
gitabat , ut dato lytro captivum filium **re-**
dimeret Sanctus , qui piè erogatis **non**
omnibus nihil amplius reliquum habuerat ,
 semetipsum pro juvene in servitutem **con-**
didit, atque in Africam profectus , domini **fil-**
ii qui Regis gener erat , hortum colendum
 suscepit.

Inter alia virtutum decora quia dono **Pro-**
phetiæ claruit , Hero suo Regis mortem
 prædixit , ipsi Regi in somnis visus , flagel-
 lum de manu eripere ; quâ viri sanctitatis
 cognitâ , honorificè dimissus , cum civibus
 suis omnibus , libertate donatis , Nolam re-
 ddit.

Similem charitatem posterioribus sæculis
 exercuerunt *S. Felix* ex regali *Valesiorum* in
Galliis familia ortus , idémque Fundator *Tri-*
nitariorum , sive religiosi instituti de redi-
 mendis captivis è potestate *Saracenorum* &
Divus Petrus Nolasus author similis institu-
 ti , sub nomine *B. Mariæ* de mercede redem-
 ptionis captivorum , sodalibus suis voto ob-
 strictis , manendi in pignus sub infidelium
 potestate , si pro Christianorum liberatione
 opus fuerit.

Hoc modo innumeri alii se manciparunt
 obsequio vel peste infectorum , vel aliis mor-
 bis afflictorum. Alii rursus infiniti sese pro
 salute Paganorum consecrarunt ; ut *Sileam*
 tot

et Reginas , & fœminas Principes , quæ
gris inservientes atque etiam ulcëra lam-
bentes , innumeris saluti fuerunt.

Contrà detestamur etiamnum duritiem
ordis in Imperatore Mauritio erga fideles
uos subditos.

Invaserat sub annum 600. Caganus , gen-
is Hunnicæ Regulus , terras Mauritii Im-
peratoris , duodecim Christianorum millibus
in captivitatem abductis ; quo comperto ,
misit quidem Mauritius Legatos Segedinum
ad Caganum , qui captivos , ibi detentos re-
peterent , sed quia avaritiæ causâ pro singu-
lis nummum argenteum Cagano pendere
neglexerat , Scythæ barbarus in furorem a-
ctus , captivos Christianos ad unum omnes
jussit trucidari.

Mauritius instantem sibi Divinam Neme-
sin jam præsentiscens , seriâ pænientiâ du-
ctus , id unum ab universo Clero exposce-
bat , ut justè offenso Numini supplices , iram
ejus in tantum flecterent , quò scelus suum
qualicumque supplicio in præsentî vitâ expia-
re posset. Annuit votis justus Judex , &
permisit , ut motâ seditione Phocas Impe-
rium consequeretur , qui Mauritium , ho-
noribus omnibus exutum , ictu gladii peri-
meret , postquam sub conspectum ejus uxor ,
liberi & chari quique jam eodem supplicio
sublati essent.

Si Mauritius duodecies mille argenteos

pro subditis suis Captivis Cagano solvisset uxorem, liberos, propinquos, ipsūque imperium sibi retinisset, nactus apud DEUM tot patronos, quot captivos suo ære salvasset Christianos.

Hoc exemplo doctus caveat quisque, ne inter loculos suos concludat salutem inopum, & tanquam in tumulis sepeliat vitam pauperum. Contrā certò sibi persuadeat, in misericordia, pauperibus & afflictis impertita, positam esse suam vitam & felicitatem, salutem quoque uxorum, prolium, domūs ac familiæ.

Apud pictores summæ artis opus versatur in pingendo homine nudo. Ars summa Christianorum est cura egenorum.

Dicite pictorum clarum genus, artis amantes,

Majus an in nudo ponitis artis opus?

Ars tibi mortalis nunquid celeberrima vite

Hæc magis expressa est, dum bene vixit inops?

Sub Achab Rege Israël fames ingens premebat Samariam cum universo regno ejus. Rex impius nihil sollicitus de hominibus famelicis, tantum de equis & mulis servandis cogitat, quem in finem præcipit dispensatori domūs suæ. 3. Regum 18. v. 5. Vade in terram ad universos fontes aquarum, & in cunctas valles, si fortè possimus invenire herbam, & salvare equos & mulos, & non penitus fumenta intendant.

Uti.

Utinam non sæpius fieret apud ditiores; quoddam esuriente paupere abundarent canes & qui. Imò vidimus multos, qui frumenta coacervant; eaque in plures annos servant, donec crescente pretio panis quotidiani indigus extremo spoliatur obolo.

O si vel decima portio cederet pauperibus ex his, quæ potentiores inutiliter expendunt in superfluam suppellectilem, in luxum & his similia! nostrum est, clamitant pauperes, quod effunditis, nobis crudeliter subtrahitur, quod inaniter distrahitur. Homines nudantur, ut auro parietes vestiantur; Panem frustra postulat homo, aurum vel argentum sub dentibus mandit equus.

Argi sunt plurimi ad facultates alienas, talpæ ad videndas pauperum miseras.

Abenmer Indiæ Regulus, Sancti Josaphati pater, hunc suum filium multis annis, velut avem in cavea conclusit domi, ut interno splendore domestico aliisque sensuum illecebris captus, fastidiret prodire foras, ne videre cogeretur millenas pauperum occurrentium miseras. Correxit patris stultitiam filius, & fortis infelicis, in quam incidere posset, memor, pro Christo voluntariè pauper esse voluit.

Multi sunt, eâ insaniâ laborantes, ut infelicioris sortis homines, velut homines alterius speciei considerent, ideòque omne cum eis commercium, etiam quod religio

præcipit, evitent, homines multis ~~finē~~ la-
crymis deplorandi, quia propriæ ~~miseri-~~g-
nari, ad ultimam miseriam reservati.

Contra felices, quicunque ~~alienæ~~ ~~miseri-~~
compati nōrunt, & quibus possunt ~~meis~~,
succurrere volunt. Qui talis est, ~~similis~~ ~~est~~
est, de quo Spiritus sanctus per Ecclesiasti-
cum ait. c. 4. v. 11. Et eris tu velut filius
altissimi obediens, & miserebitur tui magis,
quàm mater.

SIGISMUNDUS

Imperator à Carolo Magno trigessimus
quintus regnavit ab anno 1411. 21. Julii
ad 9. Dec. anni 1437.

Natus est *Sigismundus* ex *Elisabetta*, Bo-
leslai Pomeraniæ Ducis filia, Caroli quarti
Imp. uxore quarta. Cū enim *Anna*
Schvveidnicensis, post enixum *Norimber-*
gæ die 17. Martii 1361. *Wenceslaum* Co-
pronum, anno 1362. vitā decessisset,
Elisabeth ejus loco 1363. in thorum adscita,
genuit, à coronatione Romana redux, *Si-*
gismundum die 28. Junii. 1368. & post hunc
Joannem *Göritiæ* & *Lusatiae* Marchionem,
anno 1395. in flore ætatis veneno extin-
ctum. *Windeck*

Marchiam *Brandenburgicam*, quam Ca-
rolus IV. Pater 1373. ab Ottone Bavaro e-
merat, in terrarum inter filios partitione
de-

stinavit *Sigismundo*, quem octennem ip-
 1376. introduxit, ut Sacramentum fide-
 -tatis à subditis exciperet. *Windeck*

Juvenis *Sigismundus* Marchio anno 1382,
 resburgum ad aulam Ludovici I. profectus
 deò ob generosum animum placuit Regi ,
 it jam tunc impuberi Mariam filiam natu ma-
 -orem in sponsam destinaret , eumque reg-
 -ni Hungarici consortem vellet. Mortuus
 eodem anno 1382. 13. Septemb. Ludovi-
 -cus I Poloniae simul & Hungariae Rex, cum
 hæredem marem non haberet , *Mariæ* ad-
 -huc minorenni Hungariam reliquit , *Hed-*
-wigi minori natu filiae Poloniam destinavit;
 quæ postea à Polonis inducta , dimisso Wil-
 -helmo Austriaco , quo cum nuptias Craco-
 -viæ inire constituebat, matrimonium ini-
 -it cum *Jagellone* Lithuaniae Duce gentili, eâ
 -conditione, ut Dux abjectis gentilium su-
 -perstitionibus Christo nomen daret, & Li-
 -thuaniae Ducatus cum Samogitia in perpe-
 -tuum Poloniae uniretur , quâ conditione
 expletâ , *Jagello* Dux sub novo nomine *La-*
-dislai, quod in baptismo accepit , *Hedvvi-*
-gem in Conjugem habuit usque ad annum
 1401. quo ipsa fati concessit, marito usque
 ad annum 1433. superstite. Aditum ma-
 -gis difficilem ad regnum Hungariae habuit
Mariæ , *Hedvvigis* soror , nam præter-
 -quam quòd Hungari exosum habebant *Si-*
-gismundum , futurum *Mariæ* conjugem, regi-
 num

num *Mariæ* non aliter conferebant , nisi sub tutela Matris *Elisabethæ*.

Triennio duravit hoc muliebre regimen quod aded in partes distraxit Hungaros, ut alii *Mariam* detinerent in carcere , Bannus Croatiae ejus Matrem *Elisabetham* aquis suffocaret , alii 1385. in Regem accirent Carolum II. Dyrrachium, tunc Regem Neapolitanum, eo titulo, quod Patrem haberit *Andream*, Ludovici I. Poloniae alias & Hungariae Regis fratrem.

Adest *Carolus* cum exercitu, velut auxilio futurus *Mariæ* Reginae contra rebelles subditos, reverà ut oblatam coronam cum regno raperet; nuntiat *Mariæ* per literas, se cogi à Proceribus ad coronam acceptandam, eamque Albam Regalem invitat, ut coronationi intersit. Reposuit illa, literas se accepisse à Sponso *Sigismundo*, Marchione Brandenburgico, quibus proximè se affuturum spondet; eam epistolam dum *Carolus* legit, *Blasius Forgatsch* caput ipsi uno ictu amputat in arce Vicegrad 27. Septemb. anno 1385. cum vixisset anno uno supra quadraginta. Eà morte comperit acclamat *Mariæ* tota Buda, eatenus in fide *Mariæ* constans

Interim dum expectat in sua custodia *Sigismundum* ex Bohemia, adest ille anno proximo 1386. cum valido exercitu, fiunt solennes nuptiae, indicit Regina ad Pente-

co-

often-comitia, coronatur vel invitis rebellibus *Sigismundus* ab Archiepiscopo Strigoniensi. Proceres malè conscii, qui alias pro Carolo Neapolitano sentiebant, clam diffugiunt, nullo certo loco consistentes, ipse etiam Bannus Croatiae, qui alias *Elisabetham* Mariae Reginae matrem submerserat, dum fugam in castrum Serviae meditatur, ab emissis à novo Rege Hungaris ex fuga retrahitur; reliquis etiam, variè interceptis, omnes manibus à tergo ligatis Quinque Ecclesias curribus ducti, meritas pœnas derunt.

Initium factum ab *Orvato*, Banno Croatiae, qui candentibus forcipibus laceratus, & quadrifariam discerptus, per varias urbis portas spectaculo fuit. Alii triginta perfidiam capite luerunt, Episcopo Zagrabiae, religionis ergò, vita servata, sed infula cum redditibus, dum viveret, adempta.

Sumpto supplicio Rex in Croatiam inductus, illam provinciam cum Seryia sub potestatem coëgit. Inde contra rebelles Valachos progressus, qui sub Mariae regimine consueta tributa negabant, terræ illius *Wayvodam* ultrò supplicem habuit cum subditis, quibus delicti venia data, cum novo sacramento Regi se obstrinxerunt.

Nec duravit jurata fides; cum enim vicini essent Turcis, qui eo sæculo in partibus Græcorum prævaluerant, eorum auxiliis freti

freti , non à Rege solùm , sed sensim etia à Christiana religione defecerunt , Turci in omnem casum , prout res ferebat , mutu confœderati.

Pacatâ utcunque inter varia prœlia Valachiâ , dum Belgradum versus 1392. redi *Sigismundus* , accipit triste nuntium de obitu Mariæ Reginae , quod duplicato illi dolori fuit , quia conjuge privatus ex ea heredem non suscepit , unde firmitatem in regno sperare posset. His malis accessit terror maximus ex continuis Turcorum victoriis , qui velut torrens in terras Græcorum eo sæculo sese infuderunt ; nam præterquam , quòd toto Græcorum regno Trapezuntino everso , minorem Asiam sive Natoliam cum Cappadocia , Paphlagonia , Galatia & Ponto jam sub potestatem coëgissent , *Amurathes I.* ope navium Genuensium centum millium exercitum in Europam , soluto Genuensibus in singula capita aureo , anno 1355. traduxit & regno augendo intentus , alterum etiam Græcorum in Europa regnum majorem partem abstraxit , & occupatâ Thraciâ Sedem novi regni anno 1362. Adrianopoli fixit ; *Bajazetes* , qui *Amuratho* Patri anno 1390. successit , triennii intervallo subegit totam Bulgariam , Macedoniam , Thessaliam , Bœotiam & Atticam non sinè horrore Christianorum præsertim *Emmanuelis II.* Græcorum

rum Imperatoris , qui in foedus invitant
rum Gallos , tum Germanos , *Sigismundum*
maximè , Hungarorum Regem , qui ut O-
rientis procellam quoquo modo amoliretur ,
validas copias Budæ coëgit , his accedunt
ex nobilissimis viris non modica Gallorum
auxilia , qui Duce *Joanne Intrepido* , Philip-
pi Audacis Burgundiæ Ducis filio , è finibus
Burgundiæ egressi , huic expeditioni socios
se addiderunt , & apud Budam Hungaris
iuncti , anno 1395. rectà ad *Nicopolim* , My-
siae urbem contenderunt , ut eam Christia-
nis vindicarent.

Erat urbs hæc minor *Nicopolis* , quæ in
Myfia sive Bulgaria sita , velut Suburbium ,
ex adverso Danubii respicit majorem *Nico-
polim* in Romania sitam. Eam obsidionem
dum usque ad 28. Sept. frustra protrahunt ,
adeft solutâ Constantinopolis obsidio-
ne , quâ tunc occupabatur , *Bajazetes*
cum ducentis & quinquaginta armatorum
millibus , de numero & universo Christia-
norum robore plenè edoctus à confœdera-
to sibi *Joanne Galeatio* , novissimè ex Vice-
Comite in primum Mediolanensem Ducem
evecto , & totius Lombardiæ sibi subigen-
dæ cupido ,

Ad primum adventantis *Bajazethis* rumo-
rem *Joannes Burgundus* cognomento Intrepi-
dus , gloriæ præripiendæ cupidus , relicto
prandio ad arma provolat , & post se illico
uni-

universas Gallorum copias **trahit**, et
 mum pugnae decus, ut alias **cum** ~~Rege~~
 convenerat, sibi arrogat, **non ex**
 à Rege *Sigismundo* pugnae signo.

Præmiserat non modicum **agmen** ~~Barbarorum~~
 rus, majore multitudine in **insidiis** re-
 tã, ad primum hostis conspectum **E-**
 dus furiosè in agmina se infundit, et
 millibus interfectis tandem à confu-
 Barbarorum multitudine in medio co-
 fus, miserandâ suorum clade, gloriae
 pidinem luit, ipse cum nobilioribus ~~Galli~~
 & Lotharingis captus, & paterno pec-
 auro redemptus.

Hungari, antequàm ipsi cum **Barbaris**
 confligerent, panico timore territi in præ-
 cipitem fugam dilabuntur, majorem par-
 tem ab hoste insequente trucidati; *Sig-*
mundo, qui & ipse fugam arripuit, salu-
 fuère duo lembi, plane fortuitò ad *Danu-*
bii littora reperti, quibus in alteram *Ro-*
maniae ripam cum paucis devectus, exasit,
 mensibus duodeviginti incognitus per *Tra-*
ciam oberrans, donec Constantinopoli in
 navem Venetam receptus, primum ad
 Rhodum Insulam, deinde per littora *Ilirici*
 in Hungariam reductus, demùm Budæ ad-
 venisset sub annum 1398. *Paulus Forius de*
rebus Turcicis. Nauclerus in fine generat. 41.
Pontus Heuterus lib. 3. rerum Burgundicarum
cap. 2.

ad sua rediêrat *Sigismundus* , novus turbo involvit, cum Proceres regni ob severam in rebelles ultionem anno 1385. exercitam, tum ob turpem apud *Nim* fugam contra ipsum irritati, anno 9. Regiam intrant, aut capturi Regem, si illud non succederet, planè occisuri; s ut ad se irrumpentes cognovit, accepto nanus pugione in medium progressus, *Ecce* , inquit , *vestrum manus in me injiciet ? quidnam feci, quod me Regem vestrum occide-vultis? prodeat è vobis, siquis audet, & cum solo solus congregiatur.* Eâ cordatâ voce stupuère omnes conjurati, ut violentas manus nemo inferre auderet; in honesto tamen carcere illum sub custodia per annum unum dimidio detinuerunt, non nisi anno 401. libertati restitutum. Et ne elabendi periculum esset, ductus in arcem *Siclos* commissus est duobus fratribus de Gara, quorum Patrem, aliàs rebellem, *Sigismundus* cum pluribus Proceribus anno 1386. gladii supplicio sustulit.

Interea temporis *Jodocus* & *Procopius* Moraviae Marchiones, *Sigismundi* Regis propinqui, terras Hungariae, suae Moraviae vicinas inimicè infestant, occupant *Beilstein*, *Dobenstein*, *Franckenmarck*, *Tirnaviam* & *Presburgum*, quin pro liberando agnato proficerent. *Windeck cap. 17.* Hungari e-contra, à *Sigismundo* alieni, ne regnum ace-

H h

pha-

Tom. IX. P. *Conradi Hertemberger Soc. Jesu.*

phalum esset, consilio inter se inito, *Ladislaus* ex Polonia iteratò ad coronam invictam quòd in conjugem habuerit *Hedovicem*, *Mariæ* Sigismundi quondam uxoris sororem. Acceptat oblatam coronam *Ladislaus*, non sinè magno Hungarorum Confœderatorum gaudio, qui propterea passim per urbes insignia novi Regis præfigunt; dùmque lætius se ad iter parat *Ladislaus*, *Sigismundus* è Custodia Anno 1401. liberatus, Regnum suum fortiter vindicat hoc modo: Sollicitabat sæpè sæpius *Sigismundus* pro sui liberatione filios *Garræ*, arcis *Siclos* tunc Dominos, magnis præmiis oblatis, quibus cum nihil proficeret, viduâ eorum matre ad se vocatâ, scio, inquit, mulier! viri tui mortem tibi acerbissimam fuisse, tēque mihi, tanquàm auctori ejus infensam; verum ego per superos juro, invitus tanti viri exitio assensus sum. *Maria* Regina eum atque alios accusavit, condescenderunt regni Proceres, atque in reos mortis sententiam tulère. Ignarus ego factionum vestrarum, novus ex Bohemia ad regnum veneram; quòd Regulorum pars major decrevisset, id mihi exequi necessarium erat. Esto tamen virum tuum sciens volensque neci dederim cruciandum, tūne propterea natorum tuorum, aut aliorum iracundiæ me objicies? & quis (obsecro) vel te, vel illos fructus sequeretur? non desunt mihi fratres & amici,

i, qui meum sanguinem ulciscantur : neque Hungaria Rege diutius carebit. Exemplum Reges timent, nemo apud eos est acceptus, qui manus suas regio sanguine cruentaverit. Quodsi me missum feceris, ex filiabus Hermannii Comitis Cilie, necessarii tui uxorem ducam, fratris ac soceri adjutus opibus regiam demum potestatem vendicabo, filios tuos imprimis charos habebo, efficiamque, ut omnis posteritas tua hoc factum sibi fructuosum sentiat. Hoc ego cum liberis tuis egi, sed non capit ætas, quantum necesse est. Te, quæ plus sapis, & illis & tibi consulere oportet.

His verbis persuasa mulier Regem ex captivitate dimisit, qui brevi post tempore Barbaram Ciliensem in matrimonium suscepit, & debellatis rebellibus regnum recuperavit, promissioque satisfaciens, juvenes fratres Garios supra cæteros Regulos extulit. *Poggius Florentinus in Apophtegmatis Imperatorum Tom. 2. Freheri.*

Interea cum paratus esset Ladislaus Polonus, iter suum prosequi in Hungariam, accepit nuntium, quod Hungari perplexi, propter inopinatam Sigismundi liberationem non dubitarent, affutura propediem ex Bohemia Wenceslai auxilia pro fratre in regno stabiliendo, & perfidia reiteratâ gravissimis pænis plectendâ. Nec fessellit opinio, aderant enim illi copie, ex Bohemia Bu-

dam missæ, quod arx illa præter alia locum quam plurima in fide *Sigismundi* constans adhuc stetit.

Sigismundus ita adjutus facili negotio regnum sibi iterum vindicavit, & cum præcipuos rebelles Proceres in potestate haberet; potuisset severè in illos animadvertere, eosque iræ suæ sacrificare, sed proprio doctus experientiâ, quod fusus Hungarorum sanguis velut ex hydra in nova capita succrescat, maluit cruentâ cæde abstinere, & inimicos beneficiis potius sibi conciliare. Postquam enim sui sequacibus bona omnia restitui præcepisset, rebelles etiam in suis confirmavit, & memor beneficii, novissimè à fratribus Gariis accepti, supra alios bonis & honoribus illos cumulavit, ut ortus ex his *Ladislaus de Gara* inter primos regni Palatinos Bannus Hungariæ audiêrit.

Quæ Regis generositas aded in admirationem rapuit quendam ex fidelioribus Palatinis, ut Regem velut imprudentiæ arguens; his palàm verbis perstringeret: Tu victis hostibus non vitam solum & opes relinquis, sed eos etiam inter amicos recipis, & honoribus extollis. Cui appositè respondit *Sigismundus*: *Tibi quidem videtur utile, inimicum occidere, neque enim mortuus bellum excitat; at ego inimicum occido, dum parco, & amicum facio, dum extollo.* Freherus
Tom. 2. in Apophthegmatis Sigismundi.

Annus

Annus secundus hujus sæculi non tam
 igismundo Regi, quam toti vicino Orienti
 maxime fuit fortunatus; cum enim Bajaze-
 es, Turcorum Tyrannus, à nupera Nicò-
 politana victoria elatus, immani libidine
 grassaretur per terras Græcorum, & vicinis
 Hungarorum Provinciis, velut procella im-
 minens, extremum incuteret terrorem, Prin-
 cipes Asiæ implorant auxilia Tamerlani, Re-
 gis Tartarorum, qui post Parthos novissime
 subactos totum tremefecerat Orientem, ut
 suum robur in Bajazetem exerens, frange-
 ret indomitam ejus dominandi libidinem.

Progreditur ille cum infinita multitudine,
 & in minorem Asiam infusus, eâ felicitate
 apud *Angoriam* in Galatia cum Bajazete con-
 fluxit, ut Turcis superatis, ipsum Bajazetem
 tyrannum captum tenuerit die 28. Julii anno
 1402, quem vinctum & lecticæ, velut ca-
 vear, impositum, cum per dimidium annum
 in signum victoriæ secum per Provincias A-
 siæ circumduxisset, barbarus, turpem capti-
 vitatem exorsus, capite in tholum lecticæ a-
 liquoties alliso vitam sibimet ipsi ademit
 1403. mense octavo suæ servitutis. Plerique
 Scriptores cavear ferreæ inclusum fuisse tra-
 dunt, alii verosimilius lecticæ impositum
 scribunt.

Hoc ipso anno 1403, cum Bohemorum
 tyrannus *Wenceslaus* apud Beraunam suis vo-
 luptatibus indulgeret, de consilio Sigis-

mundi, qui Bohemiz administratorem agebat, cum Procopio, Moraviz Marchione captus, Crumlovium primum, deinde Viennam perductus, paucis confectis, in turri ab Alberto Archiduce detentus est, ut supra retulimus, nonnisi post annum elapsam ope piscatoris inde liberatus. Procopius Presburgi sub custodia latuit per semestre, donec sub pactis conditionibus liber dimitteretur.

Haud multò post cum administratoris nomine Sigismundus expilat Bohemos, eosque tributis vexat, capitur & ipse à Wenceslao, Pragæ in altam turrim coniectus, sed brevi à Bohemis inde liberatus. *Index cap. de gestis Sigismundi.*

Per eos dies Moravi confinia Hungariz & Austriæ ingressi, horrendas pabulationes exercent, contra quos Sigismundus & Albertus IV. Austriacus, Pater Alberti II. postea Cæsaris in Moraviam inveci, dum ambo Znoymam obsident, ambo inficiuntur veneno, sub pipere accepto. Rex periculum præsentiens, fracto corpore movit in arcem *Conradstein* prope *Tirnavianum*, & accersito Viennâ experto Medico, per plures horas, inverso corpore suspensus, virus evomit.

Albertus Neoburgum prope Viennam delatus, nullâ arte Medicâ proficiente; ibidem extinctus est 1404, filio Alberto in generum & Successorem Sigismundo relicto. *Eberhardus*

is *Windeck* patriâ *Mogonus*, tunc Regipræns & familiaris in historia Sigismundi Cæsaris cap. 20. apud Menckenium Tom. I.

Interea temporis, quo Sigismundus occupabatur in Bohemia & Moravia, Proceres nonnulli Hungariæ nova molientes in regnum vocant Ladislaum Regem Neapolitanum, Caroli anno 1385. apud *Vicegradum* occisi filium, quem *Faurini* 1403. 5. Aug. coronant, & urbem *Faderam* in sedem tradunt, quoad Sigismundus vel sublatus, vel expulsus esset. Ortis subinde Neapoli tumultibus, Ladislaus urbe *Faderâ* Venetis pro 66000. ducatis venditâ, ad sua revertitur, & sumpto de seditiosis supplicio, totam Italiam turbat, Romam capit, aliasque terras Pontificias infestat, usus occasione schismatis, quod ob plures simul Pontifices totam Ecclesiam distrahebat. Ictus propterea fulmine Apostolico, latius tyrannidem exercet, adeo ut opus esset indulgentias per Ecclesiam promulgare, quo unanimi fidelium subsidio Ecclesia tali tyranno liberaretur, quod evenit anno 1414, dum extreme voluptuosus Perusii à filia Medici, quam ad insaniam deperibat, toxicatum philtum accepit, quo paulò post Neapoli fuit extinctus mense Augusto, anno suæ ætatis 38.

Præcipui novi hujus contra Sigismundum moliminis authores erant Strigoniensis & Agriensis Episcopi, ex quibus hic in perpetuum

tuum relegatus, ille ob factam sui, rerum
que suarum liberrimam deditionem, vita
veniamque tulit, Regi reconciliatus. *Windeck cap. 17.*

Ut *Fadera* etiam cum annexis terris de Ve
netis vindicaretur, Sigismundus Duce Pip
pone Florentino quadraginta armatorum
millia in forum Julii & Marcam Vinidorum
immisit, captisque locis quàm plurimis not
parvâ illos clade attrivit; centum octoginta
obstinatiores præcisâ manu dexterâ dimissi,
denique cùm Veneti ducenta aureorum mil
lia Regi spondidissent, pax sancita est.
Quo bello durante deprehensus est ho
mo Bojus, à Venetis trecentorum aureorum
pretio inductus, ut Regem veneno extin
gueret; quâ confessione factâ, Rex pericu
lum evasit, & Bojum sub custodiâ detinuit.
Windeck cap. 28. & 30.

Dum detinetur Sigismundus bello cum
exteris, grave dissidium oritur in Academia
Pragensi inter Sacerdotes & Professores Bo
hemos & Germanos, quâ famâ in Angliam
perlatâ, Pragam venit *Petrus Payne* discipu
lus nuper defuncti Joannis Wicleff, qui ut
oleum igni affunderet, varios libellos, qui
doctrinam Wicleffî continerent, magno nu
mero inter Pragenses spargit, eos maximè,
qui contra Sacerdotes Teutonicos ex anti
quo odio erant exasperati, quodhî pinguiora
beneficia Ecclesiastica ex primævo insti
tuto possedissent. Hæc privilegia Germa
norum

rum cum per inertiam Wenceslai Regis
 Bohemos transferrentur, ea res in tan-
 tum accendit animos Germanorum, ut con-
 silio inito statuerint Professores omnes cum
 discipulis migrare. Requisiti itaque ab eis
 principes Saxoniae, Lantgravius Thuringiae
 & Marchiones Misniae Lipsiam obtulerunt,
 sed turmatim Magistri cum discipulis, docto-
 res omnes exterum duobus, non amplius,
 ut alii numerum perperam augment, millibus
 abeunt, & itinere quatuor aut quinque die-
 rum Lipsiae 1409. advenientes, Gymnasium
 constituunt, & ad normam Universitatis Pra-
 gensis, novam Academiam, in quatuor na-
 tiones dividunt; scilicet in Misnensem, Sa-
 xonicam, Bavaricam, & Polonicam, ita ut
 una in genere natio plures in specie com-
 prehenderet. Sic *Bavarica natio* comprehen-
 dit non tantum Bojos, sed etiam Austrios,
 Styros, Carinthios, Suevos, Helvetios, Rhe-
 nanos & Francones. *Polonica natio* Lusatios,
 Wandalos, Silesios & Ruthenos. *Misnensis*
natio Thuringos & alios finitimos.

Concessa magna privilegia & census per-
 petui; praebendae item Cathedralium Eccle-
 siarum Misnensis, Merseburgensis & Ziti-
 census.

Ex qua studiosorum emigratione ita defe-
 cit Universitas Pragensis, ut ne spes super-
 esset recuperandi pristinum decus. Hanc
 Universitatis ruinam mox subsecuta est gra-

vior religionis , per quam mala universa
ruerunt, hæreses videlicet, schismata,
blasphemiarum, dissensiones, prophætiæ
quia, temeraria iudicia, prædæ & facinoræ.
Durarunt ea mala quinquaginta contin-
annis & ultra ab anno nimirum 1409. Usque
ad annum 1460, cum institutor Academiae
Carolus IV. Wenceslao filio & Successori
regnum undequaque florentissimum reli-
quit.

Teutonicis ejectis Joannes Huss liber-
factus, virus Wicleffi, quod corde clamaba-
bat, nactus concionandi munus in Eccle-
sia *Bethleem*, in vulgus sparsit, & verbis cla-
rus, sermone potens populum sensim in o-
dium Cleri induxit, ausus etiam *Jodocum*
Moraviae Marchionem scriptis libellis in-
tam pertrahere.

Nec populum solum & Magnates Hussus
sibi conciliavit, sed multos etiam ex Clero,
quia plerique dissolutioris vitæ, alieno ære
gravati, & Ecclesiastico iudicio obnoxii
propter sua scelera eâ novitate sperabant
pœnas se evasuros.

Doctiores quidam iniquè ferebant, Sa-
cerdotia majorum censuum iis committi, qui
licet nobilitate excellere, scientiâ tamen
inferiores essent. Itaque invidiâ excæcati,
novarum rerum studio, prioris obli-
tentia, quâ Wicleffi doctrinam damnarunt,
junxerunt.

erunt se Joanni Hufs & defecerunt ab fide Catholica.

que in quosdam vitioſos Sacerdotes ju-
vehi viderentur, invidiâ perciti, in
res latrant, ut neque ſummo Pontifici
erent. Inter hös erant præcipui Joan-
Hufs, Hieronymus Pragenſis & Jaco-
us Mieſenſis, concionatores egregii, qui
ulum in odium Sacerdotum & Mona-
orum concitarent. *Cœlius* lib. 1. hiſto-
Huffiticæ. Auget rem Huſſi ſchiſma Ec-
ſiæ, quod tunc fuerat inter tres Pontifi-
s, Joannem XXIII. Gregorium XII. &
etrum de Luna, hinc populus nihil cura-
at, quid quid hi Pontifices contra Huſ-
um dicerent.

Infestabat eo tempore terras Ecclesiæ La-
islavus Rex Neapolitanus, ut suprà memi-
ni, contra quem tyrannum Joannes Papa
bellum decernens plenarias indulgentias per-
misit his, qui ad tuendam Ecclesiam arma
caperent. Dictæ indulgentiæ dum Pragæ
publicarentur, præcepit Rex Wenceslaus,
qui Papæ Joanni adhærebat, ne quis contra
indulgentias loqui præsumeret.

Hufs cum suis contempto Regis mandato
manifestè contradixit. Tres item Huffitæ
Laici, sordidæ artis homines, Sacerdoti
indulgentias annuntianti publicè obſtrepunt
& Papam Antichristum vocant, quòd con-
tra

tra Christianos crucem decerneret, qui rapti à senatu, tumultus occasionem præbuerunt, quia populus arreptis armis eos dimitti petiit. Verum oratione Senatûs placati seditiosi domum abiêre, captivi autem cum non cessarent blasphemare Papam & indulgentias, capite plexi sunt. Horum corpora Huss cum suis rapuit, & aureo involuta panno per omnes urbis Ecclesias detulit, cantantibus suæ sectæ sacerdotibus: *Isti sunt sancti, qui pro testamento Dei sua corpora tradiderunt.* Exinde cadavera reposita sunt in sacrario templi Bethleem, & tanquam Martyres aromatibus condita, ita ut per Hussum & ejus complices Ecclesia *Bethleem* non ampliùs diceretur, sed Ecclesia ad tres sanctos Martyres.

Propter hæc & alia Hussus exulare jussus, latuit aliquanto tempore in patria sua, oppido scil. Hussinez. Sub hæc tempora moritur Oppenheimii Rupertus Imperator. Electores Francofurti malè concordēs in diversos inclinant. *Wernerus Trevirensis, Ludovicus Palatinus & Fridericus Norimbergensis Burggravius*, qui Legati Brandeburgici munere functus est, Sigismundum Hungariæ Regem eligunt circa festum Divi Matthæi, ut videre est in Chronico Spirensi, Lehmanni libro 7. cap. 81. Contrà *Joannes Moguntinus, Fridericus Coloniensis* cum Bohemicis & Saxonis Legatis die primâ Octob.

obris in Jodocum Moraviæ Marchionem suffragia conferunt.

Jodocus hoc nuntio accepto Wenceslaum gem suum propinquum Pragæ adit, deoer consultaturus, utrum ille è re fore licet, qui vocatum in penitiorem palatium artem ita *Jodocum* affatur: Etsi satis scio, non esse è dignitate mea, quod Electores Imperii me regno Romano abdicaverint, solatio tamen est, quod familiam nostram hoc ecus non excidat. Ego te libens volensque Successorem mihi datum accipio.

Cumque *Jodocus* his verbis territus ad Regis genua procubuisset, ac sibi nihil imputandum diceret, qui earum rerum omnium ignarus esset; pone metum, inquit, Nepos, nam neque Imperium invitus depono, neque si retinere illud cupiam, jura sanguinis violare ausim. Bono itaque animo esto, Imperiumque tibi demandatum suscipe. Mihi mea satis est Bohemia. Viris, opibus regni mei, tanquam tuis, ut lubet, utere. Apophthegmata Imperatorum apud Freherum loco cit.

Hoc Responso firmatus *Jodocus*, cum regnum adire vellet, sexto post mense sine prole relictam moritur 13. Cal. Aprilis 1411. *Windeck* cap. 26.

A N N U S 1411.

Iterum ergo Electores congregati Francfurti anno 1411. concordi omnes studio
- eli-

eligunt *Sigismundum* in die *Praxedis* 21. lii, suffragante etiam Joanne Burggrav Norimbergensi, quem sui loco *Sigismund* miserat Legatum.

Perperam itaque *Dubravius* refert lib.: Hist. Bohemicæ, quòd *Sigismundus*, cæ. Marchio Brandenburgicus à Joanne Mogentino Francofurtum vocatus, ipse coram adfuerit; & de suffragio rogatus, quem ille Cæsarem nominaret, in hæc verba responderit: *me ego novi*, alios non item, utpote longè ab Imperio absens, & cum nesciam, an quisquam alius æquè sit idoneus capeffendo orbis Imperio, in tanta præsertim rei Christianæ ob Pontificum multiplicatam agitatione, me ipsum Regem Romanorum nomino. Placuit omnibus iste candor, & probant, quòd non honoris ambitione, sed Ecclesiæ pacificandæ desiderio molem Imperii assumere vellet.

Non enim ipse *Sigismundus* electioni intererat, sed Legatus ejus Joannes Zollernus, tunc Burggravius Norimbergensis, quo potissimum adnitente, cæteri Electores omnes cum Legatis suffragia unanimiter in *Sigismundum* contulerunt. Accesserant jam ante commendatitiæ Joannis XXIII. Pontificis pro *Sigismundo*.

Deinde constat tum ex historia Eberhardi *Wandeck* cap. 30. & 31. tum ex aliis Scriptoribus, quòd tempore, factæ suæ in
Re-

egem electionis, Sigismundus subfiterit
Lombardiam, *Cremona* locutus cum Joanne
XXIII. Papa de Concilio Constantiæ celebrando contra schisma Ecclesiæ & hæreses Bohemiæ.

Finito cum Papa colloquio Rex per Sauraudiam venit Bernam & Friburgum Jechtandiæ, perquam honorificè exceptus ab Helvetis, inde Basileam progressus, secundo Rheno descendit, præstolans occursum vicinorum Electorum, aliorumque Principum.

Occurrunt novo Cæsari *Ludovicus* Elector Palatinus, *Wernerus* Antistes Trevirensis & *Fridericus* Norimbergensis Burggravius, non item *Joannes* ex Comitibus Nassovicis. Elector Moguntinus, quod Rex adeo indignè tulit, ut missa coronatione in Hungariam reverti vellet, placatus demum oratione *Friderici* Burggravii, postea Marchionis Brandenburgici Bonnam versus iter persecutus est, Aquisgrani cum Regina *Barbara* Ciliensi coronatus à *Friderico* Coloniensi Comite Saræverdano die 25. Novembris 1412.

Inde adverso Rheno reductus, Norimbergam concessit, & paulò post Constantiam venit, ut pro abolendo exitiali schismate operam omnem conferret.

Ori-

*Origo diuturni schismatis, quod Ecclesiam à
stravit.*

Anno 1378. obiit Romæ *Gregorius X.* Papa, cum vix præcedente anno sedem suam Avenione ex Gallia Romam transiisset. Ab ejus morte oritur schisma huiusmodi:

Cardinales sedecim, *Avenione* relicti, unum Pontificem *Gregorium* secuti, remanserunt Romam, natione plerique Galli; inter erat *Petrus de Luna* Hispanus & quatuor alii Itali. Cæteri qui supererant, à numero Cardinales in Gallia remanserunt. Cardinales qui Romæ erant, conclave peragendo novo Pontifice ingressi vehementer sollicitantur à Romanis, ut Italum eligant, ne cathedrâ Divi Petri suo Pastore orbatâ, pecuniâ Camera Apostolicæ in Gallias transferrentur, ut ipsâ Italia hucusque factionibus scissa, pristina tranquillitati restitueretur. Cardinales sedecim qui Romæ erant, pro Italo eligendo conveniunt. Sex reliqui Lemovicenses in Gallia ita statuunt, ut si ipsi inter se convenire non possint, Italus eligatur, sed talis, qui sit extra Collegium Cardinalium: Ita unanimi suffragio Pontificem statuunt Episcopum Barensem Neapolitanum sub nomine *Urbani VI.* rati, Romanos in hunc potius, quam in alium, gente Gallum consensuros. Differtur autem proclamatio, donec

et ipse Barenfis Episcopus vocatus, venerit Romam in conclave. Ita præsens in conclavi Episcopus Barenfis, rursus unanimi voto eligitur & proclamatur 8. April. 1378. Quærit *Urbanus*, an liberè & canonicè sit electus? affirmant omnes, etiam quatuor Cardinales Itali cum *Petro de luna* Hispano. Unde cum gaudio receptus à populo *Urbanus* coronatur in paschate à memoratis sedecim Cardinalibus, qui Romæ erant congregati. Vix ille Pontificatum didiit, ut genii erat rigidioris, plurima in Clero cæpit reformare, quâ re irritati quidam Cardinales, impetratâ prius à Pontifice veniâ, se conferunt Anagninam, & cum in tertium mensem pacata essent omnia, fit inter illos conspiratio, fingunt, *Urbanum* non esse canonicè electum, tanquam in loco non libero, eoque Romani urserint electionem alicujus Itali; quare invito consilio contra *Urbanum* eligunt *Robertum*, Cardinalem Gallum ex Comitibus Gebennæ sub nomine *Clementis VII.* Frundis die 20. Sept. 1378. Hinc schisma in Ecclesia.

Urbano legitimo adhærent Italia, Germania, Portugallia & Anglia tota: Pro *Clemente* Antipapa sentiunt Galli & Hispani, qui cum schismaticis suis Cardinalibus in Gallias profectus, sedit *Avenione*, ubi repentina morte obiit 16. Sept. 1394.

I i

Urba-

Tom. IX. P. *Conradi Hertzenberger Soc. Jesu.*

Urbano VI. anno 1379. Romæ mortuus succedit Pontifex legitimus *Bonifacius VIII.* Neapolitanus 1. Nov. ejusdem anni electus, quo rursùm anno 1404. è vivis sublato, mox legitimâ electione successit *Innocentius VII.* Italus, eâ tamen pactâ conditione, ut pro unione Ecclesiæ restituenda, se Pontificatu abdicet, si eundem pro Ecclesiæ tranquillitate suus æmulus *Petrus de Luna* à spiritalibus Cardinalibus anno 1394. sub nomine *Benedicti XIII.* electus Pseudo-Pontifex dimiserit. *Innocentius VII.* Pontificatum adeptus, perinde ac æmulus *Petrus de Luna*, nihil minùs quàm abdicationem curavit, itaque schisma usque ad annum 1406. quo *Innocentius VII.* defunctus est, suâ pertinaciâ aluit.

Interea etiam diem suum clausit *Clemens VII.* Antipapa, anno 1394. Avenione defunctus, in cujus locum eodem anno ejus Pseudo-Cardinales suffecerunt *Petrum de Luna* sub nomine *Benedicti XIII.* eâ tamen, in quam ipse consensit, conditione, ut cedat Pontificatum cedentæ æmulo *Innocentio VII.*

Sed ille neque ad gemini Concilii sententiam, *Pisani* primùm 1409. ac deinde *Constantiensis* 1417. titulum malè usurpatum dimisit, usque ad mortem pertinax, scilicet usque ad annum 1423. quo *Paniscolæ* in arce Regni Valentiae miser decessit, à toto Christiano Orbe, exceptâ *Paniscolâ*, relictus,

is , cùm schisma fovisset annis omnino
cenis.

Innocentio VII. autem , vero Pontifice ,
mo 1406. defuncto , legitimâ electione
ccessit *Gregorius XII.* Venetus 30. Nov.
406. in Concilio Pisano 1409. unâ cum *Pe-
o de Luna* Antipapa , schismatis tollendi
ausâ , abdicatus , qui tamen Pontificatum
bfirmatus retinuit usque ad annum 1415.
quo illum per Procuratorem *Carolus de Ma-
atestis* , Arimini Dominum , die 4. Julii
Constantiæ in Concilio dimisit , retento ti-
tulo Cardinalis Portuensis & Legati perpe-
tui Marchiæ Anconitanæ , obiit deinde
privatus *Recinetti* 1417. cùm sedisset annis
octo , mensibus septem , scilicet à trigesimo
Novembris anni 1406. usque ad 4. Julii
1415.

Post depositos , schismatis tollendi cau-
sâ , 1409. in Concilio Pisano *Gregorium XII.*
Pontificem legitimum , & *Petrum de Luna*
Pseudo-Papam Cardinales viginti quatuor
conclave ingressi elegerunt 26. Junii *Petrum
Philarethum* Græcum , Ord. FF. Minorum ,
Archiepiscopum Mediolanensem sub nomi-
ne *Alexandri V.* qui è vivis decessit 1410.
3. Maji Bononiæ.

In ejus locum creatus est Pontifex 1410.
17. Maji. *Joannes XXIII.* Neapolitanus , qui
1415. in Concilio Constantiensi , quod ip-
se convocaverat , rogatus cedere Papatum ,

id pro bono pacis Ecclesiæ se facturum promisit. Idem rogatus in Sessione secunda à Patriarcha Antiocheno, nomine totius Concilii, ut ultrocedat, in eam petitionem rursus consensit, eâ adjectâ conditione, si idem facerent *Gregorius XII.* & *Benedictus XIII.* sive *Petrus de Luna*, nuper 1409. in CC. Pisano jam depositi; quam ob rem magnas *Joanni* Papæ gratias egit *Sigismundus* Imperator, ejus pedes exosculatus. In Sessione 3tia cum *Joanni* dimittendus esset Pontificatus, ille nocte præcedente clam sub alieno habitu *Constantia* aufugit *Schaffbusum*, missis tamen ad *Sigismundum* literis, non metu, sed ob æris intemperiem se discessisse, & factæ promissioni adhuc inhærere scripsit. Retractus ex fuga sententiæ depositionis statim acquievit, & 31. Maji 1415. insignia Pontificalia deposuit, datus pro custodia *Ludovico* Electori Palatino, qui tunc non *Joanni XXIII.* sed *Gregorio XII.* Veneto, 1409. Pisis depositus, adhærebat, à quo ultra tres annos in castro Heidelbergensi fuit detentus sub custodibus Germanis, ne cum Italis communicare posset, dignè tamen toto tempore habitus.

Intercefferunt tandem Florentini, ut urgeretur Elector Palatinus ad dimittendum è custodia Heidelbergensi *Joannem* Papam depositum, qui acceptis ob sumptus triginta aureorum millibus illum dimisit, Hæc *Jo-*
annis

ius depositio facta est Constantiæ, antequàm concilium esset universale, quia ii, qui pro *gregorio XII. & Petro de Luna* stabant, non in *Constantiæ* advenerant; approbata tamen postea fuit ab universo Concilio, iis iam *Cardinalibus*, qui partes *Petri de Luna* iàs sectabantur. Huic suæ depositioni accuiescens *Joannes*, postea se ultro stitit *Marno V.*, & ab eodem constitutus Collegii *Cardinalium* Decanus, privatus obiit 22. Decemb. 1419.

Post depositionem *Joannis XXIII.* legitimi Pontificis, decretum est in Concilio, ne quis ex tribus Pontificibus schismaticis de novo in Papam eligeretur, neque *Gregorius XII.* Venetus, aliàs *Pisis* depositus; neque *Joannes XXIII.* modò *Constantiæ* volens Pontificatu exutus, neque *Petrus de Luna* Pseudo Pontifex, dudum jam in CC. *Pisano* abjectus.

Actum deinde per *Sigismundum Imperatorem*, ut *Gregorius XII.*, qui licet 1409. in sui depositionem *Pisis* consensisset, usque huc tamen legitimum Pontificem se gerebat, Concilium *Constantiæ* convocaret, ut generale esset: quod licet ipse absens, & *Arimini* residens, fecit, misso *Constantiam* *Carolo de Malatestis*, qui suo nomine Pontificatum propter communem Ecclesiæ pacem 1415. resignaret.

His duobus Pontificibus *Johanne XXII* *Gregorio XII.* aliàs legitimè electis , in eodem modum exauctoratis , restabat tertia solum *Benedicti XIII.* sive *Petri de Luna* , quæ nondum dimittendum malè usurpatum Pontificatum adduceret *Sigismundus* Imperator, triennii scilicet, totam prope Europam peragravit, nunc ad Regem Galliarum, nunc in Hispaniam ad Reges Castellæ & Aragoniæ, jam in Angliam denique ad Regem Navarræ profectus erat, ut ipsis defectionem à Pseudo papa *Petro de Luna* persuaderet. Apud Regem Navarræ cum Cæsar ageret, aderat simul *Ferdinandus* Rex Aragoniæ, ambo Reges proximam defectionem minantur *Petro de Luna* , nisi cæterorum Pontificum exempla secutus, Pontificatui renuntiet, eludit ille, quidquid suaderent Reges. Hanc superbi hominis contumaciam averfati Reges, repudiato *Petro*, adhærent Constantiensi Concilio, atque ita quæ fiebant à Concilio; agebantur per quinque nationes, Gallicam videlicet, Italicam, Germanicam, Hispanicam & Anglicanam, quæ nationes constituebant totum Concilium.

Ita à toto Concilio per omnes quinque nationes privatur usurpato Papatu contumax *Petrus de Luna* , & Imperatore *Sigismundo* ad Concilium Constantiam reverso die 8. Novemb. 1417. duo & triginta Cardinales conclave ingressi unà cum deputatis, ejuslibet

et nationis, die undecimâ Novembris
 ant *Martinum V.* Campanum ex Principi-
 s *de Columna*, eminentis virtutis virum, qui
 x coronatus Legatum mittit in Hispani-
 a contra *Petrum de Luna*, ut solemniter ipsi
 dicet factam ejus depositionem, atque in-
 as adhærentes latam excommunicationem.
 rogatur multis *Petrus* à Legato, ut liberè
 dicet pro unionē Ecclesiæ, negat ille. Itâ
 actum, ut illi etiam Pseudo-Cardinales,
 ui usque huc ipsi adhæserant, recederent;
 nec alii ipsum festarentur, quam duo Car-
 dinales schismatici, Carthusianus unus, alter
 auditor Cameræ unâ cum Rege Scotiæ, qui
 camen & ipse saniora edoctus, ad *Martinum*
 legitimum Pastorem cum toto Christiano
 populo transiit solâ *Paniscola*, Regni Valen-
 tini arcē, sub obedientiâ Pseudo-pastoris per-
 severante.

Mortuo 1424. *Petro de Luna*, nondum
 omnimodè schisma sublatum est, quia pau-
 ci, qui restabant ejus pseudo-Cardinales,
 elegerunt eodem anno novum idolum sub
 nomine *Clementis VIII.* 17. Maji *Paniscolæ*
 coronatum, qui ut schismati finem impone-
 ret, anno 1429. 21. Julii ultro larvam de-
 posuit. *Acta Conciliorum Harduini* in Con-
 stantiensi, quod incepit diē 22. Aprilis, præ-
 sentibus cum Imperatore quatuor Patriar-
 chis & mille ferè Patribus, ex quibus trecen-
 ti erant Episcopi.

Initio hujus Concilii per duas primas sessiones ut legitimus Papa præfuit *Jordanus XXIII.*, qui etiam synodum convocavit. Post ejus à Concilio recessum præfuit *Petrus de Alliaco* Cardinalis Cameracensis tertiz sessioni: Quartæ *Jordanus Albanensis* Episcopus Cardinalis de *Ursinis*. Cæteris usque *Martini V.* electionem præfuit *Joannes* Cardinalis Episcopus Ostiensis. Quatuor extremæ habitæ sunt sub *Martino V.* Hæc prima causa Concilii.

Altera Concilii Constantiensis causa fuit ad extinguendam in ortu suo hæresin Hussiticam.

A N N S 1414.

Ut motus Hussitici facilius componeretur, visum fuit *Sigismundo* Imperatori auctoritate sectæ præcipuos *Hussum* & *Hieronymum Pragensem* ad Concilium ex Bohemia *Constantiam* evocare, & ne quid sub itinere sinistri paterentur, scripto cavet Imperator, & saluum conductum promittit. Hæc fide literarum fretus, *Joannes Huss* securè medio Octobri iter aggreditur, & 20. Octobris 1414. *Norimbergam* veniens, apud parochum *S. Sebaldi* divertit, multa de novella sua doctrina locutus, nec parvi ab urbis Clero habitus. Inde iter profequitur & eodem anno *Constantiam* advenit Sabatho post festum omnium Sanctorum.

In

In hospitium recipitur in platea S. Pauli
ad quandam viduam. *Hufs* ubi *Constantiam*
venit, vidit longè aliam esse discep-
andi rationem in cœtu Patrum totius Orbis,
uàm *Pragæ* in Sacello *Betbleem* coram Lai-
is, novitatum cupidis; vel in aulâ coram
Nobilibus, censuum avidis; aut in foro co-
ram minaci & Clero infestâ plebe. Viditibi
in Concilio notos sibi, & pridem infestos
Clericos Bohemos, ad accusandum paratos.
Extrema itaque sibi instare veritus, ut eva-
dere posset, currum rusticarum conduxit,
quem clanculum ascendens, stramine tectus
se abdidit, atque ita ex urbe eductus pul-
chrè sibi videbatur evasisse. Hoc ubi resciv-
it Senatus Constantiensis, assumptâ aliquâ
Satellitum catervâ, insequitur & deprehen-
sum *Constantiam* abduxit. Advolat undequaque
omnis populus: *Hufs* gnaviter fugæ inten-
tus subitò è manu satellitum evanescit, &
promiscuæ multitudini se inferens, latibulum
quærit; iterum deprehensus, arctiùs in mo-
nasterio Fratrum Minorum S. Francisci cu-
stoditur. Supervenit interea etiam *Hiero-*
nymus, unico scholari clerico comitatus, &
latenter urbem ingressus, nemine conscio,
ad valvas Ecclesiæ S. Stephani schedam af-
figit, quâ *Hussum* à culpa excusare conatur.
Postea dum Patribus innotuit, in arce *Gott-*
lieben, Constantiæ proximâ, sub honesta
custodia detentus est, quotidie à viris doctis
fre-

frequentatus & per longas disceptationes ad saniora principia flexus. *Coclæus lib. 2. h. 7. Hussitica.*

A N N U S 1415.

Cum rumor iste in populum spargeretur, quod *Hussus* cum *Hieronymo* ab Orthodoxis convicti & persuasi, ab errore vellent desistere, & falsa dogmata revocare, tanta erat in urbe exultatio, ut in communis gaudiū signum campanæ tertio per urbem compulsarentur. Nec diū duravit hæc vulgi lætitia. Quanquam enim ambo publicè testarentur, se in doctrinis errasse, & falsa docuisse, atque ad revocandum paratos esse, cum ultra juberentur, revocationem & falsa sua dogmata scripto dare, atque in patriam ad Bohemos mittere, nec pedem in Bohemiam referre; pertinaciter ambo utrumque abnuerunt. *Coclæus lib. 2. Histor. Hussit.*

Hieronymus subinde fugâ elapsus, usque ad confinia Bohemiæ pervenit & divertens apud Parochum quendam, qui plures tunc Sacerdotes fortè ad se invitaverat, jactat multis suos de Patribus Constantiæ in doctrina triumphos, & *Hussi* victorias. Eo sermone consternati Sacerdotes, rem clam referunt ad loci Præfectum, qui manè altero stipatus aliquot equitibus *Hieronymum* in itinere sibi obvium interceptit, & *Constantiam* perduxit. *Cocl. lib. 2.*

Sessio-

Seffione XV. *Joannes Hufs* productus ex
 rcere in Concilium jubetur editiore stare
 co, ut à pluribus videri & audiri possit.
 xhibentur ejus dogmata, à lege divina
 iena, jubetur revocare, & non supra
 cclesiam, sed ad sobrietatem sapere. Ste.
 it ille in proposito pertinax, ut neque vi-
 tus rationibus vinci vellet, se genuinum
 Evangelii æmulatorem & Christi discipulum
 dictitans, cæteros longè à traditionibus A-
 postolorum abuisse, qui opes & delicias se-
 ctarentur ex Clero, vel dominatum in po-
 pulo, qui subtractis pauperibus Ecclesiæ
 bonis, ea vel in canes alendos profunde-
 rent, vel luxu consumerent. Stâ verò Ju-
 lii 1415. *Hussus* rursùm eductus ex carcere,
 & introductus in majorem Ecclesiâ, ubi
 plenus erat Patrum confessus, præsentem in
 Regali habitu *Sigismundo* cum Electoribus, jus-
 sus damnare 45. articulos *Wicleffi*, cum pau-
 lisper quasi perplexus hæreret, noluit hæ-
 resiarchæ doctrinam condemnare. Iterùm
 jussus sua prava dogmata revocare, *hæresis*
co, inquit, *ne mendax fiam revocando*. Pro-
 fertur ergo in illum sententia, & commit-
 titur 7. Episcopis Mediolanensi, Astensi,
 Alexandrino, Feltunsi, Bagarenfi & Wor-
 matiensis, mox eâdem die solenniter degra-
 dandus. Indutus ergo, velut missam di-
 cturus sacris vestibus, primùm calice, dein-
 de cæteris ex ordine sacris vestibus subtra-
 ctis

dis, capite tonsus iudicio seculari committitur. Imperator degradationi præfatum tradidit *Ludovico* Electori Palatino, recipiens *Hussiam* alto pileo papyraceo ætatum cum inscriptione: *hic est Hæresis* tradidit eum tortoribus. Ita ductus ad eum supplicii videt in quodam cemeterio comburi suos libros. Ad rogi cum venit, genuflexus recitavit quosdam Psalmos, & exutus vestibus, revinctis post tergum manibus, palo alligatur in medio rogi. Attequàm autem rogi accenderetur, adequitanti *Ludovicus* Elector Palatinus & Comes de *Pappenheim* ultimò *Hussiam* commoventes, ut revocaret: ille oculis in cælum retortis falsò sibi errores imputatos esse testatus, in hæresi perseveravit. His dictis, accensus est rogi, exortà flammâ bis clamavit: *Christe Fili DEI miserere mei*, cum tertio clamare vellet, flamma vocem interclusit. Corporis exusti cineres liqores per Rhenum disperferunt. 7. Julii 1415. *Coclaeus lib. 2.*

Illud falsum est, quod passim circumfertur, *Hussiam* in rogo constitutum, quasi vaticinatum esse: *Hodiè ego Anser obo* (nam *Hus* Bohemicè anserem sonat) *post sæculum succedet cygnus me vindicaturus*. Nemo enim est ex Synchronis, qui ullam hujus fabellæ mentionem faciat.

Eodem anno 1415. 24. Sept. cum damna-

na-

ita suâ hæresi *Hieronymus* fidem Catholici-
am professus esset, & per Ss. Trinitatem
râisset, se in fide Orthodoxa perpetuò
mansurum, ob hanc abjuratorem quia ma-
gis audiit apud Hussitas, mente confusus flu-
tuare cæpit, & ut suprâ dixi, clam aufu-
git, & ex Bohemiæ confiniis reductus, tan-
quam relapsus in arctiorem carcerem est
mandatus, nullis persuasionibus adducen-
dus, ut revocationem prius factam, ratam
haberet. *Coclaeus lib. 3.*

A N N U S 1416.

Facta *Hieronymi* Pragensis nemo melius
expressit, quàm *Poggius Florentinus* in epi-
stola ad concivem suum *Leonardum Arctinum*
quam refert *Aneas Sylvius* tunc pariter Syn-
chronus in Hist. Hussit.

POGGIUS LEANDRO SALUTEM.

Cum Constantiam revertissem, cæpta est
agi causâ *Hieronymi*, quem hæreticum fe-
runt. Hanc tibi recensere institui. Fate-
or neminem me vidisse unquam, qui in cau-
sa dicenda, præsertim capitis, magis acce-
deret ad facundiam præcorum, quos tanto-
pere admiramur. Mirum est, vidisse, qui-
bus verbis, quâ facundiâ, quibus argumen-
tis, quo vultu, quo ore, quâ fiduciâ re-
sponderit adversariis, ac demum causam
perorârit, ut dolendum sit, tam nobile in-
geni-

genium ad hæresis studia divertisse. Attin-
gam locos quosdam illustriores, ex quibus
viri doctrinam possis perspicere. Cum mu-
ta in hunc *Hieronymum* congesta essent, qui-
bus arguebatur hæresis, tandem placuit, ut
publicè singulis, quæ sibi objicerentur, re-
sponderet. Ita in concionem deductus
diutius recusavit respondere, asserens se
debere prius causam suam agere, quàm re-
spondere maledictis adversariorum. Hæc
conditio cum negaretur, stans in medio
concionis ait: *quænam est hæc iniquitas, ut
cum 340. diebus in durissimis carceribus fui, in
sordibus, in squalore, in stercore, in compedibus,
in rerum omnium inopia, adversarios meos sem-
per audieritis, me unam horam nolitis audire.
Hinc est, quod mentibus vestris prius me tanquam
hominem improbum judicaveritis, quàm, qui fue-
rim, potueritis agnoscere. Atqui homines estis,
non Dii: non perpetui, sed mortales. Labi, er-
rare, falli, decipi, seduci potestis. Hic mun-
di lumina, hic orbis terrarum prudentiores esse
dicuntur. Maxime vos decet laborare; nequid
temerè, nequid inconsultè, nequid præter justitiam
faciatis. Ego quidem homuncio sum, cujus de capite
agitur. Nec pro me hæc loquor, qui mortalis existo,
verùm indignum mihi videtur, sapientiam tot vi-
rorum aliquid adversum me statuere præter equi-
tatem, non tantum re, quantum exemplo nocitu-
rum.* Hæc Hieronymus Pragensis ornatè
cum diservisset, strepitu & murmure pluri-
mo-

eorum sermonem ejus interpellante, ut
rimum ad errores suos responderet, dein-
e loquendi, quæ vellet, facultas daretur.
legebantur ergo ex pulpito singula capita
accusationis. Tum rogabatur, an quid
vellet objicere. Incredibile dictu est, quàm
callidè responderet: quibus se tueretur ar-
gumentis, nihil unquam protulit indignum
bono viro. Omnia falsa esse dicebat, &
crimina conficta. Cum diceretur, illum
Apostolicæ Sedis detractorem, oppugna-
torem Romani Pontificis, persecutorem
Prælatorum, & Cleri inimicum fuisse, tunc
surgens quærebundâ voce, & manibus por-
rectis ait: *Quod nunc me vertam, Patres con-
scripti? quorum auxilium implorem? quos depre-
cor? quos obtestor? vósne? at isti persecutores
inei vestras mentes à mea salute alienaverunt, cum
universorum me hostem esse dixerunt. Eorum, qui
sunt me judicaturi? nempe arbitrati sunt, si eti-
am ea, quæ in me confinxerunt, levia videren-
tur, tamen vos vestris sententiis oppressuros com-
munem omnium hostem atque oppugnatorem, qua-
lem isti me esse falsissimè sunt mentiti. Itaque
si eorum verbis fidem habetis, nihil est, quod de
mea salute sperandum sit. Hæc Hieronymus.
Multos salibus perstrinxit, multos persæ-
pè in re mæsta ridere coëgit, jocando in
eorum objurgationes. Cum rogaretur, quid
sentiret de sacramento, respondit: *Antea
panem in consecratione & post, verum Christi.*
Cor;*

Corpus. Tunc quidam: *Atqui ajunt , te xisse post consecrationem remanere panem , spondit, cum illud apud pistorem remanet : manet panis.* Cuidam ex ordine Prædicatorum acrius invehenti ait : *Tace Hypocrit.* Quendam præcipuum adversarium nunquam nisi canem vel asinum compellabat. **Cum** criminum multitudinem res eo die transire non posset, in diem tertium dilata est; quæ die cum singulorum criminum argumenta recitata essent, ac testibus confirmata, tunc ille surgens ait: *Quoniam adversarios meos diligenter audistis, consequens est, ut me quoque dicentem æquis animis audiat.* tunc ille ait: *Scio viri doctissimi plures fuisse excellentes viros, indigna suis virtutibus perpeßos, falsis oppressoribus, iniquissimis judiciis condemnatos.* Incipiens à Socrate à suis injustè damnato, Boëtii quoque mortem indignam commemoravit; Moysen Legislatorem sapiens à suis calumniatum; Joseph à fratribus iniquè venditum & accusatum, Prophetas, Christum etiam falsis testibus & sententiis damnatum; Stephanum à Sacerdotum collegio interfectum, Apostolos morte damnatos, non tanquam bonos, sed velut seditiosos: *Iniquum esse ait damnari Sacerdotem & Sacerdote.* Porro ait, cum omne causæ pondus in testibus situm sit, multis rationibus docuit, nullam his testibus fidem esse habendam, præsertim cum ex malevolen-

len-

ia loquantur: addidit, se sponte venisse ad Concilium ad se purgandum, vitam & studia exponens, hunc etiam mon priscis sanctissimis & doctissimis viris esse. Augustinum & Hieronymum dissen- te, neque solum diversa sensisse, sed etiam contraria, nullâ hæresis suspicione. Expectabant omnes, ut se vel purgaret retractando objecta, aut veniam postularet retractorum, at ille nec se errasse asseverans, nec retractare aliorum falsa crimina velle; tandem descendit in laudationem *Joannis* Hufs ad ignem damnati, virum illum bonum, justum & sanctum, atque illâ morte indignum appellans: se quoque paratum quodvis supplicium forti & constanti animo adire, seque inimicis suis cedere, qui tamen aliquando coram DEO in judicio extremo responsuri sint. Magnus erat adstantium dolor, cupiebant virum tam egregium salvari, si bona mens affuisset, ille autem in sententia perseverans, mortem appetere videbatur, laudansque *Joannem* Hufs ait, nihil illum contra Ecclesiæ DEI statum sensisse, sed adversus abusus Cleri, & fastum Prælatorum. Hoc autem maximi ingenii fuit, cum interromperetur sæpius oratio sua a nonnullis ejus sententias carpentibus, neminem intactum reliquit, omnes ulciscens vel erubescere coëgit, vel tacere. Surgente murmure silebat, turbam quan-

K k

dóque

Tom. IX. P. *Conradi Hertenberger Soc. Jesu.*

dóque increpans, ut eum loqui paterent
cùm non essent ampliùs audituri. Illud
rabile, cùm per dies 340. fuerat in fun
turris fatidæ & obscuræ, ut ipse quere
tur, quo in loco nec legendi, nec videri
habuerit facultatem, tamen tot Sapien
tæ testimonia, opiniones, Doctores Ecclesiæ
in medium protulit pro sua sententia, quæ
omnem operam impendisset. Vox ejus su
avis, aperta, resonans erat, quadam cu
dignitate oratoris: gestus vel ad indignatio
nem exprimendam, vel ad commovendam
commiserationem, quam tamen neque pos
tulabat, neque consequi cupiebat. Sta
bat impavidus, mortem non contemnat
solum, sed appetens, alterum Catonem di
xisses. O virum dignum memoriâ hominum
sempiternâ! non laudo, liquid adversus
Ecclesiæ instituta sentiebat, doctrinam ad
miror rerum plurimarum, scientiam, elo
quium, dicendi suavitatem, & argutiam
respondendi. Sed vereor, ne hæc omnia
in pestem suam sibi fuerint à natura concessa.
Datum deinde spatium pœnitendi bi
duo, multi ad eum accesserunt viri eruditis
simi, ut ipsum à sua sententia amoverent,
inter quos Cardinalis Florentinus illum ad
iit, ut flecteret, sed cùm pertinaciùs perse
veraret in erroribus, per Conciliū hære
tis damnatus est, & igne combustus. Jucun
dâ fronte & alacri vultu ad exitum suum
acce-

cessit; non ignem expavit, non tormen-
genus, non mortis. Cum venisset ad lo-
cum mortis, se ipsum exuit vestimentis,
et procumbens flexis genibus veneratus
est palum, ad quem ligatus fuit. Primum
inhibuit madentibus cum catena nudus ad
alium constrictus fuit, ligna deinde circum-
posita pectore tenuis, non minuscula, sed
rossa, paleis interjectis. Dum flamma ad-
hibita, canere cepit hymnum quandam,
quem fumus & ignis vix interrupit. Hoc
maximum animi constantis signum, cum li-
stor ignem post tergum (ne id videret)
injacere vellet; *huc, ait, accede, & in conspe-
ctu accende ignem; si enim illum timuisssem, nun-
quam ad hunc locum, quem effugiendi facultas e-
rat, accessissem.* Hoc modo vir (præter fi-
dem) egregius est consumptus. Vidi hunc
exitum, singulos actus inspexi, siue perfidi-
am, siue pertinaciam id egerit. Nec Muti-
us ille tam fidenti animo passus est membrum
uri, quam iste universum corpus. Parce
meis verbis, si longior fui, res tamen am-
pliolem narrationem poscebat, sed nolui
esse nimium loquax. Vale mi Leonarde.
Constantiæ III. Calendas Junii, quâ die hic
Hieronymus hæresis pœnas luit.

Joannes Huss Sacerdos erat, idemque
Professor: *Hieronymus* è Laicorum ordine
pariter professor, per omnia, exceptâ fide,
egregius. Cineres exustorum, ne rape-

restitit à Bohemis, in locum pri-
cipum tamen eorum, letters, in-
it, vultu sacrum redderunt in pax
ambo Martyrum honores à suis
sunt; relatis enim iis in Bohemiam.
Illa erant Constantia ab utroque
châ, Discipuli eorum mox in
gati, statuunt quot annis celebra-
vam memoriam.

Sub ipso hoc Constantiensi Concilio
Septentrionalis sive Brandeburgica
mundo Imperatore translata est ad Fran-
Zelleranum Norimbergensem Burger-
qui vendito civibus Norimbergensibus
praviatu, non tam pretio, quam suo
rito Marchiam est consecutus, eamque
hodierna tempora ad posteros transmi-
tens immensum auctam. Fundata illa erat
mum ab Henrico Aucope contra Slavorum
victorum irruptiones. Deinde à Barbaro
in feudum data Alberto Urso ex gente An-
haltina; hæc porro familia cum expirâ-
set in Waldemaro, imperante Ludovico Bavar-
hic eam investivit filium cognominem Ludo-
vicum, hujus denique frater Otto eam 1373.
vendidit Carolo IV. Imperatori; hic anno
1376. Marchionem instituit Sigismundum fi-
lium, Hungariæ postea Regem & Impera-
torem. Hic demum cum in tota gente
sua Luxemburgica hæredem maron non ha-
beret, eo honore insignivit Bridenicum ex
Comi-

rite Zollerano Burgravium Norimber-
 em. Idem Imperator 1415. *Joanneth*
viciscum Gonzagam primum constituit *Mar-*
Marchionem. Et *Amedeum* Sabaudia
 mitem, postea sub nomine *Felicitis* Pleu-
 - Papam, creat primum Ducem Sabau-
 -e. *Fridericum* item *Bellicoso* Misniae Marchio-
 confert anno 1423. Ducatum *Saxoniae*
 am Electorali dignitate, quod eo anno *Al-*
 rtus Dux Saxoniae ex stirpe Anhaltina sine
 saerede decessisset, exclusis, qui de eadem
 stirpe Anhaltina erant, Ducibus Saxo-Lau-
 enburgicis, ex eo, quod *Ericus* Dux Lau-
 enburgicus, penes quem jus proximum e-
 rat, *Alberto* Saxoniae Electori in Electoratu
 succedendi, utpote in quarto gradu junctum,
 intra statutos temporis limites detrectaret
 a *Sigismundo* nova dignitate investiri.

A N N U S 1417.

Incredibile, quantum Bohemi fuerint ex-
 asperati contra Concilium Constantiense &
Sigismundum Imperatorem, cum nuntium
 accepissent de supplicio *Joanni Hase* & *Hier-*
ronymo illato, quanquam utrique salvum con-
 ductum Caesar promississet. Sed & ipse *Wen-*
ceslaus Rex agerrime tulit, se propterea
 contemptum ratus. Excusant Patres Con-
 cillii *Sigismundum*, quod ille pro sua autho-
 ritate publicis literis cavendo, fecerit, quod
 potuerit; Concilium autem judicasse, Hae-

refiarchis saluum conductum, cum vergat in multorum
 nictem, quam leges divinæ
 rat tunc in aula *Wenceslai* Ca
 me oribus, sed animo vale
Trox ita dictus à pago *Tro*
 nensis cenobii Canonicorum
 ubi natus erat, cum nobiles a
 gerent, *Cviker* autem vel Bohemus
 est cognominatus, quod anno 1412
 ento prælio contra Lithuanos pro
 ris pugnans, sagittâ tactus, unius
 duram tulerit. Accesserunt *Jacobi*
 sensis, qui *H. ss* in cathedra Ecclesie
 kem successerat, cum *Petro* *Misna*
 Dresdensi totus erat in eo, ut populus
 tra Sacerdotes jam irritato, & novus
 cupido, Præ communionem sub utraque
 specie persuaderet, magnâ etiam partici
 pademicorum per disputationes in huius
 rorem inductâ, nec destitit, donec an
 1.29 moreretur, mixus illo *Joannis* cap
 versu 54. *Nisi manducaveritis carnem filii ho*
nis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis
vitam in vobis. Increvit hæc secta adeo, ut
 duorum annorum spatium non tantum Præ
 reciperetur anno 1419. sed quadraginta &
 amplius millia festis sollemnioribus in mon
 te, quem à tabernaculis *Tabor* appellâmus,
 ad *Austam* urbem convenirent, quibus Sa
 cerdotes impurissimi sine prævia confessione

33 (0) 33

519

vinum porrigebant, credebant e-
 ita à Christo præceptum, ignari,
 corpus Christi & caro non masticen-
 su sacramenti, ceu alii vulgares cibi;
 sanguis absit à corpore Christi vivo,
 alius in sacramento Christus accipiatur,
 est vivus, hoc est constans corpo-
 re sanguine; cum enim Joannis 6. fit
 mentio panis & vini, non una fit mentio
 modo, quo sumitur Christus in sacra-
 mento.

hæc multitudo *Taboritica* nihil adhuc mi-
 re habebat, sed sudibus, aliisque rusti-
 instrumentis armati, Imperia expecta-
 bant *Nicolaus de Hufs* & suæ sectæ Sacerdotum,
 nec anno 1420. *Joannes Ziska* accederet,
 omne nefas paratus.

A N N U S 1418. & 1419.

Promovit *Taboritarum* sectam adventus
Picardorum, qui anno 1418. ex Gallia Belgi-
 egressi, primum in Bohemiam venerunt,
 viri numero quadraginta cum liberis & uxori-
 bus, à furioso popello gratanter in urbem
 recepti. Horum Antesignanus *Adamus* Fi-
 lium DEI se jactans, suis præstigiis rudium
 animos sibi concilians, brevi non parvam
 mulierum & virorum plebem ad se traxit,
 quos jubet nudos incedere, & *Adamitas* vo-
 cari. His connubia promiscua; nefas ta-
 men injussu *Adami*, mulieri commisceri, sed
 ut quisque incensus in aliquam exarsit, eam

1. 2. Ver
 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839.

*sepultum, ut ipse elegerat. asterium aulae regiae ab Hussi-
, & sepulchris Regum effractis,
atur, piscator quidam Regis cor-
git, & in loculo apud se domi re-
ragâ deinde composita, cum in cor-
lai inquireretur, acceptis 20. aureis
dit, justo funere tumulandum. Die
morte Wenceslai 17. & 18. Augusti
n populus Pragæ in cœnobîa grassatur,
auro & argento è templis & monaste-
abrepto, cruce pontis Pragensis in pro-
entem dejecta. Initium factum à Carthu-
anis in minore civitate Pragensi. Carthu-
ani spinis coronati per urbem ducti, præ-
cedente impudico scurrâ in habitu Sacerdo-
is, manu calicem gestante, qui eâdem no-
cte à Senatu capite plexus est. Carthusiani
deinde in carcerem urbis novæ Pragensis
conjecti, & divinâ inde ope salvati, ad Cis-
tercienses se conferunt *Sedlecium*, ubi ab hæ-
reticis deprehensi, quâ ferro, quâ igne sunt
absumpti. Idem experti sunt Pragæ Bene-
dictini, Norbertini, Canonici Regulares,
Carmelitæ, Augustiniani &c. Auctore ve-
teris urbis consule. Pro clariori notitia è re-
fore existimo, situm urbis Pragensis, pau-
cis explicare.*

Urbem secât fluvius *Moldæva* in partem
Septentrionalem & meridionalem. Ad ri-
pam septentrionalem secundum decursum

eundem fluvium urinam misit. Hoc videns familiarium unus, Regi dicebat: Papæ quàm propè equus iste Herum suum imitatur. Quid ita? reponit Imperator. Tunc ille; equus, inquit, aquam in aquas immittit; Tu iis munera & beneficia largiris, qui opibus altundè abundant. Sensit Imperator, se festivè accusari, quòd ministri bene meriti rationem non haberet. Tum ait: mihi equidem nunquam defuit benefaciendi voluntas, sed Principum beneficia non semper in bene meritos redeunt, potius verò in eos, quibus fato destinantur. Postea otium nactus Imperator, duas pyxides parvis magnitudinis, unam auro, alteram plumbo refertam, familiari suo exhibuit, datâ optione, ut, quam eligeret, eam sibi retineret. Ille suo errore plumbeam arripuit, Tunc Imperator: vides, non mihi benefaciendi voluntatem, sed tibi fortunam defuisse. Atque inde symbolum est: *Sic cedunt munera fati.* Ethnicorum proverbium est: *Quod fati decretum est, id nemini licet evitari,* quam opinionem tenuit Homerus in Odyss.

Accidet illi,

Quod fatum, Parcæque graves in stamine nent.

Nascenti tum, cum matris promergeret alvo.

Ad easdem alludit Seneca in Oedipo:

Fatis agimur, cedite fati.

Non sollicitæ possunt curæ

Mu-

*Mutare rati stamina fusi
Quidquid patimur mortale genus;
Quicquid facimus, venit ex alto,
Sed vâque sua decreta cõlis
Lachesis, durâ revoluta manû.
Omnia certo trãnste vādunt,
Non illa DEO vertisse licet.*

Et Martialis.

*Lanificas nulli tres exorare puellas
Contigit, observant, quem statuere diem.*

Itaque dum fila trahunt, huic de filo cras-
sior torquent laqueum, illi ex auro diade-
ma, alii è byssino purpuram: Allis candi-
da nent fata, atra aliis.

Deæ Fortunæ cultum, apud Romanos
maximè, innumera testantur lapidum monu-
menta & appensa anathemata, ut videre est
apud *Kircherum* in Latio, ubi exhibet rude-
ra templi Fortunæ. Cum enim ingenti me-
tu, periculo vel labore premessentur, vota
Diis suis tutelaribus nuncupabant, quæ po-
stea metu vel periculo defuncti, solvere
dicebantur, cum in eorum templis, statu-
is & alibi donaria aut votivas tabellas sus-
pendebant, quo grati erga Servatores De-
os animi monumentum extaret.

Siqui naufragium fecissent, criminis sui
speciem in tabella exhibebant, eamque è
pariete templi suspensam, unâ cum vesti-
mentis, in quibus servati fuissent, Neptu-
no, maris arbitro, consecrabant.

De tabulis quidem *Horatius* testatur Ode
5. lib. 1. ad *Pyrrhum*.

- - me tabulâ sacer
Votivâ paries indicat uvula.

Vestium autem votivarum meminit *Vir-*
gilius lib. 12. *Æneidos* à versu 766.

Fortè sacer *Fauni* foliis oleaster amaris

Hic steterat, nautis olim venerabile signum

Servati ex undis; ubi figere dona solebant

Laurenti Divo (*Neptuno*) & votas sus-
pendere vestes.

Virgines nupturæ, ut felix fortirentur
conjugium, puppas *Veneri* vovebant, de
quo *Persius* satyrâ 2.

Nempe hoc, quod *Veneri* donatæ à *Virgine*
puppæ.

Pueri, togam virilem sumpturi, bullam
suis Laribus affixerunt, quod in infantia ab
ipsis servati, puberes facti essent. *Persius*
Satyr. 5.

Bullâque succinctis Laribus donata pependit.

Bullâ enim ornabantur pueri in ætate præ-
textata usque ad annum decimum quartum.
Erat autem bulla teste *Macrobio* in cordis
figuram, pendens ante pectus puerorum;
eâque aurea ingenuis: scortea libertinis. *Pli-*
nio teste lib. 33. c. 1. *Priscus Tarquinius* om-
nium primò filium, cum in prætextæ annis
occidisset hostem, bullâ aureâ donavit; un-
de mos bullæ duravit, ut eorum, qui equo
meruissent filii, insigne hoc haberent, cæ-
te-

ri lorum. Servi item, libertate redempti, catenas Laribus, & annulos ferreos Saturno suspendebant. Martialis lib. 3. Epist. 29.

*Has cum gemina compede dedicat catenas,
Saturne tibi, Zoilus, annulos priores.*

Nam ex servili statu evehctus est ad ordinem equestrem, ideo catenas vocat annulos priores. Penatibus quoque vota nuncupabant; qui autem fuerint Dii Penates, non satis conveniunt. Sunt, qui putent, fuisse Neptunum & Apollinem: alii Jovem, Junonem & Minervam. Hetrusci eos Consentes & complices vocabant, sex mares, feminas totidem ignotis nominibus, teste Arnobio lib. 3. Generaliter verò de pictis tabellis Maro canit in catalectis :

*Non ego thure modò aut pictâ tua templa tabella
or nabo. Et Tibullus lib. 1. elegia 3.*

*Nunc Dea! nunc succurre mihi, nam posse me
deri,*

Picta docet templis multa tabella tuis.

Est autem Nunc Dea Isis ex illo Propertii lib. 2. eleg. 28.

Nunc Dea, quæ Nili flumina vacca bibis.

*Nunc Dea utique inde dicta, quæ opem
tunc maxime ferat, ubi tempus & occasio
postulare videntur.*

Crines quoque Diis devotos fuisse accepimus, quod in florida etiam ætate illos sibi propitios habuerint; Mos enim erat apud

pud Romanos Veteres , ut adolescentes ,
quàm diu imberbes essent , comam nutri-
rent , ne deformes haberentur. Adulti
verò , cum primùm tonderent barbam , co-
mam capitis ultra non nutriebant , sed cri-
nes depositos , atque ex arbore , quam hac
de causa capillatam seu capillarem nomina-
bant , suspensos DEO dicebant ; in signum ,
quali depositis adolescentiæ illecebris , jam
virilem maturitatem induisse viderentur ,
simili modo primam barbam consociabant .
Quemadmodum *Neronem* barbam suam , pre-
tiosissimis margaritis adornatam , *Jovi Ca-*
pitolino in pyxide dicasse , *Suetonius* refert .
Quandòque adolescentes , ut muneris ali-
quid à Diis consequerentur , etiam antequam
comam DEO vovebant , veluti rem
magnam atque difficilem ; quippe depositâ
comâ , ornatum omnem adolescentiæ amit-
tere videbantur , qua super re lussit *Martia-*
lis lib. 1. epigr. 32.

Hos tibi Phœbe vovet totos à vertice crines.

Et lib. 5. epig 49.

Quid non cogit amor ! secuit valente capillas

Encolpus , Domino , nec prohibente tamen

&c.

Ut apud *Plutarchum* legitur , *Thesei* tem-
peribus mos erat , ut *Ephebiâ* egressi ,
Delphos proficiscerentur , & comæ deton-
sæ primitias *Phœbo* consecrarent . Apud
Romanos tamen juvenes , usque ad vigesi-
mum

nt, sed Pragenſes paulò poſt Cæſaris ar-
 terriſi, Pragam redeunt, ſolo *Ziſka* cum
 ſ Taboritis reliſto. 20. Decemb. Cæſar
 atnam obtinet, *Ziſkam* in monte ſtantiem
 arcè cinxit, ut evaſurus non credere-
 r. Hoc loco Dux cæcus ordinat curruſ,
 noctu aciem inſtruit. 23. Decemb. ſal-
 is omnibus impedimentis & ſuis turnis per
 aſtra Sigismundi tranſiit, pugna abſtinens,
 Dux cum ſuos in tuto haberet, Cæſari ex-
 ercituſ objecit, hic frigore coactus exer-
 cituſ in Moraviam reduct. Inſequitur
Ziſka, donec Cæſareoſ, anguſto loco conclu-
 ſoſ, ad pugnam cogeret. Cæſar jam Iglaviam
 fugâ pervenerat, ejus exercituſ diſſi-
 patuſ, capti curruſ 450. rebus pretioſiſ o-
 nerati, *Ziſka* prædam inter ſuoſ diſtribuit
 & redit in *Teuſch Brod*, ubi occiſiſ mille
 quingentiſ Catholicis Thaboritæ ſuo more
 Sacerdoteſ in roguſ conſecere. Inde *Ziſ-
 ka* in Austriam excurrit, prædiſ & incen-
 diiſ graſſatuſ. Dux aliuſ Taboritaruſ in
 Marchiam Brandeburgicam effunditur. In-
 terim Pragenſeſ miſſâ in Poloniam legatione,
Sigismundum Coribuſ, Ducis Lithuanie
 fratrem ad coronam invitant; venit ille in
 Bohemiam multo, eoque nequiſſimo ſtipa-
 tuſ milite, & arceſ Pragæ vicinaſ obſidet;
 tunc Regiaruſ partiuſ Affleclæ Regni
 coronam ex urbe Pragenſi transferunt in
 Carlſtein. Re compertâ rebelleſ Pragenſeſ

L 1

ca.

Tom. IX. P. *Conradi Hertenbergæ Soc. Jeſu.*

strum Carlstein obsident, sed prius eorum ab equitibus in aliam arcem clam translatus fuit, ubi paucis consociis diu servata. Quo tempore Pragenses occupantur obsidione arcis Carlstein, Cæsar adducit exercitum ex Moguntini, Trevirensis & Colonienfis Electorum copiis conflatum; his accedunt Palatini, Saxones, Brandenburgici, Brunsvicenses. Cum tanto robore, re nullamemorabili gestâ, Cæsar adversis fractus, & turbatis Imperii negotiis bello Bohemico gerendo se imparem videns, Moraviam Alberto genero donavit, omni spe, de Bohemia recuperanda, abjectâ. *Coclaus lib. Hist. Boh.*

A N N U S 1423.

Horum gnarus Joannes Ziska, hortatur Pragenses, ne Coributum in Regem eligant; secus si fecerint, dissidium minatur cum suis Taboritis. Mirantur Bohemi, quod ipse Ziska terræ liberæ possessionem adire non velit; speraverat autem Ziska regiam dignitatem ab ipsis Pragensibus sibi offerendam, & ferreo tribulo terram feriens ait: ego Pragmam jam fatiscentem de manu Cæsaris semel eripui: occupare etiam potui, nunc eam destruo, ut sciant posterum, me patriam fervare & perdere potuisse. Inde bella gessit cum Pragensibus ad eum contra eos exasperatus, ut etiam Cæsari Sigismundo eos tradere in animo habuerit, si Rex ei dignitatem

em Proregis sponderit. Coclaeus lib. 5.
Ioc ipso anno obiit in castro Helfenburg
Conradus Westphalus in suâ hæresi & Simo-
nia.

A N N U S 1424.

Remisit hoc anno non nihil ira Ziskæ, aliàs
quo tempore fors tulerit, in bella & incen-
dia parati; demum resumptis viribus in Ca-
tholicos furit, & Pragensibus junctus con-
tra Moraviam fertur. Sub hoc dum castel-
lum Priscoviam obsidet, pestis in ejus ex-
ercitu invaluit, quâ ipse correptus die un-
decimo Octobris 1424. obiit, Zaslaviæ se-
pultus. Lapidì Sepulchrali hæc incisa verba:

*Anno 1424. Die Jovis ante Festum Galli vitæ
functus Joannes Ziska à calice, rector rerum
publicarum laborantium in nomine & pro nomi-
ne Dei, hoc templo conditus est.*

Tumulo ejus. Hussitæ aram addiderunt,
fundato Vicario, qui sacra diceret. In fine
utroque oculo captus, curru sublimis vehi
voluit. Clypeo, quo utebatur in bello,
calix insculptus erat. Illud falsum, quod
moriens jusserit pellem sibi abstrahi ad tym-
panum obducendum, cujus sonitu hostibus
terror incutiatur.

Erat ille in arte militari par summis Du-
cibus, neque unquam cum hoste pugnavit,
quin stratagemate aliquo ei illusisset.

Antequam moreretur, *Procopium Woda*,
cognatum suum, quem aliàs in filium adop-

nem hominum, quæ vel nullas causas habent, vel non ex aliqua rationabili ordinatione venientes contingunt. Fortuna vel casus dicitur *ratione hominum*, qui causas illas ignorant, aut non perspiciunt. *Ratione DEI* autem viventis & omnia videntis nihil casu aut fortuito evenire potest. In mundo nullus casus accidit, nulla fortuna mutatur absque divinæ sapientiæ dispositione, quæ causas novit, quare ita permittat, vel immittat. Hinc remedium patientiæ est, si teneamus casus à DEO immitti, quibus hominem vel deprimat, vel extollit.

Malè quidam fata aut casus accūsant, qui casus sinistros & inopinatos iracundè ferunt, qui incendia, furta, rapinas, naufragia fortunæ suæ iniquitati adscribunt, nunquam desinent sortis suæ temeritatem accusare, dicentes: *malò se astrò natos*. Fortunam aliis bene velle, sibi novercam esse, aut superiores humana non curare. Quid Fortunam in jus vocas, quæ culpā caret? quid de casu quereris, qui humani sunt, & fiunt, sicut fieri solent, imò sicut sæpè fieri debent? quid fatum odiosum dicis, quod delicta non præcedit, sed sequitur, vel si etiam absque prævio delicto miseria advenit, occasionem habes virtutis exercendæ. Cùm enim talia fiunt, laudanda est summa gubernantis DEI bonitas. Non Fortuna, aut *Antii Diva*, sed DEUS est, qui superbis resistit, eoque cùm me-

Contra ternos hosce exercitus Bohemi
ariter in tria agmina divisi progrediuntur,
liberum transitum petunt à Pragensibus
er urbem Pragam, quòd Pragenses magis
Catholicè sentientes à cæteris Bohemis diffi-
erent. Permittitur transitus Thaboritis
à lege, ut nuspiam sistant, similiter & Ho-
ebitis. Primi transeunt per urbem die 12.
Julii in silentio cum trecentis curribus, &
castra in monte albo ponunt. Alii sequun-
tur die postero cum ducentis curribus. De-
cimo quinto Julii supervenit Procopius Ra-
sus cum decem millibus equitum benignè in
urbem receptus, & divisione factâ biduo be-
ne habitus, quòd agmen hoc magis cum
Pragensibus sentiret.

Bohemi simul juncti ternos Germanorum
exercitus aggrediuntur, & multitudinem
dissipant undecim millibus prostratis; inde
in tertium annum dirè in Catholicos & quas-
que vicinas regiones grassantur. Alii per
Moraviam, alii per Misniam & Lusatiam,
Magdeburgum usque progressi.

Similia damna veriti vicinarum regionum
Principes ad redimendam vexam Bohemis
ingentes summas offerunt & præstant. *No-*
rimbergenses pendunt decem aureorum millia:
Bambergenses novem: *Duces Bavariæ* decem:
Egrenses aureos mille septingentos. Idem
præstant Salzburgensis & Eustadiensis Epif-
copi, Brandeburgicus & Ansbacensis Mar-

opus fuit, DEI inquam, per casum humanæ artis superbiam erudientis, docentisque sapè in re levissima humanam industriam deficere, & insciam aliundè fulciri, ut indaget homo, unde fulciatur. Huc spectat, quod de puerulo memorat *Olaus Magnus* lib. 9. cap. 28. cui itidem & casus & DEUS insignem gloriam peperit. Gröningam Frisiæ urbem hostis obsederat; filius innocens Machinatoris, qui intra urbem erat, artem parentis imitari volens, igne in magnum tormentum bellicum immisso, caput Ducis, in obsidione foris milites exhortantis, ferreo globo expulso, avulsit, & hoc casu obsessis quietem procuravit. Ludit tunc puer, sed DEUS seriò egit, qui pueri manum, globumque in hostem direxit.

4. Reg. 13. *Joas* Rex Jsraël graviter afflictus à Syris, consilii vel auxilii causat, descendit ad *Elisæum* Prophetam, tunc ægro- tantem, & inter lacrymas ait: *Pater mi, Pater mi, currus Jsraël & auriga ejus.* Quasi diceret: Tu unicus es Propheta altissimi in regno Jsraël: tu *currus* es, super quem quiescit regni moles, tu idemque *auriga* es, per quem currus dirigatur, ut rectè provehatur. Cui Propheta: affer, inquit, arcum & sagittas. Attulit. Rursùm ille Regi: pone manum tuam super arcum; quo facto, superposuit *Elisæus* manus suas manibus Regis, & ait: aperi fenestram orienti-

ta-

amenta accepit cum Barbara conjuge in
 te coste 1433. ad S. Petrum; sub ipsa co-
 natione ductus ad altare S. Mauritii crea-
 Canonicus Ecclesiæ Vaticanæ imposito
 eolo, quales prælati gestare solent. Inde
 pa cum Cæsare reversi ad chorum sancti
 Petri, sub suo quisque baldachino sive um-
 ella confident. Accedit unus, qui coo-
 erabatur in coronatione, & quærit ex Re-
 e, an legitimè sit natus, affirmat Cæsar,
 ed tu probæ notæ non es, nec dignus, ut
 Cæsaris coronam gestes, qui mulieri ubera
 præscidisti; ita annuente Papâ ejus loco a-
 lius substituitur.

Sub Missa Rex cantat Evangelium & por-
 rigitur ipsi gladius, quo post lectum evan-
 gelium accingitur. Finitâ coronatione Vene-
 ti Cæsarem multo transmissio ære honorant,
 quo sumptus omnes, qui Romæ tunc fie-
 bant, sunt expuncti, iidem Veneti de om-
 ni comœatu Cæsari per Italiam provident.
Windeck cap. 189. & 193.

Hæc cum Romæ agerentur, incepit 1431.
 Concilium Basileense ad sedandas Bohemo-
 rum hæreses approbante Eugenio IV. Papâ,
 qui & locum ratihabuit, & Cardinalem Ju-
 lianum Legatum à latere constituit, ut Con-
 cilio præsideret. Cæsar verò Wilhelmum
 Ducem Monacensem nominavit ejusdem
 Concilii protectorem.

caretur, non casu, sed ex consilio **DEI** erat, pueri manum dirigentis.

Fata regunt orbem, certa stant omnia lege.

Sapè fugiendo in media fata ruimus. Multi ad fatum venere suum, dum fata timent.

Quid ergo, inquis, nihil agam, sed factis omnia committam? hoc stulte. Imò viam inibis, quæ ad fata ducit. Sed advertendum, in ista cymba, ubi providus **DEUS** ad clavum sedet, remos esse movendos; non enim solum votis & supplicationibus muliebribus auxilia divini Numinis parantur. Ferre, quæ divinitus immittuntur, necessario oportet; quæ ab hominibus, *vitri-iter*,. Juxta Senecam Epist. 108. Optimum est pati, quod emendare non possis, & **DEUM**, quo authore cuncta eveniunt, sine murmure comitari: Malus miles est, qui Imperatorem suum gemitis sequitur. Voluntas hominis à fato est immunis. Ad bonum quidem multis modis tirgetur à **DEO**, ad malum non nisi à semetipso impellitur. À **DEO** (inquit S. *Augustinus*. lib. 5. de civit. cap. 8.) *Sunt omnium potestates, quævis ab illo non sint omnes voluntates.* Ut cum *Trismegisto* loquar, ab ipso conditoris nihil malum, aut turpe existimandum est; hæc enim sunt affectiones quædam adherentes, & concomitantes ipsam generationem, sicut ærugo æs, & sordēs corpus comitantur, At verò nec æruginem faber fecit, nec

inquam veritatem fidei Catholicæ credent, non licere Pontifici generale Concilium finè ejus consensu dissolvere, prorogare vel transferre; unde factum, ut ex hac actione Basileenses *Eugenium IV.* Pontificatum exuerent, & ejus loco *Felicem V.* substituerent, sive *Amedeum*, primum Sabaudia Ducem, qui ante annos quinque Ducatu abdicato, vitam Eremiticam agebat. Id quod contigit anno 1439. sessione 39. Et sub hoc Pseudo-Pontifice continuatum est Concilium Basileense usque ad sessionem 45. quamvis interim Ferrariae & postea Florentiae aliud generale Concilium sub *Eugenio IV.* celebraretur. Tandem Mense Majo 1442. pro pace Ecclesiae *Felix* sive *Sabaudus* se abdicat sessione 45. *Acta CC. Harduini* in C. Basileensi.

Anno 1432. Bohemi per *Philibertum* Episcopum Constantiensem & alios duos Legatos Oecumenici Concilii invitantur Basileam. Veniunt Bohemorum Legati, primi ex nobilitate viri anno 1433. & inter hos Dux eorum *Procopius Woda*, cognomento *Rafus*, vel *tonfus*, qui *Ziskæ* successit. Anno 1434. conceditur à Concilio usus sacramenti sub utraque specie, quod crederent totum Christum cum carne & sanguine sub specie panis contineri. Academia Pragensis submittit se Romanæ Ecclesiae. Habentur comitia Pragæ congregatis regni Proceribus:

citur ignobilem, vi fati incidit. Bellum Sā-
 pori fecit. Victus vivus in manus hostis
 venit, Victori equum ascensuro, dorso
 inclinato, scabelli vices supplens..
 Cogita Belisarium, Bajazetem,
 Sesoftrem &c.

F I N I S.

atus, illud recipit, & ne quos sibi in regno haberet alienos, obstinatos aliàs **Taboitas** pacis universalis causâ privilegiis ornat. Sic omnes Bohemiæ urbes **Sigismundo** subduntur. Et cum omnia læta **Pragæ** accidunt, sedet in foro urbis, regio ornatus habitu, diademate redimitus, & ab omnibus ordinibus excipit sacramentum fidelitatis.

Philibertus interim **Constantiensis** Episcopus, **Metropolitanæ Pragensis** administrator **Ecclesias** prophanatas purgat & reconciliat, consecrat templa & altaria, chrismate confirmat Bohemos, & in evacuata monasteria monachos reducit. Quâ re offensi, quibus virus **Hussiticum** adhuc inhæsit, in cathedras & Sacerdotes tumultuantur. Ut hæc etiam inquieta capita domaret **Sigismundus**, non vi, non pænis in illos animadvertit, sed in militiam suam pro bello **Hungarico** illos magno numero recepit, ut contra **Turcas** pugnaturi cæderentur. Cecidère ex eis plerique, ut vel vincentes vel cæsi prodesse suo Regi.

A N N U S 1437.

Ne **Barbara Ciliensis**, Cæsaris uxor, in regno suo finè honore esset, eam *Philibertus* Episcopus **Constantiensis**, per **Bohemia** in sacris administrator, eam diademate **Hungarico**, ferreo **Lombardico** & **Imperiali Romano** jam aliàs redimitam novâ coronâ **Bohe-**

hemica decoravit in Metropolitana Pragensi die undecima Februarii 1437.

Ita cum tranquilla essent omnia, & Praga plausibus resultaret, Cæsar accepto veneno inopinatò graviter infirmatur, veneno per digitum pedis maximum protuberante, ut opus esset eundem pedis digitum detruncare, quod tormentum Cæsar magno animo, & immoto corpore inspexit. *Eberhard. Windeck c. 217. Historiæ Sigismundi, addit cap. 222. pag. 1281. Die Mummung des Todes giengen auf die alte Kayserin.* Consulti de valetudine Regis Medici, brevi morituum ajunt, quòd in ætate tam provecta, ulcus in genibus, alvi profluvium & denique sacer ignis accesserit. In eo rerum statu Regina Barbara clam accersit primores Bohemiæ Sterenbergium & Georgium Podiebradium, in silentio dicens, quanto periculo regnum exponatur, si Cæsarem mori contingat. Viderent itaque, quid factò opus esset, injicit simul mentionem *Ladislai* Poloniæ Regis, jactat ejus potentiam, formam & ætatem, adverterunt Proceres, quò Regina collimaret, ad novas nempe nuptias cum *Ladislao* Polono, ut Bohemiæ regnum sibi servaret, Poloniæ unitum, & in Reginæ gratiam statuerunt, ut si Cæsarem mori contingat, Barbara *Ladislao* Polono se & unà secum regnum Bohemiæ offerret. Res erat plena periculi, maximè quòd *Albertus Austrius* jam

jam ab anno 1422 ex conjugio cum Elifabetha , filiâ unicâ Sigismundi gener esset Regis , & regni utriusque Hungariæ ac Bohemiæ hæres esset destinatus.

Quàm occultè hæc Reginæ consilia acta sunt , ad Cæsarem emanârunt , qui nimiam in Bohemia uxoris perfidæ potentiam veritus , re omni dissimulatâ , quasi ad filiam Elifabetham extremum videndam in Moraviam iter sub festum S. Martini arripuit , reverà ut Alberto Austrio regnum Bohemiæ conservaret.

Regina læta Pragâ discessit , altero curru maritum secuta ; Znoymam cum ventum esset , illa Cæsaris jussu capitur & sub arcta custodia detinetur. Vocantur ex Austria *Albertus gener & uxor Elifabetha* , Cæsaris filia. Erant tunc in Cæsaris comitatu primi Bohemiorum Proceres , isque Catholici. His ad se vocatis Rex filiam & generum commendat. Spondent illi omnem operam , sed rogant , ut missâ legatione Pragensibus hoc ipse proponat , quod facit Cæsar. Missis Legatis morbus invalescit , & Sigismundus die nonâ Decembris , quæ sequitur festum immaculatæ conceptionis , moritur Znoymæ in Moravia 1437. ætatis annorum 78. Pridie quàm moreretur , fata extrema jam præsentiscens , manè jubet Imperatorio se habitu indui cum dalmatica & stola ; sic coronatus audit sacrum , quo finit , præci-
pit

	Pag.
Diffidia cum Ottocaro, Bohemiæ Rege	43
Austriam jure belli sibi vindicat	51
Moritur Germenshemii	58
RUPERTUS Palatinus, Imperator	448
Jungitur Pontifici legitimo, contra Petrum de Luna	450
A Galeatio Visconti, Duce Mediolanensi, propè Bresciam cæsus	450
Redit Heidelbergam, ibique Universitatis fundatiõnem absolvit	451
Oppenheimii mortuus, Heidelbergæ sepultus	451
Schisma triste in Ecclesia	496
SIGISMUNDUS Imperator	493
Coronatus Aquisgrani	493
Romæ	534
Urget finem schismatis, & damnationem Hussii	496. 504
Coronatur Rex Bohemiæ	525
Infeliciter rem agit contra Bohemos hæreticos	525. 528
Moritur	542
Templarii excisi	205
WENCESLAUS Imperator	328
Sceleribus immerfus, publicè depositus & exautoratus	-
Moritur	374
Ziska grassatur per Bohemiam	517

Idus: *Si ex duobus, alterum me ferre oportet, levius rerum, quam famæ jacturam subibo.* Bel-lo vix unquam felix fuit, nec fidei conjugalis memor. Unde Barbaræ uxori facile adulteria dissimulavit ipse Mæchus. Sacrum Imperii thesaurum, quem Carolus Pater pridem in Bohemiam traxerat, Sigismundus filius Budam transtulit, inde, ne periculo exponeretur, eundem urbi Norimbergenſi aſſervandum tranſcripſit, qui miſſâ anno 1424. legatione eum per Sigismundum *Strammer* & Sebaldu *Pfinzing* receperunt. *Windeck* cap. 124.

Ne Barhara Cilienſis, Regina vidua jam effæta, novos motus cieret in Bohemia, non ante è cuſtodia dimiſſa eſt, quàm *Albertus* gener in Regem eſſet electus. Deinde conventionſe factâ, ut loco dotalitiorum oppidorum ſingulis annis duodecim aureorum millia reciperet, ex Moravia in Bohemiam rediit, & Græcii vel. ut Bohemi vocant in *Hradeck* ſive *Königsgrad*, aut *Kralowiz* in prædio ſuo dotalitio reliquum vitæ tranſegit, inexhauſtæ libidinis mulier, quæ inter concubinarios publicè agitando, ſæpiùs viros petiit, quàm peteretur. Neque Chriſtianæ, neque alteri cuique religioni adſtrieta, quæ tota Epicurea ſuperos & inferos negabat, rata fruendum eſſe voluptatibus, quòd anima cum corpore extinguitur. Ad comprimendam mulieris hujus

jus viduæ lasciviam cum à viris & matronis honestioribus turtur fœmina ad imitationem proponeretur, quod avis hæc, mare mortuo, semper gemens iterum se jungere nesciret, illa omni pudore absterfo respondit: quid mihi cum ave monticola & solitaria? cur non potius columbas & passeris, quotidie domi obvolitantes, mihi proponitis? denique ut vixit, in atheismo decessit anno 1451. undecimo Julii in Bohemiæ castro *Mielniz* procurante Georgio Podiebradio, ejus fautore, ad S. Vitum in metropolitana Pragensi Regum sepulchris illata. *Æneas Sylvius* in Hist. Bohem. cap. 59. *Dubravius* lib. 28.

A Barbara sorore non differebat *Fridericus* Ciliæ Comes ultimus, ut enim liberè frueretur concubinâ, occidit uxorem ex Comitibus de Zeng in Morlachia. Tota ipsius vita fuit inter lascivas mulieres, & excessus omnis generis voluptatum. Cum jam grandævus, suis voluptatibus immerfus non cogitaret de morte, erat ex ejus Aulicis, qui hoc ipsi objurgasset; cui Comes reposuit, imò verò ego cogitavi de morte, voluique, ut hoc epitaphium inscribatur meo tumulo:

Ecce portam, per quam transeo, ut eam in infernum. Scio quid relinquam, sed nescio, quid inventurus sim: Abundavi bonis, ex quibus aliud mihi non restat, quàm ut possim dicere,
quid

一、
二、
三、
四、
五、
六、
七、
八、
九、
十、
十一、
十二、
十三、
十四、
十五、
十六、
十七、
十八、
十九、
二十、
二十一、
二十二、
二十三、
二十四、
二十五、
二十六、
二十七、
二十八、
二十九、
三十、
三十一、
三十二、
三十三、
三十四、
三十五、
三十六、
三十七、
三十八、
三十九、
四十、
四十一、
四十二、
四十三、
四十四、
四十五、
四十六、
四十七、
四十八、
四十九、
五十、
五十一、
五十二、
五十三、
五十四、
五十五、
五十六、
五十七、
五十八、
五十九、
六十、
六十一、
六十二、
六十三、
六十四、
六十五、
六十六、
六十七、
六十八、
六十九、
七十、
七十一、
七十二、
七十三、
七十四、
七十五、
七十六、
七十七、
七十八、
七十九、
八十、
八十一、
八十二、
八十三、
八十四、
八十五、
八十六、
八十七、
八十八、
八十九、
九十、
九十一、
九十二、
九十三、
九十四、
九十五、
九十六、
九十七、
九十八、
九十九、
一百、

545 ()
 SYMBOLUM
 SIGISMUNDI

Si cedunt munera fati.

Titulus: Munera non omnibus eadem.

Lemma: Cui fortuna favet.

EPIGRAMMA

*Spargitur in vulgus majorque, minorque moneta:
 Cui fortuna favet, munera magna capit.
 10. Tem. IX.*